

صنعة الله بيكولات

مبدأ القراءة

الجزء الثاني

(Ўқини асоси)

2-қисм

Бошланғич араб тили ўрганувчиларга қўлланма

Нашрга:
Анвар Аҳмад
тайёрлади

www.arabic.uz

Тошкент:
2015

Муқаддима

Охирги дин Ислом учун араб тилини танлаган Ҳакийму Қодир Зот Аллоҳга битмас-туганмас ҳамду санолар бўлсин!

Ўз умматларига Роббиси амри ила шариатни араб тилида ўргатган Пайғамбаримиз алайҳиссаломга мукаммал ва батамом салавоту саломлар бўлсин!

Аллоҳнинг каломи ва пайғамбарини ҳадисларини Ислом умматига араб тилида етказган оли байтлари ва саҳобаларига Аллоҳнинг розилиги бўлсин!

Аллоҳнинг каломи ҳамда Пайғамбар алайҳиссаломнинг ҳадисларини бизларга етказиш ва англлатишда беқиёс хизматлар қилган араб тили уламоларимизга Аллоҳнинг раҳмати бўлсин!

Азиз ва муҳтарам ўқувчилар! Аллоҳ таолонинг инояти ила сиз азизларга “Мабдаул қироа” (ўқиш асоси) китобининг 2-қисмини тақдим қилмоқдамиз. Ушбу китоб мана бир асрдан бери мадрасаларда дарслик қилиб ўқитиб келинган. Ўшанда бу китоб татар тили ва араб ёзувида бўлган. Бу нарса ҳозирги китобхонга бироз қийинчилик туғдириши табиий. Ана шу қийинчиликни бартараф қилиш мақсадида, китобни ўзбек тили ва кирилл ёзувида қайтадан тайёрлашга жазм қилдик. Албатта китобни тайёрлаш жараёнида баъзи жойларини тўлдириш ёки изоҳ бериш лозим бўлса, уни амалга оширдик. Ҳар-бир дарс сўнгидан эса луғатни келтирдик.

Китобнинг охирида ўтилган дарсларнинг арабча матнини ўзбек тилига ўгирдик. Ўзбекча матнини эса, арабий матнга ўгирдик. Бу нарса, ўқувчига ўзи мустақил ўрганиш имконини беради.

Сўзларнинг маъноларини берганда, агар ўша сўз исм бўлса, унинг бирлик ва кўплигини ҳам бердик. Бордию, феъл бўлса, мозий, музореъ, амр ва масдарини ҳам бердик. Чунки, ўқувчи жумлалар орасида ушбу нарсаларга дуч келади.

Ушбу китоб таълиф этилганига бир асрдан ошган бўлсада ҳануз бу ўз кучини йўқотгани йўқ. Иншааллоҳ бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолажак.

Қадрли ўқувчилар! Ушбу китобни ўқиш жараёнида ўзингиз учун бирор фойдали нарса топсангиз Аллоҳ таолодан деб, нуқсон ва камчиликлар учратсангиз камина ходимингиздан деб билгайсиз.

Хурмат ила Анвар Аҳмад

САНЪАТУЛЛОҲ НЕЪМАТУЛЛОҲ ЎҒЛИ БЕКПЎЛАТ

Атоқли татар–турк олими, кўплаб асарлар муаллифи Санъатуллоҳ Неъматуллоҳ ўғли Бекпўлат 1885 йили таваллуд топган. 1894–1905-йилларда Уфадаги «Хусайния» мадрасасида, кейинчалик эса Қоҳирадаги машҳур «Ал–Азхар» дорилфунунида таҳсил олган. Ўн тўққизинчи асрнинг улуғ маърифатпарварлари ва диний арбобларидан бўлган Санъатуллоҳ Бекпўлат «Хусайния» мадрасаси ва бошқа билим даргоҳларида араб тили ҳамда Ислом ва тарихидан кўп йиллар сабоқ берди. Кейинчалик ҳукмдорлар таъқибига учраб, ўрта Осиёга кетишга мажбур бўлади. Муҳожирликда ўзбек, қирғиз, қозоқ, уйғур, тожик тилларини мукамал эгаллайди. 1928 йилдан Татаристоннинг Қозон шаҳрида яшаб, фаолият олиб боради.

Санъатуллоҳ Бекпўлат дарс бериш билан бирга илмий-ижодий фаолиятини ҳам тўхтатмади. Унинг «Шарқ тарихи» «Тўрт халифа», «Ҳазрати Муҳаммад», «Мабда ус-сарф», «Мабдаун нахв» каби дарсликлари узоқ йиллар илм-маърифатга хизмат қилди ва ҳозирда ҳам аҳамиятини йўқотмаган.

Машҳур аллома, моҳир педагог С. Бекпўлат 1954 йили Татаристоннинг Қозон шаҳрида вафот этди. (Аллоҳ бу зотни ўз раҳматига олсин)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1

فَرِيدٌ

فَرِيدٌ عُمُرُهُ سَبْعُ سَنَوَاتٍ. وَأُخْتُهُ عَائِشَةُ عُمُرُهَا تِسْعُ سَنَوَاتٍ. وَهِيَ تَتَعَلَّمُ فِي الْكُتَّابِ مِنْذُ سَنَتَيْنِ. وَأَمَّا أَخُو فَرِيدٍ فَهُوَ أَصْغَرُ مِنْهُ بِثَلَاثِ سَنَوَاتٍ. وَلَهُ جَدَّةٌ كَبِيرَةٌ فِي الْعُمُرِ. وَهِيَ تُحِبُّ فَرِيدًا مَحَبَّةً شَدِيدَةً. وَهُوَ أَيْضًا يُجِبُّهَا كَثِيرًا. أَمَّا وَالِدُ فَرِيدٍ فَهُوَ يَشْتَغَلُ بِالتَّجَارَةِ. وَلَهُ مَخْزَنٌ كَبِيرٌ. فَهُوَ يَمْكُثُ فِيهِ طُولَ الْيَوْمِ يَبِيعُ فِيهِ الْأَقْمِشَةَ. وَأَمَّا وَالِدَتُهُ فَهِيَ تَشْتَغَلُ بِإِدَارَةِ أُمُورِ الْبَيْتِ. وَهُوَ لَمْ يَتَعَلَّمْ بَعْدُ شَيْئًا. وَقَدْ عَزَمَ أَبُوهُ أَنْ يُرْسِلَهُ فِي فَصْلِ الْخَرِيفِ إِلَى الْكُتَّابِ لِيَتَعَلَّمَ الْقِرَاءَةَ وَالْكِتَابَةَ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

таълим олди	تَعَلَّمَ، يَتَعَلَّمُ، تَعَلَّمَ، تَعَلَّمُ	Ёш, умр	عُمُرٌ، (أَعْمَارٌ) = سِنٌ
яхши кўради	تُحِبُّ	бошланғич мактаб	كُتَّابٌ، (كُتَاتِيْبٌ)
машғул бўлмоқ	اِسْتَعْلَى، يَشْتَغِلُ، اِسْتَعْلَى، اِسْتَعْلَى	ота	وَالِدٌ
турмоқ	مَكَثَ، يَمْكُثُ، اُمْكُثُ، مُمْكُثٌ	дўкон, магазин	مَخْزَنٌ، (مَخَازِنٌ)
сотмоқ	بَاعَ، يَبِيعُ، بَعَّ، يَبِيعُ	кун бўйи	طُولُ الْيَوْمِ
она, волида	وَالِدَةٌ، (وَالِدَاتٌ)	газлама, материал	قِمَاشٌ، (أَقْمِشَةٌ)
ҳануз таълим олмаган	لَمْ يَتَعَلَّمْ بَعْدُ	уй ишларини идора қилиш	بِإِدَارَةِ أُمُورِ الْبَيْتِ

қасд қилди	عَزَمَ، يَعَزِمُ، إِعْزَمُ، عَزَمَ	нарсa	شَيْءٌ، (أشياء)
ёзиш	الْكِتَابَةَ	юборди, жўнатди	أُرْسِلَ، يُرْسَلُ، أُرْسِلُ، إُرْسَالٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Мен онамни жуда яхши кўраман. У ҳам мени жуда яхши кўради. Сени беш йилдан бери кўрганим йўқ. Бизнинг дўконимиз бор. Мен, кеча унда кун бўйи турдим. Мен куз фаслида мактабга бораман. У ерда ўқиш ва ёзишни ўрганаман. Маҳмуд беш ёшдадир.

2

في الكتاب

في السَّاعَةِ الثَّامِنَةِ صَبَاحًا دَقَّ الْجَرَسُ. فَدَخَلَ التَّلَامِذَةُ الْكُتَّابَ. وَأَخَذَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ مَكَانَهُ. وَكَانَ بَيْنَ هَؤُلَاءِ فَرِيدٌ أَيْضًا. وَبَعْدَ هُنَيْهَةٍ دَخَلَ الْمُعَلِّمُ. فَقَامَ التَّلَامِذَةُ تَعْظِيمًا لَهُ. ثُمَّ بُدِيَ الدَّرْسُ. فَقَامَ أَحَدُ التَّلَامِذَةِ وَقَرَأَ دَرْسَ الْأَمْسِ. ثُمَّ قَامَ آخَرُ فَقَرَأَ كَمَا قَرَأَ الْأَوَّلُ. ثُمَّ قَامَ فَرِيدٌ فَقَرَأَ كَمَا قَرَأَ الْأَوَّلَانِ. ثُمَّ أَمَرَهُ الْمُعَلِّمُ أَنْ يَخْرُجَ إِلَى السَّبُّورَةِ، وَأَمَلَى عَلَيْهِ عِدَّةَ سَطُورٍ. وَبَعْدَ انْتِهَاءِ الدَّرْسِ انصَرَفَ التَّلَامِذَةُ كُلُّهُمْ إِلَى بُيُوتِهِمْ.

معاني المُفْرَدَات: Луғатларнинг маънолари

ана булар орасида	بَيْنَ هَؤُلَاءِ	ҳар бири	كُلُّ وَاحِدٍ
унга таъзим қилган ва	تَعْظِيمًا لَهُ	бироздан кейин	بَعْدَ هُنَيْهَةٍ

ЭЪЗОЗЛАГАН ХОЛДА			
кечаги дарс	دَرْسُ الْاَمْسِ	бошланди	بُدِيَءٌ
аввалги икки	الْاَوَّلَانِ	бошқа	اٰخِرُ
имло қилиб ёзди	اَمَلَى، يُمَلِي، اَمَلٍ، اِمْلَاءٌ	унга буюрди	اَمْرُهُ
тугамоқ	اِنْتَهَى، يَنْتَهِي، اِنْتَهٍ، اِنْتِهَاءٌ	бир неча сатрлар	عِدَّةٌ سَطُورٍ
каби	كَ	жўнаб кетмоқ	اِنصَرَفَ، يَنْصَرِفُ، اِنصِرَافٌ، اِنصِرَافٌ
уларнинг барчаси	كُلُّهُمْ	-дек, каби	كَمَا

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Дарс бошланди. Ўқувчиларнинг барчаси мактабдан уйларига қайтишди. Мен сендан тўрт ёш кичкинаман. Туриб, кечаги дарсни ўқидим. Шогирдлар муаллимни улуғлаб, ўринларидан туришди. Қуён, қўрқоқ ҳайвондир. Шер, довюрак ҳайвондир. Доскага чиқиб, биринчи бўлиб ёздим.

3

كَلْبٌ فَرِيدٌ

كَلْبٌ فَرِيدٌ جَرَوْ جَمِيلٌ. يُحِبُّ أَنْ يَلْعَبَ وَيَرْكُضَ فِي الدَّارِ. هُوَ لَا يَأْكُلُ شَيْئًا غَيْرَ الخُبْزِ وَاللَّحْمِ. بَيْتُ فَرِيدٍ قُرْبَ بَيْتِ رَشِيدٍ. وَحِينَ يَذْهَبُ فَرِيدٌ إِلَى صَاحِبِهِ رَشِيدٌ يَذْهَبُ الجُرُوءَ مَعَهُ وَيَدْخُلُ الدَّارَ. مَرَّةً ذَهَبَ مَعَ فَرِيدٍ كَلْبُهُ وَرَأَى دِيكَ رَشِيدٍ يَسْرُحُ مَعَ الدَّجَاجِ. وَحِينَ رَأَى صَارَ يَنْبَحُ وَيَرْكُضُ وَرَاءَهُ. أَنْظُرْ إِلَى جَرُوءِ فَرِيدٍ فِي الصُّورَةِ. هُوَ لِأَحَقِّ دِيكَ رَشِيدٍ. وَالدَّيْكَ يَرْكُضُ قُدَّامَهُ. بَقِيَ كَلْبُ فَرِيدٍ يَرْكُضُ وَرَاءَ الدَّيْكَ حَتَّى أَوْصَلَهُ إِلَى آخِرِ الدَّارِ. فَطَارَ الدَّيْكَ عَلَى الحَائِطِ وَلمَ يَقْدِرِ الكَلْبُ أَنْ يَصِلَ إِلَيْهِ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

Яхши кўрмоқ	أَحَبَّ، يُحِبُّ، أَحَبَّ، إِحْبَابٌ	кучукча	جَرُوءٌ، (جِرَاءٌ)
яқинида	قُرْبَ	Бошқа, ташқари	غَيْرَ
Бир гал	مَرَّةً	пайт	حِينَ
Вовиллай бошлади	صَارَ يَنْبَحُ	ўтламоқ	سَرَخَ، يَسْرُحُ، إِسْرَحَ، سَرَخَ
Олд томонда	قُدَّامَ	Етиб олувчи	لِأَحَقِّ
етказмоқ	أَوْصَلَ، يُؤْصِلُ، أَوْصَلَ، إِيْصَالٌ	қолмоқ	بَقِيَ، يَبْقَى، اِبْقَ، بَقَاءٌ
Қурби етмоқ	قَدَرَ، يَقْدِرُ، إِقْدِرُ، قُدْرَةٌ	учмоқ	طَارَ، يَطِيرُ، طَرَ، طَيْرَانٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Хўроз кичқирди. Кучук югурди. Хўроз товуклар билан бирга юрди. От югурди. Бу юкни кўтармадим. Сени олдинга бироздан кейин бораман. Ўқитувчи дарсимни ўқишни менга буюрди. Бир соатдан сўнг дарс тугайди. Шундан кейин уйга қайтаман. Муаллим ўқигани каби ўқидим. Отангни эъзозлагин. От югура бошлади.

الكتاب

عَبْدُ الْكَرِيمِ تَلْمِيذٌ صَغِيرُ السِّنِّ. وَهُوَ وَلَدٌ مُؤَدَّبٌ جَدًّا. يُحِبُّ الْكُتَّابَ حُبًّا شَدِيدًا. يَذْهَبُ إِلَيْهِ بَاكِرًا وَلَا يَتَأَخَّرُ عَنِ الدَّرْسِ أَبَدًا. وَهُوَ مُجْتَهِدٌ فِي دُرُوسِهِ كَثِيرًا وَلَا يَلْعَبُ إِلَّا فِي الْوَقْتِ الْمَعِينِ لِلْعِبِّ. وَلِذَلِكَ يُحِبُّهُ مُعَلِّمُهُ وَأَبَوَاهُ وَأَقَارِبُهُ وَكُلُّ مَنْ يَعْرِفُهُ. الْفَصْلُ الَّذِي يَتَعَلَّمُ فِيهِ عَبْدُ الْكَرِيمِ حُجْرَةٌ غَيْرُ كَبِيرَةٍ. يُوجَدُ فِيهَا مَقَاعِدُ لِلتَّلَامِذَةِ وَمَكْتَبٌ وَكُرْسِيُّ لِلْمُعَلِّمِ. تَرَى أَمَامَ الْمَقَاعِدِ لَوْحَ الطَّبَاشِيرِ وَفِي الْجِدَارِ سَاعَةٌ وَتَقْوِيمًا وَخَرَائِطَ وَعِدَّةَ رُسُومٍ. فِي هَذِهِ الصُّورَةِ نَرَى عَبْدَ الْكَرِيمِ وَرُفُقَاءَهُ جَالِسِينَ عَلَى الْمَقَاعِدِ. وَالْمُعَلِّمُ وَقِفٌ أَمَامَهُمْ. وَهُمْ يَتَلَقَّوْنَ الْآنَ مِنْهُ دَرْسَ الْحِسَابِ. أَنْظُرْ كَيْفَ يَسْتَمِعُونَ لِمُعَلِّمِهِمْ بِرَغْبَةٍ شَدِيدَةٍ.

مَرَّةً أَعْطَاهُمُ الْمُعَلِّمُ مَسْئَلَةً صَعْبَةً مِنَ الْحِسَابِ. وَوَعَدَ الْفَائِزَ بِجَائِزَةٍ. وَعَيْنَ يَوْمِ الْإِمْتِحَانِ. فَأَمَّا عَبْدُ الْكَرِيمِ فَلَمْ يُضَيِّعْ وَقْتَهُ سُدَى بَلْ صَرَفَهُ إِلَى حَلِّ الْمَسْئَلَةِ. وَأَمَّا بَقِيَّةُ الْأَوْلَادِ فَلَمْ يَجْتَهِدُوا مِثْلَ عَبْدِ الْكَرِيمِ، بَلْ صَرَفُوا أَكْثَرَ أَوْقَاتِهِمْ إِلَى اللَّعْبِ. فَلَمَّا جَاءَ وَقْتُ الْإِمْتِحَانِ لَمْ يَقْدِرْ أَحَدٌ عَلَى شَرْحِ الْمَسْئَلَةِ مِثْلَ عَبْدِ الْكَرِيمِ. فَاسْتَحْسَنَ الْمُعَلِّمُ سِيرَةَ عَبْدِ الْكَرِيمِ وَمَدَحَهُ وَأَعْطَاهُ الْجَائِزَةَ. فَلَمَّا جَاءَ عَبْدُ الْكَرِيمِ بِالْجَائِزَةِ إِلَى بَيْتِهِ سُرَّ بِهِ أَبَوَاهُ كَثِيرًا وَاشْتَرَى لَهُ أَبُوهُ دَرَجَةً صَغِيرَةً. وَهَكَذَا نَالَ عَبْدُ الْكَرِيمِ جَائِزَتَيْنِ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

харита, карта	خَرِيْطَةٌ (خَرَائِطُ)	тақвим, календарь	تَقْوِيمٌ، (تَقْوِيمٌ)
(дарсни) қабул қилмоқ,	تَلَمَّى، يَتَلَمَّى، تَلَقَّى،	ўртоқ	رَفِيقٌ، (رُفُقَاءُ)

тингламоқ	تَلَقَّى		
бор, топилади	يُوجَدُ	катта бўлмаган	غَيْرُ كَبِيرَةٍ
беҳуда	سُدَى	бир неча	عِدَّةٌ
таъйин қилди	عَيَّنَ، يُعَيِّنُ، عَيِّنَ، تَعَيَّنَ	қулоқ тутди, тинглади	اسْتَمَعَ، يَسْتَمِعُ، اسْتَمِعَ، اسْتِمَاعٌ
мақтаб, маъқулламоқ	اسْتَحْسَنَ، يَسْتَحْسِنُ، اسْتَحْسِنُ، اسْتِحْسَانٌ	ғалаба қозонувчи	فَائِزٌ
у сабабли хурсанд бўлди	سُرَّ بِهِ	сарфламоқ, ўтказмоқ	صَرَفَ، يَصْرِفُ، اصْرَفَ، صَرْفٌ
зое қилмоқ, беҳудага ўтказмоқ	ضَيَّعَ، يُضَيِّعُ، ضَيَّعَ، تَضَيُّعٌ	эришмоқди, етишмоқ	نَالَ، يَنَالُ، نَلَّ، نَيْلٌ
хулқ	سِيرَةٌ، (سَيْرٌ)	ечмоқ (масалани)	حَلَّ، يَحُلُّ، حُلٌّ، حَلٌّ
мукофот	جَائِزَةٌ، (جَوَائِزٌ)	шарҳламоқ, тушунтирмақ	شَرَحَ، يَشْرَحُ، اِشْرَحَ، شَرْحٌ
		қолган, бошқа	بَقِيَّةٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Сўзимга қулоқ сол. Вақтингни бекорга ўтказма. Имтиҳон вақти бўлди. Жуда қийин масалани ечдим. Бизнинг мадрасада кўп хариталар ва бир неча расмлар бор. Ўйин учун белгиланган вақтдагина ўйна. Бу календарь жуда қимматдир. Имтиҳонда баланд даражани кўлга киритиб, мукофот олдим. Абдулкарим одобли бола. У мактабни жуда яхши кўради. Барча вақтини ўйинга сарфламайди.

5

مَنْفَعَةُ الْقِرَاءَةِ

جَلَسَ رَشِيدٌ ذَاتَ لَيْلَةٍ بِالْقُرْبِ مِنَ الْمَصْبَاحِ. وَأَخَذَ يَسْتَعِدُّ لِدُرُوسِهِ. وَكَانَ لَا يُحِبُّ الْقِرَاءَةَ وَلَا يَمِيلُ إِلَيْهَا. وَلَكِنَّهُ فَعَلَ ذَلِكَ خَوْفًا مِنَ الْجَزَاءِ. وَبَعْدَ أَنْ دَرَسَ قَلِيلًا طَوَى الْكِتَابَ وَسَأَلَ أُمَّهُ قَائِلًا: لِمَذَا يَتَعَلَّمُ النَّاسُ الْقِرَاءَةَ وَمَا الْمَنْفَعَةُ مِنْهَا؟ فَقَالَتْ لَهُ أُمُّهُ: لَا بُدَّ مِنَ الْقِرَاءَةِ يَا ابْنِي وَمَنَافِعُهَا كَثِيرَةٌ لَا تَعْرِفُهَا الْآنَ. قَالَ: يَا أُمِّي، خَلِّينِي فِي الْبَيْتِ، فَإِنِّي لَسْتُ أُحِبُّ الْمَدْرَسَةَ وَلَا الْقِرَاءَةَ. وَإِذَا بَقِيتُ هُنَا أَقْضِي لَكَ أَشْغَالَكَ وَلَا أَعْصِيكَ أَبَدًا. فَقَالَتْ: يَا ابْنِي! اسْمَعْ مِنِّي حِكَايَةَ الصَّبِيِّ الَّذِي لَمْ يَعْرِفِ الْقِرَاءَةَ وَمَاذَا حَدَّثَ لَهُ:

كَانَ وَلَدٌ سَائِرًا فِي الطَّرِيقِ. فَوَصَلَ إِلَى نَهْرٍ عَلَيْهِ جِسْرٌ مِنْ خَشَبٍ. وَرَأَى أَمَامَ الْجِسْرِ لَوْحًا مُعَلَّقًا مَكْتُوبًا عَلَيْهِ "لَا تَعْبُرْ عَلَى هَذَا الْجِسْرِ فِيهِ خَطَرٌ". فَلَمَّا قَرَأَ الْوَلَدُ الْكَلَامَ الْمَكْتُوبَ لَمْ يَعْزُرْ عَلَى الْجِسْرِ. بَلْ سَارَ إِلَى جِسْرٍ آخَرَ وَعَبَرَ عَلَيْهِ. وَبَلَغَ الْمَكَانَ الْمَقْصُودَ سَالِمًا. وَبَعْدَ ذَلِكَ جَاءَ غُلَامٌ آخَرَ لَا يَعْرِفُ الْقِرَاءَةَ. فَرَأَى اللَّوْحَ الْمُعَلَّقَ وَمَشَى فِيهِ. وَلَمَّا بَلَغَ وَسَطَ الْجِسْرِ انْكَسَرَ تَحْتَ رِجْلِهِ لَوْحٌ قَدِيمٌ فَسَقَطَ فِي النَّهْرِ وَعَرِقَ فِي الْمَاءِ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

кечаларнинг бирида	ذَاتَ لَيْلَةٍ	фойда, манфаат	مَنْفَعَةٌ
кўнгил бермоқ, мойил бўлмоқ	مَالٌ، يَمِيلُ، مِلٌّ، مَيْلٌ	хозирламоқ, тайёрламоқ	اسْتِعْدَادٌ
лозим, чорасиз	لَا بُدَّ	ёпмоқ	طَوَى، يَطْوِي، اطْوِ، طَيٌّ
бажармоқ, ўтамоқ	قَضَاءٌ	холи ва бўш қолдирмоқ	تَخْلِيَةٌ
қўрқинч, хато	خَطَرٌ	пайдо бўлмоқ, юз бермоқ	حُدُوثٌ
эришмоқ, етмоқ	بَلَغَ، يَبْلُغُ، أُبْلَغُ، بُلُوغٌ	осмоқ, илмоқ	تَعْلِيْقٌ

чўкмок, ботмок	عَرَقُ	СИНМОҚ	إِنْكَسَرَ، يَنْكَسِرُ، إِنْكَسَرًا
Сайр қилган ҳолда	سَاءَرًا	иш, машғулот	شُعْلًا، (أَشْعَالًا)
СОҒ-ОМОН ҳолда	سَالِمًا	ўтди (кўприкдан)	عَبَرَ، يَعْْبُرُ، أُعْبِرُ، عُبُورًا

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Китобни ёпдим. Қаламим синди. Кўприкдан ўтдим. Бу ишда кўп кўрқинч бор. Мен ҳозир мадрасага боришим керак. Жума куни Фарид хузурига бордим. У билан кун бўйи копток ўйнадим. Ундан сўнг уйга қайтиб, озгина овқат едим. Озгинадан кейин ухлашга ётдим. Кийимларимни қозиққа илиб қўй. Сенга ёрдамлашаман.

6

الدُّبُّ

مَحْمُودٌ وَسَعِيدٌ كَانَ يَتَعَلَّمَانِ فِي مَدْرَسَةٍ وَاحِدَةٍ وَفِي فَصْلِ وَاحِدٍ. وَكَانَ مِنْ دَأْبِهِمَا الْخُرُوجُ إِلَى الْغَابَةِ الْقَرِيبَةِ مِنَ الْقَرْيَةِ لِصَيْدِ بَعْضِ الْوُحُوشِ الصَّغِيرَةِ. فَخَرَجَا مَرَّةً عَلَى عَادَتِهِمَا إِلَى تِلْكَ الْغَابَةِ. فَبَيْنَمَا هُمَا يُفْتَشَانِ فِي الْغَابَةِ عَنِ الصَّيْدِ إِذَا دُبٌّ يَرْحَفُ إِلَيْهِمَا. وَهُوَ يَصْرُخُ صُرَاخًا هَائِلًا. فَأَخَذَ الْغُلَامَيْنِ خَوْفٌ شَدِيدٌ. فَصَوَّبَ مَحْمُودٌ بُنْدُقِيَّتَهُ إِلَى الدُّبِّ وَأَطْلَقَ الرِّصَاصَ، وَلَكِنَّهُ ذَهَبَ سُدَى وَلَمْ يُصِبْهُ. فَرَمَى بُنْدُقِيَّتَهُ فِي

الْحَالِ وَصَعِدَ فِي شَجَرَةٍ قَرِيبَةٍ مِنْهُ. وَأَمَّا سَعِيدٌ فَكَانَ أَيْضًا قَدْ أَطْلَقَ إِلَى الدُّبِّ الرَّصَاصَ وَأَخْطَأَهُ. وَكَانَ الدُّبُّ قَدْ اقْتَرَبَ إِلَيْهِ. فَأَلْقَى نَفْسَهُ إِلَى الْأَرْضِ وَتَمَاوَتْ. فَجَاءَ إِلَيْهِ الدُّبُّ وَأَخَذَ يَشْمُهُ. وَلَمَّا رَأَهُ لَا يَتَحَرَّكُ وَلَا يَتَنَفَّسُ ظَنَّ أَنَّهُ مَيِّتٌ فَتَرَكَهُ بِدُونِ أَنْ يُضِرَّ بِهِ. لِأَنَّ الدُّبَّ لَا يَمَسُّ الْجَنَّةَ الْمَيِّتَةَ. وَلَمَّا ذَهَبَ الدُّبُّ وَغَابَ عَنِ أَعْيُنِهِمَا نَزَلَ مُحَمَّدٌ مِنَ الشَّجَرَةِ فَقَالَ لِسَعِيدٍ مُمَازِحًا لَهُ: إِنِّي رَأَيْتُ الدُّبَّ قَدْ هَمَسَ إِلَى أُذُنِكَ، فَأَخْبِرْنِي مَاذَا قَالَ لَكَ؟ فَأَجَابَهُ سَعِيدٌ: إِنَّهُ قَالَ لِي: لَقَدْ أَخْطَأْتُ كَثِيرًا بِمُرَافَقَتِكَ هَذَا الْغُلَامَ الدِّيَّيَّةَ.

أَطْلُبِ الْجَارَ قَبْلَ الدَّارِ وَالرَّفِيقَ قَبْلَ الطَّرِيقِ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

вахший ҳайвон	وَحْشٌ، (وُحُوشٌ)	одат	دَابٌّ
овламоқ	صَادَ، يَصِيدُ، صَيْدٌ	қидирмоқ, изламоқ	فَتَّشَ، يُفْتِّشُ، فَتَّشٌ، تَفْتِيشٌ
тўсатдан	إِذَا	Шу пайт	فَبَيْنَمَا
қўрқинчли	هَوُلٌ، (أَهْوَالٌ)	Ташламоқ, итқитиб юбормоқ	أَلْقَى، يُلْقِي، أَلْقٍ، إلقاءٌ
қичқирмоқ	صَرَخَ، يَصْرُخُ، أَصْرُخُ، صُرَاخٌ	судралиб юрмоқ	رَحَفَ، يَرْحَفُ، إِزْحَفُ، رَحْفٌ
милтиқ, қурол	بُنْدُوقِيَّةٌ، (بِنَادِقٌ)	тўғриламоқ	صَوَّبَ، يُصَوِّبُ، صَوِّبٌ، تَصَوِّبٌ
ўқ	الرَّصَاصُ	(ўқни) отмоқ	أَطْلَقَ، يُطَلِقُ، أَطْلَقُ، إِطْلَاقٌ
хато қилмоқ	أَخْطَأَ، يُخْطِئُ، أَخْطِئُ، إِخْطَاءٌ	тегмоқ	أَصَابَ، يُصِيبُ، أَصِيبٌ، إِصَابَةٌ
ҳидламоқ	شَمَّ، يَشُمُّ، شَمٌّ، شَمٌّ	ўзини ўликка солмоқ	تَمَاوَتْ، يَتَمَاوْتُ، تَمَاوْتُ، تَمَاوْتُ
зарарлантирмоқ, зарар келтирмоқ	إِضْرَارٌ	нафас олмоқ	تَنَفَّسَ، يَتَنَفَّسُ، تَنَفَّسٌ، تَنَفُّسٌ

ҳазиллашган, мазах қилган ҳолда	مُمارِحًا	жусса	جُنَّةً، (جُنْتًا)
ўртоқ бўлмоқ	رَافِقٌ، يُرَافِقُ، رَافِقٌ، مُرَافِقَةٌ	шивирламоқ	هَمْسٌ، يَهْمِسُ، إِهْمِسْ، هَمْسٌ
шу онда, шу заҳоти	فِي الْحَالِ	Пасткаш, ночор	دِنِيٌّ

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Айиқ жуда қаттиқ товуш билан қичқирди. Тоққа чикдим. Дарахтдан тушди. Менга айтчи: Муҳаммад сенга нима деди. Бу милтиқ жуда қимматдир. Уни ўлган деб ҳисобладим. Бу жуда ночор хизматкор. Овқатни пуфлама. Муҳаммадни изладим лекин уни топа олмадим. Қуён тутдик. Мени қаттиқ кўркув олди. Унинг қулоғига нима дединг? Милтиқни қуёнга тўғриладим.

7

الْوَلَدُ وَالصَّدى

خَرَجَ عَلَيَّ ذَاتَ يَوْمٍ إِلَى الصَّحْرَاءِ. وَبَيْنَمَا هُوَ يَمْشِي فِيهَا وَصَلَ إِلَى مَرَجٍ قَرِيبٍ مِنْ غَابَةِ كَثِيرَةٍ الْأَشْجَارِ. وَفِيمَا هُوَ يَلْعَبُ فِي الْمَرَجِ فَرَّ مِنْ أَمَامِهِ طَيْرٌ. فَصَرَخَ عَلَيَّ هَا هَا هَا. فَرَجَعَ إِلَيْهِ الصَّدى فِي الْحَالِ. أَمَّا عَلَيَّ فَعَجِبَ مِنْ ذَلِكَ كَثِيرًا. لِأَنَّهُ مَا كَانَ يَعْرِفُ قَبْلَ ذَلِكَ مَا هُوَ الصَّدى. وَظَنَّ أَنَّ فِي الْعَابَةِ وَلَدًا يَصْرُخُ مِثْلَ صُرَاخِهِ. فَقَالَ: مَنْ أَنْتَ يَا هَذَا؟ فَأَجَابَهُ الصَّدى مَنْ أَنْتَ يَا هَذَا؟ فَصَرَخَ عَلَيَّ بِأَعْلَى صَوْتِهِ أَنْتَ أَحْمَقُ. فَأَجَابَهُ الصَّدى: أَنْتَ أَحْمَقُ. وَعِنْدَ ذَلِكَ إِشْتَدَّ غَضَبُ عَلِيٍّ وَأَخَذَ يَسُبُّ وَيَشْتِمُ. وَكَانَ الصَّدى يُعِيدُ إِلَيْهِ شَتَائِمَهُ كَلِمَةً فَكَلِمَةً. وَعِنْدَ ذَلِكَ أَخَذَ عَلِيٌّ يُفْتِشُ عَنِ الْوَلَدِ الَّذِي شَتَّمَهُ. وَلَمَّا لَمْ يَجِدْهُ

عَادَ إِلَى بَيْتِهِ وَشَكَأَ أَمْرَهُ إِلَى أَبِيهِ. وَقَالَ لَهُ: يَا أَبِي، كَانَ وَلَدٌ مُحْتَبًا فِي الْعَابَةِ. وَحِينَ وَصَلْتُ إِلَى الْقُرْبِ مِنْهُ أَخَذَ يَسْبِيئِي وَيَشْتَمُنِي. فَقَالَ أَبُوهُ: لَمْ تَسْمَعْ يَا ابْنِي سَوَى صَدَى كَلَامِكَ. وَأَنْتَ الَّذِي بَدَأْتَ بِالشَّتْمِ. فَارْجِعْ إِلَيْكَ صَدَاهُ مِنْ وَسْطِ الْعَابَةِ. وَلَا عَجَبَ مِنْ ذَلِكَ. فَإِنَّ مَنْ طَرَقَ الْبَابَ سَمِعَ الْجَوَابَ.
بَلَاءُ الْإِنْسَانِ مِنَ اللِّسَانِ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

қочмоқ	فَرَّ، يَفِرُّ، فِرًّا، فِرَارًا	ўтлоқ, яйлов	مَرْجٌ، (مُرُوجٌ)
ғазаб	عَضَبٌ	акс-садо	صَدَى، (أَصْدَاءٌ)
сўкмоқ, ҳақорат қилмоқ	شَتَمَ، يَشْتُمُ، أَشْتَمُ، شَتْمًا	сўкмоқ	سَبَّ، يَسُبُّ، سُبًّا، سَبًّا
ўзаро сўкишмоқ	شَاتَمَ، يُشَاتِمُ، شَاتِمًا، مُشَاتِمَةً	такрорланмоқ	أَعَادَ، يُعِيدُ، أَعَدَّ، إِعَادَةً
яширинмоқ	إِخْتَبَأَ، يَخْتَبِئُ، إِخْتَبِئًا، إِخْتِبَاءً	шикоят қилмоқ	شَكَى، يَشْكُو، أَشْكُ، شِكَايَةٌ
тақиллатмоқ	طَرَقَ، يَطْرُقُ، أَطْرُقُ، طَرَقًا	бошқаси	سَوَى
у ўйнаётганида	فِيمَا هُوَ يَلْعَبُ	бундан олдин	قَبْلَ ذَلِكَ
баланд овозда	بِأَعْلَى صَوْتِهِ	шу пайт	عِنْدَ ذَلِكَ

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Эшикни тақиллатдим, у очилмади. Нима учун очилмади? Боғга яшириндим. Бор товуши билан қичқирди. Дўстингни сўкма. Баланд ерга кўтарилма. Жуда кўп дарахтли боғга бордик. Мен бундан олдин сени билмас эдим. Бу яйлов жуда кенгдир. Сенинг сўзингдан жуда ажабландим. Мен ҳовлида ўйнаётган пайтда тўсатдан Фарид келди. Ҳолимни яқинларимга шикоят қилдим. У дарсдан қочди.

الصَيَّادُ وَالذَّبُّ

صَيَّادٌ صَادَ ذُبًّا وَرَبَّاهُ. فَأَلْفَهُ الذَّبُّ كَثِيرًا وَأَحَبَّهُ حُبًّا شَدِيدًا. فَكَانَ يَمْشِي مَعَهُ مِنْ مَكَانٍ إِلَى آخَرَ وَلَا يُفَارِقُهُ وَبَدُلُ وَسَعَهُ فِي طَاعَتِهِ. وَيَحْفَظُهُ إِذَا نَامَ مِنَ الْحَشَرَاتِ الْمُؤْذِيَةِ. مَرَّةً خَرَجَ الصَيَّادُ إِلَى بَعْضِ الْجِهَاتِ وَمَعَهُ الذَّبُّ. فَنَزَلَ فِي الطَّرِيقِ فِي ظِلِّ شَجَرَةٍ لِيَسْتَرِيحَ. فَلَمَّا نَامَ الصَيَّادُ أَخَذَ الذَّبُّ يَحْرُسُهُ عَلَى حَسَبِ عَادَتِهِ. فَسَقَطَتْ ذُبَابَةٌ عَلَى وَجْهِهِ. فَمَنَعَهَا الذَّبُّ مِرَارًا وَهِيَ تَرْجِعُ وَتَسْقُطُ عَلَى وَجْهِهِ. وَعِنْدَ ذَلِكَ غَضِبَ الذَّبُّ غَضَبًا شَدِيدًا وَأَخَذَ قِطْعَةً حَجَرٍ لِيَقْتُلَ بِهَا الذَّبَابَةَ. فَرَمَاهَا بِهَا وَهِيَ عَلَى وَجْهِهِ. فَمَاتَ الصَيَّادُ فِي الْحَالِ.

عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَيْرٌ مِنْ صَدِيقٍ جَاهِلٍ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

Дўст, улфат	أُلْفَةٌ	тарбияламоқ	رَبَّى، يُرَبِّي، رَبِّ، تَرْبِيَةٌ
Сарф қилмоқ	بَدَّلَ، يَبْدُلُ، أَبْدَلُ، بَدَّلُ	ажралмоқ	فَارَقَ، يُفَارِقُ، فَارِقٌ، مُفَارَقَةٌ
ҳашарот	حَشْرَةٌ، (حَشَرَاتٌ)	Куч-қувват	وُسْعٌ
ТОМОН	جِهَةٌ، (جِهَاتٌ)	Озор бермоқ	الْمُؤْذِيَةُ
пашша	ذُبَابٌ	соя	ظِلٌّ، (ظِلَالٌ)
қўриқламоқ	حَرَسَ، يَحْرُسُ، أَحْرُسُ، حِرَاسَةٌ	Дам олиш учун	لِيَسْتَرِيحَ
Бир неча марта	مَرَّةً، (مِرَارًا)	Одатига кўра	عَلَى حَسَبِ عَادَتِهِ
яхши	خَيْرٌ	ўлдирмоқ	قَتَلَ، يَقْتُلُ، أَقْتُلُ، قَتْلٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Сенга кўп эргашдим. Сендан ажрамадим. Сени кўп вақт тарбия қилдик. Ҳовлидан ўт чикди. Овқатга пашша тушди. Одатимга кўра бугун мадрасага барвақт соат саккизда бордим. Кеча бироз кечиккан эдим. Бир дарахт сояси остида сояландим. Сенинг ҳузурингга бир неча марта бориб, уйингдан топмадим. Фотима овни бошлади. Дарсни ёдлашга бор кучимни сарфладим.

9

أَسَدٌ وَتَعَلَبٌ

أَسَدٌ شَاخٌ وَضَعْفٌ فَلَمْ يَقْدِرْ عَلَى صَيْدِ الْوُحُوشِ. وَأَرَادَ أَنْ يَحْتَالَ لِنَفْسِهِ فِي الْمَعِيشَةِ. فَتَمَارَضَ وَأَلْقَى نَفْسَهُ فِي بَعْضِ الْغَيْرَانِ. وَكَانَ كُلَّمَا أَتَاهُ زَائِرٌ مِنَ الْوُحُوشِ افْتَرَسَهُ دَاخِلَ الْغَارِ وَأَكَلَهُ. وَآتَى الشَّعْلَبُ يَوْمًا وَوَقَفَ عَلَى بَابِ الْغَارِ مُسَلِّمًا عَلَيْهِ قَائِلًا لَهُ: كَيْفَ حَالُكَ يَا سَيِّدَ الْوُحُوشِ؟ فَقَالَ لَهُ الْأَسَدُ: مَا لَكَ لَا تَدْخُلُ يَا أَبَا الْحُصَيْنِ؟ فَقَالَ لَهُ الشَّعْلَبُ: يَا سَيِّدُ! قَدْ كُنْتُ أَرَدْتُ ذَلِكَ، غَيْرَ أَنِّي أَرَى عِنْدَكَ آثَارَ أَقْدَامِ كَثِيرِينَ قَدْ دَخَلُوا وَلَسْتُ أَرَى أَنْ قَدْ خَرَجَ أَحَدٌ مِنْهُمْ.

مَعْنَى الْحِكَايَةِ: أَنَّ الْإِنْسَانَ لَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَفْعَلَ شَيْئًا إِلَّا بَعْدَ أَنْ يُفَكِّرَ فِيهِ وَيُمَيِّزُهُ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

ҳийла қилмоқ	اِحْتَالَ، يَحْتَالُ، اِحْتَالَ، اِحْتِيَالٌ	қаримоқ, кексаймоқ	شَاخٌ، يَشُوخُ، شُخٌ، شَيْخُوخَةٌ
--------------	--	-----------------------	-----------------------------------

Ғор	عَاْرَ، (غَيْرَانُ) = كَهْفُ	касалга ўхшатмоқ (солмоқ)	تَمَارُضٌ
келмоқ	آتَى، يَأْتِي، آتَتْ، آتِيَانُ	ҳар гал	كُلَّمَا
салом бермоқ	تَسْلِيمٌ	овламоқ	اِفْتَرَسَ، يَفْتَرِسُ، اِفْتَرَسَ، اِفْتَرَسَ
сенга нима бўлдики, ўқимайсан	مَا لَكَ لَا تَقْرَأُ؟	сенга нима бўлди	مَا لَكَ؟
лекин албатта у	غَيْرَ أَنَّهُ	лекин..	غَيْرَ أَنْ
унга салом берди	سَلَّمَ عَلَيْهِ	тулкининг лақаби	أَبُو الْحُصَيْنِ
ажратмоқ	مَيَّرَ، يُمَيِّرُ، مَيَّرَ، تَمَيَّرَ	из	أَنْزَرَ، (أَنْزَارٌ)
лозим ва лойиқ эмас	لَا يَنْبَغِي	фикрламоқ	فَكَرَ، يُفَكِّرُ، فَكَّرَ، تَفَكَّرَ

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Ялқов бола кўп вақт маломат қилинади. Тулки товукни овлади. Отам қариб, заифлашиб қолди. Эшигинг олдида тўхтаб, сенга салом бердик. Сенга нима бўлдики, мени маломат қиласан. Кеча тушлиқдан сўнг бобомни зиёрат қилдим. Тулки жуда хийлакор ҳайвондир. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам савр ғорида уч кун турдилар. Унинг орқасидан юрдим.

10

أَعْضَاءُ الْإِنْسَانِ

قَالَ سَلِيمٌ مُخَاطَبًا شَقِيقَهُ يُوسُفَ الصَّغِيرَ: لَكَ يَا يُوسُفُ عَيْنَانِ الْوَاحِدَةُ عَنْ يَمِينِ أَنْفِكَ وَالْأُخْرَى عَنْ شِمَالِهِ. وَلَكَ أُذُنَانِ، الْوَاحِدَةُ عَنْ يَمِينِ رَأْسِكَ وَالْأُخْرَى عَنْ شِمَالِهِ. وَلَكَ أَيْضًا خَدَّانِ وَذِرَاعَانِ وَمِرْفَقَانِ وَيَدَانِ وَسَاقَانِ وَرُكْبَتَانِ وَقَدَمَانِ، وَلَكِنْ لَكَ جَبْهَةٌ وَاحِدَةٌ وَأَنْفٌ وَاحِدٌ وَذَقْنٌ وَاحِدٌ وَصَدْرٌ وَاحِدٌ وَمَعِدَةٌ وَاحِدَةٌ، فَهَلْ تَعْرِفُ وَظِيفَةَ كُلِّ غُضْوٍ مِنْهَا؟ وَكَانَ يُشِيرُ بِإِصْبَعِهِ إِلَى الْأَعْضَاءِ الَّتِي كَانَ يُسَمِّيهَا. وَبَيْنَمَا هُمَا كَذَلِكَ إِذْ رَأَاهُمَا الْمُعَلِّمُ. فَقَالَ لِسَلِيمٍ ضَاحِكًا: قُلْ مَا الْفَائِدَةُ مِنَ الْحَاجِبِينَ بَيْنَ الْجَبْهَةِ وَالْعَيْنَيْنِ؟

- الْغَرَضُ مِنْهُمَا أَنَّهُمَا يَمْنَعَانِ سُقُوطَ الْعَرَقِ مِنَ الْجَبْهَةِ إِلَى الْعَيْنَيْنِ.

- أَصَبْتَ، وَمَا فَائِدَةُ الْأَجْفَانِ؟

- إِنَّهَا تَقِي الْعَيْنَيْنِ مِنَ الْأَذَى.

- صَدَقْتَ فِي جَوَابِكَ لِأَنَّ الْجَفْنَ يُغَطِّي كُرَّةَ الْعَيْنِ كُلَّهَا عِنْدَ النَّوْمِ.

- وَفَضْلًا عَنْ ذَلِكَ إِنَّهُ يَنْطَبِقُ سَرِيعًا عَلَى الْعَيْنِ كُلَّمَا مَرَّ أَمَامَهَا شَيْءٌ بِشِدَّةٍ.

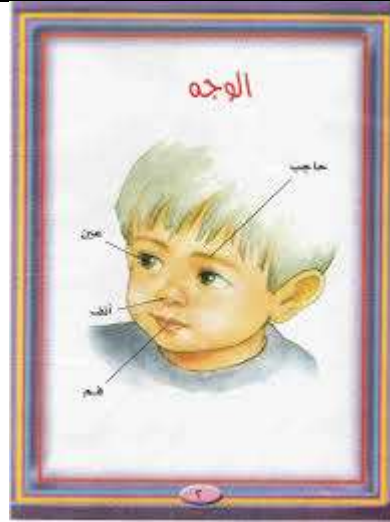
معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

яноқ	خَدُّ	хитоб қилган ҳолда	مُخَاطَبًا
------	-------	-----------------------	------------

НОМЛАГАН	يُسَمِّيهَا	туғишган, ака-ука	شَقِيقٌ، (شَقَائِقُ)
мақсад	الغَرَضُ	кулган ҳолда	ضَاحِكًا
озор берувчи нарса, азият	الأَذَى	тўғри топдинг	أَصَبْتَ
шиддат билан	بِشِدَّةٍ	ундан ташқари	فَضْلًا عَنِ ذَلِكَ
Болдир, сон	سَاقٌ، (سَيَاقٌ)	Тирсак, билак	ذِرَاعٌ، (أَذْرَعٌ)
кўкрак	صَدْرٌ، (صُدُورٌ)	жағ	دَقْنٌ، (دُقُونٌ)
мақсад	غَرَضٌ، (أَغْرَاضٌ)	ОШҚОЗОН, меъда	مِعْدَةٌ، (مِعَدٌ) = مِعْدَةٌ
сақламоқ	وَقَى، يَقِي، قِ، وَقَايَةٌ	тер	عَرَقٌ
ЮМИЛМОҚ ЁПИЛМОҚ.	انْطَبَقَ، يَنْطَبِقُ، انْطَبَاقٌ، انْطَبَاقٌ	ўрамоқ	عَطَى، يُعْطِي، عَطَى، نَعْطِيَّةٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Сенинг туғишган ининг Муҳаммад менинг дўстимдир. Аллоҳ бизни касалликдан сақлаган эди. Жуда ҳам терладим. Икки кўлингни икки тирсагингга қадар ювгин. Нимага куласан? Қўли билан қуёшга ишора қилди. Эй дўстим! Ғазабланма. Терни артгин. Кўзларингдан ёшни арт. Қайси бирингиз фаолроқсиз? Мени зиёрат қилсанг жуда ҳам хурсанд бўлар эдим.

وَبَعْدَ ذَلِكَ قَالَ الْمُعَلِّمُ لَهُمَا .

– لَا تَنْسِيَا الشَّعْرَ النَّائِبَ عَلَى أَطْرَافِ الْأَجْفَانِ، فَمَا اسْمُهُ؟ فَأَجَابَهُ يُوسُفُ:

– يُقَالُ لَهُ أَهْدَابٌ.

– فَمَا الْفَائِدَةُ مِنْهُ؟

فَشَقَّ عَلَى الْأَخَوَيْنِ الْجَوَابُ. فَقَالَ لَهُمَا عِنْدَيْدِ الْمُعَلِّمِ.

– إِنَّهَا تَسْتَوْقِفُ كُلَّ مَا يُخْشَى وَقَوْعُهُ فِي الْعَيْنِ مِنَ الذَّرَّاتِ الْمُتَطَايِرَةِ فِي الْجَوِّ كَالشَّرَابِ وَالْهُوَامِ. ثُمَّ

قَالَ مُحَاطِبًا لِيُوسُفَ.

– قُلْ لِي يَا يُوسُفُ، هَلْ تَكُونُ عَيْنَاكَ مَفْتُوحَتَيْنِ أَوْ مُطَبَّقَتَيْنِ عِنْدَمَا تَكُونُ يَقْظَانَ؟

– إِنَّهُمَا تَكُونَانِ مَفْتُوحَتَيْنِ.

– وَحِينَمَا نِمْتَ؟

– تَكُونَانِ مُطَبَّقَتَيْنِ.

– وَأُذُنَاكَ كَيْفَ تَكُونَانِ وَأَنْتَ نَائِمٌ؟ فَضَحِكَ يُوسُفُ مِنْ هَذَا السُّؤَالِ وَقَالَ:

– هَلْ تُطْبِقُ الْأَذَانَ؟

– أَلَا تَعْرِفُ السَّبَبَ فِي بَقَائِهَا مَفْتُوحَةً؟

– كَلَّا.

– إِنَّ الْأُذُنَ لِلنَّائِمِ كَالْحَارِسِ وَلِلذَلِكَ تَبْقَى دَائِمًا مَفْتُوحَةً. فَإِذَا هَدَدَ النَّائِمَ خَطَرٌ مَا نَبَّهَتْهُ سَرِيعًا.

معاني المُفْرَدَات: لۇغاتلارнинг маънолари

тук, соч	شَعْرٌ، (شَعُورٌ)	унутмоқ	نَسِيءٌ، يَنْسَى، اِنْسٌ، نَسِيَانٌ
тараф, томон	طَرْفٌ، (أَطْرَافٌ)	ўсувчи	نَابِتٌ
тўхтатмоқ	اِسْتَوْقَفَ، يَسْتَوْقِفُ، اِسْتَوْقِفَ، اِسْتَيْقَافٌ	ана шу пайтда	عِنْدَيْدِ
уйғоқ	يَقْطَانٌ	ёпиқ	مُطَبَّقَتَيْنِ
қўриқчи, соқчи	حَارِسٌ، (حُرَّاسٌ)	қолмоқ	بَقِيٌّ، يَبْقَى، اِبْقٌ، بَقَاءٌ
заррача, гард	ذَرَّةٌ، (ات)	қўрқмоқ	خَشِيَّةٌ
об-ҳаво	جَوٌّ، (أَجْوَاءٌ)	учиб юрган	تَطَايَرَ، يَتَطَايَرُ، تَطَايِرٌ تَطَايِرٌ
хашаротлар	هَوَامٌ	тупроқ	تُرَابٌ
қўрқитмоқ, тахдид солмоқ	هَدَدٌ، يُهَدِّدُ، هَدِّدُ، تَهْدِيدٌ	йўқ, йўқ	كَلًّا
огоҳлантирмоқ	نَبَّهَ، يُنَبِّهُ، نَبَّهَ، نَبَّيْهُ	нимадандир	مَا
ўқиган пайтда	عِنْدَمَا يَفْرَأُ	тезлик, зудлик	سَرِيْعٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Муҳаммад дўсти Махмудни чақирди. Абдуллоҳ кўчада кетаётганида, тўхтатдимда қаёққа бормоқчисан? Деб сўрасам, у, боғга бормоқчиман деди. Кечқуруна ҳузурингга бораман, дедим. Нега бу хизматкор сени қўрқитади? Кеча сенинг ҳузурингга боришни унутдим. Қуш ҳавода учади. Унинг кўзлари қора ва киприклари узундир. Кичик хашаротлар ёқимсиздир. Қулоқ, ухлаган кишига соқчи кабидир.

12

التَّغْلِبُ وَالْعُنُقُودُ

حِكَايَةٌ عَنِ ثَعْلَبٍ	قَدْ مَرَّ وَسَطَ الْعِنَبِ
وَشَاهَدَ الْعُنُقُودَ فِي	لَوْنِ كَلْوَنِ الذَّهَبِ
وغيره من جنسه	أَسْوَدَ مِثْلِ الرُّطَبِ
وَالجُوعُ قَدْ أودى بِهِ	بَعْدَ أَذَانِ الْمَغْرِبِ
فَجَاءَ يَبْغِي أَكْلَهُ	مِنْهُ وَلَوْ بِالتَّعَبِ
سَعَى فَمَا أَمْكَنَ أَنْ	يَطْلُعَ فَوْقَ الخَشْبِ
فَرَّاحَ مِثْلَمَا أَتَى	وَجَوْفُهُ فِي هَبِّ
وَقَالَ هَذَا حِصْرٌ	رَأَيْتُهُ فِي حَلْبِ
قَالَ لَهُ الْعُنُقُودُ بَلْ	خَسِنْتَ فَأَذْهَبْ يَا غِي
طُولُ لِسَانٍ فِي الْهَوَا	وَقَصِرَ فِي الذَّنْبِ

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

ранг	لَوْنٌ، (الْوَانُ)	кўриб қолмоқ	شَاهَدَ، يُشَاهِدُ، شَاهِدٌ، مُشَاهَدَةٌ
жинси, тури	جِنْسٌ، (أَجْنَاسٌ)	шингил узум	عُنُقُودٌ، (عَنَاقِيدُ)
ҳалок қилмоқ	أودى، يُودِي، أود، إِيْدَاءٌ	янги етилган хурмо	رُطَبٌ، (أَرْطَابٌ)
чарчоқ	تَعَبٌ	тиламоқ, истамоқ	بَعَى، يَبْغِي، إِبْغِ، بُعْيَةٌ
имкон топмоқ	أَمْكَنَ، يُمْكِنُ، أَمْكِنُ، إِمْكَانٌ	ҳаракат қилмоқ	سَعَى، يَسْعَى، إِسْعَ، سَعْيٌ

қандай келган бўлса	مِثْلَمَا أَتَى	жўнаб кетмоқ	رَاحَ، يَرْوُحُ، رُحَ، رَوَّاحَ
қорин	جَوْفٌ، (أَجْوَافٌ)	чикмоқ	طَلَعَ، يَطْلَعُ، اِطْلَعُ، طُلُوعٌ
пишмаган узум	حِصْرِمٌ	аланга, чўғ	هَبَبٌ
Бор, йўқол!	خَسَاءٌ، يَخْسَأُ، إِخْسَاءٌ خَسَاءٌ	Суриянинг Ҳалаб шаҳри	حَلَبٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига таржима қилинг.

Бир шингил узум едим. Ўрмонда бир тулкини кўрдим. Менинг қорним очди. Эртага азондан кейин ҳузурингга бораман. Тулки жуда хийлакор ҳайвондир. Узум жуда лаззатлидир. Муҳаммаднинг ҳовлиси ёнидан ўтдим. Оз бўлса хам менга берчи? Сени ҳузурингга боришни хоҳлайман. Қисқа дум. Узун тил.

13

عُصْفُورُ مَرْيَمَ

كَانَ لِمَرْيَمَ عُصْفُورٌ جَمِيلٌ. وَكَانَتْ تُحِبُّهُ كَثِيرًا. فَعَمِلَتْ لَهُ قَفْصًا وَوَضَعَتْهُ فِيهِ. وَكَانَ الْعُصْفُورُ أَلْيَفًا يَأْتِي إِلَى مَرْيَمَ وَيَأْكُلُ مِنْ يَدِهَا. وَكَانَتْ تَفْتَحُ لَهُ الْقَفْصَ حِينَ بَعْدَ حِينَ. فَيَخْرُجُ وَيَقْعُدُ عَلَى رَأْسِ الْقَفْصِ أَوْ يَطِيرُ حَوْلَ الْبَيْتِ. وَبِمَا أَنَّهَا كَانَتْ تُحِبُّهُ كَثِيرًا مَا كَانَتْ تَدْعُ أَحَدًا غَيْرَهَا يُطْعِمُهُ. وَأَرْسَلَتْ لَهَا عَمَّتَهَا يَوْمًا مِنَ الْأَيَّامِ لُعْبَةً جَمِيلَةً. فَطَارَتْ مَرْيَمُ فَرَحًا. وَبَقِيَتْ تَلْعَبُ بِهَا طَوْلَ ذَلِكَ النَّهَارِ. وَنَسِيَتْ أَنْ تُطْعِمَ الْعُصْفُورَ. وَفِي الْغَدِ جَاءَ إِلَيْهَا سَعِيدٌ ابْنُ خَالِهَا. فَلَعِبَتْ مَعَهُ طَوْلَ النَّهَارِ بِلُعْبَتِهَا وَلُعْبَةِ أُخْرَى جَاءَ بِهَا سَعِيدٌ. وَنَسِيَتْ أَنْ تُطْعِمَ الْعُصْفُورَ. وَفِي الْيَوْمِ الثَّلَاثِ تَرَكَتِ اللَّعْبَةَ وَجَاءَتْ إِلَى الْعُصْفُورِ وَفِي يَدَيْهَا شَيْءٌ مِنَ الْبُدُورِ لِنُطْعِمَهُ فَوَجَدَتْهُ مَيِّتًا فِي الْقَفْصِ. وَكَانَ قَدْ مَاتَ مِنَ الْجُوعِ. فَحَزِنَتْ مَرْيَمُ عَلَيْهِ حُزْنًا شَدِيدًا.

معاني المفردات : Луғатларнинг маънолари

қўлга ўргатилган, хонакилаштирилган	أَلَيْفٌ	қушча	عُصْفُورٌ، (عَصَافِيرُ)
атрофи	حَوْلٌ	қафас	فَقَصٌ، (أَفْقَاصٌ)
юборди	أَرْسَلْتُ	Шундай қилгани сабаб	بِمَا أَنَّنَهَا
овқатлантирмоқ	أَطَعَمَ، يُطَعِمُ، أَطَعِمَ، إِطْعَامٌ	қолдирмоқ	وَدَعٌ، يَدَعُ، دَعٌ، وَدَعٌ
тарк қилмоқ	تَرَكَ، يَتْرُكُ، أَتْرَكَ، تَرَكٌ	ўйинчоқ	لُعْبَةٌ، (لُعَبٌ)
Кун бўйи	طُولَ النَّهَارِ	хурсандликдан учаёзди	طَارَتْ فَرِحًا
хафалик	حُزْنٌ	дон, уруғ	بَذْرٌ، (بُذُورٌ)
вақти вақти билан	حِينَئِذَا بَعْدَ حِينٍ	кунлардан бирида	يَوْمٌ مِّنَ الْأَيَّامِ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Кеча сенинг ҳузурингга боришни унутдим. Марям қушини овқатлантирди. Абдулкарим билан кун бўйи ўйнадим. Бу ўйинчоқ жуда мароклидир. Қушча уй тепасидан учди. Қуш очликдан ўлди. Дўстимга жуда қаттиқ қайғурдим. Булбул қафасда. Тун бўйи ухламадик. Эй дўст, қайғурма! Онамни жуда яхши кўраман.

يُحْكِي أَنَّ سُلْحَفًا وَأَرْنَبًا تَسَابَقَتَا مَرَّةً. وَجَعَلَتَا الْحَدَّ بَيْنَهُمَا شَجْرَةً. وَقَدِ اتَّفَقَتَا عَلَى أَنْ مَنْ تَصِلُ إِلَى الشَّجَرَةِ قَبْلَ الْأُخْرَى تَكُونُ لَهَا جَائِزَةً عَظِيمَةً تُعْطِيهَا الْأُخْرَى. أَمَّا الْأَرْنَبُ فَقَدِ اتَّكَلَتْ عَلَى خِفَّتِهَا فِي الْجَرِيِّ فَتَوَانَتْ فِي الطَّرِيقِ وَنَامَتْ. وَأَمَّا السُّلْحَفَةُ فَلِعِلْمِهَا بِبُطْءِ حَرَكَتِهَا لَمْ تَتَوَانَ وَلمْ تُفْرِطْ بَلْ اسْتَمَرَّتْ فِي السَّيْرِ رُوَيْدًا رُوَيْدًا حَتَّى وَصَلَتْ إِلَى الشَّجَرَةِ. فَعِنْدَ مَا اسْتَيْقَظَتِ الْأَرْنَبُ مِنْ نَوْمِهَا لَمْ تَجِدْهَا. فَجَرَتْ بِكُلِّ جُهِدِهَا لِتَسْبِقَ السُّلْحَفَةَ. وَلَكِنْ خَابَ أَمَلُهَا وَذَهَبَ جَرِيْهَا وَتَعَبَهَا سُدَى. إِذْ رَأَتْ أَنَّ السُّلْحَفَةَ قَدْ سَبَقَتْهَا وَوَصَلَتْ إِلَى الشَّجَرَةِ قَبْلِهَا. فَندِمَتْ عَلَى تَفْرِيطِهَا كَثِيرًا. وَاضْطُرَّتْ أَنْ تَدْفَعَ إِلَيْهَا الْجَائِزَةَ الْمَعِينَةَ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

ўзаро мусобақа ўйнашди	تَسَابَقٌ، يَتَسَابَقُ، تَسَابَقٌ، تَسَابِقٌ	тошбақа	سُلْحَفًا، (سَلَا حِفُّ)
келишишди	اتَّفَقَ، يَتَّفَقُ، اتَّفَقُوا، اتَّفَاقٌ	чегара	حَدٌّ، (حُدُودٌ)
суяниб, ишонди	اتَّكَلَّ، يَتَّكِلُ، اتَّكَلِ، اتَّكَالَ	бошқаси	الأُخْرَى
секинаклик, ҳафсаласизлик қилмоқ	تَوَانَى، يَتَوَانَى، تَوَانَ، تَوَانِيٌّ	енгиллик	خِفَّةٌ
камчиликка йўл қўймоқ	فَرَطَ، يُفْرِطُ، فَرِطَ، تَفْرِيطٌ	имиллаганлик, секинлик	بُطْءٌ
оҳиста	رُوَيْدًا	давом этмоқ	اسْتَمَرَّ، يَسْتَمِرُّ، اسْتَمَرَّ، اسْتَمَرَّارٌ
бор кучи билан	بِكُلِّ جُهِدٍ	уйғонмоқ	اسْتَيْقَظَ، يَسْتَيْقِظُ،

			إِسْتَيْقَظَ، إِسْتَيْقَظَ
чиппакка чиқмоқ	خَيْبَةٌ	ўзмоқ, олдинламоқ	سَبَقَ، يَسْبِقُ، إِسْبَقُ، سَبَقُ
шу пайт	إِذٍ	орзу, умид	أَمَلٌ، (أَمَالٌ)
чарчок	تَعَبٌ	югуриш	جَرَى، يَجْرِي، اجْرٍ، جَرِيٌّ
пушаймонлик, надомат	نَدَمٌ	беҳуда	سُدَى
тўламоқ	دَفَعَ، يَدْفَعُ، اذْفَعُ، دَفَعٌ	мажбур бўлмоқ	اضْطَرَّ، يَضْطَرُّ، اضْطَرَّ، اضْطَرَّارٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Эй бола, дангаса бўлма! Уйқумдан эрта соат олтида уйғондим. Жим тургани учун ҳечам хафа бўлмадим. Гапиргани учун бир неча марта надомат қилдим. Унга мактуб ёзишга мажбур бўлдим. Ҳаракат қилган киши ҳеч бир вақт надомат қилмайди. Бу оғир ва мана бу енгил. Унинг умиди чиппакка чиқди. Бу ишда жуда кўп камчиликка йўл қўйдим. Бола йиғлади. Фотима ўйнади.

15

حَسَنُ أَفْنَدِي وَأَبْنُهُ مُحَمَّدٌ

حَسَنُ أَفْنَدِي - أَرِنِي يَا مُحَمَّدُ الْأَشْيَاءَ الَّتِي فِي مِحْفَظَتِكَ.
مُحَمَّدٌ - حَاضِرٌ يَا أَبِي، هَذَا هُوَ لَوْحُ الْأَرْدُوَازِ وَهَذَا هُوَ قَلَمُ الْأَرْدُوَازِ.

- وَأَنَا كُلَّ يَوْمٍ أَكْتُبُ الْإِمْلَاءَ وَالْحِسَابَ فِي الْكُرَّاسَةِ.
- عَظِيمٌ - وَلِمَاذَا لَا تَكْتُبُ الْحِسَابَ فِي الْكُرَّاسَةِ؟
- أَنَا أَكْتُبُ الْحِسَابَ فِي الْكُرَّاسَةِ أَيْضًا وَلَكِنِّي أَحِبُّ الْكِتَابَةَ فِي الْأَرْدُوازِ أَكْثَرَ.
- وَمَا سَبَبُ ذَلِكَ؟
- لِأَنِّي إِذَا أَخْطَأْتُ فِي كَلِمَةٍ أَوْ فِي مَسْئَلَةٍ يُمْكِنُنِي أَنْ أَمْسَحَهَا. أَمَّا إِذَا كُنْتُ أَكْتُبُ فِي الْكُرَّاسَةِ وَأَخْطَأْتُ فِي كَلِمَةٍ فَلَا يَحْسُنُ مَسْحُهَا، لِأَنَّ الْمَسْحَ يُوسِّخُ الْكُرَّاسَةَ.
- أَهَذِهِ كُرَّاسَةٌ الْإِمْلَاءِ؟
- نَعَمْ يَا أَبِي وَأَمَّا كُرَّاسَةُ الْحِسَابِ فَإِنِّي تَرَكْتُهَا فِي الْكِتَابِ.
- أَنْتَ مُجْتَهِدٌ كُرَّاسَتِكَ نَظِيفَةً.
- مَعِيَ فِي الْفَصْلِ وَلَدٌ وَسَخٌ جَدًّا. وَكُلَّمَا أَخَذَ الْقَلَمَ وَكَتَبَ وَسَخَ كُرَّاسَتَهُ وَأَصَابِعُهُ بِالْحَبْرِ. وَدَائِمًا يُؤَبِّخُهُ الْمُعَلِّمُ. هَلْ تُحِبُّ أَنْ تَرَى رَسْمِي، يَا أَبِي. أَنَا رَسَمْتُ هَذَا الشَّكْلَ بِقَلَمِ الرَّصَاصِ.
- هَذَا الرَّسْمُ جَمِيلٌ. وَلَكِنْ يَلْزَمُكَ أَنْ تَنْظِفَ هَذِهِ الْخُطُوطَ بِالْمِمْسَحَةِ.
- ضَعْ يَا بُنَيَّ كُتُبَكَ وَكُرَّارِيسَكَ فِي مُحْفَظَتِكَ ثُمَّ الْبَسْ أَلْبِسَتَكَ نَذْهَبْ مَعًا لِمُشَاهَدَةِ الصُّورِ الْمُتَحَرِّكَةِ. وَبَعْدَ الرَّجُوعِ تُخْضِرُ دُرُوسَكَ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

хўп бўлади	حَاضِرٌ	нарса	شَيْءٌ، (أَشْيَاءٌ)
тошдоска	لَوْحُ الْأَرْدُوازِ	тошқалам	قَلَمُ الْأَرْدُوازِ
математика	الحِسَابُ	ёзув, диктант	الإملاءُ
хато қилмоқ	أَخْطَأْتُ، يُخْطِئُ، أَخْطِئُ، إِخْطَاءً	жуда соз	عَظِيمٌ
яхши бўлмайди	لَا يَحْسُنُ	артмоқ	مَسَحَ، يَمْسَحُ، امْسَحْ، مَسْحٌ
танбеҳ бермоқ	وَبَّخَ، يُؤَبِّخُ، وَبَّخَ، تَوَبَّخَ	қир қилмоқ	وَسَخَ، يُوسِّخُ، وَسَخَ، تَوَسَّخَ
расм чизмоқ	رَسَمَ، يَرَسُمُ، ارْسُمُ، رَسْمٌ	ҳар гал	كُلَّمَا

ТОМОША ҚИЛМОҚ	شَاهِدَ، يُشَاهِدُ، شَاهِدٌ، مُشَاهِدَةٌ	ШАКЛ	شَكْلٌ، (أَشْكَالٌ)
ЧИЗИҚ	حَطٌّ، (حَطُوطٌ)	ЛОЗИМ БЎЛМОҚ	لَزِمَ، يَلْزِمُ، لَزِمٌ، لُزُومٌ
Ҳаракатланувчи сурат, мультфильм	الصُّورُ الْمُتَحَرِّكَةُ	ЭЙ ЎҒИЛЧАМ	يَا بُنَيَّ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Бу китоб сумкададир. Бу доска ва мана бу қора қалам. Бу масалани ечишда янглишдим. Унинг дафтари кир, менинг дафтарим тоза. Дарсларингни тайёрла? Дарсларни тайёрладик. Қаламимни мадрасада қолдирдим. Сен мадрасага боришинг керак. Рангли қалам билан ёз. Бармоғимни қора бўёкга беладим. Нега бизни ҳузуримизга келмайсан? Китобларни сумкага солиб, хонадаги устунга илиб қўйдим.

16

الصَّبِيُّ الَّذِي يُحِبُّ اللَّعِبَ

صَبِيٌّ أَرْسَلَتْهُ أُمُّهُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. وَمَا أَنَّهُ يُحِبُّ اللَّعِبَ كَثِيرًا أَرْسَلَتْ مَعَهُ أُخْتَهُ لِتُوصِلَهُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ وَتَرْجِعَ. وَفِيمَا هُمَا ذَاهِبَانِ وَصَلَا إِلَى شَجَرَةٍ عَظِيمَةٍ. فَأَرَادَ الصَّبِيُّ أَنْ يَقْعُدَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ. وَقَالَ: يَا لَيْتَنَا نَبْقَى هُنَا وَلَا نَذْهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. قَالَتْ أُخْتُهُ: لَا، لَيْسَ عِنْدِي وَقْتُ لِلْعِبِ، فَبَعْدَ أَنْ أُوْصَلَكَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ يَنْبَغِي أَنْ أَرْجِعَ وَأَنْزِلَ إِلَى السُّوقِ وَأَشْتَرِيَ لِأُمِّي صُوفًا وَغَزْلًا لِكِي نَسْتَعِيشَ وَنَعِيشَ. ثُمَّ رَأَى الصَّبِيُّ وَهُوَ فِي الطَّرِيقِ

نَحْلَةً تَطِيرُ مِنْ زَهْرَةٍ إِلَى زَهْرَةٍ. فَقَالَ: يَا لَيْتَنِي بِدُونِ شُغْلِ مِثْلِ هَذِهِ النَّحْلَةِ فَإِنَّهَا لَا تَقْرَأُ وَلَا تَكْتُبُ. فَقَالَتْ أُخْتُهُ: غَلِطْتَ يَا أَخِي، النَّحْلَةُ لَيْسَتْ بِدُونِ شُغْلِ بَلْ تَجْمَعُ عَسَلًا وَتَمْعًا اسْتِعْدَادًا لِأَيَّامِ الشِّتَاءِ. وَبَعْدَ أَنْ مَشَى قَلِيلًا رَأَى عُصْفُورًا. فَقَالَ: بَلَا شَكِّ هَذَا الْعُصْفُورُ لَيْسَ لَهُ شُغْلٌ، يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مِثْلَهُ. فَقَالَتْ لَهُ أُخْتُهُ: لَيْسَ الْعُصْفُورُ بِدُونِ شُغْلِ كَمَا ظَنَنْتَ يَا أَخِي. أَلَا تَرَى أَنَّهُ حَامِلٌ فِي مَنْقَارِهِ حَشِيشًا لِيَبْنِيَ عَشَّةً. وَبَعْدَ أَنْ سَارَ قَلِيلًا رَأَى كَلْبًا رَابِضًا بِجَانِبِ الطَّرِيقِ. فَقَالَ لِأُخْتِهِ: خَلِّبِي أَلْعَبَ مَعَ الْكَلْبِ. إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ شُغْلٌ وَمَا أَمَّ الصَّبِيُّ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ حَتَّى سَمِعَ إِنْسَانًا يَصْفِرُ لِلْكَلْبِ. فَقَامَ الْكَلْبُ وَتَوَجَّهَ نَحْوَهُ. فَانْطَلَقَا مَعًا إِلَى الْغَابَةِ لِلصَّيْدِ. وَلَمَّا رَأَى الصَّبِيُّ أَنَّ لِكُلِّ مَنِ النَّحْلَةَ وَالْعُصْفُورَ وَالْكَلْبَ شُغْلًا يَعْمَلُهُ، قَالَ: إِذْنًا أَذْهَبُ الْآنَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ، وَبَعْدَ أَنْ أَرْجِعَ إِلَى الْبَيْتِ أَسْأَلُ أُمِّي فُرْصَةً أَلْعَبُ فِيهَا مَعَ زُفْقَانِي.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

бир пайт икковлари...	فِيمَا هُمَا	етказмоқ, олиб бориб қўймоқ	أَوْصَلَ، يُوصِلُ، أَوْصِلْ، إِصْصَالَ
КОШКИ МЕН	لَيْتَنِي	КОШКИ	لَيْتَ
ИШСИЗ, МАШҒУЛОТСИЗ	بِدُونِ شُغْلٍ	ЛОЗИМ БЎЛАДИ	إِنْبَغَى، يَنْبَغِي، إِنْبَغِ، إِنْبَعَاءً
кўтариб олган	حَامِلٌ	ХАТО ҚИЛМОҚ, ЯНГЛИШМОҚ	غَلِطَ، يَغْلِطُ، إِغْلِطُ، غَلِطٌ
учун	كَيْ	тўқийдиган ип	غَزَلَ
гул чечак	زَهْرَةٌ	ёзиш учун	كَيْ يَكْتُبُ
тайёргарлик қилган ҳолда	اسْتِعْدَادًا	мум	شَمِعَ
кўрганингдек	كَمَا رَأَيْتَ	шак-шубҳасиз	بِلَا شَكِّ
уя, ин	عُشٌّ، (أَعْشَاشٌ)	тумшук (қушларда)	مِنْقَارٌ
тугатмасидан	مَا أَمَّ	мени холи қолдир	خَلِّبِي
ҳуштак чалмоқ	صَفَرَ، يَصْفِرُ، إِصْفِرُ، صَفِيرٌ	чўзилиб ётмоқ	رَبَضَ، يَرْبِضُ، إِرْبِضُ، رَبِضٌ
ёни	جَانِبٌ، (جَوَانِبٌ)	у томон йўл	تَوَجَّهَ نَحْوَهُ

		Олди	
ундай бўлса	إِذَنْ	жўнамоқ	الانْطَلَقَ، يَنْطَلِقُ، انْطَلَقَ، انْطِلَاقٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Муҳаммад айтди: Мен билан боғда ўйнагин. У, йўқ ўйнагани бормайман. Мен ҳозир иш билан бандман, ўйнашга вақтим ҳам йўқ. Ундай бўлса асрдан кейин ўйнаймиз. Бош устига, бўлмаса ўшанда ўйнаймиз. Ипак қурти бизга ипак беради. Эй воҳ! Шу киши каби олим бўлсам-ку? Дарсимни тайёрлагандан сўнг боғга бораман. Боғда дўстларим билан юраман. От уй ёнида ётибди. Қуш уясидадир. Хизматкорни каттиқ огоҳлантирилди.

17

تَوْفِيقٌ ذَاهِبٌ إِلَى الْمَدْرَسَةِ

قَالَتِ الْأُمُّ صَبَاحًا لِابْنِهَا تَوْفِيقٍ: أَنْتَ الْآنَ ذَاهِبٌ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. فَتَعَالَ لِأَنْظُرَ هَلْ تَكُونُ تِيَابِكَ نَظِيفَةً. وَلَمَّا تَقَدَّمَ أَخَذَتْ تَنْتَقِدُهُ جَيِّدًا، ثُمَّ قَالَتْ لَهُ: لَا يَلِيقُ بِكَ أَنْ تَذْهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ قَبْلَ أَنْ تَغْسِلَ وَجْهَكَ وَيَدَيْكَ وَتُمَشِّطَ شَعْرَكَ. أَنْظُرْ إِلَى حِذَائِكَ فَإِنَّ سَيْرَهُ مَحْلُولٌ وَإِلَى رِدَائِكَ فَإِنَّهُ وَسِخٌ. إِنَّ أَوَّلَ شَيْءٍ يَجِبُ عَلَيْكَ عَمَلُهُ صَبَاحًا هُوَ أَنْ تَكُونَ نَظِيفًا. فَاقْتَدِ بِوَالِدِكَ فِي ذَلِكَ. أَلَا تَعْلَمُ يَا ابْنِي أَنَّ وُجُودَكَ فِي الْمَدْرَسَةِ عَلَى هَذَا الْحَالِ يُعَدُّ تَحْقِيرًا لِمُعَلِّمِكَ. أَمَا عِنْدَكَ الْأَشْيَاءُ اللَّازِمَةُ لِلْمَحَافَظَةِ عَلَى النَّظَافَةِ؟ فَهُنَاكَ

الطَّسْتُ وَالْمَاءُ وَالصَّابُونَ وَالْمِنْشَفَةُ وَالْمَشْطُ وَالْفُرْشَةُ. فَاتَّعَظَ تَوْفِيقٌ بِكَلَامِ أُمِّهِ وَعَادَ إِلَى حُجْرَتِهِ. وَبَعْدَ أَنْ غَسَلَ وَجْهَهُ وَمَشَّطَ شَعْرَهُ وَنَظَّفَ حِذَاءَهُ حَمَلَ كُتُبَهُ وَذَهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ كَمَا رَأَيْتَ فِي الصُّورَةِ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

сенга лойиқ эмас	لَا يَلِيْقُ بِكَ	уни танқид қила бошлади	أَخَذَتْ تَنْتَقِدُهُ
	مَحْلُولٌ	камар, боғич	سَيْرٌ، (سَيُورٌ)
саналади, ҳисобланади	يُعَدُّ	эргашмоқ, иқтидо қилмоқ	إِقْتَدَى، يَمْتَدِي، إِقْتَدِ، إِقْتِدَاءٌ
керакли нарсалар	الْأَشْيَاءُ الْإِلَازِمَةُ	паст санаш, тахқирлаш	تَحْقِيرٌ
ваъз насиҳат олди	إِتَّعَظَ، يَتَّعِظُ، إِتَّعَظُ، إِتِّعَظَ	муҳофаза қилмоқ	مُحَافَظَةٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Муаллимнингни таҳқирлама. Совун, тароқ, тишчўтка тозалаш учун муҳим нарсалардир. Барча ишларда одобли болаларга эргаш, одобсизлар билан бирга бўлма! Бу ҳолда сени кўрмайин, бориб юзингни ювгин ва кийимларингни тозала! Одобли бола ҳам шундай бўладими? Ўқувчи бола ҳар вақт тоза бўлиши лозим. Муаллимнинг сўзларидан ваъз насиҳат ол. Боқчани тугатдимда мадрасага йўл олдим.

18

الذَّبُّ وَالْحُرُوفُ الصَّغِيرُ

كَانَ فِي قَدِيمِ الزَّمَانِ خُرُوفٌ عَطْشَانٌ. وَكَانَ صَغِيرًا جِدًّا. فَذَهَبَ إِلَى نَهْرٍ صَغِيرٍ لِيَشْرَبَ مِنْهُ. وَكَانَ هَذَا النَّهْرُ قَرِيبًا مِنْ غَابَةِ عَلَى جَبَلٍ مُرْتَفِعٍ. فَخَرَجَ مِنَ الْغَابَةِ ذَيْبٌ وَنَزَلَ حَتَّى جَاءَ إِلَى الْخُرُوفِ. وَقَالَ لَهُ: أَنْتَ عَكَّرْتَ عَلَيَّ الْمَاءَ الَّذِي أَشْرَبُ مِنْهُ. فَقَالَ الْخُرُوفُ: كَيْفَ أُعَكِّرُ عَلَيْكَ الْمَاءَ مَعَ كَوْنِكَ أَنْتَ فِي الْجِهَةِ الْعَالِيَةِ الَّتِي يَأْتِي مِنْهَا الْمَاءُ وَأَنَا فِي الْجِهَةِ الْمُنْخَفِضَةِ الَّتِي يَأْتِي إِلَيْهَا الْمَاءُ. فَقَالَ الذَّيْبُ لِلْخُرُوفِ: أَنْتَ الْآنَ تَكْذِيبُنِي وَكُنْتَ فِي الْعَامِ الْمَاضِي تَشْتَمُنِي. فَقَالَ الْخُرُوفُ: أَنَا مَا كُنْتُ وُلِدْتُ فِي الْعَامِ الْمَاضِي، فَإِنَّ عُمْرِي سِتَّةَ أَشْهُرٍ فَقَطُّ. فَقَالَ الذَّيْبُ: إِذَنْ أَحُوكَ هُوَ الَّذِي شَتَمَنِي. فَقَالَ الْخُرُوفُ: لَيْسَ لِي أَخٌ. فَقَالَ الذَّيْبُ: إِذَنْ أَبُوكَ هُوَ الَّذِي شَتَمَنِي. فَقَالَ الْخُرُوفُ: أَنَا يَتِيمٌ وَلَيْسَ لِي أَبٌ وَلَا أُمَّ. فَقَالَ الذَّيْبُ: إِذَنْ أَحُدُ أَقَارِبِكَ أَوْ أَصْحَابِكَ كَانَ شَتَمَنِي، فَلَا بُدَّ مِنْ عِقَابِكَ. ثُمَّ حَمَلَهُ بِأَسْنَانِهِ وَذَهَبَ بِهِ إِلَى الْغَابَةِ وَأَكَلَهُ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

кўзичоқ	خُرُوفٌ، (خِرْفَانٌ)	бўлган эди	كَانَ، يَكُونُ، كُنْ
паст	مُنْخَفِضٌ	баланд	مُرْتَفِعٌ
бўлишингга қарамасдан	مَعَ كَوْنِكَ	лойқалатмоқ, булғамоқ	عَكَّرَ، يُعَكِّرُ، عَكَرَ، تَعَكَبَرُ
мени ёлғонга тутмоқдасан	تَكْذِيبِي	баланд томон	الْجِهَةُ الْعَالِيَةُ
қариндош	قَرِيبٌ، (أَقَارِبٌ)	мени сўккансан	كُنْتَ تَشْتَمُنِي
ўтган йили	فِي الْعَامِ الْمَاضِي	туғилмаган эдим	مَا كُنْتُ وُلِدْتُ
жазо, иқоб	عِقَابٌ	шарт, зарур	فَلَا بُدَّ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Эй болалар, сувни ифлосланторманглар. Менга ёлгон сўзлама. Мен олти ёшдаман, дўстим Салим саккиз ёшда. Бу бола ўтган йили туғилди. Онам қиз туғди. Менинг Муҳаммад исмли дўстим бор, у мени жуда яхши кўради. У мени ўтган жума боғга олиб борди. Боғ ичида уч соат юрдик. Одобли бола сўкмайди. Менинг отам, онам ва яқинларим йўқ.

19 الكلب

كَانَ صَبِيًّا فَفَقِيرٌ جَالِسًا فِي الطَّرِيقِ يَأْكُلُ قِطْعَةً خُبْزٍ. فَرَأَى كَلْبًا نَائِمًا بَعِيدًا عَنْهُ. فَدَعَاهُ وَأَبْرَزَ لَهُ الْخُبْزَ حَتَّى ظَنَّ الْكَلْبُ أَنَّهُ سَيُعْطِيهِ مِنْهُ لُقْمَةً. فَقَرَّبَ مِنْهُ لِيَتَنَاوَلَ الْخُبْزَ. وَإِذَا بِالصَّبِيِّ ضَرْبَهُ بِعَصَا عَلَى رَأْسِهِ. فَفَرَّ الْكَلْبُ صَارِحًا مِنْ شِدَّةِ الْآلَمِ. وَكَانَ رَجُلٌ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ يَنْظُرُ مِنْ شُبَّانِكِ بَيْتِهِ، فَرَأَى كُلَّ مَا حَصَلَ. فَأَخَذَ عَصًا وَوَقَفَ بِالْبَابِ وَدَعَا الصَّبِيَّ وَأَبْرَزَ لَهُ الثَّمَنَ. فَمَدَّ الصَّبِيُّ يَدَهُ لِيَأْخُذَ الثَّمَنَ. فَضْرَبَهُ الرَّجُلُ بِالْعَصَا عَلَى أَصَابِعِهِ ضَرْبَةً جَعَلَتْهُ يَصْرُخُ أَشَدَّ مِنْ صُرَاخِ الْكَلْبِ. ثُمَّ قَالَ لِلرَّجُلِ: كَيْفَ تَضْرِبُنِي وَأَنَا لَمْ أَطْلُبْ مِنْكَ شَيْئًا؟ فَأَجَابَهُ الرَّجُلُ قَائِلًا: وَكَيْفَ تَضْرِبُ الْكَلْبَ وَهُوَ لَمْ يَطْلُبْ مِنْكَ شَيْئًا؟

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

лукма, бўлак	لُقْمَةٌ، (لُقْمٌ)	кўрсатмоқ	أَبْرَزَ، يُبْرِزُ، أَبْرَازُ، إِبْرَازُ
алам, оғриқ	أَلَمٌ، (آلَامٌ)	олмоқ, тановул қилмоқ	تَنَاوَلَ، يَتَنَاوَلُ، تَنَاوَلُ، تَنَاوَلُ

нарх	الثَّمَنُ	юз берган ҳодисани барчасини кўрди	فَرَأَى كُلَّ مَا حَصَلَ
чақирди	دَعَا، يَدْعُو، أَدْعُ، دَعْوَةٌ	чўзди	مَدَّ، يَمُدُّ، مَدٌّ
шундай (мавсула маъносида)	مَا	қандай	كَيْفَ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Менга Муҳаммадни чақир! Ушбу мискинга битта хурмо бўлса ҳам бер. Уни тахта билан урган эдим қаттиқ бақирди. Қаттиқ йиғлади. Озор беришларинг мени бақиришга мажбур этди. Қўлингни чўз, ушбу пулни бераман. Сени чақирган эдим вақтида келмадинг. Муҳаммад: "Бугун кўп ҳаракат қилдим", деганида, ундай бўлса мукофот олар экансан, дедим.

20

اللَّعِبُ

إِنَّهُ وَقْتُ الْهِنَاءِ وَالطَّرَبِ	مَرْحَبًا أَهْلًا بِوَقْتِ اللَّعِبِ
فَقَطُّ لَكِنَّ دَائِمًا نَذْكُرُهَا	وَاجِبَاتُ الدَّرْسِ لَا نُنْكِرُهَا
غَيْرَ أَنَّ الْوَقْتَ وَقْتُ اللَّعِبِ	إِنَّ لَعِبَنَا لَمْ نَكُنْ نَحْقِرُهَا
تُورِثُ النَّفْسَ انْقِبَاضًا وَكَمَدًا	كَثْرَةُ الدَّرْسِ عَنَاءٌ لِلْجَسَدِ

لَا يُرِيحُ النَّفْسَ غَيْرُ اللَّعِبِ	لَيْسَ كَاللَّعِبِ دَوَاءٌ لِلْوَلَدِ
مُذْهِبٌ عَنَّا عَنَا الدَّرْسِ الشَّدِيدِ	يَا رَعَاهُ اللَّهُ مِنْ لَعِبٍ مُفِيدٍ
غَيْرُ أَهْلِ لِنَشَاطِ اللَّعِبِ	كُلُّ مَنْ ضَيَّعَ الْوَقْتَ بَلِيدٌ
غَيْرَ أَنَّ الْكُلَّ يَجْرِي بِنِظَامٍ	مَعَ ذَاكَ الدَّرْسِ أَوْلَى مَا يُرَامُ
وَكَذَلِكَ الدَّرْسُ دُونَ اللَّعِبِ	إِنَّمَا اللَّعِبُ بِلَا دَرَسٍ حَرَامٌ

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

мархабо	وَمَرَحَبًا	хуш келибсан	أهلاً
қаттиқ хурсандчилик	طَرَبٌ	шодлик	هَنَاءٌ
машаққат	عَنَاءٌ	вазифалар	وَاجِبَاتٌ
торлик, роҳатсизлик	إِنْقِبَاضٌ	келтирмоқ	أَوْرَثَ، يُورِثُ، أَوْرَثَ، إِيرَاثٌ
роҳатланмоқ	إِرَاحَةٌ	қайғу	كَمَدٌ
маромида	مَرَامٌ	эси паст, зеҳни паст	بَلِيدٌ
ҳам	إِنَّمَا	шунингдек	كَذَاكَ = كَذَلِكَ
		мен ҳам ўйнайман	إِنَّمَا أَنَا أَلْعَبُ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Ўйин, бола учун жуда фойдали нарсадир. У танани роҳатлантириб, кўнгилга шодлик олиб келади. Лекин у учун муайян бир вақтни таъйинлаш лозим. Дарс вақтида ўйнаган бола одобсиз ва ялқовдир. Сен вақтингни барчасини бир хил ўтказма. Балки ўйинга тегишли вақтда ўйнагин, ўқишга тегишли вақтда ўқигин. Ўйинсиз дарс фойдасиздир. Шунингдек, дарссиз ўйиндан ҳам фойда йўқдир.

الْقِرْدُ وَالنَّجَارُ

يُحْكِي، أَنَّ قِرْدًا رَأَى نَجَّارًا يَشُقُّ خَشَبَةً وَهُوَ رَاكِبٌ عَلَيْهَا. وَكَانَ كُلَّمَا شَقَّ مِنْهَا ذِرَاعًا أَدْخَلَ فِيهَا وَتَدًّا. فَوَقَفَ الْقِرْدُ يَنْظُرُ إِلَيْهِ وَقَدْ أَعْجَبَهُ ذَلِكَ. ثُمَّ إِنَّ النَّجَّارَ ذَهَبَ لِبَعْضِ حَاجَتِهِ. فَأَرَادَ الْقِرْدُ أَنْ يَفْعَلَ كَمَا فَعَلَ النَّجَّارُ. فَكَرَبَ الخَشْبَةَ وَجَعَلَ وَجْهَهُ قِبَلَ الوْتِدِ وَظَهْرَهُ قِبَلَ طَرْفِ الخَشْبَةِ، فَتَدَلَّى ذَنْبُهُ فِي الشَّقِّ. ثُمَّ إِنَّهُ نَزَعَ الوْتِدَ فَعَصَرَ الشَّقَّ ذَنْبَهُ. فَأَخَذَ يَصْرُخُ صُرَاخًا هَائِلًا وَكَادَ يُغْشَى عَلَيْهِ مِنْ شِدَّةِ الأَلَمِ. وَفِي ذَلِكَ الوَقْتِ جَاءَ النَّجَّارُ إِلَى الخَشْبَةِ فَرَأَهُ عَلَى تِلْكَ الحَالَةِ. فَأَخَذَ عَصَاً وَأَخَذَ يَضْرِبُهُ ضَرْبًا شَدِيدًا. فَكَانَ مَا لَقِيَ مِنَ النَّجَّارِ أَشَدَّ مِمَّا لَقِيَ مِنَ الخَشْبَةِ.

معاني المُفْرَدَات: Луғатларнинг маънолари

ёғоч, тахта	خَشْبَةٌ	ёрмоқ	شَقَّ، يَشُقُّ، شُقٌّ، شَقٌّ
пона	وَتْدٌ، (أَوْتَادٌ)	миниб олиб	رَاكِبٌ
ТОМОН	قِبَلَ	хайратлангирди	أَعْجَبَ، يُعْجِبُ، أَعْجَبَ، إِيْجَابٌ
осилиб тушмоқ	تَدَلَّى، يَتَدَلَّى، تَدَلَّ، تَدَلَّى	орқа томони	ظَهْرُهُ
тортмоқ, суғурмоқ	نَزَعَ، يَنْزِعُ، انْزَعُ، نَزَعٌ	унинг думи	ذَنْبُهُ
қўрқинчли бақириш ила	صُرَاخًا هَائِلًا	сиқмоқ	عَصَرَ، يَعْصِرُ، إِعْصِرُ عَصْرٌ
хушидан	عُشِيَ عَلَيْهِ	қаттиқ уриш	ضَرْبًا شَدِيدًا

кетди		билан	
содир бўлган нарсa	مَا لَقِيَ	ўлишига оз қолди	كَادَ يَمُوتُ
илмоқ	عَلَّقَ، يُعَلِّقُ، عَلَّقَ، تَعَلَّقَ	илгич	مِشْحَبٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўгиринг:

Касалга қараб турдим. Кийимни илгичга илгин. Муҳаммад ёзгани каби ёзишни орзу қилдим. Отамнинг ҳуши кетди ва ўлишига оз қолди. Йиғлаб юборай дедим. Бу ишдан фойдаланишим бошқа ишдан фойдаланишдан кўпроқ эди. Аллоҳдан соғлиқ ва саломатлик сўраймиз. Баъзи бир юмушларим учун унинг ҳузурига бордим. Овқатланишга киришдик. Юзимни қибла тарафга қаратдимда хуфтон намозини ўқишга киришдим. Сен шу ҳолда мадрасага боришинг лозим.

22

بِلَا أَبٍ

كَانَ صَبِيًّا صَغِيرًا يَتِيمًا يَأْتِي إِلَى الْمَدْرَسَةِ لِيَتَعَلَّمَ الْقِرَاءَةَ وَالْكِتَابَةَ. وَفِي يَوْمٍ مِنَ الْأَيَّامِ كَتَبَ لَهُ الْمُعَلِّمُ هَذِهِ الْقَاعِدَةَ: "أَكْرَمُ أَبَاكَ وَأُمَّكَ" لِكَيْ يَكْتُبَ مِثْلَهَا فِي كُرَّاسَتِهِ. فَأَخَذَ الصَّبِيُّ الْكُرَّاسَةَ وَكَتَبَ بَعْضَ أَسْطُرٍ ثُمَّ تَرَكَ الْقَلَمَ وَبَكَى. وَصَارَتْ دُمُوعُهُ تَجْرِي عَلَى خَدَّيْهِ. ثُمَّ أَخَذَ يَكْتُبُ لِكِنَّةٍ لَمَّا كَانَ يُفَكِّرُ فِي أَبِيهِ لَمْ يَقْدِرْ أَنْ يَضْبُطَ نَفْسَهُ. فَرَفَعَ صَوْتَهُ بِالْبُكَاءِ. فَقَالَ لَهُ الْمُعَلِّمُ: مَالِكُ يَا ابْنِي مَاذَا جَرَى لَكَ؟ قَالَ لَا أَقْدِرُ أَنْ أَكْتُبَ عَلَى هَذِهِ الْقَاعِدَةِ، لِأَنِّي يَتِيمٌ مِنَ الْأَبِ، فَأَرْجُو أَنْ تَكْتُبَ لِي غَيْرَهَا. فَفَرَّقَ قَلْبُ الْمُعَلِّمِ لَهُ وَقَطَعَ مِنَ الْكُرَّاسَةِ الْوَرَقَةَ الَّتِي حَرَّكَتْ فِي قَلْبِهِ الْحُزْنَ عَلَى أَبِيهِ وَكَتَبَ لَهُ غَيْرَهَا.

معاني المُفْرَدَات: Луғатларнинг маънолари

القَاعِدَةُ	қоида	سَطْرٌ، (أَسْطُرٌ)	чизик
دَمْعٌ، (دُمُوعٌ)		جَرَى، يَجْرِي، اجْرٍ، جَرِيٌّ	югурмоқ
خَدٌّ، (خُدُودٌ)	юз, чеҳра	لَمَّا	-ганида
ضَبَطٌ، يَضْبُطُ، أُضْبِطُ، ضَبَطُ	тутиб туриш, қўлга олиш	فَرَفَعَ صَوْتَهُ بِالْبُكَاءِ	йиғлаганида овозини кўтарди
مَالِكٌ؟	сенга нима бўлди?	مَاذَا جَرَى لَكَ؟	сенга нима ҳодиса юз берди
رَقٌّ، يَرِقُّ، رُقٌّ، رِقَّةٌ	юмшамоқ	حَرَّكَ، يُحَرِّكُ، حَرِّكُ، تَحْرِيكٌ	ҳаракатга келтирмоқ, қўзғамоқ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

У нечага кирди? Фотима жуда кўп йиғловчи қиз. Ёши икки юзига оқди. Ота оналарингизни ҳар вақт ҳурмат қилинг. Чунки, ота-онасини ҳурмат қилмаган кишини Аллоҳ таоло севмайди. Мен етимман. Менинг ҳеч бир яқин кишим йўқ. Менга бироз пул бериб тур, бозорга бориб китоб сотиб оламан. Эй биродар! Бугун жумадан кейин бизни ҳузуримизга келишингни ўтинаман. Тилингни ёлғондан сақла, ҳеч кимни сўкма ва койима ҳамда ёмон сўзларни гапирма. Ушбу мискинни кўргач кўнглим ноҳуш бўлди. Ҳузуримга чақирдимда овқатлантирдим. Кейин қўлига юз сўм пул бердим.

23

طِيَاشَةُ سَلِيمٍ

سَلِيمٌ وَلَدٌ صَغِيرُ السِّنِّ. وَلَكِنَّهُ طَائِشٌ جِدًّا، لَا يَعْرِفُ أَيْنَ يَضَعُ ثِيَابَهُ وَكُتُبَهُ، فَيُضِيعُ الْوَقْتَ فِي التَّفْتِيشِ عَنْهَا. وَمِرَارًا يَتَأَخَّرُ عَنِ الْوَقْتِ الْمُعَيَّنِ لِلذَّهَابِ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. فَفِي ذَاتِ يَوْمٍ صَبَاحًا قَالَتْ لَهُ وَالِدَتُهُ:

- يَا سَلِيمُ، قَدْ آنَ وَقْتُ الذَّهَابِ إِلَى الْمَدْرَسَةِ فَتَهَيِّأْ حَالًا.
- سَمِعًا وَطَاعَةً.
- هَلْ أَحْضَرْتَ السَّلَّةَ الَّتِي تَضَعُ فِيهَا الرَّاد؟
- نَعَمْ.
- أَيْنَ كِتَابُكَ سَلَّاسِلُ الْقِرَاءَةِ؟
- لَا أَعْرِفُ.
- أَيْنَ وَضَعْتَهُ أَمْسٍ بَعْدَ أَنْ قَرَأْتَ دَرَسَكَ.
- نَسِيتُ.
- فَتَشِّ عَنْهُ عَاجِلًا قَبْلَ أَنْ يَفُوتَ الْوَقْتُ.
- فَأَخَذَ سَلِيمٌ يُفْتِشُ عَنِ الْكِتَابِ مُضْطَرِبًا وَيَدُورُ فِي الْبَيْتِ بِدُونِ فَائِدَةٍ. وَلَمَّا رَأَتْهُ أُمُّهُ عَلَى هَذَا الْحَالِ نَهَضَتْ لِتَفْتِشَ مَعَهُ. وَفِي أَوَّلِ خُطْوَةٍ وَجَدَتْهُ فِي أَسْفَلِ الْكُرْسِيِّ فِي حُجْرَتِهِ. فَالْتَقَطَتْهُ وَأَعْطَتْهُ إِيَّاهُ. فَأَخَذَهُ سَلِيمٌ وَتَوَجَّهَ نَحْوَ الْبَابِ، وَعِنْدَ ذَلِكَ سَأَلَتْهُ أُمُّهُ قَائِلَةً:
- وَأَيْنَ كِتَابُ الْحِسَابِ؟

– لَا أَعْرِفُ.

– أَهَكَذَا تَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ بِدُونِ كُتُبٍ. فَمَا الْفَائِدَةُ مِنْ ذَهَابِكَ؟ اِسْمِعِ السَّاعَةَ إِنَّهَا تَدُقُّ النَّمَائِي.

– إِنَّ تَأَخَّرْتُ عَنِ الدُّخُولِ إِلَى الْمَدْرَسَةِ فِي الْوَقْتِ الْمُعَيَّنِ أَعَاقِبُ عِقَابًا شَدِيدًا. فَأَرْجُو مِنْكَ أَنْ

تُسَاعِدَنِي عَلَى وَجْدَانِ الْكِتَابِ. وَكَانَ يَدُورُ فِي الْبَيْتِ بَاكِيًا. فَنَهَضَتْ أُمُّهُ مَرَّةً ثَانِيَةً فَوَجَدَتْ الْكِتَابَ وَرَاءَ

الْحُرَاةِ وَأَعْطَتْهُ إِيَّاهُ وَمَسَحَتْ دُمُوعَهُ وَصَرَفَتْهُ قَائِلَةً لَهُ: إِذَا حَافَظْتَ عَلَى التَّرْتِيبِ لَمْ تَتَأَخَّرْ عَنِ الدَّرْسِ وَلَمْ

تَبْكَ وَلَمْ تَحْزَنْ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

қидирмоқ	فَتَّشَ، يُفْتِشُ، فَتَّشَ، تَفْتِشُ	қовушмаган, енгилтак	طِيَاشَةٌ
муайян, таъйин қилинган	الْمُعَيَّنُ	зое қилмоқ	أَضَاعَ، يُضِيعُ، أَضِيعُ، إِضَاعَةٌ
тайёргарлик қилмоқ	تَهَيَّأَ، يَتَهَيَّأُ، تَهَيَّأَ، تَهَيُّؤٌ	бир гал	مَرَّةً، (مِرَارًا)
хўп бўлади	سَمِعًا وَطَاعَةً	фурсати келди	آنَ
буюмларга тўлдирилган халта	الزَّادُ	ҳозироқ	حَالًا
зудлик билан, тез	عَاجِلًا	саватча, халта	السَّلَّةُ
изтироб ҳолатда	مُضْطَرِّبًا	серия, кўп қисмли	سِلْسِلَةٌ، (سَلَّاسِلٌ)
биринчи қадам	فِي أَوَّلِ خُطْوَةٍ	вақт кетишидан олдин	قَبْلَ أَنْ يَفُوتَ
жазоланаман	أَعَاقَبُ	ўрнидан турмоқ	نَهَضَ، يَنْهَضُ، انْهَضَ، نُهُوضٌ
айланмоқ	أَدَارَ، يُدِيرُ، أَدْرَ، إِدَارَةٌ	олмоқ (ерга тушган нарса)	الْتَقَطَ، يَلْتَقِطُ، اِلْتَقَطَ
кўз ёши	دَمْعٌ، (دُمُوعٌ)	топмоқ	وَجَدَ، يَجِدُ، أَجَدَ، وَجَدَانِ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Соат беш бўлганини билдирди. Мактабга иккинчи марта бордим. Дарс вақти бошланди. Вақт ўтиб кетади, деб кўрқдим. Китобингни изла. Китобим шкаф орқасига тушиб кетди. Дарсдан кечикдинг. Эй дўстим! Нега дарсдан кечикдинг. Эй Абдурахмон, қайғурма! Абдулкарим узун бола лекин жуда енгил. Абдуллоҳ қаерга кетганини биласанми? Йўқ билмайман. Китобларингни сумкага сол. Чой ичишга киришдик. Дарсимни ўқигандан сўнг ўйнашга чиқдим. Менга мана шу китобни берчи!

24

مَنْ ظَلَمَ غَيْرَهُ ظَلِمَ

اشْتَرَتْ أَرْمَلَةٌ مِسْكِينَةً قِطْعَةً جُبِّنٍ لِسَعَشَى بِهَا هِيَ وَأَوْلَادُهَا الْيَتَامَى. فَسَرَقَهَا هِرَانٌ وَتَنَارَعَا فِي قِسْمَتِهَا. فَذَهَبَا بِهَا إِلَى قِرْدٍ لِيَقْضِي بَيْنَهُمَا. فَفَرِحَ الْقِرْدُ بِذَلِكَ وَاسْتَحْضَرَ فِي الْحَالِ مِيزَانًا. وَقَسَمَ الْجُبْنَ قِطْعَتَيْنِ كَبِيرَةً وَصَغِيرَةً وَجَعَلَ كُلَّ قِطْعَةٍ مِنْهُمَا فِي كِفَّةٍ. فَرَجَحَتِ الْكَبِيرَةُ عَلَى الصَّغِيرَةِ. فَتَنَاوَلَ الْكَبِيرَةَ وَقَضَمَ مِنْهَا قِطْعَةً كَبِيرَةً يَقْضُدُ بِذَلِكَ أَنْ تُسَاوِيَ الصَّغِيرَةَ. فَلَمَّا رَدَّهَا فِي الْكِفَّةِ رَجَحَتِ الثَّانِيَةَ فَأَخَذَهَا وَفَعَلَ بِهَا كَمَا فَعَلَ بِالْأُولَى. فَقَالَ لَهُ الْهِرَانُ: أَعْطِنَا مَا بَقِيَ فَقَدْ رَضِينَا بِالْقِسْمَةِ. فَقَالَ لَهُمَا: إِنَّ رَضِيئَتَنَا فَالْعَدْلُ لَا يَرْضَى. ثُمَّ إِنَّهُ كَلَّمَا رَجَحَتِ قِطْعَةً أَكَلَ مِنْهَا. فَقَالَ لَهُ الْهِرَانُ حِينَ رَأَى: أَنْ كِلْنَا الْقِطْعَتَيْنِ كَادَتَا أَنْ تَتَلَاشِيَا، نَرْجُو مِنْكَ أَنْ تُمْسِكَ عَنِ الْوِزْنِ وَتَرُدِّ لَنَا مَا بَقِيَ. فَقَالَ الْقِرْدُ: لَا تَعْجَلَا أَيُّهَا الصَّدِيقَانِ فَإِنَّهُ كَمَا حَكَمْتُ لَكُمْمَا يَنْبَغِي أَنْ أَحْكَمَ لِنَفْسِي فَمَا بَقِيَ فَهُوَ قِيمَةٌ تَعْبِي. ثُمَّ التَقَمَ الْبَاقِي مِنَ الْجُبْنِ وَأَشَارَ لَهُمَا إِشَارَةَ الْحَكْمِ الْعَدْلِ بِالْإِنْصِرَافِ.

وَمَا مِنْ يَدٍ إِلَّا يَدُ اللَّهِ فَوْقَهَا *** وَلَا ظَالِمٌ إِلَّا وَيْلَى بِأَظْلَمٍ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

бечора	مِسْكِينَةٌ	бева хотин	أَرْمَلَةٌ
етим	يَتِيمٌ، (يَتَامَى)	кечки овқатни ейиш	لِتَتَعَشَّى
ҳукм чиқариш учун	لِيَقْضِي	икковлари тортишиб қолишди	تَنَازَعَا
тарози палласи	كِفَّةٌ	олиб келди	اسْتَحْضَرَ
қолгани	مَا بَقِيَ	оғир келмоқ	رَجَحَ، يَرْجَحُ، إِرْجَحُ، رُجُوحٌ
туғаб битишига оз қолди	كَادَتْ أَنْ تَتَلَاشِيَا	адолат	الْعَدْلُ
ютмоқ	التَّقَمَّ، يَلْتَقِمُ، اِلْتَقَمَ، اِلْتِقَامٌ	чарчоғим	تَعَبِي
кетмоқ	اِنْصَرَفَ، يَنْصَرِفُ، اِنْصِرَافٌ	ҳакам, судя	الْحَكَمَ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Қассоб бир бўлак гўшт кесиб берди. Ҳеч кимга зулм қилма! Эй биродар, ошиқма! Йиғидан тўхта. Бу гўшни ўлча. Мана бу ёғни ўлчангиз. Менинг китобимни қайтариб бер. Фарид билан Салим иккиси тиришқоқ шогирд. Буни рози қилиб олдингми? Қани эди, шу киши каби олим бўлсам!

يُحْكِي، أَنَّ غُرَابًا سَرَقَ قِطْعَةً لَحْمٍ وَطَارَ بِهَا حَتَّى نَزَلَ عَلَى شَجَرَةٍ لِيَأْكُلَهَا. وَكَانَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ ثَعْلَبٌ. فَلَمَّا رَأَى الْغُرَابَ أَرَادَ أَنْ يَأْخُذَ قِطْعَةَ اللَّحْمِ مِنْهُ بِالْحِيلَةِ. فَقَالَ: إِنَّكُمْ مَعَاشِرَ الْغُرَبَانِ صُورُكُمْ جَمِيلَةٌ وَأَصْوَاتُكُمْ حَسَنَةٌ وَلَا أَعْرِفُ مِنْ بَيْنِ الطُّيُورِ أَحْسَنَ مِنْكُمْ صَوْتًا وَأَجْمَلَ مَنْظَرًا. وَإِنِّي قَدْ اشْتَقْتُ لِسَمَاعِ أَصْوَاتِكُمْ. فَأَرْجُو مِنْكَ أَنْ تُغَرِّدَ قَلِيلًا وَتُطْرِبَنِي بِصَوْتِكَ الْجَمِيلِ وَلَكَ مِنِّي جَزِيلُ الشُّكْرِ. فَاعْتَرَّ الْغُرَابُ بِذَلِكَ وَظَنَّ أَنَّهُ كَمَا وَصَفَ الثَّعْلَبُ ذُو صَوْتٍ جَمِيلٍ. فَفَرِحَ فَرَحًا شَدِيدًا وَلَمْ يَمْلِكْ نَفْسَهُ حَتَّى فَتَحَ فَمَهُ وَصَاحَ. فَسَقَطَتْ قِطْعَةُ اللَّحْمِ مِنْ فَمِهِ. فَأَخَذَهَا الثَّعْلَبُ وَأَكَلَهَا.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

уни олиб учди	طَارَ بِهَا	қарға	غُرَابٌ، (غُرَابَانٌ)
жамоа, гуруҳ	مَعَاشِرٌ، (مَعَاشِرٌ)	ҳийла билан	بِالْحِيلَةِ
муштоқ бўлмоқ	إِشْتَأَقٌ، يَشْتَأِقُ، إِشْتَقُّ، إِشْتِيَاقٌ	манзара, кўриниш	مَنْظَرٌ، (مَنَاظِرٌ)
Хурсанд қилмоқ	أَطْرَبَ، يُطْرِبُ، أَطْرِبُ، إِطْرَابٌ	сайрамоқ	غَرَّدَ، يُغَرِّدُ، غَرِدُ، تَغْرِيْدٌ
алданмоқ, ғурурга кетмоқ	إِغْتَرَّ، يَعْتَرُّ، إِغْتَرَّزُ، إِغْتَرَّزُ	катта раҳмат	جَزِيلُ الشُّكْرِ
овоз соҳиби	ذُو صَوْتٍ	васф қилгандек	كَمَا وَصَفَ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Булбул чиройли овози билан мени қаттиқ хурсанд қилди. Қушлар сайради. Кўзлар ёшланди. Одамларнинг сўзидан ғурурланма. Қарға учди ва дарахт устига қўнди. Унинг оғзида бир бўлак гўшт бор эди. Тулки келиб, унинг чиройли товушини мақтай бошлади. Қарға тулкининг сўзидан ғурурланиб, кичқира бошлади. Бас оғзидаги бўлак гўшт ерга тушди. Тулки уни олиб ея бошлади.

26

العالم وابنته

يُحْكِي، أَنَّ أَحَدَ الْعُلَمَاءِ اسْتَأْذَنَتْهُ ابْنَتُهُ ذَاتَ يَوْمٍ أَنْ تَذْهَبَ مَعَ أُخِيهَا الصَّغِيرِ إِلَى بِنْتِ أُخْرَى مَعْرُوفَةٍ بِالْحِسَّةِ وَالِدْنَاءَةِ. فَلَمْ يَأْذَنْ لَهَا وَالِدُهَا. فَقَالَتْ لَهُ: أَتَطْنُنَا أَطْفَالًا حَتَّى تَخَافَ عَلَيْنَا مِنْ مُحَاظَةِ هَذِهِ الْبِنْتِ. وَكَانَ أَمَامَهَا مُوقَدٌ فِيهِ فَحْمٌ، فَأَخَذَ قِطْعَةً مِنَ الْفَحْمِ وَقَالَ لَهَا: أَمْسِكِي هَذِهِ الْقِطْعَةَ. فَاْمْتَنَعَتْ لِأَنَّهَا ظَنَّتْ أَنَّ بِهَا نَارًا. فَقَالَ لَهَا: لَا تَخَافِي، إِنَّهُ لَيْسَ فِيهَا نَارٌ. فَلَمَّا عَلِمَتْ أَنَّهَا خَالِيَةٌ مِنَ النَّارِ أَمْسَكْتَهَا بِيَدِهَا. فَاتَّسَخَتْ يَدُهَا فَرَمَتْهَا. فَوَقَعَتْ عَلَى ثِيَابِهَا فَاتَّسَخَتْ أَيْضًا. فَقَالَ لَهَا وَالِدُهَا: أَرَأَيْتِ أَنْ إِمْسَاكَ الْفَحْمَ قَدْ أَثَّرَ فِي يَدَيْكَ وَثِيَابِكَ. كَذَلِكَ قَرِينُ السُّوءِ تُؤَثِّرُ مُحَاظَتُهُ فِي الطَّبَاعِ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

танилган	مَعْرُوفَةٌ	изн ва рухсат сўрамоқ	إِسْتَأْذَنْ، يَسْتَأْذِنُ، إِسْتَأْذَانٌ، إِسْتِذَانٌ
пасткаш	دَنَاءَةٌ	хасис	حِسَّةٌ
қатнашмоқ, аралашмоқ	خَالَطَ، يُخَالِطُ، خَالِطٌ، مُخَالَطَةٌ	кичкинтой бола	طِفْلٌ، (أَطْفَالٌ)
кўмир	فَحْمٌ	ўчоқ	مُوقِدٌ
бош тортди	إِمْتَنَعَتْ	ушламоқ	أَمْسَكَ، يُمْسِكُ، أَمْسِكُ، إِمْسَاكٌ
кир бўлмоқ	إِتَّسَخَ، يَتَّسِخُ، إِتَّسَخَ، إِتَّسَاخٌ	олов	نَارٌ، (نِيرَانٌ)
ўртоқ, йўлдош	قَرِينٌ	таъсир этмоқ	أَثَّرَ، يُؤَثِّرُ، أَثَرٌ، تَأَثَّرَ
табиат, феъл- атвор	طَبَعٌ	ёмон, қабих	سُوءٌ، (أَسْوَاءٌ)

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Биродарим Саидникига боришга онамдан рухсат сўрадим. Онам рухсат берди лекин икки соатдан кейин уйга қайтишимни таъкидлади. Икки соат ўйнагач, у билан бизникига келдик. Қуёш ботгунча бирга ўйнадик. Хасис ёмон болага қўшилма. Ҳар вақт одобли болалар билан бирга бўл. Кўмир ушлаган эдим, қўлим қорайди. Олимлар ҳурматли кишилардир. Ўтинни ўчоқга сол. Мана шу ёмон болалар билан ўйнайсанми? Сен одобли болалар билангина ўйнашинг керак.

الشِّبْلُ كَانَ وَسَطَ النَّهَارِ	مُضْطَجِعًا أَمَامَ جُحْرِ الْفَأْرِ
فَخَرَجَ الْفَأْرُ إِلَيْهِ مَرَّةً	وَلَمْ يَكُنْ رَأَهُ غَيْرَ نَظَرِهِ
وَإِنَّمَا عَرَفَهُ بِالْوَصْفِ	وَبِالْمَخَالِبِ الَّتِي بِالْكَفِّ
فَحَارَ هَذَا الْفَأْرُ أَيْنَ يَذْهَبُ	وَكَيْفَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ يَهْرُبُ
وَإِذَا رَأَهُ الشِّبْلُ خَائِفًا ذَهَبَ	وَقَالَ سِرَّ يَا فَأْرُ لَا نَخَشَ الْعَطْبُ
وَبَعْدَ حِينٍ ذَلِكَ الشِّبْلُ وَقَعَ	فِي شَرِكٍ قَدْ مَدَّ فِي إِحْدَى الْبُقَعِ
مَرَّ بِهِ الْفَأْرُ فَقَالَ مَا جَرَى	وَمَا الَّذِي هُنَا رَمَاكَ يَا تُرَى
يَا مَلِكَ الْوُحُوشِ مَاذَا تَصْنَعُ	وَفِي الْحَيَاةِ مَا أَظُنُّ تَطْمَعُ
ثُمَّ انْبَرَى يَقْرِضُ فِي ذَاكَ الشَّرِكِ	وَالشِّبْلُ فِيهِ رَابِضٌ وَمَا احْتَرَكِ
وَلَمْ يَزَلْ يَقْرِضُ فِيهِ جُمُعَهُ	بِسِنِّهِ حَتَّى اسْتَطَاعَ قَطْعَهُ
فَأَفَلَتَ الشِّبْلُ وَرَاحَ يَرْتَعُ	وَقَدْ نَجَا مِنْهُ وَرَالَ الْمَصْرَعُ
وَقَالَ بِالصَّبْرِ وَبِالْمُدَاوَمَةِ	يُذْرِكُ مَا لَا تُذْرِكُ الْمُقَاوَمَةَ
وَرُبَّمَا نَالَ الْفَتَى بِكَيْدِهِ	مَا لَمْ يَنْلِ بِبَأْسِهِ وَأَيْدِهِ
وَإِنَّ مَنْ كَانَ لِحَيْرٍ عَامِلًا	يَلْقَى جَزَاءَهُ عَاجِلًا أَوْ آجِلًا

معاني المُفْرَدَات: Луғатларнинг маънолари

ётмоқ (ёнбошлаб)	اضْطَجِعَ، يَضْطَجِعُ، اضْطَجِعَ، اضْطَجِعَ	арслон боласи	شِبْلٌ
------------------	--	---------------	--------

васфи	الوصفُ	уя, ин, тешик	جَحْرٌ، (جُحُورٌ)
йиртқич ҳайвон ва қушларнинг тирноғи	مَخْلَبٌ، (مَخَالِبٌ)	бир қараш	نَظْرَةٌ
қочмоқ	هَرَبٌ، يَهْرَبُ، أَهْرَبُ، هَرَبٌ	хайрон бўлмоқ	حَيْرَةٌ
ўлим, ҳалокат	عَطْبٌ	юрмоқ	سَارَ، يَسِيرُ، سِرٌّ، سَيْرٌ
бир парча ер (ўрин, макон)	بُقْعَةٌ، (بِقَاعٌ)	тўр, тузоқ, қопқон	شَرَكٌ، (أَشْرَاكٌ)
подшоҳ	مَلِكٌ، (مُلُوكٌ)	айтингчи?	يَا تُرَى
кеса бошлади	انْبَرَى يَفْرَضُ	тириклик, ҳаёт	حَيَاةٌ
чўзилиб, ястаниб ётмоқ	رَضَ، يَرْضُ، ارْبَضُ، رَابِضٌ	кесмоқ, кемирмоқ	قَرَضَ، يَفْرَضُ، اقْرَضُ، قَرَضٌ
бир жума, бир ҳафта	جُمُعَةٌ		اِحْتَرَكُ، يَحْتَرِكُ، اِحْتَرِكُ، اِحْتِرَاكٌ
кечаси кетмоқ, мутлақ кетмоқ	رَوَّاحٌ	қутулмоқ	أَفَلَتْ، يُفَلِتُ، أَفَلَتْ، إِفْلَاتٌ
ҳалокат, ўлим	مَصْرَعٌ، (مَصَارِعٌ)	ўтламоқ	رَتَعَ، يَرْتَعُ، ارْتَعَ، رُتُوعٌ
курашиш	الْمُقَاوَمَةُ	бардавом	الْمُدَاوَمَةُ
жасорат	بَأْسٌ	ҳийла, найранг	كَيْدٌ، (كَيْوَدٌ)
келажакда (эртами-кечми)	أَجَلًا	ҳозирги пайтда	عَاجِلًا

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Мушук сичқон ини олдида турган эди, сичқон уни кўрдида: «Бу ерда нима қилиб турибсан эй душман»? деди. Мушук унга: «Йўқ, мен сенга душман эмасман, сени жуда яхши кўраман, сени отанг менга дўст эди, сен билан ҳам дўстлашишни хоҳлайман», деди. Сичқон: «Сен отам билан дўст экансан, нимага уни единг», деди. Мушук: «Мен уни яхши кўрганим учун едим», деди. Сичқон: «Ундай бўлса мен сен ила дўст бўлишни хоҳламайман», дедида, инига кириб кетди. Арслон йиртқичларнинг подшоҳидир. Тулки тузоққа илинди. Сабр билан мақсадга эришасан.

28

التَّلْغُراف

The image shows a blank telegram form with the following fields and sections:

- Сам. П. Я. У. Р.** (Sender's name)
- руб. коп.** (Amount in rubles and kopecks)
- Получатель** (Recipient)
- ТЕЛЕГРАММА** (Telegram)
- М.** (Month)
- Категория и отметка** (Category and mark)
- Куда, кому** (Where, to whom)
- Контракт и другие телеграммы** (Contract and other telegrams)
- Имя** (Name)
- Пункты приема и отправки** (Points of reception and delivery)
- Формы и другие отправления** (Forms and other deliveries)
- № Т. Я. У. Р.** (Telegram number)
- ПЕРЕДАЧА** (Transmission)
- Время работы** (Working hours)
- Время приема** (Reception time)
- Время** (Time)
- Службы приема** (Reception services)
- Ф. У. Т. 1993 г. Зап. 427 Тел. 308 к.** (Footer information)

- حَسَنٌ - هَلْ أَنْتَ مُسَافِرٌ الْيَوْمَ إِلَى بَلَدِكُمْ يَا كَامِلٌ؟
 كَامِلٌ - نَعَمْ سَأَسَافِرُ فِي قِطَارِ الظُّهْرِ.
 وَهَلْ أَرْسَلْتَ إِلَى أَبِيكَ مَكْتُوبًا لِأَجْلِ أَنْ يُرْسَلَ لَكَ فَرَسًا إِلَى الْمَحَطَّةِ.
 - لا، وَلَكِنْ سَأُرْسِلُ إِلَى أَبِي الْآنَ.
 - أَظُنُّ أَنَّكَ إِذَا كَتَبْتَ مَكْتُوبًا الْآنَ لَا يَصِلُ إِلَى بَلَدِكُمْ إِلَّا غَدًا.
 - صَحِيحٌ. وَلَكِنْ سَأُرْسِلُ إِلَى أَبِي تَلْغُرافًا.

- وَكَيْفَ تُرْسِلُ تَلْغُرافًا؟
- أَكْتُبُ الْكَلَامَ الَّذِي أُرِيدُ أَنْ أَقُولَهُ لِأَبِي وَأَعْطِيهِ لِلرَّجُلِ الَّذِي فِي مَكْتَبِ التَّلْغُرافِ وَهُوَ يُرْسِلُهُ إِلَى أَبِي فِي أَقَلِّ مِنْ سَاعَةٍ.
- فِي أَقَلِّ مِنْ سَاعَةٍ؟ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ. وَلِمَاذَا لَا يَكْتُبُ كُلُّ النَّاسِ تَلْغُرافَاتٍ بَدَلَ الْمَكَاتِيبِ؟
- لِأَنَّ أَجْرَةَ الْمَكْتُوبِ عَشْرُ مَلِيَمَاتٍ وَأَمَّا أَجْرَةُ التَّلْغُرافِ فَكَثِيرَةٌ.
- كَمْ أَجْرَةُ التَّلْغُرافِ؟
- أَجْرَةُ كُلِّ كَلِمَةٍ وَاحِدَةٍ فِي التَّلْغُرافِ سَبْعُ مَلِيَمَاتٍ. أَنْظُرْ هَذِهِ هِيَ صُورَةُ التَّلْغُرافِ الَّذِي كَتَبْتُهُ لِأَبِي.
- اِنْتَظِرْ حَتَّى أَعُدَّ الْكَلِمَاتِ.
- إِنَّ فِيهِ عَشْرَ كَلِمَاتٍ.
- نَعَمْ وَلِذَلِكَ أَجْرَتُهُ سَبْعُونَ مَلِيَمًا. أَنَا الْآنَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكْتَبِ التَّلْغُرافِ لِأُرْسِلَ هَذَا إِلَى أَبِي. هَلْ تُرِيدُ أَنْ تَذْهَبَ مَعِي؟
- نَعَمْ أُرِيدُ أَنْ أَذْهَبَ مَعَكَ لِأَرَى مَكْتَبَ التَّلْغُرافِ فَإِنِّي مَا رَأَيْتُهُ قَطُّ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

учун	لأجل	сафар қилувчи	مُسافِرٌ
ўйлашимча	أظُنُّ	юбормоқ	أرْسَل، يُرْسِلُ، أَرْسَل، إرْسَالٌ
телеграмма	تَلْغُرافٌ	тўғри	صَحِيحٌ
унга айтишни хоҳлаганим	أُرِيدُ أَنْ أَقُولَهُ	телеграф	مَكْتَبُ التَّلْغُرافِ
ўрнига	بَدَلَ	бир соатдан озда	فِي أَقَلِّ مِنْ سَاعَةٍ
иш ҳақи, баҳоси	أُجْرَةٌ، (أَجْرٌ)	мактуб	مَكْتَبٌ، (مَكَاتِيبٌ)
санайман	أَعُدُّ	кутмоқ	اِنْتَظَرَ، يَنْتَظِرُ، اِنْتَظَرَ، اِنْتَظَارٌ
уни ҳеч кўрмадим	مَا رَأَيْتُهُ قَطُّ	тийин	مَلِيَمٌ، (مَلِيَمَاتٌ)

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Дўстим билан бирга телеграмма юбориш учун телеграфхонага бордим. Телеграф ҳаққи мактуб ҳаққидан ортик экан. Қаерга сафар қилмоқчисан? Тошкентга. У ердан қачон қайтасан? Бир ҳафтадан кейин қайтсам керак. Пешиндан сўнг бироз ётдим. Бургут қушларнинг подшоҳидир. Булбул қушларнинг энг гўзал товушлисидир. Уни ҳеч кўрганим йўқ. Лекин эшитиш орқали биламан. Сенинг ҳузурингга озгина вақтдан кейин келаман. Мен билан вокзалга борасанми? Бораман.

29

الصُّرُورُ وَالنَّمْلَةُ

يُحْكِي، أَنَّ صُرُورًا قَضَى زَمَنَ الصَّيْفِ فِي الْغِنَاءِ وَالتَّرْتُّمِ بَيْنَ الْأَعْشَابِ وَالْأَزْهَارِ. وَلَمْ يَدَّخِرْ شَيْئًا مِنَ الْقُوتِ لِأَيَّامِ الشِّتَاءِ. فَجَاءَ الشِّتَاءُ وَلَيْسَ عِنْدَهُ شَيْءٌ لِيَأْكُلَهُ. فَأَخَذَتْهُ الْحَيْرَةُ وَالْحُزْنُ وَلَمْ يَعْرِفْ مَاذَا يَصْنَعُ. وَكَانَ الْجُوعُ يُتَعَبُهُ يَوْمًا فَيَوْمًا إِلَى أَنْ هَزَلَ هُزَالًا شَدِيدًا. وَأَمْسَكَ عَنِ الْقَفْرِ وَالْغِنَاءِ. وَكَانَ قَرِيبًا مِنْهُ نَمْلَةٌ قَدْ اشْتَعَلَتْ فِي الصَّيْفِ اشْتِغَالًا شَدِيدًا. وَادَّخَرَتْ لِنَفْسِهَا مَا يَكْفِيهَا مِنَ الْقُوتِ إِلَى فَصْلِ الرَّبِيعِ. فَخَطَرَ بِبَالِهِ أَنْ يَقْضِدَ النَّمْلَةَ وَيَسْتَقْرِضَهَا شَيْئًا مِنَ الْقُوتِ. فَذَهَبَ إِلَيْهَا وَقَالَ لَهَا أَسْأَلُكَ يَا جَارَتِي بِحَقِّ الْجَوَارِ بَيْنَنَا أَنْ تُقْرِضِنِي شَيْئًا أَسُدُّ بِهِ جُوعِي. فَقَدْ أَهْزَلَنِي الْجُوعُ وَلَمْ أَجِدْ أَحَدًا غَيْرَكَ أَسْتَقْرِضُهُ. وَسَارَدْتُ إِلَيْكَ عِنْدَ مَجِيءِ الصَّيْفِ مَا أَعْطَيْتَهُ مِنَ الْقُوتِ بَرِيادَةً. فَقَالَتِ النَّمْلَةُ: مَاذَا كُنْتَ تَصْنَعُ أَيُّهَا الصَّدِيقُ فِي فَصْلِ الصَّيْفِ عِنْدَ مَا كَانَ النَّاسُ يَسْتَعِدُّونَ لِلشِّتَاءِ؟ وَلَمْ لَمْ تَسْتَعِدَّ كَمَا اسْتَعَدَّ غَيْرُكَ؟ وَهَلْ كُنْتَ مَرِيضًا طَوَّلَ الصَّيْفِ؟ قَالَ: كَلَّا يَا صَدِيقَتِي، إِنِّي كُنْتُ أَقْضِي أَوْقَاتِي بِالْغِنَاءِ وَلَمْ يَخْطُرْ بِبَالِي أَنْ أَدَّخِرَ لِأَيَّامِ الشِّتَاءِ. فَأَجَابَتْهُ النَّمْلَةُ مُسْتَهْزِئَةً إِذْنًا يَنْبَغِي لَكَ أَنْ تَقْضِيَ الشِّتَاءَ فِي الرَّقْصِ. فَمِثْلُكَ لَا يَسْتَحِقُّ الرَّحْمَةَ وَالْإِحْسَانَ.

معاني المفردات : Луғатларнинг маънолари

чумоли	نَمْلَةٌ	чигиртка, (суварак)	صُرُورٌ، (صَرَاصِيرُ)
чирилламоқ, сайрамоқ	تَرْتَمٌ، يَتَرْتَمٌ، تَرْتَمٌ	ўтамоқ, ўтказмоқ	فَضَى، يَقْضِي، أَقْضِ، قَضَاءٌ
жамғармоқ, тўпламоқ	إِدْخَرَ، يَدْخِرُ، إِدْخِرُ، إِدْخَارٌ	куйлаш, қўшиқ айтиш	الغناء
унга хайронлик етди	فَأَخَذَتْهُ الْحَيْرَةُ	ўт-ўлан, майса	عُشْبٌ، (أَعْشَابٌ)
кундан кунга	يَوْمًا فَيَوْمًا	ризқ, таом	قُوتٌ، (أَقْوَاتٌ)
сакрамоқ	قَفَزَ، يَقْفِزُ، إِقْفِزُ، قَفْزٌ	чарчатди	أَتَعَبَ، يُتَعَبُ، أَتَعِبَ، إِتْعَابٌ
қасд қилмоқ	أَنْ يَقْصِدَ	орик бўлмоқ, мадорсиз қолмоқ	هَزَلَ، يَهْزُلُ، إِهْزَلُ، هَزْلٌ
очликни тўсмоқ, кетказмоқ	سَدَّ، يَسُدُّ، سُدٌّ، سَدٌّ	унинг миясига фикр келди	فَخَطَرَ بِبَالِهِ
тайёргарлик кўрмоқ	اسْتَعَدَّ، يَسْتَعِدُّ، اسْتَعِدَّ، اسْتِعْدَادٌ	қарз талаб қилмоқ	اسْتَقْرَضَ، يَسْتَقْرِضُ، اسْتَقْرَضَ، اسْتَقْرَضَ
масхара ва истехзо қилган ҳолда	مُسْتَهْزِئَةً	чарчатмоқ, ҳолдан тойдирмоқ	أَهْزَلَ، يُهْزِلُ، أَهْزَلُ، إِهْزَالٌ
ҳақли бўлмайди	لَا يَسْتَحِقُّ	йўқ, йўқ!	كَلَاءٌ
рақсга тушмоқ	رَقَصَ، يَرْقُصُ، أَرْقُصُ، رَقْصٌ	сенга лозимки	يَنْبَغِي لَكَ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Дўстимдан беш сўм қарз олдим. Фарид озиб кетди. Унга мактуб ёзиш кўнглимдан ўтди. Қийинчилик кунлари учун тайёргарлик қил. Бу мискинга бир кунлик озуқа бер, шу билан очлигини кетказсин. Вақтини иш билан ўтқазди. Камбағаллар ҳолидан хабар ол ва уларга инъом эҳсон қил. Чумоли каби тиришқоқ бўл, чигиртка каби ялқов бўлма. Қўшни хотин бизга икки сўм қарз берди. Ўрмонга бордикда дарахтлар, майсалар, гуллар орасида ўйнадик, пешин вақти бўлганида ювиндик ва кўлдан балиқ тутдик. Оқшом вақтида уйга қайтдик.

30

النَّاسِكُ وَالْمَكْرَةُ

كَانَ لِنَاسِكٍ عِدَّةٌ دِينَارٍ مِنَ التُّقُودِ. فَأَحَبَّ أَنْ يَشْتَرِيَ بِهَا خُرُوفًا لِيَجْعَلَهُ قُرْبَانًا. فَخَرَجَ قَبْلَ الْعِيدِ بِيَوْمَيْنِ إِلَى السُّوقِ وَاشْتَرَى خُرُوفًا سَمِينًا. وَفِيمَا هُوَ يَقُودُهُ إِلَى مَنْزِلِهِ وَهُوَ يُفَكِّرُ فِي شَأْنِ الْخُرُوفِ وَسَمِنِهِ وَيَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يَجْعَلَهُ قُرْبَانًا مَقْبُولًا عِنْدَهُ. إِذْ رَأَى جَمَاعَةً مِنَ الْمَكْرَةِ فَتَشَاوَرُوا بَيْنَهُمْ أَنْ يَأْخُذُوهُ مِنَ النَّاسِكِ بِالْحِيلَةِ. فَعَرَضَ لَهُ أَحَدُهُمْ وَقَالَ لَهُ: أَيُّهَا النَّاسِكُ، مَا هَذَا الْكَلْبُ الَّذِي مَعَكَ؟ ثُمَّ عَرَضَ لَهُ الْآخَرُ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ: لَيْسَ هَذَا نَاسِكًا لِأَنَّ النَّاسِكَ لَا يَقُودُ كَلْبًا وَلَيْسَ هَذَا مِنْ فِعْلِ النَّاسِكِ. ثُمَّ عَرَضَ لَهُ الثَّلَاثُ وَقَالَ هُمَا: مَا شَأْنُ هَذَا النَّاسِكِ يَقُودُ كَلْبًا، أَظُنُّ أَنَّهُ مَجْنُونٌ. فَلَمْ يَزَالُوا يَحْتَالُونَ عَلَى النَّاسِكِ بِمِثْلِ هَذَا الْكَلَامِ حَتَّى لَمْ يَشْكُ أَنْ الَّذِي يَقُودُهُ لَيْسَ خُرُوفًا وَإِنَّمَا هُوَ كَلْبٌ. وَأَنَّ الَّذِي بَاعَهُ إِيَّاهُ سَحَرَ عَيْنَهُ، فَأَطْلَقَهُ مِنْ يَدِهِ وَتَوَجَّهَ إِلَى مَنْزِلِهِ. فَلَمَّا غَابَ النَّاسِكُ عَنْ أَعْيُنِ الْمَكْرَةِ أَخَذُوا بِهِ وَتَوَجَّهُوا حَيْثُ شَاءُوا.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

ҳийлакор, маккор киши	مَكْرَةٌ، (مُكْرِرٌ)	дарвеш, қаландар	نَاسِكٌ، (نُسَّاكٌ)
қурбонлик қилиш учун	لِيَجْعَلَهُ قُرْبَانًا	бир неча	عِدَّةٌ
ҳайдаб бормоқ	قَادَ، يُقَوِّدُ، قُدَّ، قِيَادَةٌ	у ...ган пайтда	وَفِيمَا هُوَ
семиз	سَمِينٌ	иш, хусусият	شَأْنٌ، (شُؤْنٌ)
ҳийла билан	بِالْحِيلَةِ	кенгаш қилмоқ	تَشَاوَرَ، يَتَشَاوَرُ، تَشَاوَرٌ، تَشَاوُرٌ
иш, фаолият	فِعْلٌ، (أَفْعَالٌ)	кўринмоқ	عَرَضَ، يَعْزِضُ، إِعْرِضُ، عَرَضٌ
ҳийла найранг қиладилар	يَحْتَالُونَ	жинни	جُنُونٌ، (مَجَانِينٌ)
кўзини сеҳрлаб қўйди	سَحَرَ عَيْنَهُ	шак қилмади	لَمْ يَشُكَّ
кўздан ғойиб бўлмоқ	غَابَ، يَغِيْبُ، غَيْبٌ، غِيَابٌ	қўйиб юборди	أَطْلَقَ، يُطْلِقُ، أَطْلَقُ، إِطْلَاقٌ
хоҳлаган томонларига	حَيْثُ شَاءُوا	йўл олди	تَوَجَّهَ، يَتَوَجَّهُ، تَوَجَّهَةٌ، تَوَجُّهٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Бизнинг уйимиз сизга жуда яқин. Бизнинг маҳаллада бир дарвеш туради. У жуда ҳам яхши киши. Кўп намоз ўқийди, кўп рўза тутади, бирор кишига жабр (зулм) қилмайди. Унинг бир кичик ўғли бор. У жуда одобли бола. Бобомнинг ҳурматидан менга бир олма берди. Мен уни ўртоғим Маҳмуд билан бирга едим. Бу қиш жуда қаттиқ ҳаракат қилган эдим, озиб кетдим. Сени олдинга қурбон ҳайитидан уч кун олдин келаман. Бокчага боришга ўзаро келишиб олдик.

خَرَجَ التَّلَامِذَةُ ذَاتَ يَوْمٍ إِلَى سَاحَةِ الْمَدْرَسَةِ. ثُمَّ خَرَجَ الْمُعَلِّمُ بَعْدَهُمْ لِكَيْ يَلْعَبَ مَعَهُمْ. وَسَأَلَهُمْ قَائِلًا: بَأَيِّ لُغَبَةٍ تُرِيدُونَ أَنْ تَلْعَبُوا. فَأَجَابَهُ بَعْضُهُمْ: نَلْعَبُ بِلُغَبَةِ التَّفَاحَةِ. وَقَالَ آخَرُونَ: لَا، بَلْ نَلْعَبُ بِالْكُرَّةِ، وَنَحْنُ أَكْثَرُ عَدَدًا مِنَ الَّذِينَ يُحِبُّونَ لُغَبَةَ التَّفَاحَةِ. فَقَالَ الْمُعَلِّمُ: إِذَنْ نَتَّبِعُ الْجَانِبَ الْأَكْبَرَ وَنَلْعَبُ بِالْكُرَّةِ. ثُمَّ وَقَفَ عَلَى مَحَلٍّ عَالٍ فِي طَرَفِ السَّاحَةِ وَأَخَذَ يَرْمِي الكُرَّةَ إِلَى الْأَوْلَادِ. فَمَنْ تَلَقَّاهَا بِيَدِهِ مِنْهُمْ كَانَ يَرْمِيهَا إِلَيْهِ أَيْضًا إِلَى أَنْ يَأْخُذَهَا آخَرٌ مِنْهُ. وَعِنْدَ انْقِضَاءِ وَقْتِ اللَّعِبِ دَقَّ جَرَسُ الْمَدْرَسَةِ. فَدَخَلَ التَّلَامِذَةُ كُلُّ وَاحِدٍ إِلَى مَكَانِهِ. ثُمَّ وَقَفَ الْمُعَلِّمُ وَقَالَ لَهُمْ: اسْمَعُوا يَا أَوْلَادِي، أَقْصَّ عَلَيْكُمْ قِصَّةً عَنِ كُرَّةٍ كَبِيرَةٍ عَجِيبَةٍ. فَسَكَتَ التَّلَامِذَةُ كُلُّهُمْ وَجَلَسُوا هَادِيَيْنَ لَا يَتَحَرَّكُونَ. وَعَيُونُهُمْ شَاخِصَةٌ إِلَى الْمُعَلِّمِ. فَقَالَ: تُوجَدُ كُرَّةٌ كَبِيرَةٌ جَدًّا مُعَلَّقَةٌ فِي السَّمَاءِ مُزِينَةٌ بِالْأَعْشَابِ وَالْأَزْهَارِ. وَعَلَيْهَا جِبَالٌ عَالِيَةٌ وَأَوْدِيَةٌ عَمِيقَةٌ تَجْرِي فِيهَا الْأَنْهَارُ. وَمِنَ الْغَرِيبِ أَنَّهَا لَا تَسْكُنُ دَقِيقَةً وَاحِدَةً بَلْ تَتَحَرَّكُ عَلَى الدَّوَامِ بِمَا عَلَيْهَا مِنَ الْأَعْشَابِ وَالْأَزْهَارِ وَالْجِبَالِ وَالْأَوْدِيَةِ وَالْأَنْهَارِ. وَهَذِهِ الكُرَّةُ هِيَ الْأَرْضُ الَّتِي نَعِيشُ فِيهَا وَنَبْنِي عَلَيْهَا الْبُيُوتَ وَالْقُرَى وَالْمُدُنَ. وَفِي غَابَاتِهَا تَسْكُنُ الْوُحُوشُ وَالطُّيُورُ. اللَّهُ خَلَقَ هَذِهِ الْأَرْضَ وَجَعَلَهَا مَسْكَنًا لَنَا وَزَيَّنَهَا بِالْمُرُوجِ وَالْأَشْجَارِ وَأَجْرَى فِيهَا الْأَنْهَارَ وَجَمَعَ الْبِحَارَ. مَا أَعْظَمَ أَعْمَالَكَ يَا رَبُّ كُلَّهَا بِحِكْمَةٍ صَنَعْتَ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

олма ўйини	بِلُغَبَةِ التَّفَاحَةِ	майдон	سَاحَةٌ
кўпчилик томонга	الْجَانِبَ الْأَكْبَرَ	эргашамиз	نَتَّبِعُ
майдон томон	فِي طَرَفِ السَّاحَةِ	баланд ўрин	مَحَلٍّ عَالٍ
ким қўлига	فَمَنْ تَلَقَّاهَا	ота бошлади	وَأَخَذَ يَرْمِي

олса			
ўрнидан турди	وَقَفَ، يَقِفُ، قِفٌ، وُقُوفٌ	тугаган пайтда	وَعِنْدَ انْقِضَاءِ
бешовқин, тинч турувчи	هَادِيْنَ	ҳикоя қилиб бераман	أَقْصَى
қаратилган, кўтарилган	شَاخِصَةً	ҳаракатланмасдан	لَا يَتَحَرَّكُونَ
зийнатланган	مُرَيَّنَةً	муаллақ, осилган	مُعَلَّقَةً
водий	وَادِي، (أَوْدِيَّةٌ)	баланд	عَالِيَةً
ажабланарлиси	وَمِنَ الْعَرَبِ	чуқур	عَمِيقَةً
бардавом	عَلَى الدَّوَامِ	тўхтамайди	لَا تَسْكُنُ
тўплади	جَمَعَ، يَجْمَعُ، إِجْمَعُ، جَمْعٌ	яйлов, ўтлоқ	الْمَرْجُوحِ
ҳикмат билан яратгансан	بِحِكْمَةٍ صَنَعْتَ	ишларинг мунча ҳам улкан	مَا أَعْظَمَ أَعْمَالِكَ
сой	جَدْوَلٌ، (جَدَاوِلُ)	илгич	مِشْحَبٌ، (مِشْحَابٌ)

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Коптогинг мунча чиройли, уни қаердан олдинг? Отам бозордан сотиб олиб келди. Уйда бирга ўйнайлик. Жуда яхши бўлади. Кийимларимни илгичга илдим. Бу водий жуда чуқурдир. Ухлаб қолмасдан кеч тунгача ўтирдик. Бу жуда ажиб нарса. Бувим менга жуда чиройли ҳикоя айтиб берди. Бу дарё узундир. Аллоҳ таоло еру-осмонни яратди. Осмонни, куёш, ой ва юлдузлар билан зийнатлади. Ерни, ўтлар, гуллар, ўрмонлар, тоғлар, сойлар, кўллар ва денгизлар билан зийнатлади. Биз бу нарсаларнинг барчасидан фойдаланамиз.

مَرِضَتْ فَاطِمَةُ شَقِيقَةً سَلِيمٍ مَرَضًا شَدِيدًا لَمْ تَقْدِرْ مَعَهُ عَلَى الرُّقَادِ. وَكَانَتْ وَالِدَتُهَا قَدْ أَفْرَعَتْ جَمِيعَ الْحَيْلِ لِتَنْوِيْمِهَا فَلَمْ تَسْتَفِدْ شَيْئًا. فَاتَّفَقَ أَنَّهَا نَامَتْ بَعْدَ مُعَالَجَةٍ دَامَتْ خَمْسَةَ أَيَّامٍ. وَفِي أَثْنَاءِ رُقَادِهَا أَخَذَ شَقِيقُهَا سَلِيمٌ عَنِ طَيْشٍ مِنْهُ لَا عَنَ بَغْضَاءٍ يَرْكُضُ فِي الْبَيْتِ وَيَحْتُ حِصَانًا مِنْ خَشَبٍ كَانَ قَدْ أَهْدَاهُ إِلَيْهِ أَبُوهُ فِي عَيْدِ الْأَضْحَى. فَخَرَجَتْ فِي الْحَالِ وَالِدَتُهُ مِنَ الْحُجْرَةِ وَوَجَّهَتْهُ لِإِزْعَاجِهِ شَقِيقَتَهُ. فَسَكَتَ سَلِيمٌ هُنَيْهَةً ثُمَّ عَادَ إِلَى الصَّحِيحِ وَالْحَرَكَةِ. وَكَانَ يَصِيحُ (دَهْدَه) وَيَضْرِبُ الْفَرَسَ بِالسَّوْطِ. وَمَا زَالَ كَذَلِكَ حَتَّى انْتَبَهَتْ أُخْتُهُ وَأَنَّتِ مِنْ شِدَّةِ الْحُمَى. فَنَظَرَتْ عِنْدَيْدِ وَالِدَتِهِ نَظْرَةً غَضْبَى. فَخَجَلَ سَلِيمٌ مِنْ تِلْكَ النَّظْرَةِ فَذَهَبَ فِي الْحَالِ إِلَى حُجْرَةٍ بَعِيدَةٍ وَأَخَذَ كِتَابَهُ وَشَرَعَ يُحْضِرُ دُرُوسَهُ بِجِدِّ وَنَشَاطٍ.

رُبَّ مَنْ تَرَجُّو بِهِ دَفَعَ الْأَذَى *** عَنْكَ يَا تَيْكَ الْأَذَى مِنْ قَبْلِهِ

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

қурби етмади	لَمْ تَقْدِرْ	туғишган	شَقِيقَةٌ، (شَقَائِقُ)
барча ҳийлани қилиб кўрди	أَفْرَعَتْ جَمِيعَ الْحَيْلِ	ётмоқ, ухламоқ	رَقَدَ، يَرْقُدُ، أَرْقُدُ، رُقَادٌ
муяссар бўлмоқ, иттифоқо	اتَّفَقَ	ухлатмоқ	نَوَّمَ، يُنَوِّمُ، نَوْمٌ، تَنَوَّمَ
давом этди	دَامَتْ	фойда топмади	لَمْ تَسْتَفِدْ
енгилтаклик, ўйинқаролик	طَاشَ، يَطِيشُ، طِيشٌ، طَيْشٌ	муолажа	عَالَجَ، يُعَالِجُ، عَالِجٌ، مُعَالَجَةٌ
(отни қамчилаб), тез юргизмоқ	حَتَّ، يَحْتُ، حُتٌّ، حَتٌّ	асносида	أَثْنَاءَ

қурбонлик хайити	عِيدُ الْأَضْحَى	ғазаб, аччиқ	عَنْ بَعْضَاءَ
танбеҳ берди	وَوَيْحٌ، يُوَيْحُ، وَيَيْحُ، تَوَيْحٌ	ҳадя қилмоқ	أَهْدَى، يُهْدِي، أَهْدِ، إِهْدَاءٌ
чў-чўламоқ	ذَهَدَهُ	ўша заҳоти	فِي الْحَالِ
у мана шундай турганида	وَمَا زَالَ كَذَلِكَ	безовта бўлмоқ	أَزْعَجَ، يُزْعِجُ، أَزْعَجُ، إِزْعَاجٌ
ингради	أَنْتَ	қамчи	سَوَاطٍ، (سَيَاطٍ)
ғазабнок қараш	نَظْرَةً غَضَبِي	огоҳ бўлди	انْتَبَهَتْ
ҳозирламоқ	أَحْضَرَ، يُحْضِرُ، أَحْضَارٌ، إِحْضَارٌ	безгак	الْحُمَى
жидду-жаҳд ва фаоллик билан	بِحِدِّ وَنَشَاطٍ	хижолат тортмоқ	خَجَلٌ، يُخْجَلُ، إِخْجَلٌ، خَجَلٌ
ўша томондан	مِنْ قِبَلِهِ	киришмоқ	شَرَعَ، يَشُرُّعُ، إِشْرَعُ، شُرُوعٌ
зарар	الْأَدَى	кўпинча	رُبَّ
		рамазон хайити	عِيدُ الْفِطْرِ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Бу менинг ота она бир туғишган синглимдир. Унга раҳм кўзи ила қарадим. Отни қамчиладим. Оғриқдан жуда қаттиқ сакради. От чопди. Унинг ортидан ит чопди. Дарсдан кечикканим учун муаллим менга танбеҳ берди. Озгина бўлса ҳам энди жим тур. Ўтган рамазон хайитида отам менга бир китоб ҳадя қилди. Ўртоғим Фотима ёш болани йиғлатди.

فِي بَلَدَةٍ مِنْ أَصْغَرِ الْبِلَادِ	إِتَّفَقَ الْحَالُ مَعَ الصَّيَادِ
مِنْ بَعْدِ مَا قَدْ عَمِلَ اسْتِخَارَهُ	أَنْ حَكَّمَ الطُّعْمَ عَلَى الصِّنَارِهِ
وَشَبَكْتُ سَمَكَةً كَأَلِصْبَعِ	فَغَطَسْتُ فِي الْمَاءِ بَعْضَ أَذْرُعِ
يَا لَيْتَمَا بَدَّلْتَنِي بِضَفْدَعِهِ	قَالَتْ لَهُ وَهَلْ لِمِثْلِي مَنَفَعُهُ
إِذْ لَيْسَ لِي طَعْمٌ وَلَا مِثِّي شَبَعٌ	إِنِّي صَغِيرَةٌ وَلَيْسَ بِي طَمَعٌ
وَبَعْدُ فِي هَذَا الْمَكَانِ أَحْضُرُ	خَلِّ سَيْبِي سَتَيْنِ أَكْبَرُ
حَتَّى يَقُولَ النَّاسُ صَادَ سَمَكُهُ	وَارْمِ إِلَى الْبَحْرِ لِصَيْدِي شَبَكُهُ
إِذَا تَرَكْتُ عَاجِلًا بِأَجَلِ	فَقَالَ بَلْ أَكُونُ عَيْنَ الْجَاهِلِ
طَمَاعَةً وَطَلَبَ الْمَفْقُودَا	وَعَاجِزٌ مَنْ تَرَكَ الْمَوْجِدَا

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

овчи	الصَّيَادُ	Ҳолат юзага келди	إِتَّفَقَ الْحَالُ
хўрак	الطُّعْمُ	маҳкамламоқ	حَكَّمَ، يُحَكِّمُ، حَكِمَ، تَحْكِيمٌ
марҳамат сўраган ҳолда	اسْتِخَارَهُ	қармоқ	صِنَارُهُ، (صَنَانِيرُ)
илинтирди	شَبَكْتُ	Чўмдирди (сувга)	فَغَطَسْتُ
мени алиштирсанг	بَدَّلْتَنِي	Кошки эди	يَا لَيْتَمَا
қизиқарли	طَمَعٌ	қурбақа	ضَفْدَعٌ، (ضَفَادِعُ)

кўйиб юбормоқ	خَلَّى، يَخْلِي، خَلَّ، تَخْلِيَةٌ	тўйимлилик	شَبَعٌ
жоҳилликнинг айни ўзи	عَيْنُ الْجَاهِلِ	йўл	سَبِيلٌ، (سُبُلٌ)
Йўқ, мавжуд бўлмаган	الْمَفْقُودَا	Тамаъ ва умид қилган ҳолда	طَمَاعَةٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўгиринг:

Кичкина шаҳар. Улғайди. Бу шаҳарларнинг энг каттасидир. Йўқни излаб борни тарк қилма. Кичкина балиқ тутдим. Сувда чўмилдик. Бу денгизда балиқ кўп. Кеча ҳузурингга ким келди: Муҳаммадми ёки Маҳмудми?– Йўқ, Муҳаммад келмади балки Маҳмуд келди. Бу балиқ ва бу қурбақадир. Йўқ нарсани умид қилма! Бу тоғлар жуда каттадир. Бу водийлар жуда чуқурдир.

34

الْوَزُّ وَالْكُرْكِيُّ

كُرْكِيٌّ رَأَى وَزًّا يَسْبَحُ فِي الْعَدِيرِ، وَيَقُولُ فِي نَفْسِهِ بِصَوْتٍ رَفِيعٍ: أَنَا طَائِرٌ عَجِيبٌ جِدًّا. حَيْثُ أَمْشِي فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَحُ فِي الْمَاءِ وَأَطِيرُ فِي الْجَوِّ. وَلَا يُوجَدُ طَائِرٌ غَيْرِي يَجْمَعُ تِلْكَ الْحِصَالَ. فَأَنَا مَلِكُ الطُّيُورِ كُلِّهَا. فَلَمَّا سَمِعَ الْكُرْكِيُّ كَلَامَ الْوَزِّ قَالَ لَهُ: يَا أَبْلَدَ الطُّيُورِ، لِمَ تَفْتَخِرُ بِمَا لَا يَصِحُّ بِهِ الْإِفْتِخَارُ. هَلْ أَنْكَ تَقْدِرُ عَلَى الْمَشْيِ وَعَلَى السَّبَّاحَةِ وَعَلَى الطَّيْرَانِ وَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَرْكُضَ مِثْلَ الْأَيْلِ وَتَسْبَحَ مِثْلَ السَّمَكِ وَتَطِيرَ مِثْلَ النَّسْرِ؟ إِنَّكَ أَنْ تَعْرِفَ شَيْئًا وَاحِدًا وَتُتَقِنَهُ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَعْرِفَ أَشْيَاءَ مِنْ غَيْرِ إِتْقَانٍ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўгиринг:

Ушбу қушнинг товуши жуда чиройли. Бу гулда кеча кўп қушларни кўрдим. Бойўғли жуда баҳайбат қушдир. Айтадилар: Бир бойўғли бир чумчукни тутиб олди. Чумчук ўзини ейилишини билгач унга: «Эй подшоҳ! Исмингни менга айт, мени ейдиган кишининг исмини билиб олай», деди. Бойўғли: «Оғзини озгина очиб, мен бойўғлиман» деди. Чумчук: «Эшитмадим, қаттиқроқ гапир», деган эди, бойўғли чумчукни алдаганини билмасдан оғзини катта очиб: «Мен бойўғлиман», деб бор овози ила бақирди. Шу пайт чумчук унинг оғзидан қутулиб, учиб кетди.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

кўлмак, ариқ	عَدِيرٌ، (عُدْرَانٌ)	турна	كُرْكِيُّ، (كُرَاكِيٌّ)
об-ҳаво	جَوٌّ (أَجْوَاءٌ)	баланд овоз билан	بِصَوْتٍ رَفِيعٍ
аҳмоқ, тентак	أَبْلَدٌ	хислат	خِصْلَةٌ، (خِصَالٌ)
дуруст бўлмаган нарса билан	بِمَا لَا يَصِحُّ	фахрланмоқ	إِفْتَحَرَ، يَفْتَحِرُ، إِفْتَحَارٌ، إِفْتِحَارٌ
бенуқсон, аъло даражада бажармоқ	أَتَقَّنَ، يُتَقَّنُ، أَتَقَّنَ، إِتْقَانٌ	буғу, кийик	أَيْلٌ، (أَيَائِلٌ)
		яхшидир	خَيْرٌ

مَالِكَ أَيُّهَا الْوَلَدُ الصَّغِيرُ لَا يَهْنَأُ لَكَ عَيْشٌ إِلَّا بِضَرَرِي. فَلَا تَرَانِي فِي مَكَانٍ حَتَّى تَمُدَّ يَدَكَ وَتُحَاوِلَ أَنْ تَقْبِضَ عَلَيَّ. مَاذَا عَمِلْتُ مَعَكَ مِنَ الشَّرِّ؟ أَنَا ذُبَابَةٌ صَغِيرَةٌ ضَعِيفَةٌ وَأَنْتَ كَبِيرٌ قَوِيٌّ. وَلَكِنْ لَا تَظُنُّ أَنَّ اللَّهَ أَعْطَاكَ الْقُدْرَةَ لِكَيْ تَضُرَّ بِالْمَخْلُوقَاتِ الصَّغِيرَةِ مِثْلِي. اللَّهُ قَدْ وَهَبَ لِي الْحَيَاةَ، فَدَعْنِي أَحْيَا الْحَيَاةَ الَّتِي وَهَبَ لِي إِيَّاهَا الْخَالِقُ. هَلْ أَخْبَرَكَ أَحَدٌ عَنِ الْأَشْيَاءِ الْعَجِيبَةِ الَّتِي فِي جِسْمِ الذُّبَابَةِ؟ مَا أَظُنُّ أَنَّكَ سَمِعْتَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ وَإِلَّا مَا كُنْتَ تَفْرَحُ بِإِمْسَاكِي وَضَرَرِي. أَنَا أَقْدِرُ أَنْ أَمْشِيَ عَلَى السَّقْفِ وَأَرْجُلِي إِلَى فَوْقِ وَرَأْسِي إِلَى تَحْتِ بِكُلِّ سُهُولَةٍ كَمَا أَمْشِي فِي أَرْضِ الْبَيْتِ، لَا فَرْقَ عِنْدِي. كَمْ مَرَّةً مَدَدْتَ يَدَكَ لِكَيْ تُمْسِكَنِي وَلَمْ تَقْدِرْ. فَإِنِّي حَالَمًا كُنْتُ تَمُدُّ يَدَكَ كُنْتُ أَطِيرُ سَرِيعًا إِلَى مَكَانٍ آخَرَ قَبْلَ أَنْ تَصِلَ إِلَيَّ. أَنْتَ تَظُنُّ أَنَّ لِي عَيْنَيْنِ فَقَطْ مِثْلَكَ. وَلِذَلِكَ تَمُدُّ يَدَكَ مِنْ خَلْفِي. وَتَجْتَهِدُ أَنْ تُخْفِيهَا عَنِّي ظَانًّا أَنِّي لَا أَقْدِرُ أَنْ أَرَاكَ. مَعَ أَنَّهُ حَالَمًا تَمُدُّ يَدَكَ أَرَاكَ وَأَهْرُبُ. لِأَنَّ لِي عُيُونًا كَثِيرَةً لَكِنَّهَا ثَابِتَةٌ لَا تَتَحَرَّكُ مِثْلَ عَيْنَيْكَ. فَإِنَّ كُلَّ عَيْنٍ مِنْ عَيْنَيْ مُرَكَّبَةٌ مِنْ مِئَاتٍ مِنْ عُيُونٍ صَغِيرَةٍ. وَكُلُّ وَاحِدَةٍ مِثْلَ رَأْسِ الْإِبْرَةِ. وَأَنَا أَنْظُرُ بِهَا إِلَى كُلِّ الْجِهَاتِ إِلَى قُدَّامٍ وَإِلَى خَلْفٍ وَإِلَى كُلِّ جَانِبٍ. وَبِهَذِهِ الْعُيُونِ الصَّغِيرَةِ أَرَى كُلَّ مَنْ يَمُدُّ يَدَهُ مِنْ وَرَائِي لِكَيْ يُمْسِكَنِي وَأَطِيرُ وَأَسْلَمُ مِنْهُ. إِنِّي لَسْتُ أَقِيمُ فِي مَكَانٍ وَاحِدٍ. بَلْ أَطِيرُ إِلَى حَيْثُ أَشَاءُ. وَأَقَعُ عَلَى أَطْيَبِ الْمَأْكُولَاتِ وَأَحْلَى الْمَشْرُوبَاتِ. وَإِذَا دَفَعَنِي أَحَدٌ أَذْهَبُ ثُمَّ أَرْجِعُ إِلَى حَيْثُ كُنْتُ. لَسْتُ أَحِبُّ كَثْرَةَ الصَّوْتِ. فَلَا يَعْمَلُ جَنَاحَيَّ صَوْتًا حِينَ أَطِيرُ وَلَا حِينَ أَقَعُ، فَأَعْمَلُ كُلَّ مَا أَعْمَلُهُ مِنْ دُونِ طِينٍ. وَلَا يُجَسُّ بِي أَحَدٌ إِلَّا حِينَ أَقَعُ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Овқатга пашша тушди. Уни тутишга қўлимни узатган эдим лекин тута олмадим. Бухорода икки ой турдик. Ҳар қушнинг икки қаноти бор. Кўп қулишни ёқтирмайман. Эй ялқов, ниманг билан мақтанасан? Аллоҳга ҳеч нарса яширин эмас-ку?

Хоҳлаган жойингга бораман. Пашшанинг кўзлари жуда кўп.
Буларнинг барчаси нина учи каби кичкинадир.

معاني المفردات : Луғатларнинг маънолари

ёқимли, роҳатли бўлмайди	لَا يَهْنَأُ	сенга нима бўлди?	مَا لَكَ؟
чўзасан	تَمَدَّ	яшаш	عَيْشٌ
ушламоқни	أَنْ تَقْبِضَ	ҳаракат қиласан	تُحَاوَلْ
зарар бериш учун	لِكَيْ تَضُرَّ	куч	الْقُدْرَةُ
яшайман	أَحْيَا	ато қилмоқ, бермоқ	وَهَبَ، يَهَبُ، هَبَ، وَهَبْتُ
уни	إِيَّاهُ	мени тек қўй	فَدَعْنِي
-ганда	إِلَّا	мени ушлаш билан	بِإِمْسَاكِي
шифт	سَفَفٌ، (سُفُوفٌ)	қурбим етади	أَقْدِرُ
чоғда	حَالَمًا	осонгина	بِكُلِّ سُهُولَةٍ
қочаман	أَهْرَبُ	махфий қилмоқни	أَنْ تُخْفِيَهَا
яширмоқ	أَخْفَى، يُخْفِي، أَخْفِ، إِخْفَاءً	мустаҳкам, ҳаракатланмайдиган	ثَابِتَةٌ
ТОМОН	جِهَةٌ، (جِهَاتٌ)	таркиб топган	مُرَكَّبَةٌ
ён томон	جَانِبٌ	олд томон	قُدَّامٌ
хоҳлаган томонга	إِلَى حَيْثُ أَشَاءُ	омонда қоламан	أَسْلَمٌ
ЭНГ мазали овқатлар	أَطْيَبُ الْمَأْكُولَاتِ	қўнаман	أَقْعُ
мени ҳайдаса	دَفَعْنِي	ЭНГ ёқимли ичимликлар	أَحْلَى الْمَشْرُوبَاتِ
ВИЗИЛЛАШ, ҒУВИЛЛАШ	طَبِينٌ	ИККИ қанотим	جَنَاحَايَ

36

الْحِمَارُ وَالْتَّوْرُ

يُحْكِي، أَنَّهُ كَانَ لِرَجُلٍ حِمَارٌ وَتَّوْرٌ. وَكَانَ الْحِمَارُ فِي غَايَةِ الرَّاحَةِ لَا يَعْمَلُ شَيْئًا. وَأَمَّا التَّوْرُ فَكَانَ يَعْمَلُ بِدُونِ انْقِطَاعٍ. فَذَهَبَ يَوْمًا إِلَى صَاحِبِهِ الْحِمَارِ وَشَكَاَ إِلَيْهِ أَمْرَهُ وَطَلَبَ مِنْهُ أَنْ يُرْشِدَهُ إِلَى طَرِيقَةٍ يُمْكِنُهُ بِهَا أَنْ يَخْلُصَ مِنْ هَذِهِ الْمَشَقَّةِ الشَّدِيدَةِ. فَقَالَ لَهُ الْحِمَارُ: الرَّأْيُ لَكَ يَا صَاحِبِي أَنْ تَتَمَارَضَ وَلَا تَأْكُلَ عَلْفَكَ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ تَرَكَكَ صَاحِبُنَا غَدًا وَلَمْ يَأْخُذْكَ لِلْحِرَاثَةِ، فَتَسْتَرِيحَ، فَقَبِلَ التَّوْرُ نَصِيحَةَ الْحِمَارِ وَعَمِلَ بِإِشَارَتِهِ. وَلَمَّا كَانَ الصَّبَاحُ حَضَرَ صَاحِبُهُمَا فَرَأَى التَّوْرَ لَمْ يَأْكُلْ عَلْفَهُ. فَتَرَكَهُ وَأَخَذَ الْحِمَارَ بَدَلَهُ وَحَرَثَ عَلَيْهِ كُلَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ. فَتَعَبَ الْحِمَارُ كَثِيرًا وَنَدِمَ عَلَى نَصِيحَتِهِ التَّوْرِ. وَلَمَّا رَجَعَ عِنْدَ الْمَسَاءِ قَالَ لَهُ التَّوْرُ: كَيْفَ حَالُكَ يَا أَخِي؟ فَقَالَ: بِخَيْرٍ، غَيْرَ أَنِّي سَمِعْتُ الْيَوْمَ صَاحِبَنَا يَقُولُ: إِذَا اسْتَمَرَ التَّوْرُ عَلَى هَذَا الْحَالِ وَلَمْ يَأْكُلْ عَلْفَهُ فَلَا بُدَّ مِنْ دُجْبِهِ لِنَلَّا أَحْسَرَ ثَمَنَهُ. فَالرَّأْيُ لَكَ يَا صَاحِبِي، الْآنَ أَنْ تَرْجِعَ إِلَى عَادَتِكَ وَتَأْكُلَ عَلْفَكَ لِنَلَّا يَجَلَّ بِكَ هَذَا الْبَلَاءُ الْعَظِيمُ. فَلَمَّا سَمِعَ التَّوْرُ مَا قَالَ الْحِمَارُ ظَنَّ أَنَّهُ صَادِقٌ فِي قَوْلِهِ وَأَنَّهُ نَاصِحٌ لَهُ، فَقَامَ فِي الْحَالِ وَأَخَذَ يَأْكُلُ عَلْفَهُ. وَلَمَّا رَأَى الرَّجُلُ عِنْدَ الصَّبَاحِ أَنَّ عَلْفَ التَّوْرِ مَأْكُولٌ ظَنَّ أَنَّهُ شُفِيَ مِنْ مَرَضِهِ وَأَخَذَهُ لِلْحِرَاثَةِ كَعَادَتِهِ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Дангаса шогирд мадрасага бормаслик учун ўзини касалга солди. У тўғри сўзли киши. Отимизни жуда оз баҳога сотгач кўп надомат чекдик. Тиришқоқ бола хафа бўлмайди. У сенга насиб этади. Бугун узлуксиз ишладим. Сени олдингга эртага

бормоқчиман. Кун бўйи ҳўкиз билан ер ҳайдадик. Бу катта бало. Унга ҳолимни шикоят қилдим. Сенга бало келди.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

узлуксиз	بِدُونِ انْقِطَاعٍ	буткул роҳатда	غَايَةُ الرَّاحَةِ
бошламоқ, йўл кўрсатмоқ	أَنْ يُرْشِدَهُ	шикоят қилмоқ	شَكَأ، يَشْكُو، أَشْكُ، شِكَايَةٌ
ўзинг биласан	الرَّأْيِ لَكَ	қутулмоқ, халос бўлмоқ	خُلِّصَ، يَخْلُصُ، أَخْلَصَ، خُلُوصٌ
пичан, озуқа, ем	عَلْفٌ، (أَعْلَافٌ)	ўзини касалликка солмоқ	تَتَمَارَضُ، يَتَمَارَضُ، تَمَارَضُ، تَمَارُضٌ
унинг кўрсатмаси билан	بِإِشَارَتِهِ	ер ҳайдаш учун	لِلْحِرَاثَةِ
чарчамоқ, ҳолдан тоймоқ	تَعَبٌ، يَتَعَبُ، اتَّعَبَ، تَعَبٌ	унинг ўрнига	بَدَلَهُ
давом этмоқ	اسْتَمَرَّ، يَسْتَمِرُّ، اسْتَمِرَّ، اسْتِمْرَارٌ	надомат чекмоқ	نَدِمَ، يَنْدِمُ، اِنْدَمَ، نَدَامَةٌ
тушмаслиги учун	لِئَلَّا يَحُلَّ	зарар топмаслик учун	لِئَلَّا أَحْسَرَ

37

العَنْزَةُ وَالذِّئْبُ

كَانَ رَجُلٌ شَيْخٌ يُقِيمُ فِي غَابَةٍ فِي عَرِيشٍ لَهُ. وَكَانَ هَذَا الشَّيْخُ حَارِسًا لِتِلْكَ الْغَابَةِ. وَكَانَ لَهُ عِدَّةٌ مِنَ الدَّجَاجِ وَعَنْزَةٌ. فَفِي ذَاتِ يَوْمٍ كَانَتْ الْعَنْزَةُ تَرعى قُرْبَ الْعَرِيشِ وَالِدَّجَاجِ حَوْلَهُ، إِذْ خَرَجَ ذَنْبٌ مِنْ وَسْطِ الْغَابَةِ وَتَوَجَّهَ نَحْوَهَا. وَكَانَ هَذَا الذَّنْبُ لَمْ يَسْمَعْ صِيَاخَ الدِّيكِ قَطُّ. وَفِيمَا هُوَ مُقْتَرِبٌ إِلَى الْعَرِيشِ إِذْ صَاحَ الدِّيكُ صِيَاخًا شَدِيدًا. فَلَمَّا سَمِعَ الذَّنْبُ صِيَاخَ الدِّيكِ خَافَ خَوْفًا شَدِيدًا وَهَرَبَ لَا يَلْوِي عَلَى شَيْءٍ. فَظَنَّتِ الْعَنْزَةُ أَنَّهُ هَرَبَ خَوْفًا مِنْهَا. فَصَارَتْ تَتَّبِعُهُ وَتُطَارِدُهُ. فَلَمَّا بَعَدَ الذَّنْبُ عَنِ الْعَرِيشِ قَلِيلًا رَجَعَ إِلَى الْعَنْزَةِ وَافْتَرَسَهَا. فَمَاتَتِ الْمِسْكِينَةُ فَنِيلَ حُمَقِهَا.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Бўри. Айиқ. Тулки. Арслон. Йўлбарс. Кийик. Қуён. Ит қуённи қувлади. Тулки товукни овлади. Бу ўрмонда кўп йиртқичлар бор. Алҳамдулиллаҳ касалликдан тuzалдим. Бу киши қоравулдир. Ҳеч нарсага қарамасдан югурди. Тонг отди. Хўроз қичқирди. Қариялар масжидга кетди. Қоравул пойлоқчилик қилди. Қароқчилар юртга кирди. Бечора хотин вафот этди.

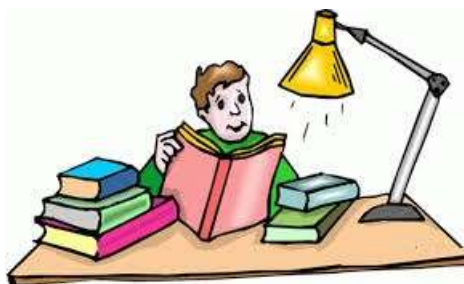
معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

капа	عَرِيشٌ، (عُرْشٌ)	яшайди	أَقَامَ، يُقِيمُ، أَقِمَ، إِقَامَةٌ
бир неча	عِدَّةٌ	қўриқчи	حَارِسٌ، (حُرَّاسٌ)
у томон	نَحْوَهَا	эчки	عَنْزَةٌ
у, шу пайтда	وَفِيمَا هُوَ	ўтлаб юради	تَرعى
қочмоқ	هَرَبَ، يَهْرُبُ، أَهْرَبُ، هُرُوبٌ	қичқирмоқ	صِيَاخٌ
ортидан эргаша бошлади	فَصَارَتْ تَتَّبِعُهُ	яқинлашмоқ	مُقْتَرِبٌ
аҳмоқлар ўлимидек	فَتِنِيلَ حُمَقِهَا	бирор нарсага қарамасдан	لَا يَلْوِي عَلَى شَيْءٍ
қароқчи	قَاطِعُ الطَّرِيقِ	қувмоқ	طَارَدَ، يُطَارِدُ، طَارِدٌ

			مُطَارَدَةٌ

38

الدُّرُوسُ

مِنْ رِيَاضِ الْعِلْمِ أُمَّارَ الْأَمَلِ	جِدَّ كُلَّ الْجِدِّ فِي الدَّرْسِ تَنَلْ
فَاعْتَنِمُهُ وَاطْرَحْ عَنْكَ الْكَسْلَ	إِنَّمَا الْوَقْتُ كَبْرَقٍ مُؤَمِّصٍ
فَتَرَى آخِرَهُ شَرَّ الْفَشَلِ	لَا تُضَيِّعْ أَوَّلَ الْعُمْرِ سُدَى
أَوَّلَ الْعُمْرِ فَبَادِرْ بِالْعَجَلِ	فُرْصَةُ التَّحْصِيلِ لِلتَّلْمِيذِ فِي
كُلِّ وَقْتِ الدَّرْسِ لَا تَشْكُو الْمَلَلِ	إِقْرَأِ الدَّرْسَ تَهَجًّا وَانْتِهَزْ
كَيْفَ عَقْلٌ فَارِغٌ يَا مَنْ عَقَلْ	أَنْتَ لَا يُرْضِيكَ كَيْسٌ فَارِغٌ
وَالْتَمِسْ فِي جَمْعِهِ خَيْرَ الْحَيْلِ	أَحْرِزِ الْعِلْمَ بِعَقْلِ ثَابِتٍ
وَقْتُ دَرْسٍ وَاجْتِهَادٍ وَعَمَلِ	مَا أَوْانَ اللَّهُ هَذَا إِنَّهُ
تَنْتَبِهْ لِلدَّرْسِ تُحَقَّرْ وَتُدَلْ	إِنْ صَرَفْتَ الْوَقْتَ فِي اللَّعْبِ وَلَمْ
إِنْ تَنَلَهَا تَنَلِ الْفَخْرَ الْأَجَلِ	هَمَّكَ اصْرِفْهُ إِلَى جَائِزَةٍ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Вақтни ғанимат бил. Ялқовни тарк қил. Сен бўш ҳамёнга рози бўлсангда бўш ақлга рози бўлмаслигинг керак. Яшин ялтиради. Вақтни беҳудага кетказдик. Бу вақт иш ва дарс вақти эди. Кўп дам олдингиз, ўрнингиздан турингда ишни давом

эттиринг. Дарсларимиз жуда оғир. Сени ҳеч қачон унутмайман.
Бола йиғлади. Муаззин азон айтди.

معاني المفردات : Луғатларнинг маънолари

бор куч билан	كُلَّ الْجِدِّ	жидду-жаҳд қил	جَدَّ
боғ	رَوْضَةٌ، (رِيَاضٌ)	етишасан	تَنَّنَ
ялтирамоқ	أَوْمَضَ، يُؤْمِضُ، أَوْمِضُ، إِيمَاضٌ	мева	ثَمَرٌ، (أَثْمَارٌ)
зое қилма	لَا تُضَيِّعْ	ташламоқ	إِطْرَحَ، يَطْرِحُ، إِطْرَاحٌ، إِطْرَاحٌ
илмни қўлга киритмоқ	حَصَلَ، يُحْصِلُ، حَصِيلٌ، تَحْصِيلٌ	ёмон муваффақиятсизлик	شَرَّ الْفَشَلِ
ҳарфма-ҳарф, бўғинлаб ўқимоқ	تَهَجَّأَ، يَتَهَجَّئُ، تَهَجَّأُ، تَهَجُّئٌ	ошиқмоқ	بَادَرَ، يُبَادِرُ، بَادِرٌ، مُبَادَرَةٌ
шикоят қилма	لَا تَشْكُو	ғанимат билмоқ	إِنْتَهَرَ، يَنْتَهِرُ، إِنْتِهَارٌ، إِنْتِهَارٌ
бўм-бўш халта	كَيْسٌ فَارِغٌ	малоллик	مَلَلٌ
талаб қилмоқ, қидирмоқ	الْتَمَسَ، يَلْتَمِسُ، الْتِمَاسٌ، الْتِمَاسُ	қўлга киритмоқ	أَحْرَزَ، يُحْرِزُ، أَحْرَازٌ، إِحْرَازٌ
вақт, фурсат	أَوَانٌ، (أَوْنَةٌ)	ҳийла	حِيَلَةٌ، (حِيَالٌ)
паст саналасан	تُخَفَّرُ	огоҳ бўлмасанг	لَمْ تَنْتَبِهْ
ғам	هَمٌّ، (هُمُومٌ)	хор бўласан	تُدَلُّ
келажакдаги фахр	الْفَخْرُ الْأَجَلُ	уни сарф қил	إِصْرَفُهُ
		ўйин-кулгу	اللَّهُوُ

- اصْطَدْتُ دُبًّا.
- جِيءَ بِهِ هُنَا.
- لَا يَجِيءُ.
- إِذْنُ خَلٍّ سَيْبِلُهُ وَجِيءَ أَنْتَ نَفْسُكَ.
- وَلَكِنْ هُوَ لَا يُخَلِّي سَيْبِلِي.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Бир деҳқон билан айиқ ўртасида дўстлик бор эди. Икковлари бирлашиб буғдой экишди. Йиғим вақти келганида ҳалиги деҳқон айиқга: «Эй дўст, энди буғдойни бўлишайлик. Сен қайси томонини хоҳлайсан, устиними, ёки остиними»? деди. Айиқ: «Ости тарафини хоҳлайман», деди. Бу билан у деҳқон айиқни алдади. Иккинчи йил икковлари шолғом экишди. Йиғим пайти бўлганида ҳалиги деҳқон айиқ олдига келиб: «Эй биродар, бу йил қайси бирини танлайсан. Устиними ёки остиними»? деди. Айиқ бу гал алданишдан кўрқиб устки томонини ихтиёр қилди. Лекин бу гал ҳам алданди. Бундан кейин айиқ деҳқон билан бутунлай дўстлик алоқасини узди.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

уни келтир	جِيءَ بِهِ	овладим	اصْطَدْتُ
йўл	سَيْبِلٌ، (سُبُلٌ)	қўйиб юбормоқ	خَلَّى، يُخَلِّي، خَلٍّ، تَخْلِيَةٌ

40

الْكَلْبَةُ وَاللَّبْوَةُ

يُحْكِي، أَنَّ كَلْبَةً عَيَّرَتْ لَبْوَةً فَقَالَتْ: أَنَا أَلِدُ ثَمَانِيَةً فِي بَطْنٍ وَاحِدٍ وَأَنْتَ لَا تَلِدِينَ إِلَّا وَاحِدًا. فَقَالَتِ اللَّبْوَةُ: إِلَّا أَنِّي أَلِدُ أَسَدًا وَأَنْتِ تَلِدِينَ الْكِلَابَ، فَقَلِيلِي خَيْرٌ مِنْ كَثِيرِكَ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

От. Ит. Мушук. Эшак. Хўкиз. Эчки. Така. Хўроз. Товуқ. Товуқ тухум қилди. Хўроз жуда қаттиқ қичқирди. Хўкиз билан ер ҳайдадик. Мушук миёвлади. Ит вовиллади. Эчки карамни еди. Ит баъзи вақтларда бир қориндан саккизта бола туғади. Камбағални уялтирма. Ҳамёнимда ўн сўм пул бор. Уйқудан уйғондим. Сувда сузишади. Уни ялқовлиги учун танбеҳ бердим. Ёз фаслини ўйин кулгида ўтқаздик. Қуш сайради. Одамларнинг сўзига алданма! Пешин вақти ўтди. Шом вақти кирди. У содда хотин.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

айблади	عَيَّرَتْ	она ит	كَلْبَةً
туғмайсан	لَا تَلِدِينَ	она шер	لَبْوَةً

41

الْيَرَاعَةُ وَالْقِرْدَةُ وَالطَّائِرُ

كَانَ جَمَاعَةٌ مِنَ الْقِرَدَةِ يَسْكُنُونَ فِي جَبَلٍ، فَبَحَثُوا فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ ذَاتِ رِيَّاحٍ وَأَمْطَارٍ عَنِ نَارٍ فَلَمْ يَجِدُوا. فَرَأَوْا يِرَاعَةً تَطِيرُ كَأَنَّهَا شَرَارَةٌ نَارٍ فَظَنُّوْهَا نَارًا، فَجَمَعُوا حَطَبًا كَثِيرًا وَالْقَوَاهِ عَلَيْهِا. وَجَعَلُوا يَنْفُخُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَتَرَوَّخُونَ بِأَيْدِيهِمْ طَمَعًا فِي أَنْ يُوقِدُوا نَارًا تُدْفِئُهُمْ مِنَ الْبُرْدِ. وَكَانَ قَرِيبًا مِنْهُمْ طَائِرٌ عَلَى شَجَرَةٍ يَنْظُرُ مَا يَصْنَعُونَ. فَجَعَلَ يُنَادِيهِمْ وَيَقُولُ: لَا تَتَعَبُوا، فَإِنَّ الَّذِي رَأَيْتُمُوهُ لَيْسَ بِنَارٍ. فَلَمَّا لَمْ يَسْمَعُوا قَوْلَهُ عَزَمَ عَلَى الْقُرْبِ مِنْهُمْ لِيُبَيِّنَ خَطَأَهُمْ. فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ، فَعَرَفَ مَا عَزَمَ عَلَيْهِ. فَقَالَ لَهُ: لَا تَطْلُبْ تَقْوِيمَ مَا لَا يَسْتَقِيمُ فَإِنَّ الْغُودَ الَّذِي لَا يَنْحَنِي لَا يُعْمَلُ مِنْهُ الْقَوْسُ. فَأَبَى الطَّائِرُ أَنْ يَطِيرَ وَاقْتَرَبَ إِلَى الْقِرَدَةِ لِيَعْرِفَهُمْ أَنَّ الْيِرَاعَةَ لَيْسَتْ بِنَارٍ. فَتَنَاوَلَهُ بَعْضُ الْقِرَدَةِ وَضَرَبَ بِهِ الْأَرْضَ فَمَاتَ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Камон ясадик. Озроқ букилди. Бу тўғри йўлдир. Муҳаммадни чақир. Ўчоқга ўтин сол. Оловни ёқинг. Ўрмонга боришни ният қилдим. Дўстингни изла. Тошкентдаги ҳайвонот боғида турли ҳайвонларни кўрдим: Улар бўрилар, айиқлар, тулкилар, филлар, маймунлар ва бошқа ҳайвонлардир.

معاني المُفْرَدَات: Луғатларнинг маънолари

шамол	رِيحٌ، (رياح)	маймун	قِرْدٌ، (قِرْدَةٌ = قُرودٌ)
учқун	شَرَارَةٌ، (شَرَارٌ)	тилла қўнғиз	يِرَاعَةٌ
улоқтирмақ	أَلْقَى، يُلْقِي، أَلَقَ، إلقاءً	ўтин	حَطَبٌ، (أَحطابٌ)
елпимоқ	تَرَوَّخَ، يَتَرَوَّخُ، تَرَوَّخٌ، تَرَوَّخٌ	пуфламоқ, аланга олдирмоқ	نَفَخَ، يَنْفُخُ، أَنْفَخَ، نَفَخٌ
иситмоқ,	دَفَأَ، يُدْفِعُ، دَفَعَى، تَدْفِئَةٌ	оловни ёқмоқ	أَوْقَدَ، يُوقِدُ، أَوْقَدَ، إيقادٌ

қизитмоқ			
чарчамоқ, толмоқ, ҳормоқ	تَعَبٌ، يَتَعَبُ، اِتْعَبْتُ، تَعَبْتُ	чақирмоқ, чорламоқ	نَادَى، يُنَادِي، نَادٍ، نِدَاءٌ
тўғриламоқ	قَوْمٌ، يُقَوْمُ، قَوْمٌ، تَقْوَمُ	баён қилмоқ, тушунтирмақ	بَيَّنَّ، يُبَيِّنُ، بَيِّنٌ، تَبَيَّنَ
шоҳ, новда	عُودٌ، (أَعْوَادٌ)	ростгўй (ҳалол, тўғри адолатли)	اِسْتَقَامَ، يَسْتَقِيمُ، اِسْتَقَمَ، اِسْتِقَامَةً
ясаб бўлмайд	لَا يُعْمَلُ	эгилмоқ, букилмоқ	اِنْحَنَى، يَنْحَنِي، اِنْحَنٍ، اِنْحِنَاءٌ
рад қилмоқ, истамаслик	أَبَى، يَأْبَى، اِئْبَى، اِبَاءٌ	ёй, камон	قَوْسٌ، (أَفْوَاسٌ)

42

الْفَأْرُ

بَلْ يَجْتَبِي فِي دَاخِلِ الْأَحْجَارِ	الْفَأْرُ لَا يَخْرُجُ فِي النَّهَارِ
وَكَانَ أَهْلُ الْبَيْتِ فِيهِ نَامُوا	لَكِنَّهُ إِذَا أَتَى الظَّلَامَ
يَأْكُلُ مَا شَاءَ مِنَ الطَّعَامِ	يَسْرَحُ فِي الْبَيْتِ بِلَا اِحْتِشَامِ
وَتَارَةً يَحْرِمُنَا النَّفَائِسَا	فَتَارَةً يَأْكُلُ حُبْرًا يَابِسَا
أَوْ مِنْ حَلِيبٍ طَيِّبٍ أَوْ سَمْنٍ	مِنْ لَحْمَةٍ أَوْ زُبْدَةٍ أَوْ جُبْنٍ

غَادَرَ طَيْبَ الْعَيْشِ فِي الْبَيْتِ وَفَرَ	ثُمَّ إِذَا أَحْسَسَ بِالْهَرِّ ظَهَرَ
مِنْ دُونَ أَنْ تَأْخُذَهُ نَدَامَةٌ	يَلْتَمِسُ النَّجَاةَ وَالسَّلَامَةَ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Қаймоқни жуда яхши кўраман. Онам беш қадоқ пишлоқ сотиб олди. Узоқ вақт яшади. Бу нон қотган. Хонада яшириндим. Баъзи вақтда ўқийман. Бир соат ухладим. Хоҳлаганингни егин ва хоҳлаганингни ич! Хоҳлаган вақтда ётамиз хоҳлаган вақтда турамыз. Аллоҳдан саломатлик сўраймыз. Бухоро шаҳрини тарк қилдик.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

қоронғулик	ظلامٌ	яширинмоқ	إِخْتَبَى، يَخْتَبِي، إِخْتَبَى، إِخْتَبَاءٌ
уялмасдан	بِلاَ إِحْتِشَامٍ	ўтлаб юрмоқ	سَرَحَ، يَسْرَحُ، اسْرَحَ، سَرَحٌ
қотган, қуриган	يَابِسٌ	гоҳида	نَارَةً
қимматбаҳо, қадрли	نَفِيْسَةٌ، (نَقَائِسُ)	маҳрум қилмоқ	حَرَمَ، يَحْرِمُ، إِحْرَمَ، حِرْمَانٌ
ташлаб, жўнаб кетмоқ	غَادَرَ، يُغَادِرُ، غَادِرٌ، مُغَادِرَةٌ	ҳис қилмоқ	أَحْسَسَ، يُحْسِسُ، أَحْسَسَ، إِحْسَاسٌ
афсус-надомат	نَدَامَةٌ	қочди	وَفَرَ (فَرَّ)
сут	حَلِيبٌ	қаймоқ	زُبْدَةٌ = قَشْدَةٌ
қидирмоқ	الْتَمَسَ، يَلْتَمِسُ، اِلْتِمَاسٌ، الْتِمَاسُ	сарёғ	سَمْنٌ

ذُبَابَةٌ عَلَى قَرْنِ ثَوْرٍ. وَظَنَنْتُ أَنَّهَا ثَقَلَتْ عَلَيْهِ. فَقَالَتْ لَهُ: إِنْ كُنْتُ قَدْ ثَقَلْتُ عَلَيْكَ فَأَعْلِمْنِي حَتَّى أَطِيرَ عَنْكَ. فَقَالَ لَهَا الثَّوْرُ: يَا هَذِهِ مَا شَعَرْتُ بِنُزُولِكَ حَتَّى يُرِيحَنِي فِرَاقُكَ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Чумоли. Пашша. Чивин. Бурга. Бит. Чигиртка.

Бугун оз ухладим. Чивинлар тез кўпаяди. Бит, бурга, чивин инсонга азият берадиган ҳашаротлардир. Ниначи жуда ялқовдир. Чумоли жуда ҳаракатчандир. Бу пашша каттадир, буниси эса кичкинадир. Бу оғир ва бу енгилдир. Бизнинг олдимизга қачон келишингни менга билдир. Уни ботир деб биламан.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

оғирликлатмоқ, вазминлаштирмақ	ثَقَّلَ، يُثَقِّلُ، ثَقِّلَ، تَثْقِيلًا	қўнди	وَقَعْتُ
тушганинг, қўнганинг	بِنُزُولِكَ	билдирмоқ	أَعْلَمَ، يُعَلِّمُ، أَعْلِمُ، إِعْلَامًا
токи мени роҳатлантисанг	حَتَّى يُرِيحَنِي	ҳис қилмоқ	شُعُورًا
		сени ажраб кетишинг	فِرَاقُكَ

الثَّعْلَبُ

الثَّعْلَبُ أَكْثَرُ الْحَيَوَانَاتِ إِحْتِيَالًا وَدَهَاءً. وَالْإِنْسَانُ يَنْسُبُ إِلَيْهِ حِيَلًا كَثِيرَةً غَيْرَ صَحِيحَةٍ. مِنْهَا أَنَّ ثَعْلَبَيْنِ التَّقِيَا فِي مَكَانٍ، فَسَأَلَ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ عَنْ مَحَلِّ إِقَامَتِهِ. فَأَجَابَهُ أَنَّهُ يَسْكُنُ فِي سَاحِلِ نَهْرٍ، حَيْثُ يَمْتَصُّ قَصَبَ السُّكَّرِ. فَقَالَ الْآخَرُ: تَعَالَ مَعِيَ إِلَى بَلَدَةٍ كَذَا حَيْثُ أُغْنِيكَ عَنْ مَصِّ الْقَصَبِ الَّذِي لَا تَنَالُ مِنْهُ قَطْرَةً إِلَّا بَعْدَ الْمَشَقَّةِ الشَّدِيدَةِ. فَتَرَى فِيهَا الْمِشْمِشَ أَلْوَانًا وَغَيْرَهُ مِنَ الثَّمَارِ اللَّذِيذَةِ. فَتَبِعَهُ حَتَّى إِذَا بَلَغَا تِلْكَ الْبَلَدَةَ دَخَلَا بُسْتَانًا كَثِيرَ الْأَشْجَارِ. وَفِيهِ مِنَ الْمِشْمِشِ شَيْءٌ كَثِيرٌ. فَأَخَذَا يَأْكُلَانِ بِشَرِّهِ شَدِيدٍ. فَأَحْسَّ بِهِمَا الْبُسْتَانِيُّ وَهَرَوَلَ نَحْوَهُمَا بَعْصَاهُ. فَفَرَّ الْأَوَّلُ، أَمَّا الثَّعْلَبُ الْآخَرُ فَلِكَوْنِهِ غَرِيبَ الدَّارِ هُنَاكَ لَمْ يَسْتَطِعْ عَلَى الْفِرَارِ. فَقَبَضَ الْبُسْتَانِيُّ عَلَيْهِ ثُمَّ نَادَاهُ رَفِيقُهُ مِنْ بَعِيدٍ أَيْنَ الْمُلتَقَى؟ فَأَجَابَهُ: صَبَاحًا فِي سُوقِ الْفِرَاءِ، يَعْنِي أَنَّهُ سَيُذْبَحُ وَيُسْلَخُ قَبْلَ الصَّبَاحِ وَيُعْرَضُ جِلْدُهُ لِلْبَيْعِ فِي السُّوقِ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Боғбон ўғрини тутди. Отнинг териси сотилди. Ўрикни яхши кўраман. У жуда ёмон киши. Фалон шаҳарда учрашдик. Бизнинг полизда тарвуз, қовун, карам, шолғом, сабзи, пиёз ва бошқа сабзавотлар бор. Шакар қамишни сўрдим. Сенинг турадиган жойинг қаерда. Ялқовлигимдан кўп афсусландим.

معاني المفردات: لۇغاتларнинг маънолари

ўткирлик, айёрлик	دَهَاءٌ	ҳийла қилмоқ	إِحْتَالَ، يَحْتَالُ، إِحْتِيَالٌ
----------------------	---------	--------------	-----------------------------------

дуруст бўлмаган	عَيْرٌ صَحِيحَةٍ	нисбат берилади	يُنْسَبُ
яшаш ўрни	مَحَلُّ إِقَامَتِهِ	учрашмоқ	التَّقَى، يَلْتَقِي، التَّقَى، الْتِقَاءُ
шакар қамиш	قَصَبُ السُّكَّرِ	сўрмоқ, шиммоқ	إِمْتَصَّ، يَمْتَصُّ، إِمْتَصَّ، إِمْتِصَّاصٌ
изидан бормоқ, эргашмоқ	تَبَعَ، يَتَّبِعُ، اتَّبَعَ، تَبِعُ	сени беҳожат қиламан	أُعِينِكَ
боғбон	بُسْتَانِيٌّ	томчи, қатра	فَطْرَةٌ
очкўзлик	شَرَّةٌ	боғ	بُسْتَانٌ، (بَسَاطِينُ)
диёрда нотаниш бўлгани учун	فَلِكُونِهِ غَرِيبَ الدَّارِ	шошиб югурмоқ	هَرَوَلٌ، يُهْرَوِلُ، هَرَوُلٌ، هَرَوَلَةٌ
учрашиладиган жой	الْمُلْتَقَى	ҳис қилмоқ	أَحَسَّ، يُحِسُّ، أَحَسَّ، إِحْسَاسٌ
сўймоқ	ذَبَحَ، يَذْبَحُ، إِذْبَحُ، ذَبْحٌ	уни чақирди	نَادَاهُ
намойиш қилинади	يُعْرَضُ	мўйна, тери	سُوقُ الْفِرَاءِ
		шилмоқ (терини)	سَلَخَ، يَسْلَخُ، إِسْلَخُ، سَلَخٌ

45

الْأَسَدُ وَالْمُسَافِرُ

كَانَ رَجُلٌ مُسَافِرًا فِي النَّوَاحِي الْجَنُوبِيَّةِ مِنْ إِفْرِيقِيَّةَ. فَوَصَلَ فِي سَفَرِهِ إِلَى صَحْرَاءَ وَاسِعَةٍ. فَرَأَى فِيهَا أَسَدًا عَن بُعْدٍ. وَاتَّفَقَ، أَنَّ الْأَسَدَ رَأَهُ أَيْضًا وَجَعَلَ يَتَّبِعُهُ. وَكَانَ إِذَا أَسْرَعَ الْمُسَافِرُ يُسْرِعُ، إِذَا أَبْطَأَ يُبْطِئُ، وَإِذَا وَقَفَ يَقِفُ. فَفَهِمَ أَنَّ الْأَسَدَ يَتَّبِعُهُ عَن بُعْدٍ حَتَّى إِذَا أَتَى الظَّلَامُ يَثُبُّ عَلَيْهِ وَيَفْتَرِسُهُ. وَلَمْ يَكُنِ الْمُسَافِرُ يَقْدِرُ أَنْ يَفِرَّ مِنْ وَجْهِهِ، لِأَنَّ الْأَسَدَ أَشَدُّ مِنْهُ سُرْعَةً. فَفَكَّرَ فِي أَنْ يَحْتَالَ لَهُ حِيلَةٌ يُهْلِكُهُ وَيَتَخَلَّصُ مِنْهُ. فَجَاءَ إِلَى صَخْرٍ شَاهِقٍ تَحْتَهُ هُوَّةٌ عَمِيقَةٌ وَدَبَّ عَلَى يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ وَاخْتَبَأَ عِنْدَ حَافَتِهِ وَرَاءَ ضَرْسٍ مِنْهُ. وَرَأَى هُنَاكَ فِي بَعْضِ شُقُوقِ الصَّخْرِ عُصْنِ شَجَرَةٍ يَابِسًا فَانصَبَهُ وَجَعَلَ عَلَيْهِ جُبَّتَهُ وَطَرُبُوشَهُ عَلَى هَيْئَةِ رَجُلٍ. وَلَمَّا فَرَغَ مِنْ ذَلِكَ، رَأَى أَنَّ الْأَسَدَ قَادِمٌ إِلَيْهِ يَسِيرٌ سَيْرَ الْحَائِفِ عَلَى فَرِيستِهِ أَنْ تَنْفِرَ مِنْهُ. وَحِينَ دَنَا مِنَ الْجُبَّةِ وَالطَّرُبُوشِ وَثَبَّ عَلَيْهِمَا فَسَقَطَ إِلَى أَسْفَلِ الْهُوَّةِ فَتَحَطَّمَ وَمَاتَ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Тошкент шаҳрига сафар қилдик. Жуда кенг саҳрода бўлдик. Жуда кечикдик. Бурга сакради. Бола ўрмалаб юрди. Сени йироқдан кўрдим. Мен ҳаракатчанман. Сен эса мендан ҳаракатчансан. Мусофир ўз шаҳрига қайтди. Сендан қочмадик. Сен мени ҳалок этдинг. Жуда қаттиқ машаққатдан кейин оғирликдан қутулдим. Дарсни тугатишди. Чуқурга йиқилдим.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

жанубий	الْجَنُوبِيَّةُ	ТОМОН, ТАРАФ, НОҲИЯ	نَاحِيَّةٌ، (النَّوَاحِي)
узокдан	عَنْ بُعْدٍ	африка	إِفْرِيقِيَّةٌ
эргаша бошлади	جَعَلَ يَتَّبِعُهُ	иттифоқо, тасодифан	وَاتَّفَقَ
қоронғулик	الظَّلَامُ	секинламок	أَبْطَأًا، يُبْطِئُ، أَبْطِئُ، إِبْطَاءً
овламок	إِفْتَرَسَ، يَفْتَرِسُ، إِفْتَرَسَ، إِفْتَرَسُ	сакрамок	وَوَثَبَ، يَثِبُ، ثَبَّ، وَوُثِبَ
ҳийла қилмокни	أَنْ يَحْتَالَ	кўз ўнгидан	مِنْ وَجْهِهِ
уни ҳалок	يُهْلِكُهُ	ҳийла найранг	حِيلَةٌ، (حَيْلٌ)

қиладиган			
қояли тош	صَخْرٌ	ундан халос бўладиган	يَتَخَلَّصُ مِنْهُ
чуқурлик, жарлик	هُوَّةٌ، (هُوَى)	баланд, юксак	شَاهِقٌ
яширинмоқ	اِخْتَبَأَ، يَخْتَبِئُ، اِخْتَبَيْءُ، اِخْتَبَاءٌ	эмакламоқ	دَبَّ، يَدَبُّ، دُبٌّ، دَيْبٌ
дўнглик, қоя	ضِرْسٌ	чет, қирғоқ	حَاقَةٌ، (حَوَافٌ)
тик қилиб ўрнатмоқ	نَصَبَ، يَنْصِبُ، اِنْصَبَ، نَصْبٌ	ёриқ, дарз	شَقٌّ، (شُقُوقٌ)
бош кийим (туркча)	طُرْبُوشٌ	жубба, чопон	جُبَّةٌ، (جَبَابٌ)
у томон келаётган	قَادِمٌ إِلَيْهِ	кўриниш, қиёфа	هَيْئَةٌ، (هَيَاتٌ)
ўлжа, ов	فَرَيْسَةٌ، (فَرَائِسُ)	қўрқувчининг юришидек	سَيْرَ الْخَائِفِ
синиб, чил-чил бўлмоқ	تَحَطَّمَ، يَتَحَطَّمُ، تَحَطُّمٌ، تَحَطُّمٌ	қочмоқ, хавфсирамоқ	نَفَرَ، يَنْفَرُ، أَنْفَرُ، نُفُورٌ

46

التَّاسِكُ

يُحْكِي، أَنَّ نَاسِكًا كَانَ يُرْسِلُ إِلَيْهِ أَحَدَ التُّجَّارِ كُلَّ يَوْمٍ رَطْلَيْنِ مِنَ الْعَسَلِ. فَكَانَ النَّاسِكُ يَأْكُلُ مِنْهُ حَاجَتَهُ وَيَضَعُ الْبَاقِي فِي جِرَّةٍ وَيُعَلِّقُهَا فِي وَتِدٍ فِي نَاحِيَةِ الْبَيْتِ، وَلَمْ يَمُضِ عَلَى ذَلِكَ شَهْرٌ حَتَّى امْتَلَأَتْ الْجِرَّةُ. فَبَيْنَمَا هُوَ ذَاتَ يَوْمٍ مُسْتَلْقٍ عَلَى ظَهْرِهِ وَالْعُكَّازَةُ فِي يَدِهِ، إِذْ تَفَكَّرَ فِي غَلَاءِ الْعَسَلِ. فَقَالَ: سَأَبِيعُ مَا فِي هَذِهِ الْجِرَّةِ بَدِينَارٍ وَأَشْتَرِي بِهِ عُنْزَتَيْنِ، فَتَحْبَلَانِ وَتَلِدَانِ فِي كُلِّ خَمْسَةِ أَشْهُرٍ مَرَّةً. وَلَا تَمُضِي إِلَّا عِدَّةُ سَنَوَاتٍ حَتَّى تَصِيرَ الْعُنْزَتَانِ مَعْرًا كَثِيرًا. فَأَبِيعُ بَعْضَ الْمَعْرِ وَأَشْتَرِي بِشَمْنِهِ بَقْرًا وَأَشْتَرِي أَرْضًا وَبَدْرًا وَأَسْتَأْجِرُ أَكْرَةً وَأَزْرُعُ عَلَى الشَّيْرَانِ وَأَنْتَفِعُ بِالْبَانِ الْإِنَاثِ وَأَوْلَادِهَا. فَلَا يَأْتِي عَلَيَّ خَمْسُ سِنِينَ إِلَّا وَأَصِيبُ مِنَ الزَّرْعِ مَالًا كَثِيرًا. فَأَبِي بَيْتًا فَاحِرًا وَأَشْتَرِي أَفْرَاسًا نَجِيبَةً وَأَسْتَأْجِرُ خَادِمًا وَخَادِمَةً وَأَنْزُوجُ امْرَأَةً صَالِحَةً جَمِيلَةً. فَتَحْمِلُ، ثُمَّ تَأْتِي بِغُلَامٍ نَجِيبٍ فَأَخْتَارُ لَهُ أَحْسَنَ الْأَسْمَاءِ. فَإِذَا تَرَعَّرَ أَذْبُهُ وَأَحْسَنْتُ تَأْدِيبَهُ وَأَشَدَّدُ عَلَيْهِ فِي ذَلِكَ. فَإِنْ أَطَاعَنِي وَإِلَّا ضَرَبْتُهُ بِهَذِهِ الْعُكَّازَةِ. وَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى الْجِرَّةِ فَكَسَرَهَا. فَسَالَ مَا فِيهَا إِلَى وَجْهِهِ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Қалам синди. Қаламни синдирдинг. Кўлмак тўлди. Қаландар чалқанча ётди. Бу отдан бирор марта фойдаланмадингиз. Дўстим Алини беш йилдан бери кўрганим йўқ. Мен хонада дарс ўқиётганда дўстим Аҳмад кириб келди. Эллик сўм маошга бир ишчини ёлладик.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

0,516 литр, 408 гр оғирлик	رَطْلٌ	дарвеш, қаландар	نَاسِكٌ، (نُسَّاكٌ)
қолгани	الْبَاقِي	эхтиёж	حَاجَةٌ
устун, қозик	وَتِدٌ، (أَوْتَادٌ)	осиб, илиб қўймоқ	عَلَّقَ، يُعَلِّقُ، عَلِقَ، تَعَلَّقَ
тўлди	امْتَلَأَ، يَمْتَلِئُ، امْتَلَأَ، امْتِلَاءٌ	ўтмади	لَمْ يَمُضِ
чалқанча ётмоқ	اسْتَلْقَى، يَسْتَلْقِي، اسْتَلَقَ، اسْتَلْقَاءٌ	орқа, уча	ظَهَرَ، (أَظْهَرَ)

ҳасса	عُكَّازٌ، (عَكَكِيْرٌ)	ўйлади, фикрлади	تَفَكَّرَ، يَتَفَكَّرُ، تَفَكَّرٌ
қимматламоғи	عَلَاءٌ	бу кўзанинг ичидаги нарса	مَا فِي هَذِهِ الْجِرَّةِ
урғочи эчки	عَنْزَةٌ	ҳомиладор бўлмоқ	حَبِلَ، يَحْبِلُ، إِحْبَالٌ، حَبْلٌ
айланади	نَصِيرٌ	эчкилар	مَعِيزٌ، (مَعِيْرٌ)
ижарага олмоқ	اسْتَأْجَرَ، يَسْتَأْجِرُ، اسْتَجَارَ، اسْتَجَارَ	чоракорлик	أَكْرَةٌ
буқа, хўкиз	ثَوْرٌ، (ثَيْرَانٌ)	урғочи, мода	أُنْثَى، (إِنَاثٌ)
етишиман, эга бўламан	أُصَيْبٌ	дабдаба, ҳашамат	فَاحِرٌ
наслдор, ақлли	بَحِيْبٌ، (بُحْبَاءٌ)	ҳомиладор бўлади	تَحْمِيْلٌ
ўсмоқ, улғаймоқ	تَرَعْرَعٌ، يَتَرَعْرَعُ، تَرَعْرَعٌ، تَرَعْرَعٌ	унга қаттиқ тураман	وَأَشَدُّ عَلَيْهِ
		оқмоқ	سَأَلَ، يَسْأَلُ، سِئَالٌ، سَيْلٌ

47

الثَّعْلَبُ وَمَكْرُهُ

قَالَ بَعْضُهُمْ: كُنَّا فِي سَفَرٍ فِي أَرْضِ الْيَمَنِ. فَوَضَعْنَا الْمَائِدَةَ لِنَتَعَشَى. وَحَضَرَتْ صَلَاةُ الْمَغْرِبِ. فَقَمْنَا لِكِي نُصَلِّيَ ثُمَّ نَتَعَشَى. وَتَرَكْنَا الْمَائِدَةَ كَمَا هِيَ. وَكَانَتْ فِيهَا دَجَاجَتَانِ. فَجَاءَ ثَعْلَبٌ وَأَخَذَ إِحْدَاهُمَا. فَلَمَّا صَلَّيْنَا أَسْفَنَّا عَلَيْهَا. فَبَيْنَمَا نَحْنُ كَذَلِكَ، إِذْ جَاءَ الثَّعْلَبُ عَلَى مَقْرَبَةٍ مِنَّا وَفِي فَمِهِ شَيْءٌ كَأَنَّهُ الدَّجَاجَةُ

فَوَضَعَهُ. فَبَادَرْنَا إِلَيْهِ وَنَحْنُ نَحْسِبُهُ الدَّجَاجَةَ. فَجَاءَ إِلَى الْأُخْرَى وَأَخَذَهَا مِنْ فَوْقِ الْحُوَانِ. وَأَخَذْنَا الَّذِي قُمْنَا لِنَأْخُذَهُ، فَإِذَا هُوَ لَيْفٌ قَدْ هَيَّأَهُ مِثْلَ الدَّجَاجَةِ. فَرَجَعْنَا وَقَدْ خَسِرْنَا الدَّجَاجَتَيْنِ بِسَبَبِ مَكْرِهِ.

Қўйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Бу қатик эскидир. Ҳар вақт намоз ўқи. Фарид рўза тутди. Камбағалларга ёрдам қил. Мискинларга овқат бер. Уни от деб гумон қилибман, ҳолбуки у эшак экан. Намозга шошил. Болалар овқатга келинглр. Овқат дастурхонга қўйилди. Аллоҳга итоат қилинглр. Ҳўкиз сўйдик. Бир томчи сув чанқаган кишига жуда қимматлидир.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

кечки овқат ейиш учун	لِنَتَعَشَّى	Яман	الْيَمَنُ
қандай бўлса шундайлигича	كَمَا هِيَ	дастурхон	مَائِدَةٌ، (مَوَائِدُ)
биз шу ҳолда турганимизда	فَبَيْنَمَا نَحْنُ كَذَلِكَ	афсусландик	أَسِفْنَا
шошилмоқ, ошиқмоқ	بَادَرَ، يُبَادِرُ، بَادِرٌ، مُبَادِرَةٌ	бизга яқин жойда	عَلَى مَقْرَبَةٍ مِنَّا
пешхон, стол	حُوَانٌ، (أَخْوَانَةٌ)	...деб ҳисобладик	نَحْسِبُهُ
уни тайёрламоқ	هَيَّأَ، يَهَيِّئُ، هَيِّئٌ، تَهَيُّؤٌ	ўсимлик толеси (мочалка)	لَيْفٌ، (الْيَافُ)
		қўлдан бой бердик	خَسِرْنَا

يُحْكِي، أَنَّ فَلَاحًا زَرَعَ فِي أَرْضِهِ قَمَحًا. فَنَبَتَ الزَّرْعُ وَنَمَا حَتَّى ظَهَرَ فِيهِ الْحَبُّ. وَكَانَتِ الْغُرَبَانُ مُوَاطِبَةً عَلَى الْأَكْلِ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ حَتَّى أَتَلَفَتْ سَنَابِلَ الْقَمَحِ. فَلَمَّا رَأَى الْفَلَاحُ ذَلِكَ عَزَمَ عَلَى قَتْلِهَا. وَكَانَتْ عِنْدَهُ بَبْغَاءٌ تُخَالِطُ هَذِهِ الطُّيُورَ. فَخَرَجَتْ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى حَسَبِ عَادَتِهَا لِمُرَافَقَةِ هَؤُلَاءِ الْغُرَبَانِ بِدُونِ أَنْ يَعْلَمَ صَاحِبُهَا بِذَلِكَ. وَقَدْ اتَّفَقَ أَنَّ هَذَا هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي اسْتَعَدَّ فِيهِ الْفَلَاحُ لِقَتْلِ الْغُرَبَانِ لِيَسْلَمَ مِنْ شَرِّهَا. فَأَخَذَ بُنْدُقِيَّتَهُ وَرَمَى الْغُرَبَانَ. فَسَقَطَ مِنْهَا ثَلَاثَةٌ عَلَى الْأَرْضِ مَيِّتَةً وَانْكَسَرَتْ رِجْلُ الْبَبْغَاءِ. فَلَمَّا رَأَى الْفَلَاحُ الْبَبْغَاءَ مَطْرُوحَةً عَلَى الْأَرْضِ مَكْسُورَةَ الرَّجْلِ اسْتَعْرَبَ ذَلِكَ، لِأَنَّهُ مَا كَانَ يَعْلَمُ بِوُجُودِهَا مَعَ الْغُرَبَانِ. ثُمَّ قَالَ لَهَا: إِنَّ ذَلِكَ مَا حَصَلَ لَكَ إِلَّا مِنْ مُصَاحَبَةِ الْأَشْرَارِ. وَبَعْدَ ذَلِكَ حَمَلَهَا إِلَى الْبَيْتِ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ. فَلَمَّا رَأَى أَوْلَادُ الْفَلَاحِ الْبَبْغَاءَ أَسْفُؤًا عَلَيْهَا كَثِيرًا وَسَأَلُوا آبَاءَهُمْ عَنْ سَبَبِ مَا حَصَلَ لَهَا. فَأَجَابَ آبَاؤُهُمْ: أَنَّ مُصَاحَبَةَ الْغُرَبَانِ الْأَشْرَارِ هِيَ الَّتِي أَوْفَعَتْهَا فِي هَذِهِ الْمَصِيبَةِ. ثُمَّ إِنَّ الْبَبْغَاءَ شَفِيَتْ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْ مَرَضِهَا وَصَارَتْ تَقُولُ دَائِمًا لِأَوْلَادِ الْفَلَاحِ:

(لَا تُصَاحِبُوا الْأَشْرَارَ، لَا تُصَاحِبُوا الْأَشْرَارَ).

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Erni xaydadik-da buғдой sepdik. Buғдой ўсиб бошоқ чиқарди. Ўрим вақти бўлганида бордикда уни ўриб олдик. Қарғанинг оёғи синди. Ёвузлар билан бирга бўлишинг дуруст эмас. Нимага йиғляяпсан, сенга нима бўлди. Алҳамдулиллаҳ, отам беморликдан тузалди. Ундан айрилганим учун кўп қайғурдим. Кўп афсусландим. Улар билан бирга эканингни билмаган эдим. Сени ҳалокатга кетган, дейишди.

معاني المفردات: لۇغاتларнинг маънолари

буғдой	قَمْحٌ	эқмоқ	زَرْعٌ، يَرْزَعُ، اِرْزَعُ، زَرْعٌ
унмоқ, ривожланмоқ	نَمًا، يَنْمُو، اُنْمُ، نُمُوٌ	ўсмоқ, қўкармоқ	نَبَتٌ، يَنْبُتُ، اُنْبَتُ، نَبَتْ
қарға	عُرَابٌ، (غَرَبَانٌ)	дон, уруғ	حَبٌّ، (حُبُوبٌ)
нобут қилмоқ	اَتَلَفَ، يُتَلِفُ، اَتَلَفَ، اِتْلَافٌ	бардавом бўлмоқ	وَاطَبٌ، يُوَاطِبُ، وَاطَبٌ، مُوَاطَبَةٌ
аралашмоқ, қўшилмоқ	خَالَطَ، يُخَالِطُ، خَالِطٌ، مُخَالَطَةٌ	бошоқ	سُنْبُلٌ، (سَنَابِلٌ)
ҳамроҳ, дўст бўлмоқ	رَافَقَ، يُرَافِقُ، رَافِقٌ، مُرَافِقَةٌ	одатига кўра	عَلَى حَسَبِ عَادَتِهَا
омонда қолиш учун	لَيْسَلَمَ	тайёргарлик қилмоқ	اسْتَعَدَّ، يَسْتَعِدُّ، اسْتَعَدَّ، اسْتِعْدَادٌ
хайратга тушмоқ	اسْتَعْرَبَ، يَسْتَعْرِبُ، اسْتِعْرَابٌ، اسْتِعْرَابٌ	итқитилган, йиқилган	مَطْرُوحَةٌ
юз берган нарса	مَا حَصَلَ	билмас эди	مَا كَانَ يَعْلَمُ
ёмон	شَرٌّ، (أَشْرَارٌ)	дўстлашмоқ	صَاحِبٌ، يُصَاحِبُ، صَاحِبَةٌ، مُصَاحِبَةٌ
дучор қилмоқ	أَوْقَعَ، يُوقِعُ، أَوْقَعُ، إِيقَاعٌ	қайғурдилар	أَسْفُوا
айтадиган бўлди	صَارَتْ تَقُولُ	шифо топди	شَفِيئَتْ

49

مَنْ عَلَّمَ؟

يَبْنِي عُشًّا فِي الشَّجَرِ	مَنْ عَلَّمَ الْعُصْفُورَ أَنْ
وَلَمْ يَضَعْ فِيهِ حَجْرٌ	كَقَصْرِ مَلِكٍ شَادَهُ
تَجْنِي مِنَ الزَّهْرِ الْعَسَلِ	مَنْ عَلَّمَ النَّحْلَةَ أَنْ
تَجْمَعُهُ بِلاَ كَلَلٍ	قُوَّتًا لِأَيَّامِ الشِّتَا

مَنْ عَلَّمَ الْبُلْبُلَ أَنْ	يَتَلَوُ أَطْيَابَ الْغِنَا
يُطْرِبُ كُلَّ خَاطِرٍ	بِكُلِّ حَنٍّ حَسْنَا
أَمْ مَنْ هَدَى التَّمَلَّةَ أَنْ	تَجْمَعَ فِي الصَّيْفِ الطَّعَامَ
تَخْزِنُهُ فِي وَكْرِهَا	لِحَيْنِهِ عَلَى انْتِظَامٍ
اللَّهُ قَدْ عَلَّمَهَا	ذَاكَ وَأَعْطَاهَا الْهُدَى
وَهُوَ لِكُلِّ مُرْشِدٌ	لِكُلِّ خَيْرٍ أَبَدًا
كَذَاكَ يُعْطِي خَيْرَهُ	لِكُلِّ مَنْ مِنْهُ يَسَلُ
فَاطْلُبْ إِلَيْهِ آمِلًا	مَا خَابَ مَنْ لَهُ أَمَلٌ

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Асал ари гуллардан шира олади. Булбул чиройли овози билан бизни хурсанд қилди. Унга бир йиллик озуқа бердим. Қуръондаги бир сурани ўқидим. Унга яхши шеърлар ўқитдим. Тун қоронғулашди. У жуда роҳатда. Китобларни сумкага солгин-да, бироз дам ол. Чумолидан ишлашни ўрган. У мендан тўрт ёш каттадир. Бувимдан хат олдим.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

Уя, ин	عُشٌّ، (أَعَشَّاشٌ)	қурмоқни	أَنْ يَبْنِي
йиғмоқни	أَنْ يَجْحِي	Қурмоқ, тикламоқ, барпо қилмоқ	شَادَ، يَشُوْدُ، شُدَ، شَيْدٌ
Гўзал овозда қуйламоқ	تَلَى، يَتَلَوُ، أَتَلُ، تَلُوْ	чарчоқсиз	بِلاَ كَلَلٍ
Қойил қолдирмоқ	أَطْرَبَ، يُطْرِبُ، أَطْرِبُ، إِطْرَابٌ	Энг ёқимли қуй	أَطْيَابِ الْغِنَا
Бор овоз ва оҳанг	بِكُلِّ حَنٍّ	Ҳар-бир кўнгил	كُلُّ خَاطِرٍ
Бир пайт учун	لِحَيْنِهِ	Уя, ин	وَكْرٌ، (أَوْكَارٌ)
Орзу қилган	آمِلًا	Йўл кўрсатувчи	مُرْشِدٌ

холда			
		Пучга чикмайди	مَا خَابَ

50

العَنْزَةُ وَالذَّبُّ

خَرَجَتْ ذَاتَ يَوْمٍ عَنْزَةٌ لِتُحْضِرَ لِأَوْلَادِهَا الصِّغَارِ شَيْئًا يَسُدُّ جُوعَهُمْ. وَخَوَفَهَا عَلَيْهِمْ مِنَ الذَّبِّ أَوْصَتْهُمْ أَنْ لَا يَفْتَحُوا الْبَابَ إِلَّا عِنْدَ عَوْدَتِهَا. فَبَعْدَ خُرُوجِهَا بِقَلِيلٍ أَتَى الذَّبُّ وَدَقَّ الْبَابَ. فَقَالُوا: مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: أَنَا عَمُّكُمْ الْحُرُوفُ أَتَيْتُ لِزِيَارَتِكُمْ. فَقَالُوا: لَا، نَحْنُ لَا نَفْتَحُ إِلَّا لِأُمَّنَا. فَذَهَبَ الذَّبُّ ثُمَّ رَجَعَ وَدَقَّ الْبَابَ، فَسَأَلُوهُ مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ الذَّبُّ: أَنَا أُمُّكُمْ. فَاقْتَرَبُوا جَمِيعًا مِنَ الْبَابِ وَنَظَرُوا مِنْ نُفُوسِهِمْ فَأَبْصَرُوا أَرْجُلَهُ السَّوْدَاءَ، فَقَالُوا: لَا نَفْتَحُ، لِأَنَّ أَرْجُلَكَ سَوْدَاءَ وَأَرْجُلُ أُمَّنَا بَيَاضٌ. فَلَمَّا سَمِعَ الذَّبُّ ذَلِكَ ذَهَبَ حَالًا وَصَبَغَ أَرْجُلَهُ بِلَوْنٍ أَبْيَضٍ. ثُمَّ عَادَ إِلَى الْبَابِ وَدَقَّهُ وَقَالَ: أَنَا أُمُّكُمْ. فَلَمَّا أَبْصَرُوا بَيَاضَ أَرْجُلِهِ تَحَقَّقُوا أَنَّ أُمَّهُمْ بِالْبَابِ وَفَتَحُوا. فَدَخَلَ الذَّبُّ مُسْرِعًا وَافْتَرَسَهُمْ إِلَّا وَاحِدًا كَانَ اخْتَفَى. فَلَمَّا عَادَتْ أُمُّهُمْ لَمْ تَجِدْ إِلَّا الْجُدَى الْبَاقِيَّ مِنَ أَوْلَادِهَا. وَلَمَّا سَأَلَتْهُ عَنِ السَّبَبِ أَخْبَرَهَا بِمَا جَرَى، فَاشْتَدَّ كَرَاهَتُهَا وَبَكَتْ وَحَزِنَتْ حُزْنًا شَدِيدًا. وَقَالَتْ: يَا وَلَدِي إِنَّ هَذَا كُلَّهُ نَتِيجَةُ تَسَاهُلِكُمْ وَعَدَمِ تَأْمَلِكُمْ فِي الْأُمُورِ. لِأَنَّ أَجْوِبَتَكُمْ هِيَ الَّتِي أَرَشَدَتْ عَدُوَّكُمْ إِلَى كُلِّ مَا عَمِلَهُ مِنَ الْحِيلِ وَفَتَحَتْ لَهُ بَابَ الْخِدَاعِ فَسَهَّلَ عَلَيْهِ افْتِرَاسَ إِخْوَتِكَ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Эшик тешигидан қарадим. Сизни зиёрат қилиш учун келдим. Онам менга ёвуз болалар билан ўйнамаслигимни тавсия қилди. Шунинг учун мен ҳар вақт одобли болалар билангина ўйнайман. Менга таом ҳозирлагин. Менга эшикни очинглар. Уйимизни яшил бўёқ билан бўядик. Дўстим вафот этди, унга

кўп қайғурдим. Бу сенинг ишинг натижасидир. Душманлардан сақлан.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

очликка баҳам бериш	يَسُدُّ جُوعَهُمْ	ҳозирлаш учун	لِتُحْضِرَ
қайтганида	عَوَدَتْهَا	уларга васият қилди	أَوْصَتْهُمْ
бўямоқ, ранг бермоқ	صَبَّعَ، يَصْبَعُ، اصْبَعُ، صَبَّغَ	тешик, ёриқ	ثُقْبٌ، (ثُقُوبٌ)
шошган ҳолда	مُسْرِعًا	аниқладилар	تَحَقَّقُوا
улоқча, эчки боласи	جَدْيٍ، (جِدَاءٌ)	бекинмоқ, яширинмоқ	اِخْتَفَى، يَخْتَفِي، اِخْتَفَى، اِخْتِفَاءً
юз берган нарса	بِمَا جَرَى	қолган	الْبَاقِي
бепарволик	تَسَاهُلًا	ғам-алам	كَرْبٌ، (كَرُوبٌ)
жавоб	جَوَابٌ، (أَجْوِبَةٌ)	фикрламаслик	عَدَمٌ تَأْمُلٍ
алдов	الْحِدَاغُ	йўналтирмоқ	أَرَشَدًا، يُرْشَدُ، أَرَشَدُ، إِرْشَادًا

51

اللِّصَّانِ وَالْحِمَارُ

يُحْكِي، أَنَّ لِصَّيْنِ سَرَقًا حِمَارًا وَمَضَى أَحَدُهُمَا لِيَبِيعَهُ. فَقَابَلَهُ رَجُلٌ مَعَهُ صَحْفَةٌ فِيهَا سَمَكٌ. فَقَالَ لَهُ: أَتَبِيعُ هَذَا الْحِمَارَ؟ قَالَ نَعَمْ. قَالَ لَهُ: أَمْسِكْ هَذِهِ الصَّحْفَةَ حَتَّى أَرْكَبَهُ وَأَجْرِبَهُ، فَإِنْ أَعْجَبَنِي اشْتَرَيْتُهُ. فَأَمْسَكَ اللَّصُّ الصَّحْفَةَ وَرَكِبَ الرَّجُلُ الْحِمَارَ. وَأَخَذَ يُجْرِبُهُ ذَهَابًا وَإِيَابًا حَتَّى ابْتَعَدَ عَنِ اللَّصِّ كَثِيرًا. فَدَخَلَ بَعْضَ الْأَرْقَةِ وَمَا زَالَ يَقْطَعُ بِهِ مِنْ زُقَاقٍ إِلَى آخَرَ حَتَّى اخْتَفَى عَنْهُ. فَأَخَذَتِ اللَّصُّ الْحَيْرَةَ مِنْ ذَلِكَ وَعَرَفَ أَحْيَرًا أَنَّهَا حَيْلَةٌ عَلَيْهِ. فَرَجَعَ بِالصَّحْفَةِ فَالْتَقَاهُ رَفِيقُهُ، فَقَالَ: مَا فَعَلْتَ بِالْحِمَارِ، هَلْ بَعْتَهُ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَقَالَ: بِكُمْ بَعْتَهُ؟ قَالَ: بِرَأْسِ مَالِهِ وَهَذِهِ الصَّحْفَةُ رُبْحٌ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Жуда кўп мол фойда қилдик. Дўстим Абдуллоҳга кичик кўчада йўлиқдим. Бир товоқ овқат едик. Бу отингни қанчага сотасан? Отмиш беш сўмга сотаман. Жуда қиммат экан. Эллик сўмга берсанг сотиб оламан. Йўқ, эллик сўмга бера олмайман. Хоҳласанг отмиш сўмга сотиб ол, хоҳламасанг сотиб олма! Мен бундан бор-йўғи беш сўм фойда қиламан. Қарғаларни тутдик. Беш кун ўтди лекин қайтгани йўқ.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

олиб борди	مَضَى، يَمْضِي، امْضِ، مُضِيٌّ	ўғри	لِصٌّ، (لُصُوصٌ)
унга учради, дуч келди	فَقَابَلَهُ	сотиш учун	لِيَبِيعَهُ
уни синаб кўраман	أَجْرِبُهُ	товоқ, лаган	صَحْفَةٌ، (صِحَافٌ)
келиш, қайтиш	إِيَابًا	бориш	ذَهَابًا
тор кўча	زُقَاقٌ، (أَرْقَةٌ)	узоклашди	ابْتَعَدَ، يَبْتَعِدُ، ابْتَعَدَ، ابْتِعَادٌ
мол бошига мол боши	بِرَأْسِ مَالِهِ	Саросима, довдираш	الْحَيْرَةُ
		фойда	رُبْحٌ، (أَرْبَاحٌ)

الدَّبُّ مِنْ أَشْرَسِ السَّبَاعِ خُلُقًا وَأَشَدِّهَا حَيَانَةً وَأَضْرَّهَا لِلنَّاسِ. وَهُوَ أَكْبَرُ مِنَ الْكَلْبِ وَأَشْبَهُ الْحَيَوَانَاتِ بِهِ. وَيَتَّخِذُ وَجَارَهُ فِي الْغَابَاتِ الْبَعِيدَةِ عَنِ مَسَاكِنِ النَّاسِ. وَيَعِيشُ أَيَّامَ الصَّيْفِ عَلَى الْأَرَابِ وَالْعَصَافِيرِ وَغَيْرِهِمَا مِنَ الْحَيَوَانَاتِ الصَّغِيرَةِ. وَأَمَّا فِي الشِّتَاءِ فَيَخْرُجُ مِنَ الْغَابَاتِ فَيَطُوفُ فِي الْبُرَارِيِّ جَمَاعَاتٍ فِي طَلَبِ الْقَرِيَسَةِ. وَلَيْسَ لَهُ قُوَّةٌ تُذَكِّرُ وَلَكِنَّهُ لَا يَعْرِفُ الْخَوْفَ. فَإِذَا اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْجُوعُ يَزْدَادُ شَرَّاسَةً فَيَقْصِدُ الْقَرَى وَيَهْجُمُ عَلَى الْغَنَمِ وَالْبَقَرِ وَالْحَيْلِ. وَأَكْثَرُ مَا يَهْجُمُ عَلَيْهَا فِي الصُّبْحِ حِينَ يَنَامُ الْكِلَابُ. وَهُوَ يَخَافُ الْإِنْسَانَ إِذَا لَمْ يَهْرُبْ مِنْهُ. وَلَكِنَّهُ إِذَا عَلِمَ أَنَّهُ يَخَافُهُ وَيَهْرُبُ مِنْهُ يَطْمَعُ فِيهِ فَيُدْرِكُهُ وَيَفْتَرِسُهُ. وَحَاسَةُ الشَّمِّ فِيهِ قَوِيَّةٌ جَدًّا فَقَدْ يَشُمُّ الشَّيْءَ مِنْ فَرَسِخٍ أَوْ أَكْثَرَ. وَمَنْ عَادَتِهِ أَنَّهُ إِذَا أَكَلَ قَرِيَسَتَهُ وَشَبِعَ مِنْهَا لَا يَعُودُ إِلَيْهَا أَبَدًا. وَمَنْ خِصَالِهِ أَيْضًا أَنَّهُ إِذَا مَرِضَ انْفَرَدَ عَنِ الدَّبَابِ، لِأَنَّهَا إِذَا أَحْسَتْ بِمَرَضٍ وَاحِدٍ مِنْهَا تَجْتَمِعُ إِلَيْهِ فَتَأْكُلُهُ. وَمَنْ عَجِيبِ أَمْرِهِ أَنَّهُ إِذَا اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْجُوعُ عَوَى فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ الدَّبَابُ وَيَقِفُ بَعْضُهَا نُجَاهَ بَعْضٍ. فَمَنْ وُلِيَ مِنْهَا وَثَبَ إِلَيْهِ الْبَاقُونَ وَأَكَلُوهُ.

يُحْكِي، أَنَّ أَحَدَ الْأَشْرَافِ كَانَ رَاكِبًا مَعَ زَوْجَتِهِ مَرْكَبَةً شَتَوِيَّةً تَجْرُهَا ثَلَاثَةُ أَفْرَاسٍ. فَلَحِقَهُ قَطِيعٌ مِنَ الدَّبَابِ يُرِيدُ إِفْتِرَاسَهُ. فَأَخَذَ السَّائِقُ يَحْتُ الْأَفْرَاسَ وَيَضْرِبُهَا بِالسُّوْطِ فِرَارًا مِنَ الدَّبَابِ. وَجَعَلَتِ الدَّبَابُ تَشْتَدُّ فِي الْجُرْيِ حَتَّى أَدْرَكَتِ الْمَرْكَبَةَ. فَأَمَرَ الرَّجُلُ السَّائِقَ أَنْ يُحْلِيَ أَحَدَ الْأَفْرَاسِ لِكَيْ تَشْتَغَلَ بِهِ عَنْهُمْ. فَأَكَلَتْهُ فِي مُدَّةٍ قَصِيرَةٍ ثُمَّ اسْتَأْنَفَتِ الْجُرْيَ. فَحَلَّى لَهَا السَّائِقُ فَرَسًا آخَرَ. وَأَمَّا الثَّالِثُ فَأَوْصَلَهُمْ إِلَى قَرِيَتِهِمْ سَالِمِينَ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Бўри увиллади. Итлар вовиллади. Унинг айтарлик илми йўқ. Нима учун дўстларингдан айрилдинг. Бўри, йиртқичларнинг одамларгага энг зарарлисидир. Одамларнинг молидан тамагирлик қилма. Ошқозонимда жуда қаттиқ оғриқ сездим. Овқатдан тўйдик. Эҳ, ёшлик вақтим қайтса-ку? Сени олдингга қисқа вақтда қайтаман. Бизнинг бир тўда қўйимиз бор.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

йиртқич, ваҳший	سَبَعٌ، (سِبَاعٌ)	ёвузроқ	أَشْرَسُ
бўри уяси	وَجَارٌ، (أَوْجَرَةٌ)	уларнинг энг зарарлиси	أَضْرَبَهَا
айланиб, кезиб чиқмоқ	طَافَ، يَطُوفُ، طُفٌ، طَوَافٌ	қуён	أَزْنَبٌ، (أَرَانِبٌ)
унинг айтарлик кучи йўқ	لَيْسَ لَهُ قُوَّةٌ تُذَكِّرُ	чўл, дашт, сахро	بَرِّيَّةٌ، (بَرَارِيٌّ)
йўл олмоқ	قَصَدَ، يَقْصِدُ، إِقْصِدُ، قَصْدٌ	жаҳлдор, қўполлик	شَرَّاسَةٌ
қочмоқ	هَرَبَ، يَهْرَبُ، أَهْرَبُ، هُرُوبٌ	ҳужум қилмоқ	هَجَمَ، يَهْجُمُ، أَهْجُمُ، هُجُومٌ
5544 метрга тенг узунлик ўлчови	فَرَسَخٌ	ҳид билиш сезгиси	حَاسَةُ الشَّمِّ
яккаланмоқ	انْفَرَدَ، يَنْفَرِدُ، انْفِرَادٌ، انْفِرَادٌ		حِصْلَةٌ، (حِصَالٌ)
увулламоқ, вовулламоқ	عَوَى، يَعْوِي، إِعْوٍ، عَوَاءٌ	унинг ажойиб ишларидан	وَمِنْ عَجِيبِ أَمْرِهِ
юз ўгириб, ташлаб кетмоқ	وَلَّى، يُؤَلِّي، وَّلَّ	рўпараси	جُجَاهٌ
қишки арава, чанғи	مَرْكَبَةٌ شَتَوِيَّةٌ	аслзода	شَرِيفٌ، (أَشْرَافٌ)

кувиб етмоқ	لَحِقَ، يَلْحَقُ، لَحُوقٌ	тортмоқ, судрамоқ, ташимоқ	جَرَّ، يَجْرُ، جُرٌّ، جَرٌّ
хайдовчи, шофёр	سَائِقٌ، (سَوَاقٌ)	тўда, пода	قَطِيعٌ، (قُطْعَانٌ)
камчи	سَوَطٌ، (سِيَاطٌ)	тез юришга ундамоқ	حَتٌّ، يَحْتُ، حُتٌّ، حَتٌّ
чопмоқ, югурмоқ	جَرَى، يَجْرِي، إِجْرٍ، جَرِيٌّ	бўшатмоқ, ечмоқ	أَنْ يُحَلِّيَ
етказмоқ	أَوْصَلَ، يُوصِلُ، أَوْصِلُ، إِصْصَالٌ	қайтадан, янгидан бошламоқ	إِسْتَأْنَفَ، يَسْتَأْنِفُ، إِسْتَأْنَفَ، إِسْتَأْنَفَ
		соғ-омонликда	سَالِمِينَ

53

الْحَمَامَةُ وَالْتَّعْلُبُ وَمَالِكُ الْحَزِينُ

كَانَتْ حَمَامَةٌ تَبِيضُ فِي رَأْسِ نَخْلَةٍ طَوِيلَةٍ جَدًّا. وَكَانَتْ لَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَبْنِي عُشَّهَا إِلَّا بَعْدَ تَعَبٍ شَدِيدٍ وَعِنَاءٍ كَبِيرٍ بِسَبَبِ طُولِ النَّخْلَةِ. فَإِذَا أَمَّتْ بِنَاءِ الْعُشِّ بَاصَتْ ثُمَّ حَضَنْتْ بَيْضَهَا، فَإِذَا أَفْرَحَتْ وَأَدْرَكَتْ فِرَاحَهَا جَاءَهَا تَعْلُبٌ إِعْتَادَ أَنْ يَذْهَبَ إِلَيْهَا فَتَخَافُ مِنْهُ فَتُلْقِي فِرَاحَهَا إِلَيْهِ. فَبَيْنَمَا هِيَ ذَاتَ يَوْمٍ جَالِسَةٌ فِي عُشِّهَا حَزِينَةٌ وَقَدْ أَدْرَكَتْ لَهَا فِرْحَانِ إِذْ أَقْبَلَ مَالِكُ الْحَزِينِ فَوَقَعَ عَلَى النَّخْلَةِ، فَلَمَّا رَأَى الْحَمَامَةَ حَزِينَةً قَالَ لَهَا: يَا حَمَامَةُ! مَا لِي أَرَاكَ شَدِيدَةً الهمِّ سَيِّئَةَ الْحَالِ؟ فَقَالَتْ لَهُ: يَا مَالِكُ الْحَزِينِ! إِنِّي ابْتُلَيْتُ بِتَعْلُبٍ، كَلَّمَا أَدْرَكَتْ فِرَاحِي جَاءَنِي فَهَدَدَنِي بِالصُّعُودِ إِلَيَّ فَأَرَمِي إِلَيْهِ فِرَاحِي مِنَ الْخَوْفِ. قَالَ لَهَا مَالِكُ الْحَزِينِ: إِذَا

أَتَاكَ هَذِهِ الْمَرَّةَ فَقُولِي لَهُ: إِصْعِدْ أَيْهَا الثَّعْلَبُ إِنْ كُنْتَ تَسْتَطِيعُ، فَإِذَا أَمَكْنَاكَ ذَلِكَ أَطِيرُ أَنَا فَأَنْجُو بِنَفْسِي مِنْكَ. ثُمَّ طَارَ مَالِكُ الْحَزِينِ إِلَى شَاطِئِ النَّهْرِ. فَأَقْبَلَ الثَّعْلَبُ وَفَعَلَ بِالْحَمَامَةِ كَمَا كَانَ يَفْعَلُ مِنْ قَبْلُ. فَأَجَابَتْهُ الْحَمَامَةُ كَمَا عَلَّمَهَا مَالِكُ الْحَزِينِ. فَقَالَ لَهَا: مَنْ عَلَّمَكَ هَذَا؟ قَالَتْ: عَلَّمَنِي مَالِكُ الْحَزِينِ. فَتَوَجَّهَ الثَّعْلَبُ إِلَى مَالِكِ الْحَزِينِ وَوَجَدَهُ وَاقِفًا عَلَى شَاطِئِ النَّهْرِ. فَقَالَ لَهُ: يَا مَلِكُ الْحَزِينِ! أَيْنَ تَجْعَلُ رَأْسَكَ إِذَا أَتَتْكَ الرِّيحُ عَنْ يَمِينِكَ؟ قَالَ عَنْ شِمَالِي. قَالَ الثَّعْلَبُ: فَإِذَا أَتَتْكَ عَنْ شِمَالِكَ أَيْنَ تَجْعَلُ رَأْسَكَ؟ قَالَ: عَنْ يَمِينِي أَوْ خَلْفِي. قَالَ: فَإِذَا أَتَتْكَ مِنْ كُلِّ جِهَةٍ؟ قَالَ أَجْعَلُهُ تَحْتَ جَنَاحِي. قَالَ الثَّعْلَبُ: وَكَيْفَ تَسْتَطِيعُ ذَلِكَ، أَلَا تُرِيدُنِي كَيْفَ تَصْنَعُ؟ فَأَدْخَلَ مَالِكُ الْحَزِينِ رَأْسَهُ تَحْتَ جَنَاحِهِ، فَوَثَبَ عَلَيْهِ الثَّعْلَبُ، فَأَخَذَهُ ثُمَّ هَمَزَهُ هَمَزَةً دَقَّ بِهَا عُنُقَهُ. ثُمَّ قَالَ: يَا عَدُوَّ نَفْسِكَ تَعْلَمُ الْحَمَامَةُ وَتَعْجِزُ عَنْ ذَلِكَ لِنَفْسِكَ. ثُمَّ قَتَلَهُ وَأَكَلَهُ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Қуш боласини очиб чиқарди. Чумчуқ уя ясади. Товуқ тухум килди. Ҳалокатдан қутулди. Қўл четида ўтириб кўп балиқ тутдик. Бу хурмо дарахти жуда катта. Бу киши хоин. Бўри итга жуда ўхшайдиган ҳайвон. Соҳилга ҳар кун боришга одатландик. Нега биздан қўрқасан? Сени ейдиган бўри эмасмиз. Менинг ҳолим жуда ночор. Бу қаламни менга бер-чи! Касб қилиб, қўлга киритишдан ожиз қолдим.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

қўтон, қарқара оқ қуш	مَالِكُ الْحَزِينِ	кабутар	حَمَامَةٌ
пальма дарахти	نَخْلَةٌ	тухум қўяди	بَيَضُ
машаққат	عَنَاءٌ	чарчоқ	تَعَبٌ
жўжа очмоқ	أَفْرَحَتْ	тухум босмоқ	حَضَنَ، يَحْضُنُ، أَحْضُنُ، حِضَانَةٌ
одатланмоқ	إِعْتَادٌ	тухумдан очиб, вояга етмоқ	أَذْرَكَ، يُذْرِكُ، أَذْرِكُ، إِذْرَاكَ
балоба дучор бўлдим	ابْتُلِيْتُ	ғамгин, хафа	حَزِينَةٌ

кўтарилиш	الصُّعُودُ	менга таҳдид қилди	فَهَدَّدَنِي
қутулмоқ, халос бўлмоқ	بَجَاءٍ، يَنْجُو، انْجَى، بَجَاءً	имконинг бўлса	أَمْكَتَكَ
икки қанотим	جَنَاحَيَّ	соҳил, қирғоқ	شَاطِئِي، (شَوَاطِئِي)
ниқталмоқ	هَمَزٌ، يَهْمُزٌ، أَهْمُزٌ، هَمَزٌ	менга кўрсатмайсанми?	أَلَا تُرِينِي
ожиз бўласан	تَعَجَّرُ	урмоқ, зарб бермоқ	دُقُّ، يَدُقُّ، دُقُّ، دُقُّ

54
الْغُرَابُ

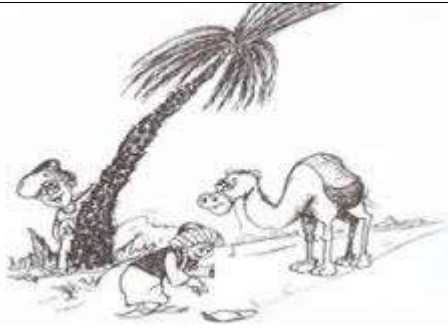
يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْهِ بِاعْتِدَالٍ	كَانَ الْغُرَابُ فِي الزَّمَانِ الْحَالِي
وَقَدْ دَهَى عَقْلَ الْغُرَابِ الْعَجَبُ	فَأَبْصَرَ الْعُصْفُورَ يَوْمًا يَلْعَبُ
وَقَفَرَهُ حِينَ مَشَى وَفَاتَهُ	فَلَمْ يَزَلْ يَسْتَحْسِنُ التَّفَاتَهُ
وَطَيْرَهُ وَوَثِيهِ وَخِجَّتَهُ	وَفَكَّرَ الْغُرَابُ فِي تَلَفُّتِهِ
وَحَاوَلَ الْخُرُوجَ عَنْ حُدُودِهِ	وَأَكَّدَ الْعَزْمَ عَلَى تَقْلِيدِهِ
وَلَمْ يُفَكِّرْ فِي الَّذِي مِنْ طَبَعِهِ	وَلَمْ يَزَلْ يَعْمَلُ مَا فِي وَسْعِهِ
مُطَوَّلٍ قِضَاهُ فِي التَّمَرْنِ	فَخَابَ مِنْهُ السَّعْيُ بَعْدَ زَمَنِ
وَمَا شَفَى النَّفْسَ بِنَيْلِ الْأَمَلِ	وَعَادَ لِلْوَضْعِ الْقَدِيمِ الْأَوَّلِ
وَلَمْ يَعُدْ يَعْرِفُ كَيْفَ يَمْشِي	لَكِنَّهُ قَدْ نَسِيَ التَّمَشِّي

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Узоқдан айикни кўрдим. Унинг жавобидан қоникдим. Маймун тақлид қилувчи ҳайвон. У яхши ўргатади. Унутдингми? Ўзингни унутганга солма. Дарс ўқиб, беш соат вақт ўтказдим. Вақтим бекор кетди. Мақсадимга эришдим. Саид фаол шогирд, лекин одобсиздир. Чумоли каби фаол бўл. Жиннимисан? Нимага уни уряпсан?

معاني المفردات : Луғатларнинг маънолари

кўрмоқ	أَبْصَرَ، يُبْصِرُ، أَبْصَرُ، إِبْصَارٌ	мутаносиб, мўтадил бўлмоқ	إِعْتَدَلَ، يَعْتَدِلُ، اِعْتَدَلْ، اِعْتِدَالٌ
маъқулламоқ	اسْتَحْسَنَ، يَسْتَحْسِنُ، اسْتَحْسَانٌ، اِسْتِحْسَانٌ	чулғамоқ, эгалламоқ	دَهَى، يَدْهَى، اِدْهَى، دَهْيٌ
сакрамоқ	فَفَزَ، يَفْفِزُ، اِفْفِزُ، فَفْزٌ	бурилиш, айланиш	التِّمَاتُ
бурилмоқ, айланмоқ	تَلَفَّتْ، يَتَلَفَّتُ، تَلَفَّتْ، تَلَفُّتٌ	ўтиб кетмоқ	فَاتَ، يَفُوتُ، فُتَ، فَوْتُ
ҳудуд, чегара	حَدٌّ، (حُدُودٌ)	қўллаб қувватламоқ	أَكَّدَ، يُؤَكِّدُ، أَكِّدُ، تَأَكِّيْدٌ
табиат, феъл атвор	طَبَعَ، (طِبَاعٌ)	тоқати	وُسْعٌ
машқ қилмоқ	تَمَرَّنَ، يَتَمَرَّنُ، تَمَرَّنَ، تَمَرُّنٌ	пучга чикмоқ	خَابَ، يَخِيبُ، خَبَ، خَيْبَةٌ
ҳолат, вазият	وَضَعٌ	узун бўлган	مُطَوَّلٌ
мағрур	الْحَالِي	билмай қолди	لَمْ يَعُدْ يَعْرِفُ

يُحْكِي، أَنَّ أَعْرَابِيًّا قَصَدَ الْحَيْرَةَ لِيَشْتَرِيَ بَعْضَ الْأَمْتِعَةِ. فَقَابَلَهُ وَهُوَ فِي سُوقِهَا إِسْكَافٌ يُدْعَى حُنَيْنًا وَيَبِيدُهُ حُفَّانٍ. فَسَاوَمَهُ الْأَعْرَابِيُّ بِهَمَا وَلَمْ يَشْتَرِهُمَا لِغَلَاءِ ثَمَنِيهِمَا. فَاعْتَاطَ الْإِسْكَافُ عَلَيْهِ وَأَضْمَرَ لَهُ فِي نَفْسِهِ السُّوَاءَ. فَخَرَجَ إِلَى الطَّرِيقِ الَّذِي لَا بُدَّ لِلأَعْرَابِيِّ مِنَ الْمُرُورِ بِهِ. فَعَلَّقَ أَحَدَ الْحُفَّيْنِ فِي شَجَرَةٍ عَلَى ذَلِكَ الطَّرِيقِ وَتَقَدَّمَ قَلِيلًا وَطَرَحَ الْآخَرَ وَاخْتَفَى. فَجَاءَ الْأَعْرَابِيُّ حِذَاءَ الْحُفِّ الَّذِي فَوْقَ الشَّجَرَةِ فَقَالَ: مَا أَحْسَنَ هَذَا الْحُفِّ وَمَا أَشْبَهُهُ بِحُفِّ حُنَيْنٍ، لَوْ كَانَ مَعَهُ الْآخَرُ لِأَخَذْتُهُ. ثُمَّ تَقَدَّمَ فَرَأَى الْحُفَّ الْآخَرَ مَطْرُوحًا. فَنَزَلَ وَعَقَلَ بَعِيرَهُ وَأَخَذَهُ وَرَجَعَ لِيَأْخُذَ الْأَوَّلَ. وَفِي ذَلِكَ الْوَقْتِ خَرَجَ حُنَيْنٌ مِنْ مَكْمَنِهِ فَأَخَذَ الْبُعَيْرَ وَذَهَبَ. فَلَمَّا رَجَعَ الْأَعْرَابِيُّ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي عَقَلَ فِيهِ بَعِيرَهُ لَمْ يَجِدْهُ. فَتَأَسَّفَ كَثِيرًا وَرَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ مَاثِيًا. فَسَأَلُوهُ بِمِ رَجَعْتَ مِنَ الْحَيْرَةِ؟ فَأَجَابَهُمْ بِقَوْلِهِ: (رَجَعْتُ بِحُفِّي حُنَيْنٍ) فَصَارَتْ مَثَلًا يُضْرَبُ لِكُلِّ مَنْ رَجَعَ خَائِبًا مِنْ سَعْيِهِ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Онам мендан хафа бўлди. Дўстимнинг уйи ёнидан ўтдик. Дарахт устида бургут кўрдим. Агар олим бўлсанг ҳурмат қиламан. Отни боғладингизми? Ҳа боғладим. Этикдўз маҳси тикди. Мени Тошкентга боришимдан бошқа чорам йўқ. Кўкат бозорига бориб, кўкатлар олиб қайтдик. Ўрмондан уйга пиёда қайтдим.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

Ҳийра шаҳри	الْحَيْرَةُ	сахровий араб, бадавий	أَعْرَابِيٌّ
этикдўз	إِسْكَافٌ، (أَسَاكِفَةٌ)	мато	مَتَاعٌ، (أَمْتِعَةٌ)
ҳунайн исм	حُنَيْنٌ	номланар эди	يُدْعَى

қиммат, баланд нарх	غَلَاءٌ	баҳолашмоқ	سَاوَمَ، يُسَاوِمُ، سَاوِمًا، مُسَاوَمَةً
дилига ёмонликни туғиб қўйди	أَضْمَرَ، يُضْمِرُ، أَضْمِرًا، إِضْمَارًا	ғазаб қилди	إِعْتَاظًا، يَعْتَاظُ، إِعْتَاظًا، إِعْتِيَاظًا
поябзал	حِذَاءً، (أَخْذِيَّةً)	отиб, итқитиб юбормоқ	طَرَحَ، يَطْرَحُ، إِطْرَحُ، طَرْحًا
мунча ҳам ўхшаш	مَا أَشْبَهَ	мунча ҳам яхши	مَا أَحْسَنَ
яширин, пистирма жой	مَكْمَنًا، (مَكَامِنًا)	боғламоқ	عَقَلَ، يَعْقِلُ، أَعْقِلُ، عَقْلًا
зарбул масал қилинмоқ	مَثَلًا يُضْرَبُ		تَأَسَّفَ، يَتَأَسَّفُ، تَأَسَّفًا، تَأَسُّفًا
хатти-ҳаракат	سَعْيًا	ноумид бўлувчи	خَائِبًا

56
الْبَيْغَاءُ

الْبَيْغَاءُ طَائِرٌ عَلَى قَدْرِ الْحَمَامَةِ. لَهُ لِسَانٌ عَرِيضٌ وَقُوَّةٌ عَلَى حِكَايَةِ الْأَصْوَاتِ. فَالْأَلْيَفُ مِنْهُ يُحْفَظُ كَلَامَ النَّاسِ وَيُعِيدُهُ إِذَا سَمِعَهُ مَرَّةً بَعْدَ مَرَّةٍ وَهُوَ يَخْتَلِفُ فِي اللَّوْنِ فَقَدْ يَكُونُ أَحْضَرَ أَوْ أَصْفَرَ أَوْ أَبْيَضَ. وَيَكْثُرُ فِي غَابَاتِ الْبُلْدَانِ الْحَارَةِ كَالْهُنْدِ وَأَفْرِيقِيَّةِ وَأَمْرِيكِيَّةِ الْجَنُوبِيَّةِ. وَأَحَبُّ الْغَابَاتِ إِلَيْهِ مَا كَانَ مِنْهَا كَثِيفًا

الشَّجَرِ أَخْضَرَ الْوَرَقِ. فَتَجْتَمِعُ عَلَى أَغْصَانِ الْأَشْجَارِ أَسْرَابًا كَثِيرَةً الْعَدَدِ تَصِيحُ وَتُصَوِّتُ أَصْوَاتًا مُخْتَلِطَةً فَيَسْمَعُ لَهَا ضَجِيجٌ شَدِيدٌ. وَهُوَ يَعِيشُ عَلَى أَثْمَارِ الْأَشْجَارِ. وَالكَرْزُ الْبَرِّيُّ يَلْدُ لَهُ أَكْثَرُ مِنْ سَائِرِ الْأَثْمَارِ وَلَا سِيمًا بِذُرَّةٍ. فَإِنَّهُ يَضْرِبُهُ بِمِنْقَارِهِ فَيَنْقُرُهُ وَيَسْتَخْرِجُ لَبَّهُ فِي الْحَالِ. وَمِنْقَارُ الْبَبْغَاءِ قَوِيٌّ حَادٌّ قِسْمُهُ الْأَسْفَلُ قَصِيرٌ وَالْأَعْلَى طَوِيلٌ مَعْقُوفٌ عَلَى الْأَسْفَلِ. وَأَمَّا رِجْلُهُ فَهِيَ مُفَصَّلَةٌ إِلَى أَصَابِعٍ. وَلِلْأَصَابِعِ مَفَاصِلٌ لَيِّنَةٌ فَيَطْوِيهَا كَيْفَ يَشَاءُ كَمَا يَطْوِي الْإِنْسَانُ أَصَابِعَ يَدَيْهِ. وَبِهَا يَسْتَعِينُ عَلَى الصُّعُودِ إِلَى الْأَشْجَارِ فَيَتَعَلَّقُ بِمِنْقَارِهِ فِي غُصْنٍ وَيُمْسِكُ بِرِجْلِهِ آخَرَ ثُمَّ يَجْدِبُ نَفْسَهُ إِلَى فَوْقٍ. وَلَا يَزَالُ يَرْقَى هَكَذَا حَتَّى يَصِلَ إِلَى رَأْسِ الشَّجَرَةِ. وَالْبَبْغَاءُ يُحِبُّ الْإِسْتِحْمَامَ كَثِيرًا. فَلَا تَزَالُ الْبَبْغَاوَاتُ تَطِيرُ فِي طَلَبِ الْمَاءِ مِنْ غَابَةِ إِلَى غَابَةٍ حَتَّى تَقَعَ عَلَى غَدِيرٍ أَوْ نَهْرٍ فِيهِ مَاءٌ صَافٍ فَتَنْزِلُ تَتَبَرَّدُ فِيهِ زَمَانًا. ثُمَّ تَصْعَدُ وَتَجْتُمُّ جَمِيعُهَا فِي الشَّمْسِ تُصَفِّفُ رِيشَهَا بِمَنَاقِيرِهَا إِلَى أَنْ تَنْشَفَ. وَعِنْدَ الظُّهْرِ عِنْدَ اشْتِدَادِ الْحَرِّ تَقْصُدُ الْبَبْغَاوَاتُ مَكَانًا ظَلِيلًا مِنَ الْغَابَةِ لَا تُصِيبُهُ الشَّمْسُ فَتَنَامُ فِيهِ عَلَى الْأَغْصَانِ نَوْمًا خَفِيْفًا. وَعِنْدَ الْعَصْرِ أَوْ بَعْدَهُ قَلِيلًا تَهْبُ مِنْ قَيْلُولَتِهَا وَتَرْجِعُ إِلَى الصِّيَاحِ وَتَنْتَشِرُ فِي طَلَبِ الْقُوتِ ثُمَّ تَعُودُ إِلَى الْإِسْتِحْمَامِ. وَعِنْدَ الْغُرُوبِ تَبِيْتُ فِي جَوْفِ شَجَرَةٍ وَتَزْدَحْمُ حَتَّى يَضِيقَ بِهَا الْمَيْتُ. وَالْمَتَأَخِّرُ مِنْهَا يَتَعَلَّقُ بِمِنْقَارِهِ وَمَخَالِبِهِ بِلِحَاءِ الشَّجَرَةِ حَوْلَ الْمَيْتِ طُولَ اللَّيْلِ.

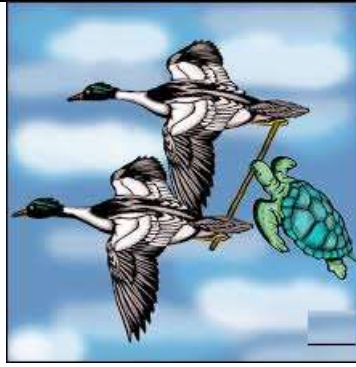
Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Унинг тили узун. Овози чиройли. Кўзлари кичкина. Қулоқлари эшак қулоқлари каби катта. Ҳар бармоқнинг бўғинлари бор. Саҳрода кеч киргиздик. Бу ҳикояни кўп марта эшитдим. Бургут ва қарға учиб кетди. Соф сув ичдилар. Мазали таомлар едик. Самарқанд шаҳрида узок йиллар турдик. Ҳозир ватанимиз Тошкентга қайтамиз. Бола уйқусидан уйғонди.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

КЕНГ	عَرِيضٌ	миқдор, ҳажм	قَدْرٌ
мунтазам	مَرَّةً بَعْدَ مَرَّةٍ	баён қилмоқ	حَكْيٌ، يَحْكِي، إِحْكِي، حِكَايَةٌ
зич, қуюқ	كَثِيفٌ	фарқли, ҳар турлик бўлмоқ	اِخْتَلَفَ، يَخْتَلِفُ، اِخْتَلَفَ، اِخْتِلَافٌ

ШОВҚИН	ضَجِيجٌ	гала, тўда	سِرْبٌ، (أَسْرَابٌ)
лаззат олмоқ	يَلْدُ	ёввойи олча	كَرَّرُ الْبَرِي
тумшук	مَنْقَارٌ، (مَنْاقِيرُ)	уруғ	بَذْرٌ، (بُذُورٌ)
мағиз	لُبٌّ، (لُبُوبٌ)	чўқимок	نَقَرَ، يَنْقُرُ، أَنْقَرُ، نَقْرٌ
ажралган	مُفَصَّلَةٌ	эгик, букилган	مَعْقُوفٌ
букмоқ	طَوَى، يَطْوِي، اطْوِ، طَيٌّ	бўғин	مَفْصِلٌ، (مَفَاصِلُ)
ўзига тортмоқ	جَذَبَ، يَجْذِبُ، إِجْذَبُ، جَذْبٌ	ёрдам олади	اسْتَعَانَ، يَسْتَعِينُ، اسْتَعِنَ، اسْتِعَانَةٌ
чўмилмоқ	اسْتِحْمَامٌ	кўтарилмоқ, чикмоқ	رَقَى، يَرْقَى، إِزَقُ، رَقِيٌّ
қўнмоқ, тушмоқ	وَقَعَ، يَقَعُ، قَعٌ، وَقُوعٌ	тўти	بَبَعَاءٌ، (بَبَعَاوَاتٌ)
қапишиб, энгашиб турмоқ	جَثَمَ، يَجْثُمُ، أَجْثَمُ، جُثُومٌ	совумок, ховуридан тушмоқ	تَبَرَّدَ، يَتَبَرَّدُ، تَبَرَّدٌ، تَبَرُّدٌ
то қуригунча	إِلَى أَنْ تَنْشَفَ	саф тортмоқ	صَفَّفَ، يُصَفِّفُ، صَفِيفٌ، تَصْفِيفٌ
қайлула (тушликдаги уйқу)	قَيْلُولَةٌ	уйғонмоқ	هَبَّ، يَهَبُ، هُبٌّ، هُبُوبٌ
тунамоқ	بَاتَ، يَبِيتُ، بَتٌ، مَبِيتٌ (بَيْتُوتَةٌ)	ризқ	فُوتٌ، (أَفْوَاتٌ)
тор бўлмоқ	ضَاقَ، يَضِيقُ، ضِيقٌ، ضَيْقٌ	тиқилинч бўлмоқ	إِزْدَحَمَ، يَزْدَحِمُ، إِزْدَحِمٌ، إِزْدِحَامٌ
тирноқ, панжа	مَخَلَبٌ، (مَخَالِبٌ)	осилмоқ	تَعَلَّقَ، يَتَعَلَّقُ، تَعَلَّقٌ، تَعَلُّقٌ
ётоқ	مَبِيتٌ	пўстлоғи	لِحَاءٌ، (الْحَيَّةُ)

يُحْكِي، أَنَّ غَدِيرًا كَانَ عِنْدَهُ عُشْبٌ وَكَانَ فِيهِ بَطَّتَانِ. وَكَانَ فِي الْغَدِيرِ سُلْحَفَاةٌ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْبَطَّتَيْنِ صَدَاقَةٌ. فَاتَّفَقَ أَنْ غِيضَ ذَلِكَ الْمَاءِ. فَجَاءَتِ الْبَطَّتَانِ لِدَوَاعِ السُّلْحَفَاةِ وَقَالَتَا: السَّلَامُ عَلَيْكَ، فَإِنَّا ذَاهِبَتَانِ عَنْ هَذَا الْمَكَانِ لِأَجْلِ نُقْصَانِ الْمَاءِ عَنْهُ. فَقَالَتْ: إِنَّمَا يَبِينُ نُقْصَانُ الْمَاءِ عَلَيَّ مِثْلِي الَّتِي كَأَنِّي السَّفِينَةُ لَا أَقْدِرُ عَلَى الْعَيْشِ إِلَّا بِالْمَاءِ. فَأَمَّا أَنْتُمَا فَتَقْدِرَانِ عَلَى الْعَيْشِ حَيْثُ كُنْتُمَا فَادْهَبَا بِي مَعَكُمْ. قَالَتَا: نَعَمْ. قَالَتْ: كَيْفَ السَّبِيلُ إِلَى حَمَلِي. قَالَتَا: نَأْخُذُ بِطَرَفِي عُوْدٍ وَتَقْبِضِينَ بِفِيكَ عَلَى وَسَطِهِ وَنَطِيرُ بِكَ فِي الْجَوِّ. وَإِيَّاكَ إِذَا سَمِعْتَ النَّاسَ يَتَكَلَّمُونَ أَنْ تَنْطِقِي. ثُمَّ أَخَذَتَاهَا فَطَارَتَا بِهَا فِي الْجَوِّ. فَقَالَ النَّاسُ: عَجَبٌ سُلْحَفَاةٌ بَيْنَ بَطَّتَيْنِ قَدْ حَمَلَتَاهَا. فَلَمَّا سَمِعَتْ ذَلِكَ قَالَتْ: فَقَا اللَّهُ أَعْيَنَكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ. فَلَمَّا فَتَحَتْ فَاهَا بِالنُّطْقِ وَقَعَتْ عَلَى الْأَرْضِ فَمَاتَتْ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Ёлғон гапиришдан сақлан. Бу қишлоқда тура олмайман. Анҳорнинг суви камайди. Эй дўстим, мени ўзингиз билан боқчага олиб боринг. Фотиҳа сурасини ўқидим. У намозни доимий ўқийди. Қуён тез чопадиган ҳайвон. Ялқовни тарқ қилинг. Ҳеч кимга адоват сақлама. Балиқнинг барча тури фақат сувда яшай олади.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

хайрлашмоқ	وَدَاعٌ	озаймоқ, камаймоқ	غَاضَ، يَغِيضُ، غِيضٌ، عَيْضٌ
қаерда бўлсангиз ҳам	حَيْثُ كُنْتُمَا	равшан бўлмоқ	بَانَ، يَبِينُ، بِنٌ، بَيَانٌ
икки томони	طَرَفِي	қандай йўл бор	كَيْفَ السَّبِيلُ

кўзини ўйиб ОЛМОҚ	فَقَأًا، يَفْقَأُ، إِفْقَاءً، فِقْءٌ	гапирмоқликдан	أَنْ تَنْطِقِي
----------------------	--------------------------------------	----------------	----------------

58 الْحُوتُ

الْحُوتُ أَكْبَرُ الْحَيَوَانَاتِ جِسْمًا. وَأَظْنُكُ لَمْ تَرَ فِي زَمَانِكَ كُلهُ بَيْتًا كَبِيرًا يَكْفِي لَأَنْ يَسَعَ حُوتًا وَاحِدًا. وَهُوَ يَعِيشُ فِي الْبَحَارِ وَيَسْبَحُ فِيهَا بِوَأَسْطَةِ ذَنْبِهِ وَزَعَانِفِهِ كَسَائِرِ الْأَسْمَاكِ. وَلَكِنَّهُ لَا يُعَدُّ مِنْهَا لِأَنَّهُ يَتَنَفَّسُ الْهَوَاءَ كَمَا نَتَنَفَّسُهُ نَحْنُ. وَلِلْحُوتِ فَمٌ كَبِيرٌ جَدًّا. وَلَيْسَ لَهُ شَيْءٌ مِنَ الْأَسْنَانِ وَلَكِنْ فِي فَكِّهِ الْأَعْلَى عِظَامًا دَقِيقَةً مُشْتَبِكًا بَعْضُهَا بِبَعْضٍ وَمُتَدَلِّيَةً مِنْهُ كَأَهْدَابِ التَّوْبِ. وَهُوَ يَعِيشُ عَلَى الْأَسْمَاكِ الصَّغِيرَةِ السَّابِحَةِ فِي الْبَحْرِ. فَإِذَا رَأَى عَدَدًا مِنْهَا يَفْعَرُ فَاهُ الْوَأَسِعَ فَيَدْخُلُهُ الْمَاءُ بِمَا فِيهِ مِنَ الْأَسْمَاكِ. ثُمَّ يَخْرُجُ الْمَاءُ مِنْ شِدْقِيهِ خُرُوجَهُ مِنَ الْمِصْفَاةِ وَتَبْقَى الْأَسْمَاكِ مُشْتَبِكَةً بِالْأَهْدَابِ الْعَظْمِيَّةِ فَيَتَلَعَّهَا عَلَى مَهْلِهِ. وَالشُّجَارُ يُجْهَرُونَ السُّفْنَ بِالرِّجَالِ وَالْعُدَدِ لَصِيدِهِ فَيَصْطَادُهُ الصَّيَّادُونَ طَعْنًا بِالْمِطَارِدِ وَالْحِرَابِ الْمُشَعَّبَةِ فَتَغْرُزُ فِي جِسْمِهِ وَتُدْمِيهِ كَثِيرًا جَدًّا. وَلَا يَزَالُونَ يَطْعُونَهُ حَتَّى يَعْيَا مِنَ التَّعَبِ وَسَيْلَانِ الدَّمِ ثُمَّ يَمُوتُ عَائِمًا عَلَى وَجْهِ الْمَاءِ. فَيَأْخُذُونَ شَحْمَهُ وَيَضْعُونَهُ فِي الْبَرَامِيلِ وَيَحْمِلُونَهُ إِلَى بِلَادِهِمْ لِكَيْ يَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ زَيْتًا. وَفِي صَيْدِهِ خَطَرٌ كَبِيرٌ عَلَى قَوَارِبِ الصَّيَّادِينَ لِمَا يَحْدُثُ مِنَ الْإِضْطِرَابِ الشَّدِيدِ فِي سَطْحِ الْبَحْرِ عِنْدَ ارْتِفَاعِ الْحُوتِ وَهُبُوطِهِ. وَقَدْ يَضْرِبُ الْقَارِبَ بِذَنْبِهِ فَيَكْسِرُهُ أَوْ يَقْلِبُهُ بِمَنْ فِيهِ.

Кўйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Балиқ фақат сувда яшай олади. У жуда кўп турлидир. Уни қармоқ ва тўр билан тутишади. Кит ҳайвонларнинг энг каттасидир. У денгизда яшайди. Уни кема устида махсус

қуроллар билан санчиб овлашади. Лекин уни овлашда овчилар учун хавф бор. Чунки у, баъзи вақтда ўзини кемага урганда кема қалқиб кетади ёки ағанаиди.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

сиғдирмоғи	لَأَنْ يَسَعَ	КИТ	حُوْتُ، (حِيطَانُ)
сузғич, куракоёк	زَعْنَفَةٌ، (زَعَانِفُ)	ДУМ	ذَنْبٌ، (أَذْنَابُ)
нафас олмоқ	نَنَفَسَ، يَنْنَفَسُ، نَنَفَسَ، تَنَفَّسَ	ундан ҳисобланмайди	لَا يُعَدُّ مِنْهَا
НОЗИК суякчалар	عِظَامٌ دَقِيقَةٌ	жағ, ияк	فَكٌّ، (فُكُوكٌ)
осилиб турмоқ	مُتَدَلِّيَةٌ	бир-бирига киришган	مُشْتَبِكًا بَعْضُهَا بِبَعْضٍ
сузувчи	السَّاحِجَةُ	киприк, тук	هُدْبٌ، (أَهْدَابُ)
оғиз чети	شِدْقٌ، (أَشْدَاقٌ)	(оғизни) очмоқ	فَعَرَ، يَفْعَرُ، إِفْعَرُ، فَعْرٌ
ЮТМОҚ	إِبْتَلَعَ، يَبْتَلِعُ، إِبْتَلَعُ، إِبْتِلَاعٌ	фильтр, сузғич	مِصْفَاةٌ، (مِصَافٍ)
ҳозирламоқ, жиҳозламоқ	جَهَّزَ، يُجَهِّزُ، جَهَّزَ، تَجَهَّزُ	шошмай, секин-аста	مَهَلٌ
санчмоқ, пичоқ урмоқ	طَعَنَ، يَطْعَنُ، إِطْعَنُ، طَعْنٌ	қурол-яроғ	عُدَّةٌ، (عُدَدٌ)
найза	حَرْبَةٌ	кичик найза	مِطْرَدٌ
санчмоқ	عَزَزَ، يَعْزِزُ، إِعْزِزُ، عَزْرٌ	ҳар турлик	مُشْعَبَةٌ
тойдирмоқ	عَبَاءٌ	қонатмоқ	أَدَمَى، يُدَمِي، أَدَمٌ، إِدْمَاءٌ
юзага сузиб чиқиб қолмоқ	عَامَ، يَعُومُ، عُمَ، عَوْمٌ	оқмоқ	سَيْلَانٌ
бочка	بَرَامِيلٌ، (بَرَامِيلُ)	ҳайвон ёғи	شَحْمٌ، (شُحُومٌ)
қайиқ	قَارِبٌ، (قَوَارِبُ)	ўсимлик ёғи	زَيْتٌ، (زَيْوْتٌ)
ағдармоқ,	قَلَبَ، يَقْلِبُ، إِقْلِبُ،	Пастламоқ	هَبَطَ، يَهْبِطُ، أَهْبِطُ،

59

الْعُلْجُومُ وَالسَّرَطَانُ

يُحْكِي، أَنَّ عُلْجُومًا عَشَّشَ فِي أَجْمَةٍ كَثِيرَةِ السَّمَكِ. فَكَانَ يَفْتَاتُ بِمَا فِيهَا مِنَ السَّمَكِ. فَعَاشَ بِهَا مَا عَاشَ ثُمَّ هَرِمَ فَلَمْ يَسْتَطِعْ صَيْدًا. فَأَصَابَهُ جُوعٌ وَهَزَالٌ شَدِيدٌ. فَجَلَسَ يَوْمًا حَزِينًا يَلْتَمِسُ الْحَيْلَةَ فِي أَمْرِهِ. فَمَرَّ بِهِ سَرَطَانٌ فَرَأَى حَالَتَهُ وَدَنَا مِنْهُ، وَقَالَ لَهُ: مَا لِي أَرَاكَ أَيُّهَا الطَّائِرُ هَكَذَا حَزِينًا كَثِيرًا؟ قَالَ الْعُلْجُومُ: وَكَيْفَ لَا أَحْزَنُ وَقَدْ كُنْتُ أَعِيشُ مِنْ صَيْدٍ مَا هَهُنَا مِنَ السَّمَكِ. وَإِنِّي رَأَيْتُ الْيَوْمَ صَيَّادَيْنِ قَدْ مَرَّ بِهَذَا الْمَكَانِ. فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ: إِنَّ هَهُنَا سَمَكًا كَثِيرًا أَفَلَا نَصِيدُهُ أَوْلًا؟ فَقَالَ الْآخَرُ: إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ فِي مَكَانٍ كَذَا سَمَكًا أَكْثَرَ مِنْ هَذَا السَّمَكِ فَلَنَبْدَأُ بِذَلِكَ، فَإِذَا فَرَعْنَا مِنْهُ جِئْنَا إِلَى هُنَا فَصَدْنَا مَا فِيهِ مِنَ السَّمَكِ. وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّهُمَا إِذَا فَرَعَا مِنْ صَيْدٍ مَا هُنَاكَ مِنَ السَّمَكِ جَاءَ إِلَى هُنَا فَاصْطَادَا مَا فِيهَا مِنَ السَّمَكِ. فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَهُوَ هَالِكِي وَنَفَادُ مُدَّتِي. فَلَمَّا سَمِعَ السَّرَطَانُ ذَلِكَ مِنْهُ انْطَلَقَ إِلَى جَمَاعَةِ السَّمَكِ فَأَخْبَرَهُنَّ بِذَلِكَ. فَاقْبَلْنَ عَلَى الْعُلْجُومِ وَاسْتَشْرَنَّهُ فِي أَمْرِهِنَّ. فَقَالَ الْعُلْجُومُ: أَمَّا مُكَابَرَةُ الصَّيَّادَيْنِ فَلَا طَاقَةَ لِي بِهَا. وَلَا أَعْلَمُ حَيْلَةً إِلَّا الذَّهَابَ إِلَى غَدِيرٍ قَرِيبٍ مِنْ هُنَا فِيهِ سَمَكٌ كَثِيرٌ وَمِيَاءٌ وَقَصَبٌ. فَإِنِ اسْتَطَعْتُنَّ الْإِنْتِقَالَ إِلَيْهِ كَانَ فِيهِ سَعَادَتُكُنَّ. فَقُلْنَ لَهُ: إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ ذَلِكَ إِلَّا بِمَعُونَةٍ مِنْكَ فَارْجُوكَ أَنْ تَحْمِلَنَا إِلَى ذَلِكَ الْغَدِيرِ. فَأَجَابَ الْعُلْجُومُ إِلَى طَلِبِهِنَّ وَجَعَلَ يَحْمِلُ كُلَّ يَوْمٍ سَمَكَيْنِ حَتَّى يَنْتَهِيَ بِهِمَا إِلَى تَلٍّ فَيَأْكُلُهُمَا. فَلَمَّا جَاءَ الْعُلْجُومُ ذَاتَ يَوْمٍ لِأَخْذِ السَّمَكَيْنِ عَلَى عَادَتِهِ أَقْبَلَ عَلَيْهِ السَّرَطَانُ فَقَالَ لَهُ: إِنِّي أَيْضًا أُرِيدُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَى ذَلِكَ الْغَدِيرِ فَارْجُوكَ أَنْ تَحْمِلَنِي إِلَيْهِ. فَقَالَ لَهُ: حُبًّا وَكِرَامَةً، وَاحْتِمَلَهُ وَطَارَ بِهِ حَتَّى إِذَا دَنَا مِنَ التَّلِّ الَّذِي كَانَ يَأْكُلُ السَّمَكَ فِيهِ نَظَرَ السَّرَطَانُ فَرَأَى عِظَامَ السَّمَكِ مَجْمُوعَةً هُنَاكَ. فَعَلِمَ أَنَّ

الْعُلْجُومَ هُوَ صَاحِبُهَا وَأَنَّهُ يُرِيدُ بِهِ مِثْلَ ذَلِكَ. فَأَخَذَ يُدَبِّرُ الْحَيْلَ لِلْخَلَّاصِ عَنِ الْعُلْجُومِ وَإِهْلَاكِهِ حَتَّى تَمَكَّنَ مِنْ عُنُقِهِ فَعَصَرَهَا بِكَلْبَتَيْهِ فَمَاتَ. ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الْأَجْمَةِ الَّتِي كَانَ يَعْشُ فِيهَا فَأَخْبَرَ جَمَاعَةَ السَّمَكِ بِالْقِصَّةِ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Қуш уя ясаб тухум қўйди. Ундан кейин бола очиб чиқарди. Жума намозини ўқиб бўлдик. Буни кўтаришга мени кучим етмайди. Унга яқин бордим. Бу қиссани ҳеч кимга айтма. Биз билан овқатланишга борасанми? Мен унга қарши тура олмайман. Аллоҳнинг ёрдами бўлмаганида бу ишни қила олмасдик. Эй душман! Бармоғимни қонатдинг. Унинг ёвузлигидан қутулишга ҳийла топдик. Бу жуда кексайган, саксон беш ёшда.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

қисқичбақа	سَرَطَانٌ	оққуш (куруқликда яшовчи қурбақа)	عُلْجُومٌ (عَلَاجِيمٌ)
чакалакзор, қамишзор	أَجْمَةٌ (أَجْمَاتٌ = أَجْمٌ)	уя қурмоқ	عَشَّشَ، يُعَشِّشُ، عَشِّشَ، تَعَشِّشُ
кексаймоқ, мўнқилламоқ, қартаймоқ	هَرِمَ، يَهْرُمُ، اِهْرَمَ، هَرَمٌ	озуқаланмоқ, ризқланмоқ	اِقْتَاتَ، يَقْتَاتُ، اِقْتَاتِ، اِقْتِيَاتُ
ориқлик, озғинлик	هَزَالٌ	Очлик	جُوعٌ
у ер	هِنَالِكٌ	ғамгин, тушкун	كَيْبٌ
муддатим тугаши	نَفَادٌ مُدَّتِي	Ҳалокатим	هَلَاكِي
бас келмоқ, устун келмоқ	كَابَرَ، يُكَابِرُ، كَابِرٌ، مُكَابِرَةٌ	маслаҳатлашдилар	اسْتَشَرَنَ
Қўчиб ўтмоқ	انْتَقَلَ، يَنْتَقِلُ، اِنْتَقَلَ، اِنْتَقَالٌ	Қамиш	قَصَبٌ
тепалик,	تَلٌّ، (تِلَالٌ)	қўмак ва ёрдам	مِعْوَنَةٌ

дўнглик		билан	
уни гарданига кўтарди	اِحْتَمَلَهُ	бажонидил, бош устига	حُبًّا وَكَرَامَةً
тадбир қила бошлади	فَأَخَذَ يُدَبِّرُ	Суяк	عَظْمًا، (عِظَامًا)
ҳалок қилмоқ	أَهْلَكَ، يُهْلِكُ، أَهْلَكَ، إِهْلَاكَ	Ҳийла	حِيلَةً (حِيَلًا)
қисмоқ, сиқмоқ	عَصَرَ، يَعْصِرُ، إِعْصِرُ، عَصْرًا	эгаллаб, ушлаб олмоқ	تَمَكَّنَ، يَتَمَكَّنُ، تَمَكَّنًا، تَمَكُّنًا
тақдирга битилган умрни яшади	فَعَاشَ بِهَا مَا عَاشَ	икки қисқичи	بِكَلْبَتَيْنِ

60

أَيُّ الثَّلَاثَةِ أَشَدُّ حُمْقًا؟

يُحْكِي، أَنَّ أَحْمَقَيْنِ اصْطَحَبَا فِي طَرِيقٍ. فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِلْآخَرِ: تَعَالَ نَتَمَنَّ عَلَى اللَّهِ، فَإِنَّ الطَّرِيقَ تُقَطَعُ
بِالْحَدِيثِ. فَقَالَ: أَنَا أَمْتِي قُطْعَانَ غَمِّمِ أَنْتَفِعْ بِأَلْبَانِهَا وَلَحُومِهَا وَأَصْوَابِهَا. وَقَالَ الْآخَرُ: أَنَا أَمْتِي قُطْعَانَ دِنَابِ

أُرْسِلَهَا عَلَى غَنَمِكَ حَتَّى لَا تَتْرُكَ مِنْهُ شَيْئًا. فَقَالَ: وَيْحَكَ أَهَذَا مِنْ حَقِّ الصُّحْبَةِ وَحُرْمَةِ الْعِشْرَةِ؟ فَتَصَايَحًا وَتَخَاصِمًا، وَاشْتَدَّتِ الْحُصُومَةُ بَيْنَهُمَا حَتَّى تَمَّاسَكَا بِالْأَطْوَاقِ. ثُمَّ تَرَاضِيَا عَلَى أَنْ أَوَّلَ مَنْ يَطْلُعُ عَلَيْهِمَا يَكُونُ حَكَمًا بَيْنَهُمَا. فَطَلَعَ عَلَيْهِمَا شَيْخٌ بِحِمَارٍ عَلَيْهِ زِقَانٌ مِنْ عَسَلٍ. فَحَدَّثَاهُ بِحَدِيثِهِمَا فَأَنْزَلَ الزَّقِيقِينَ وَفَتَحَهُمَا حَتَّى سَالَ الْعَسَلُ عَلَى الشَّرَابِ. ثُمَّ قَالَ: صَبَّ اللَّهُ دَمِي مِثْلَ هَذَا الْعَسَلِ إِنْ لَمْ تَكُونَا أَحْمَقَيْنِ.

Қуйидаги сўзларни араб тилига ўғиринг:

Сендан беш сўм қарз бериб туришингни сўрайман, худо хоҳласа ўн беш кундан кейин қайтараман. Балиқ ёғи кўзга фойдалидир, лекин ошқозонга зарардир. Овчи балиқ билан ризқланади. Дўстим вафот этди, Аллоҳ раҳмат қилсин. Болаларингни яхшилаб тарбия қил. Уларни одобли бўлишига ҳаракат қил. Аллоҳ ва Унинг расулига итоат қил. Аллоҳ ва Унинг расулига итоат қилмаган кишилар дунё ва охирада зиён кўргувчилардир.

معاني المفردات: Луғатларнинг маънолари

орзу қиламиз	نَتَمَّى	иккови йўлдош ва ҳамроҳ бўлди	اصْطَحَبَا
яқинлик, дўстлик	عِشْرَةٌ	ҳолингга вой бўлсин!	وَيْحَكَ!
ўзаро хусуматлашмоқ, жанжаллашмоқ	تَخَاصَمَا	ўзаро бақиришмоқ, қичқиришмоқ	تَصَايَحَا
меш	زِقٌّ، (زِقَاقُ)	ёқа, гардан	طَوْقٌ، (أَطْوَاقُ)
тўкмоқ, оқизмоқ	صَبَّ، يَصُبُّ، صُبَّ، صَبٌّ	оқиб кетмоқ	سَالَ، يَسِيلُ، سِلٌّ، سَيْلٌ
		Аллоҳ қонимни оқизсин	صَبَّ اللَّهُ دَمِي

1-дарс Фарид

Фарид етти ёшдадир. Опаси Оишанинг ёши тўққиздадир. У, икки йилдан бери бошланғич мактабда таълим олади. Аммо Фариднинг укаси Фариддан уч ёш кичикдир. Фариднинг кекса ёшли бувиси бор. У, Фаридни қаттиқ муҳаббат билан яхши кўради. Фарид ҳам уни жуда қаттиқ яхши кўради. Аммо Фариднинг отаси тижорат билан шуғулланади. Унинг катта дўкони бор. У, ўша ерда кун бўйи туриб, материаллар сотади. Аммо Фариднинг онаси уй ишларини идора қилиш билан шуғулланади. У, ҳануз ҳеч нарсани таълим олмаган. Фариднинг отаси, кузда, ўқиш ва ёзишни ўрганиши учун уни бошланғич мактабга юборишга жазм қилди.

1-дарс

أَنَا أَحِبُّ أُمِّي جِدًّا. وَهِيَ أَيْضًا تُحِبُّنِي جِدًّا. مَا رَأَيْتُكَ مُنْذُ خَمْسِ سَنَوَاتٍ. لَنَا مَخْزَنٌ. أَنَا مَكْتَبٌ فِيهِ أَمْسِ طُولَ الْيَوْمِ. أَنَا أَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ فِي فَصْلِ الْحَرِيفِ. أَتَعَلَّمُ فِيهِ الْقِرَاءَةَ وَالْكِتَابَةَ. مَحْمُودٌ عُمُرُهُ خَمْسُ سَنَوَاتٍ.

2-дарс Бошланғич мактабда

Эрталаб соат саккизда кўнғироқ чалинди. Ўқувчилар мактабга киришди. Улардан ҳар бири ўз жойини эгаллай бошлади. Уларнинг орасида Фарид ҳам бор эди. Бироздан сўнг ўқитувчи кириб келди. Ўқувчилар уни эъзозлаб ўрниларидан туришди. Кейин дарс бошланди. Ўқувчилардан бири туриб

кечаги дарсни ўқиди. Кейин бошқаси туриб, олдингиси ўқигани каби ўқиди. Сўнг Фарид туриб, олдинги иккитаси ўқигани каби ўқиди. Муаллим доскага чиқишни буюрди. Унга бир неча сатрларни ёзди. Дарс тугагач, барча ўқувчилар уйларига жўнаб кетишди.

2-дарс

بُديءَ الدَّرْسِ. انصَرَفَ التَّلَامِيذُ مِنَ الْمَدْرَسَةِ إِلَى بُيُوتِهِمْ. أَنَا أَصَغَرُ مِنْكَ بِأَرْبَعِ سَنَوَاتٍ. قُمْتُ وَقَرَأْتُ
دَرْسَ الْأَمْسِ. قَامَ التَّلَامِيذُ تَعْظِيمًا لِلْمُعَلِّمِ. الْأَرْبَبُ، حَيَوَانٌ جَبَانٌ. الْأَسَدُ، حَيَوَانٌ شَجَاعٌ. خَرَجْتُ إِلَى السَّبُّورَةِ
فَأَمَلَيْتُ أَوْلًا.

3-дарс

Фариднинг ити

Фариднинг ити чиройли кучукчадир. У, ҳовлида ўйнашни ва югуришни яхши кўради. У, нон ва гўштдан бошқа ҳеч нарса емайди. Фариднинг уйи Рашиднинг уйига яқиндир. Фарид дўсти Рашидникига борса, у билан бирга кучуги ҳам бориб, ҳовлига кирар эди. Бир гал Фарид билан бирга ити ҳам борди ва Рашиднинг хўрозини товуқлар билан ўтлаб юрганини кўриб қолди. Кўрган заҳоти вовиллаб, унинг ортидан югура кетди. Суратдаги Фариднинг кучугига қарагин, у Рашиднинг хўрозига етиб олмоқчи. Хўроз олд томон югурапти. Фариднинг ити хўрознинг ортидан қувганича, ҳовлиниг охиригача етказиб борди. Хўроз деворга қараб учди, итни эса унга етиш имкони бўлмади.

3-дарс

صَاحَ الدِّبْيُ. رَكَضَ الْكَلْبُ. مَشَى الدِّبْيُ مَعَ الدَّجَاجِ. رَكَضَ الْفَرَسُ. مَا حَمَلْتُ هَذَا الْحِمْلَ. سَأَذْهَبُ
إِلَيْكَ بَعْدَ هُنَيْهَةٍ. أَمَرَنِي الْمُعَلِّمُ أَنْ أَقْرَأَ دَرْسِي. يَنْتَهِي الدَّرْسُ بَعْدَ سَاعَةٍ. وَبَعْدَ ذَلِكَ أَنْصَرَفْتُ إِلَى الْبَيْتِ. قَرَأْتُ
كَمَا قَرَأَ الْمُعَلِّمُ. عَظَّمْتُ وَالِدَكَ. الْفَرَسُ أَخَذَ يَرْكُضُ.

4-дарс Мактаб

Абдулкарим кичик ёшдаги ўқувчи. У, жуда одобли боладир. У, мактабни жуда қаттиқ яхши кўради. У, мактабга барвақт боради ва ҳеч қачон дарсдан кечикмайди. У, дарсларида жуда фаолдир ва у, ўйин учун таъйин қилинган вақтдагина ўйнайди. Шунинг учун уни ўқитувчиси, ота-онаси ва қариндошлари ҳамда барча танийдиган кишилар яхши кўрадилар. Абдулкаримнинг таълим оладиган синфи унча катта бўлмаган бир хонадир. У ерда ўқувчилар учун ўриндик, стол ва ўқитувчи учун курси бор. Ўриндиқлар олдида бўр доскаси, деворда соат, тақвим, хариталар ва бир неча расмларни кўрасан. Бу суратда Абдулкарим ва унинг дўстларини ўриндиқларда ўтирганини кўрамиз. Ўқитувчи эса, уларнинг олдида тик турибди. Ҳозир улар ҳисоб дарси (математика)ни тингламоқдалар. Муаллимларига, қай тарзда қизиқиш билан кулоқ тутаётганларига қара.

Бир гал ўқитувчи уларга математикадан бир қийин масалани берди. Ғолибга мукофот ваъда қилди. Имтиҳон кунини белгилади. Аммо Абдулкарим вақтини беҳудага кетказмади, балки, масала ечишга сарфлади. Аммо қолган болалар Абдулкарим каби фаол бўлмадилар, балки аксар вақтларини ўйинга сарфладилар. Имтиҳон вақти келганида бирор киши Абдулкарим каби масалани ечишга қурби етмади. Абдулкаримнинг хулқ-атворини ўқитувчи маъқуллаб, мақтади ва унга мукофотни берди. Абдулкарим уйига совға билан келганида ота-онаси ундан кўп хурсанд бўлди ва отаси унга кичик бир велосипед сотиб олиб берди. Шундай қилиб Абдулкарим иккита мукофотга эришди.

4-дарс

اسْتَمِعَ لِكَلَامِي. لَا تُضَيِّعْ وَقْتَكَ سُدى. جَاءَ وَقْتُ الْإِمْتِحَانِ. حَلَلْتُ مَسْئَلَةً صَعْبَةً جِدًّا. فِي مَدْرَسَتِنَا خَرَائِطٌ كَثِيرَةٌ وَعِدَّةٌ رُسُومٌ.. الْعَبُّ فَقَطٌ فِي وَقْتِ الْمُعَيَّنِ لِلْعِبِّ. هَذَا تَقْوِيمٌ عَالٍ جِدًّا. فُزْتُ فِي الْإِمْتِحَانِ وَنَلْتُ جَائِزَةً. عَبْدُ الْكَرِيمِ وَلَدٌ مُؤَدَّبٌ. وَهُوَ يُحِبُّ الْكُتَابَ حُبًّا شَدِيدًا. هُوَ لَا يَصْرِفُ كُلَّ وَقْتِهِ لِلْعِبِّ.

5-дарс Ўқишнинг фойдаси

Рашид кечаларнинг бирида чирокнинг яқинида ўтирди. Дарсларини тайёрлай бошлади. У, ўқишни яхши кўрмас ва унга мойил ҳам бўлмас эди. Лекин у жазодан кўрққан ҳолда дарсини бажарар эди. У, озгина дарс қилганидан кейин китобни ёпиб қўйди ва онасидан: "Нима учун одамлар ўқишни ўрганадилар? Ундан нима фойда?" Деб сўради. Онаси унга: "Ўқиш зарурдир. Эй ўғлим, унинг манфаатлари кўпдир, сен уни ҳозирча билмайсан", деди. Шунда у: "Эй онажон! Мени уйда қолдира қолинг. Мен на мактабни ва на ўқишни ёқтирмайман", деди. Агар мен шу ерда қолсам, сизни ишларингизни бажариб қўяман ва сизга ҳеч итбатсизлик қилмайман", деди. Шунда онаси: "Эй ўғлим! Ўқишни билмайдиган бир бола ҳақидаги ҳикояни ва охирида унга нима бўлганини мендан эшитгин", деди:

Бир бола йўлда кетаётган эди. У, тахтали кўприги бор дарёга етиб келди. Кўприкни олдида осиб қўйилган бир лавҳачани кўрди. Унинг устига: "Бу кўприкни устидан ўтма, унда хатар бор" деб ёзилган эди. Бола ёзувдаги сўзларни ўқигач кўприкдан ўтмади. Балки, бошқа кўприкка юриб бориб, ўша ердан ўтиб олди. У мақсад қилган жойига соғ-саломат етиб борди.

Шундан кейин у ерга ўқишни билмайдиган бошқа бир бола келди. Осилган лавҳачани кўриб, унда юрди. Бола кўприкни ўртасига етганида, оёғи остидаги эски тахтача синиб кетди ва дарёга қулаб, сувга ғарқ бўлди.

5-дарс

طَوَيْتُ الْكِتَابَ. اِنْكَسَرَ قَلْمِي. مَرَرْتُ مِنَ الْجِسْرِ. فِي هَذَا الْأَمْرِ حَظَرٌ كَثِيرٌ. لَا بُدَّ لِي أَنْ أَذْهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ الْآنَ. ذَهَبْتُ إِلَى فَرِيدٍ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ. لَعِبْتُ مَعَهُ بِالْكُرَةِ طَوَلَ الْيَوْمَ. ثُمَّ رَجَعْتُ إِلَى الْبَيْتِ وَأَكَلْتُ قَلِيلًا. وَبَعْدَ قَلِيلٍ رَقَدْتُ لِلنَّوْمِ. عَلَّقَ أَلْبَسَتِي عَلَى الْمِشْحَبِ. أَنَا أُسَاعِدُكَ.

6-дарс Айиқ

Маҳмуд ва Саид бир мактаб ва бир синфда таълим олишар эди. Қишлоқ яқинидаги ўрмонда, баъзи кичик ваҳший хайвонларни овлаш учун чиқиш одатлари бор эди. Улар ов мақсадида ўрмонда изланиб юришганида, айиқ улар томон судралиб келаётганини кўрдилар. У кўрқинчли ўкириш билан бақирди. Икки болани қаттиқ кўрқинч олди. Бас, Маҳмуд унга милтиғини тўғрилади-да, ўқ узди. Лекин у беҳудага кетиб, унга тегмади. Шу онда у милтиқни ташлади ва ўзига яқин бўлган дарахтга чиқиб олди. Саид ҳам айиққа ўқ узди у ҳам хато қилди. Айиқ унга яқинлашиб қолган эди. У ўзини ерга ташлади-да, ўликка солиб ётиб олди. Айиқ унинг олдига келиб, ҳидлай бошлади. Айиқ унинг ҳаракат қилмаётганини ва нафас олмаётганини кўргач, ўлик деб ўйлади ва зарар бермасдан тарк этди. Чунки айиқ ўлик жасадга тегмайди. Айиқ ўрмонга кириб, уларни кўзларидан ғойиб бўлгач Маҳмуд дарахтдан тушди ва Саидни мазаҳ қилиб: "Қулоғингга айиқ пичирлаганини кўрдим, менга айтчи, у сенга нима деб айтди", деганида, Саид қуйидагича жавоб берди: "Шу пасткаш болани дўт тутиб кўп хато қилибсан", деди.

Уй сотиб олишдан олдин кўшни танла,
Йўлга тушишдан олдин дўстни танла!

6-дарс

صَرَخَ الدُّبُّ صُرَاخًا هَائِلًا. صَعِدْتُ إِلَى الْجَبَلِ. نَزَلَ مِنَ الشَّجَرَةِ. أَخْبَرَنِي، مَاذَا قَالَ لَكَ مُحَمَّدٌ. هَذِهِ الْبُنْدُوقِيَّةُ غَالِيَةٌ جِدًّا. ظَنَنْتُ أَنَّهُ مَيِّتٌ. هَذَا الْخَادِمُ مَسْكِينٌ جِدًّا. لَا تَتَنَفَّسْ إِلَى طَعَامٍ. فَتَشْتِ عَنْ مُحَمَّدٍ، لَكِنَّ مَا وَجَدْتُهُ. صِدْنَا أَرْبَابًا، أَخَذَنِي خَوْفٌ شَدِيدٌ. مَاذَا هَمَسْتَ إِلَى أَدْنَاهُ؟ صَوَّبْتُ الْبُنْدُوقِيَّةَ إِلَى الْأَرْبِ.

7-дарс

Бола ва акс-садо

Алий кунларнинг бирида саҳрога чиқди. У кетаётиб дарахтлари кўп ўрмон яқинидаги яйловга етиб келди. У яйловда ўйнаб юрганида, олдидан бир куш учиб ўтди. Алий ҳа-ҳа-ҳа, деб қичқириб юборди. Унга акс-садо шу онда қайтди. Алий бундан кўп ажабланди. Чунки у бундан олдин акс-садо нималигини билмас эди. Ўрмонда бир бола у қичқираётганга ўхшаш қичқирапти, деб ўйлади. Эй бу, сен кимсан? деди. Акс-садо ҳам: "Эй бу, сен кимсан?" деб жавоб қилди. Алий овозини борича: "Сен аҳмоқсан!" деса, акс-садо ҳам: "Сен аҳмоқсан!" деб жавоб қайтарди. Шу онда Алининг ғазаби шиддатлашди ва уни сўкиб ҳақорат қила бошлади. Акс-садо уни ҳақоратларини ўзига сўзма сўз қайтарарди. Шу онда у билан сўкишаётган болани қидира бошлади. Уни топа олмагач уйига қайтди ва бўлган ишни отасига шикоят қилди ва: "Эй отажон! Бир болакай ўрмонда яшириниб олибди. Мен унинг яқинига борсам, у мени сўкиб, ҳақорат қила бошлади", деди. Отаси: "Эй ўғлим, сўзингни акс-садосидан бошқа нарсани эшитмагансан. Сен ўзинг аввал ҳақорат қилишни бошлагансан. Сенга акс-садо ўрмоннинг ичидан қайтган. Бунинг ажабланарли жойи йўқ. Ким эшикни тақиллатса жавобни эшитади", деди.

Инсоннинг балоси тилидандир.

7-дарс

طَرَفْتُ الْبَابَ، مَا فُتِحَ. لِمَاذَا مَا فُتِحَ؟ اخْتَبَأْتُ فِي الْبُسْتَانِ. صَرَخَ بِأَعْلَى صَوْتِهِ. لَا تَشْنِمُ صَدِيقَكَ. لَا تَصْعَدُ إِلَى مَكَانٍ عَالٍ. ذَهَبْنَا إِلَى الْبُسْتَانِ كَثِيرَةَ الْأَشْجَارِ. مَا عَرَفْتُكَ قَبْلَ الْآنَ. هَذَا الْمَرْجُ وَاسِعٌ جَدًّا. عَجِبْتُ مِنْ قَوْلِكَ جَدًّا. فِيمَا أَنَا أَلْعَبُ فِي الدَّارِ جَاءَ فَرِيدٌ فَجَاءَهُ. شَكَّوْتُ أَمْرِي إِلَى أَقْرَبَائِي. هُوَ فَرَّ عَنِ الدَّرْسِ.

8-дарс

Овчи ва айиқ

Овчи айиқни овлади ва уни тарбиялади. Айиқ у билан кўп ўртоқлашди ва уни қаттиқ яхши кўриб қолди. У билан бир макондан бошқа бир маконга юриб борганда ҳам ажралмас ва Унга итоат қилишда бор кучини сарф этарди. Ухлаганида, озор берувчи ҳашаротлардан уни муҳофаза қилар эди. Бир гал овчи баъзи тарафларга айиғи билан бирга чиқди. Бир дарахтнинг соясида дам олиш учун Бир йўлга келиб тушди. Овчи уйқуга кетгач, айиқ уни одатига кўра кўриқлай бошлади. Бас, юзига пашша кўнди. Айиқ уни бир неча марта қайтарса ҳам унинг юзига қайтиб кўнаверди. Шу онда айиқ қаттиқ ғазабланди ва пашшани ўлдириш учун бир бўлак тошни олди-да, пашша унинг юзида турганида унга отди. Бас, овчи шу заҳоти вафот қилди.

Ақлли душман жоҳил дўстдан яхшироқдир.

8-дарс

اِفْتَدَيْتُ بِكَ كَثِيرًا. مَا فَارَقْتُكَ. رَبَّيْنَاكَ زَمَنًا طَوِيلًا. اِسْتَعَلَ النَّارُ مِنَ الدَّارِ. سَقَطَتِ الدُّبَابَةُ عَلَى الطَّعَامِ. ذَهَبْتُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ الْيَوْمَ بَاكِرًا فِي السَّاعَةِ الثَّامِنَةِ عَلَى حَسَبِ عَادَتِي. قَدْ كُنْتُ تَأَخَّرْتُ بِالْأَمْسِ. اسْتَضَلْتُ فِي ظِلِّ شَجَرَةٍ. ذَهَبْتُ إِلَيْكَ مِرَارًا، وَمَا وَجَدْتُكَ مِنْ بَيْتِكَ. بَدَأْتُ فَاطِمَةَ الصَّيْدَ. بَدَلْتُ وَسْعِي لِحِفْظِ الدَّرْسِ.

9-дарс

Шер ва тулки

Шер қариб, кучсизланиб, ваҳшиларни овлашга қурби етмай қолди. Яшашда ўзи учун хийла қилмоқликни хоҳлади. Бас, ўзини касалга солиб, баъзи ғорларга ётиб олди. Ҳар гал ваҳший ҳайвонлар зиёрат қилгани келса ғорни ичида уни овлаб, ер эди. Бир куни тулки унинг олдига келди-да, ғор эшиги олдида тўхтаб, салом берди-да: "Эй ваҳшийлар шохи! Аҳволинг қандай?" деса, шер: "Сенга нима бўлди, нега кирмаяпсан эй Абулхусойн", деди. Шунда тулки: "Эй ҳожам! мен буни хоҳлаган эдим, лекин ҳузурингизга кирган кўп қадамлар изини

кўряпман, аммо улардан ҳеч бирини чиққанини кўрмайпман", деди.

Ҳикоянинг маъноси шуки, албатта инсон бирор ишни фикрлаб, ажратганидан кейингина бажармоғи лозим!

9-дарс

الْوَلَدُ الْكَسْلَانُ يَلَامُ كَثِيرًا. اِفْتَرَسَ التَّغْلِبُ الدَّجَاةَ. شَاخَ أَبِي وَضَعْفَ. وَقَفْنَا أَمَامَ بَابِكَ وَسَلَّمْنَا عَلَيْكَ.
مَا لَكَ، ثَلَامِنِي؟ زُرْتُ جَدِّي بِالْأَمْسِ بَعْدَ الظُّهْرِ. التَّغْلِبُ حَيَوَانٌ مَكَّارٌ جِدًّا. وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فِي غَارِ الثَّوْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ. سِرْتُ مِنْ خَلْفِهِ.

10-дарс

Инсон аъзолари

Салим туғишган кичик укаси Юсуфга хитоб қилган ҳолда: Эй Юсуф! Сенинг икки кўзинг бор, бири бурнингнинг ўнг тарафида ва бошқаси эса бурнингнинг чап томонида. Сенда икки қулоқ бор, бири бошингнинг ўнг тарафида ва бошқаси эса бошингнинг чап тарафида. Яна сенда иккита яноқ, иккита биллак, иккита тирсак, иккита қўл, иккита болдир, иккита тизза ва иккита оёқ ҳам бор. Лекин сенда битта пешона, битта бурун, битта жағ, битта кўкрак ва битта ошқозон бор. Улардан ҳар бир аъзонинг вазифасини биласанми? Аъзоларни номини айтганда қўли билан кўрсатар эди. Улар шу ҳолатда туришганида, муаллим у иккисини кўриб, Салимга кулимсираган ҳолда: "Пешона ва икки кўз орасидаги икки қошни нима фойдаси борлигини менга айт-чи?" деган эди, Салим: "Улардан мақсад пешонадан икки кўзга тер тушишини ман қилади", деди.

- Тўғри топдинг, қовоқларнинг нима фойда бор?

- Албатта у икки кўзни зарардан сақлайди.

- Тўғри жавоб бердинг, чунки қовоқ уйқу пайтида кўз доирасининг барчасини тўсиб туради. Ундан ташқари кўзни олдидан бирор нарса шиддат билан ўтса кўз тезлик билан ёпилиб олади.

10-дарс

شَقِيئُكَ مُحَمَّدٌ صَدِيقِي. وَقَانَا اللَّهُ مِنَ الْأَلَمِ. عَرَفْتُ كَثِيرًا جَدًّا. اِغْسِلْ يَدَيْكَ إِلَى مِرْفَقَيْكَ. لِمَاذَا تَضْحَكُ؟
 أَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى الشَّمْسِ. لَا تَغْضَبْ يَا صَدِيقِي! اِمْسَحِ العَرَقَ. اِمْسَحِ دَمْعَكَ مِنْ عَيْنَيْكَ! أَيُّكُمْ أَنْشَطُ؟ إِذَا
 تَزُرَّنِي، أَكُونُ فَرِحًا جَدًّا.

11-дарс

Инсон аъзолари

Бундан кейин муаллим икковига: "Қош атрофида ўсувчи тукларни унутиб қўйманглар, уларнинг исми нима?" деган эди, Юсуф жавоб бериб:

- Уни киприк деб айтилади, деди.

- Улардан нима фойда? деса, икки туғишган ака-укалар жавоб айтишга қийналишди. Шунда муаллим уларга:

- Улар кўзга ҳавода учиб юрувчи тупроқ ва ҳашаротлар каби зарраларни тушишидан ҳимоялайди, деди.

Сўнгра Юсуфга хитоб қилган ҳолда:

- Эй Юсуф! Менга айтчи, сени икки кўзинг уйғоқ бўлган вақтда очик бўладими ёки ёпиқми? деса:

- Албатта улар очик бўлади, деди.

- Ухлаган пайтингдачи? деса:

- Ёпиқ бўлади, деди.

- Икки қулоғинг ухлаганингда қандай бўлади? деган эди, Юсуф бу саволдан кулди ва:

- Қулоқлар ҳам ёпиқ бўладими? деди.

- Уларни очик қолишини сабабини биласанми? деган эди:

- Йўқ, деди.

- Албатта қулоқ уйқуда соқчи кабидир. Шунинг учун доим очик қолади. Ухловчига бирор хатар таҳдид солса тезда уни огоҳлантиради.

11-дарс

دَعَا مُحَمَّدٌ صَدِيقَهُ مُحَمَّدًا. عِنْدَمَا يَمْشِي عَبْدُ اللَّهِ فِي الشَّارِعِ، اسْتَوْقَفْتُ وَسَأَلْتُ إِلَى أَيْنَ ذَاهِبٌ أَنْتَ؟
وَقَالَ: إِلَى الْحَدِيقَةِ. قُلْتُ: سَأَذْهَبُ مَسَاءً. لِمَاذَا يُهْدِدُكَ هَذَا الْخَادِمُ؟ قَدْ نَسَيْتُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَيْكَ. تَطْيِيرُ الطَّيْرِ
فِي السَّمَاءِ. أَعْيُنُهُ سَوْدَاءٌ وَأَهْدَابُهُ طَوِيلَةٌ. الْهَوَامُّ الصِّغَارُ مَمْقُوتٌ. إِنَّ الْأُذُنَ كَالْحَارِسِ لِلنَّائِمِ.

12-дарс

Тулки ва бир бош узум

Тулки ҳақида ҳикоя, дарҳақиқат тулки узумзор оралаб ўтди.

Бир олтин тусдаги узумга шоҳид бўлди.

Ундан бошқалари жинси қора хурмо каби эди.

Шом азонидан кейин очлик уни ҳалок қилаёзган эди.

Гарчи қийинчилик билан бўлса ҳам ундан бир тишлам ейишни хоҳлади.

Уни ейишга ҳаракат қилди, аммо ишком устига чиқишга курби етмади.

Қандай келган бўлса қорни шундай ловиллаган ҳолда қайтди.

Бу пишмаган узумдир, мен уни Ҳалаб шаҳрида кўргандим, деса.

Бир бўлак узум, балки ноумид бўлдинг, боргин эй аҳмоқ, деди.

Тилнинг узунлиги ҳавода, калталиги думдадир.

12-дарс

أَكَلْتُ عَنْفُودًا. رَأَيْتُ نَعْلَبًا فِي الْعَابَةِ. جَاعَ بَطْنِي. سَأَذْهَبُ إِلَيْكَ عَدَا بَعْدَ الْأَذَانِ. التَّعَلَّبُ حَيَوَانٌ مَكَّارٌ
جِدًّا. الْعَنْبُ لَدِيدٌ جِدًّا. مَرَرْتُ بِجَوَارِ دَارِ مُحَمَّدٍ. أَعْطَنِي وَلَوْ قَلِيلًا. أُرِيدُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَيْكَ. الذَّنْبُ الْقَصِيرُ.
اللِّسَانُ الطَّوِيلُ.

13-дарс

Марямнинг қушчаси

Марямнинг чиройли қушчаси бор эди. Марям уни кўп яхши кўрар эди. Унга қафас ясаб, ўша қафасга уни солди. Қушча қўлга ўргатилган бўлиб, Марям олдига келиб, унинг қўлидан ер эди. Қафасни вақти-вақти билан очиб турар эди. Ундан чиқиб, қафасни бошига ўтирар ёки уй атрофида учар эди. Шундай қилгани учун уни кўп яхши кўрар ва ўзидан бошқасига овқатлантиришга қўймас эди. Кунларнинг бирида унга аммаси чиройли ўйинчоқ жўнатди. Марям хурсандлигидан учаёзди. У билан кун бўйи ўйнаб қолиб кетди. Қушчани овқатлантиришни унутди. Эртаси куни тоғасининг ўғли Саид келди. У ўз ўйинчоғи ва Саид олиб келган ўйинчоқ билан кун бўйи ўйнаб, қушчани овқатлантиришни унутди. Учинчи куни ўйинни тарк қилди ва қушчани олдига келди, уни овқатлантириш учун қўлида донлар бор эди. Бас, уни қафасда ўлик ҳолатда топди. У очликдан ўлган эди. Марям бундан қаттиқ қайғуга ботди.

13-дарс

قَدْ نَسِيتُ أُمِّي أَنْ أَذْهَبَ إِلَيْكَ. أَطَعَمْتُ مَرْيَمَ عَصْفُورَهَا. لَعِبْتُ مَعَ عَبْدِ الْكَرِيمِ طُولَ الْيَوْمِ. هَذِهِ اللَّعْبَةُ
مُتَمَعَّةٌ جِدًّا. طَارَ الْعَصْفُورُ فَوْقَ الْبَيْتِ. مَاتَ الْعَصْفُورُ مِنَ الْجُوعِ. حَزِنْتُ عَلَى صَدِيقِي حُزْنًا شَدِيدًا. الْبُلْبُلُ فِي
الْقَفَصِ. مَا نَمْنَا طُولَ اللَّيْلِ. لَا تَحْزَنْ، يَا صَدِيقِي! أَحِبُّ أُمِّي حُبًّا شَدِيدًا.

14-дарс

Тошбақа ва қуён

Ҳикоя қилинишича, бир гал тошбақа билан қуён ўзаро мусобақалашди. Ораларидаги чегарани дарахт қилиб белгилашди. Ким биринчи бошқасидан олдин дарахтга етиб келса, иккинчиси биринчисига улкан мукофотни топширишига келишиб олишди. Аммо қуён ўзини югуришдаги енгиллигига суяниб, йўлда ҳафсаласизлик қилди ва ухлаб қолди. Аммо тошбақа эса ҳаракатининг суст эканлигини билиб, ҳафсаласизлик ҳам қилмади, камчиликка ҳам йўл қўймади, балки югуришда оҳиста-оҳиста кетаверди, ҳатто дарахтга етиб келди. Қуён уйқусидан уйғонганида уни топмади. Тошбақадан ўзиш учун бор кучи билан югурди. Лекин орзуси пучга чиқиб, уни югургани ва чарчагани беҳудага кетди. Тошбақа ундан олдинлаб, дарахтга аввал етиб келганини кўрди. Камчиликка йўл қўйгани учун кўп надомат қилди. Белгиланган мукофотни тошбақага беришга мажбур қилинди.

14-дарс

يَا وُلْدُ، لَا تُكُنْ كَسَنَانًا. اسْتَيْقَظْتُ مِنْ نَوْمِي فِي السَّاعَةِ السَّادِسَةِ بَاكِرًا. مَا حَزَنْتُ قَطُّ لِصَمْتِهِ فَنَدِمْتُ
مِرَارًا لِكَلَامِهِ. اضْطَرَرْتُ أَنْ أَكْتُبَ إِلَيْهِ الْمَكْتُوبَ. الْمُجْتَهِدُ لَا يَنْدَمُ أَبَدًا. هَذَا ثَقِيلٌ وَهَذَا خَفِيفٌ. خَابَ أَمَلُهُ:
قَدْ فَرَّطْتُ كَثِيرًا فِي هَذَا الْأَمْرِ. بَكَى الْوَلَدُ. لَعِبَتْ فَاطِمَةُ.

15-ДАРС

Ҳасан афанди ва унинг ўғли Муҳаммад

Ҳасан афанди - эй Муҳаммад, менга сумкангни ичидаги нарсаларингни кўрсат.

Муҳаммад - ҳозир эй дадажон! Бу тош доскадир, бу бўлса тош қаламдир. Мен ҳар куни ёзув ва математика дафтарларига ёзаман.

- Яхши – сен нимага математика дафтарга ёзмайсан?

- Мен математика дафтарга ҳам ёзаман, лекин менга тош доскага ёзиш кўпроқ ёқади.

- Бунинг сабаби нама?

- Чунки мен бирор бир сўз ёки масалада хато қилсам уни ўчиришим мумкин бўлади. Мен дафтарга ёзсам ва бирор бир сўзда хато қилсам уни ўчириш яхши эмас, чунки уни артиш дафтарни кир қилади.

- Бу ёзув дафтарингми?

- Ҳа, эй отажоним! Лекин мен математика дафтарни мактабда қолдирдим.

- Сен фаолсан ва дафтаринг эса тозадир.

- Менинг синфимда жуда ифлос бир бола бор. Ҳар доим ручкасини олиб ёзганида дафтарини ва бармоқларини сиёҳ билан ифлос қилади. Ҳар доим муаллим уни койийди. Расмимни кўришни хоҳлайсизми, эй отажон. Мен бу шаклни қора қалам билан чиздим.

- Бу расм чиройлидир. Лекин бу чизикларни ўчирғич билан тозалашинг лозим. Эй ўғлим! Китобларинг ва дафтарларингни сумкангга сол, сўнгра кийимларингни кий сен билан бирга мультфильм кўришга борамиз. Қайтганимиздан кейин дарсларингни тайёрлайсан.

15-дарс

هَذَا الْكِتَابُ فِي الْمِحْفَظَةِ. هَذِهِ سُبُورَةٌ وَهَذَا قَلَمُ الرَّصَاصِ. غَلِطْتُ فِي حَلِّ هَذِهِ الْمَسْئَلَةِ. كُرَّاسُهُ وَسِخٌ وَكُرَّاسِي نَظِيفٌ. أَحْضِرْ دُرُوسَكَ. أَحْضِرْنَا الدُّرُوسَ. تَرَكْتُ قَلَمِي فِي الْمَدْرَسَةِ. يَجِبُ عَلَيْكَ أَنْ تَذْهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. اكْتُبْ بِالْقَلَمِ الْمُلَوَّنِ. وَسَخْتُ أَصَابِعِي بِالْحَبِيرِ الْأَسْوَدِ. لِمَاذَا لَا تَجِيءُ إِلَيْنَا؟ وَضَعْتُ الْكُتُبَ فِي الْمِحْفَظَةِ وَعَلَّقْتُ عَلَى الْعَمُودِ بِالْعُرْفَةِ.

16-дарс

Ўйинни яхши кўрадиган (ўйинқарок) бола

Бир кичик болани онаси мактабга юборди. Боласи ўйинни жуда яхши кўришини билиб, уни мактабга олиб бориб келиши

учун у билан бирга опасини кўшиб юборди. Улар йўлда катаётганларида катта бир дарахтнинг олдига етиб келдилар. Кичик бола дарахт остида ўтиришни хоҳлади. У: "Қани эди биз шу ерда қолсакда, мактабга бормасак", деди. Опаси: "Йўқ, мени ўйнашга вақтим йўқ, сени мактабга олиб борганимдан кейин қайтиб бориб, бозорга тушишим ва ишлашимиз ҳамда тирикчилигимиз учун онамга жун ва йигирилган ип сотиб олишим лозим", деди. Сўнгра кичик бола йўлда гулдан гулга учиб юрган асаларини кўрди. У: "Қани эди мен мана шу асалари каби ишсиз бўлсам, чунки у ўқимайди ҳам ёзмайди ҳам", деди. Опаси: "Хато қилдинг, эй укам. Асалари ишсиз эмас, балки у киши кунларига тайёрланган ҳолда асал ва мум йиғади. Бироз юрганларидан кейин бир қушчани кўришди. Болакай: "Шакшубҳасиз мана бу чумчуқнинг бирор иши йўқ. Қани эди мен у каби бўлсам", деди. Опаси: "Эй укам, қушча сен ўйлаганингдек ишсиз эмас. У тумшуғида ин қуриш учун ҳашак кўтариб кетаётганини кўрмайсанми?" деди. Бироз юргандан кейин йўл четида ётган бир итни кўрди. У опасига: "Мени тинч қўйинг, шу кучук билан ўйнайман. Албатта унинг бирор иши йўқ", деб бола шу сўзларни ҳали тугатмаган эди ҳамки, бир одам итга ҳуштак чалганини эшитди. Бас, кучук турди ва у томонга қараб юрди. Ит у киши билан бирга ов қилиш учун ўрмонга қараб юрди. Кичик бола асалари, қушча ва итларнинг қиладиган иши бор эканини кўргач: "Ундай бўлса мен ҳозир мактабга бораман, уйга қайтганимдан кейин онамдан (ўйнаш учун) бироз вақт сўраб, шунда ўртоқларим билан бирга ўйнайман", деди.

16-дарс

قَالَ مُحَمَّدٌ: الْعَبُّ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ. قَالَ: لَا، لَا أَذْهَبُ لِلْعَبِّ. أَنَا الْآنَ مَشْغُولٌ بِالْعَمَلِ، لَيْسَ عِنْدِي وَقْتُ لِلْعَبِّ. إِذَنْ نَلْعَبُ بَعْدَ الْعَصْرِ. بِكُلِّ سُرُورٍ، إِذَنْ نَلْعَبُ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ. دُودَةُ الْقَدِّ يُعْطِي لَنَا حَرِيرًا. يَا لَيْتَنِي كُنْتُ عَالِمًا مِثْلَ هَذَا الرَّجُلِ. بَعْدَ أَنْ أَحْضِرُ دَرْسِي سَأَذْهَبُ إِلَى الْحَدِيقَةِ. فَأَسِيرُ فِيهَا مَعَ أَصْدِقَائِي. الْفَرَسُ رَابِضٌ بِجَوَارِ الْبَيْتِ. الطَّيْرُ فِي عُشَّتِهِ. نُبَّةُ الْحَادِمِ شَدِيدًا.

17-дарс

Тавфиқ мактабга боради

Эрталаб она ўғли Тавфиқга: "Сен ҳозир мактабга кетяпсан. Келчи, кийимларинг тозалигини кўрай", деди. У келганида (онаси) қаттиқ танқид қила бошлади. Унга: "Сен юз-қўлингни ювиб, сочингни тарашингдан олдин мактабга боришинг лойиқ эмас. Оёқ кийимингни қара, ипи ечилган, уст кийимингга қара, кир бўлган. Эрталаб сен биринчи бўлиб қилишинг керак бўлган иш бу тоза бўлишингдир. Бу ишда сен отангга эргашгин. Билмайсанми ўғлим, сенинг бу ҳолатда мактабда бўлишинг устозингни ҳақорат қилиш саналади. Сенда тозаликка риоя қилиш учун керак бўлган буюмлар йўқми? Ана у ерда тоғора, сув, совун, сочиқ, тароқ ва чўтка бор", деди. Тавфиқ онасининг сўзларидан насиҳат олди ва хонасига қайтиб кетди. У юзини ювиб, сочини тараб, оёқ кийимини тозаллаганидан кейин китобларини кўтариб, расмда кўриб турганингиздек мактабга йўл олди.

17-дарс

لَا تَحْقِرْ مُعَلِّمَكَ. صَابُونَ، وَمُشَطٌّ، وَفُرْشَةُ الْأَشْيَاءِ اللَّازِمَةُ لِلْمُحَافَظَةِ عَلَى النَّظَافَةِ. اقْتَدِ بِأَوْلَادِ الْمُؤَدِّبِينَ فِي كُلِّ أُمُورٍ، لَا تَكُنْ مَعًا بَعِيرِ الْمُؤَدِّبِينَ! لَا أَرَى فِي هَذَا الْحَالِ، فَاغْسِلْ وَجْهَكَ وَنَظِّفْ مَلَاسِكَ! هَلْ يَكُونُ الْوَلَدُ الْمُؤَدَّبُ هَكَذَا؟ يَجِبُ عَلَى التِّلْمِيذِ أَنْ يَكُونَ نَظِيفًا دَائِمًا. فَاتَّعِظْ بِكَلَامِ الْمُعَلِّمِ! تَخَرَّجْتُ مِنْ رَوْضَةِ الْأَطْفَالِ فَذَهَبْتُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ.

18-дарс

Бўри ва кичкина кўзичок

Қадим замонда сувга ташна бир кўзичок бўлган эди. У жуда кичкина эди. У сув ичиш учун кичик бир дарёга борди. Бу дарё баланд тоғдаги ўрмонга яқин эди. Ўрмондан бир бўри чиқиб юрдида, кўзичокнинг олдига келиб, унга: "Мен ичмоқчи бўлган сувни сен ифлосладинг", деса, кўзичок: "Мен қандай қилиб сувни ифлос қиламан? Ахир сен сув тушиб келадиган баланд жойда турибсан, мен эса сув келадиган паст жойдаман", деди. Бўри кўзичокқа: "Сен ҳозир менга ёлғон гапиряпсан, сен ўтган йили мени сўккан эдинг", деди. Кўзичок: "Мен ўтган йили туғилмаган эдим. Мен олти ойликман холос", деди. Бўри: "Ундай бўлса, мени сўккан сенинг аканг", деди. Кўзичок: "Менинг акам йўқ", деса, бўри: "Ундай бўлса мени сўккан сенинг отанг", деди. Кўзичок: "Мен етимман, менинг на отам ва на онам йўқ", деди. Бўри: "Ундай бўлса бирор қариндошинг ёки дўстинг мени сўккан эди. Сени азоблашдан бошқа чор йўқ", дедида, сўнгра уни тишлари билан кўтариб, ўрмонга олиб борди-да, уни еб битирди.

18-дарс

يَا أَيُّهَا الْأَوْلَادُ، لَا تُعَكِّرُوا الْمَاءَ! لَا تَكْذِبْ عَلَيَّ. عُمْرِي سِتَّةُ سِنَوَاتٍ، وَأَمَّا صَدِيقِي سَلِيمٌ عُمُرُهُ ثَمَانِي سِنَوَاتٍ. وُلِدَ الطِّفْلُ فِي الْعَامِ الْمَاضِي. وَلَدَتْ أُمِّي أَنثَى. لِي صَدِيقٌ إِسْمُهُ مُحَمَّدٌ، وَهُوَ يُحِبُّنِي حُبًّا شَدِيدًا. ذَهَبَنِي فِي الْجُمُعَةِ الْمَاضِيَةِ إِلَى الْحَدِيقَةِ. مَشِينَا فِيهَا ثَلَاثَ سَاعَاتٍ. لَا يَشْتِمُ الْوَلَدُ الْمُؤَدَّبَ. لَيْسَ لِي أَبٌ، وَلَا أُمَّ وَلَا أَقْرَبَاءَ.

19-дарс

Кучук

Камбағал кичик бир бола йўлда нон бўлагини еб ўтирарди. Бас у ўзидан узокрокда ухлаб ётган бир кучукни кўрди. Уни чақириб нонни кўрсатди. Кучук бирор лукма беради, деб ўйлаб, нонни олиш учун унга яқинлашди. Боланинг олдига келганида ҳасса билан унинг бошига урди. Шунда кучук оғриқнинг алаmidан бақириб қочди. Ўша вақтда бир киши уйининг деразасидан қараб турар эди. У бўлиб ўтган барча воқеъани кўрди. У қўлига ҳасса олиб, эшик тагига турди-да, болани чақириб унга пул кўрсатди. Шунда бола пулни олиш учун қўлини узатган эди, ҳалиги киши унинг бармоқларига шундай бир урдик, кучукнинг бақирганидан ҳам қаттиқроқ қичқириб юборди. Сўнгра бола у кишига: "Нимага мени уряпсиз, ахир мен сиздан ҳеч нарса талаб қилмадим-ку? деди. Шунда у киши: "Сен ҳам қандай қилиб бирор нарса талаб қилмаган кучукни урасан?" деди.

19-дарс

ادْعُوا لِي مُحَمَّدًا! اعْطِ لِهَذَا الْمِسْكِينِ وَلَوْ تَمْرًا. ضَرْبَتْهُ بِالْعَصَا، فَصَرَخَ صُرَاخًا شَدِيدًا. بَكَى شَدِيدًا. إِيدَاءُكَ
أَجْبَرَنِي أَنْ أَصْرُخَ. مَدَّ يَدَكَ، سَأَعْطِيكَ التَّمَن. دَعَوْتُكَ مَا جِئْتَ فِي وَقْتِ الْمُعَيَّن. عِنْدَمَا قَالَ مُحَمَّدٌ: "اجْتَهَدْتُ
الْيَوْمَ كَثِيرًا"، فَقُلْتُ لَهُ: "إِذَنْ تَنَالَ الْجَائِزَةَ".

20-дарс

Ўйин

Марҳабо, ҳуш келибсиз ўйин вақтига

Албатта у шодлик ва хурсандчилик вақтидир

Дарс вазифаларини ҳеч инкор қилмаймиз
Аммо лекин уларни доим эслаймиз
Агар ўйнасак вазифани таҳқирламаймиз
Албатта бу вақт ўйин вақтидир
Дарсларнинг кўплиги жисмга машаққатлидир
Улар нафсга сиқилиш ва қайғу келтирур
Болалар учун ўйиндек шифо йўқдир
Ўйиндан бошқаси нафсни шод айламас
Бу фойдали ўйинни Аллоҳ қўлласин
Биздан дарс оғирлигин кетказувчидир
Вақтни зое қилганларнинг барчаси тентақдир
Ўйин фаолиятига яроқли эмасдир
Шу ўйин билан бирга бўлган дарс мароқлидир
Шунда барча ишлар тартиб билан кетади
Албатта дарссиз ўйин ҳаромдир
Шунингдек ўйинсиз дарс ҳам ҳаромдир.

20-дарс

اللَّعِبُ مُفِيدٌ جَدًّا لِلْأَوْلَادِ، فَيُرِيحُ الْجَسَدَ، وَيَأْتِي إِلَى النَّفْسِ هَنَاءً. وَلَكِنْ يَلْزَمُ لَهُ أَنْ يُعَيِّنَ الْوَقْتَ الْمُعَيَّنَ.
الْوَلَدُ الَّذِي يَلْعَبُ وَقْتَ الدَّرْسِ هُوَ غَيْرُ مُؤَدَّبٍ وَكَسْلَانٌ. لَا تَقْضِ كُلَّ أَوْقَاتِكَ سَوَاسِيًا، بَلْ اَلْعَبْ وَقْتَ اللَّعْبِ،
وَأَدْرُسْ وَقْتَ الدَّرْسِ. إِنَّمَا الدَّرْسُ بِإِلَّا اللَّعْبِ حَرَامٌ. وَكَذَلِكَ اللَّعْبُ بِإِلَّا دَرْسٍ حَرَامٌ.

21-дарс

Маймун ва дурадгор

Ҳикоя қилинишича, бир маймун тахтани устига миниб олган ҳолатда тахтачани ёраётган дурадгорни кўрди. Дурадгор ҳар гал тахтачадан бир қулоч ёрса, ўша ёриқни ичига пона киргизар эди. Маймун унга қараб турар ва дурадгорнинг иши уни лол қолдирар эди. Сўнгра дурадгор ўзининг айрим ҳожатлари учун кетди. Маймун ҳам худди дурадгор бажаргани каби иш қилишни хоҳлади. Маймун тахтани устига минди. Юзини пона томонга ва орқасини эса тахтача тарафга қаратди. Думини эса ёриқни ичига осилтириб турар эди. Сўнгра маймун понани суғирди ва ёриқ унинг думини сиқиб қолди. Сўнгра у даҳшатли равишда қичқира бошлади ҳатто оғриқни кучлилигидан ҳушидан кетаёзди. Шу вақтда дурадгор тахтачанинг олдига келди ва уни мана шу ҳолатда кўрди. Дурадгор бир таёқчани олди ва уни қаттиқ зарба билан ура бошлади. Дурадгор томонидан етказилган озор тахтачадан етган нарсадан кўра қаттиқроқ бўлди.

21-дарс

عَايِنْتُ الْمَرِيضَ. عَلِقَ اللَّيْسَ عَلَى الْمِشْحَبِ. تَمَنَيْتُ أَنْ أَكْتُبَ كَمَا كَتَبَ مُحَمَّدٌ. عُمِّي أَبِي عَنْ وَعِيهِ
وَكَادَ أَنْ يَمُوتَ. كِدْتُ أَنْ تَبْكِي. كَانَ اسْتِفَادَتِي مِنْ هَذَا الْعَمَلِ أَفِيدَ مِنْ غَيْرِهِ. نَسَأَلُ اللَّهَ الصِّحَّةَ وَالسَّلَامَةَ.
ذَهَبْتُ إِلَيْهِ لِيَعُضَ حَاجَتِي. أَخَذْنَا نَأْكُلُ. تَوَجَّهْتُ إِلَى الْكَعْبَةِ، فَسَرَعْتُ إِلَى صَلَاةِ الْعِشَاءِ. يَجِبُ عَلَيْكَ أَنْ
تَذْهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ عَلَى هَذَا الْحَالِ.

22-Дарс Отасиз

Кичик етим бир бола ўқиш ва ёзишни ўрганиш учун мактабга келар эди. Кунларнинг бирида унга муаллими ушбу "Ота-онангни ҳурмат қил" деган қоидани ёзиб берди, чунки унга ўхшаш сўзни дафтарига ёзиши учун шундай қилган эди. Бола дафтарни олиб бир неча сатр ёза бошлади. Сўнгра

қаламини тарк қилди ва йиғлади. Кўз ёшлари икки яноғи устига туша бошлади. Сўнгра яна ёза бошлади, лекин отаси ҳақида фикрлаганида ўзини тутиб туришга қурби етмади. Йиғи билан овозини кўтарди. Унга муаллим: "Сенга нима бўлди эй ўғлим?" деди. Мен бу қоидани ёзишга қодир эмасман. Мен отамдан етим қолганман. Менга ундан бошқасини ёзиб беришингизни илтимос қиламан, деди. Бас, унга нисбатан муаллимнинг қалби юмшади ва дафтарида унинг қалбида отасига нисбатан маҳзунликни сабабчиси бўлган варақни йиртди ва унга бошқасини ёзиб берди.

22-дарс

كَمْ عُمْرُهُ؟ فَاطِمَةُ بَاكِئَةٌ جِدًّا. صَارَتْ دُمُوعُهَا تَجْرِي عَلَى خَدَّيْهَا. أَكْرِمُوا أَبَوَيْكُمْ دَائِمًا. لِأَنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ النَّاسَ الَّذِينَ لَا يُكْرِمُونَ آبَاءَهُمْ. أَنَا يَتِيمٌ. لَيْسَ لِي أَقَارِبِي. أَعْطِنِي ثَمَنًا قَلِيلًا، أَدْهَبُ إِلَى السُّوقِ وَأَشْتَرِي كِتَابًا. يَا أَحِي! أَرْجُو مِنْكَ أَنْ تَجِيءَ إِلَيْنَا الْيَوْمَ بَعْدَ الْجُمُعَةِ. اخْفِظْ لِسَانَكَ مِنَ الْكَذِبِ، لَا تَشْتِمَ أَحَدًا، وَلَا تَحْقِرْ، وَلَا تَقُلْ كَلِمًا سَيِّئًا. وَلَمَّا رَأَيْتُ هَذَا الْمِسْكِينَ، حَزِنَ قَلْبِي فَدَعَوْتُهُ فَأَطَعَمْتُهُ، ثُمَّ أَعْطَيْتُ لَهُ مِنْهُ سَوْمَ مَبْلَعًا.

23-дарс

Салимнинг қовушмаслиги

Салим кичик ёшдаги бола. Лекин у жуда қовушмаган, кийимлари ва китобларини қаерга қўйганини билмайди, вақтини уларни қидиришга сарфлайди. У кўп маротаба мактабга бориш учун белгилаб қўйилган вақтдан кеч қолар эди. Бир куни эрталаб онаси унга:

- Эй Салим! Мактабга бориш вақти бўлди, дархол ҳозирлан", деган эди.

- У хўп бўлади, деди.

- Овқат соладиган халтани ҳозирладингми?

- Ҳа.

- Кўп жузлик ўқиш китобинг қани?

- Билмайман.

- Кеча дарсингни ўқиганингдан кейин уни қаерга қўйдинг?

- Унутдим.

- Вақт ўтиб кетишидан олдин уни тезда қидир. Салим китобни изтироб ҳолида қидириб, уйда фойдасиз айланиб юрар эди. Онаси уни шу ҳолатда кўргач, у билан бирга излаш учун ўрнидан турди. Биринчи қадамида хонасидаги курсининг тагидан топди. Уни қўлига олди ва уни ўғлига берди. Салим китобни олди ва эшик томон юзланди. Шунда онаси унга қуйидагича сўзлади:

- Математика дафтаринг қаерда?

- Билмайман.

- Шу ҳолда мактабга китобларсиз борасанми? Бундай боришдан нима фойда? Соатга қулоқ тут, у саккиз бўлганини билдирыпти.

- Агар мен мактабга белгиланган вақтда киришдан кечиксам қаттиқ жазоланаман. Шунинг учун сиздан илтимос, китобни топишда ёрдам беринг, деб уйда йиғлаган ҳолда айланар эди. Онаси иккинчи марта ўрнидан турди ва китобни шкафнинг орқасидан топди, уни ўғлига берди ва кўз ёшларини артиб, унга қуйидаги сўзни айтиб жўнатди. Сен тартибга риоя қилсанг дарсга кечикмайсан, йиғламайсан ва хафа ҳам бўлмайсан.

23-дарс

دَقَّ الْجُرْسُ الْخَامِسَةَ. ذَهَبْتُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ مَرَّةً ثَانِيَةً. أَنْ وَقْتُ الدَّرْسِ. حَفِثْتُ عَنْ قَوْتِ وَقْتِ الدَّرْسِ. فَتَشَّ عَنْ كِتَابِكَ. سَقَطَ كِتَابِي وَرَاءَ الْخِزَانَةِ. تَأَخَّرْتُ عَنِ الدَّرْسِ. يَا صَدِيقِي، لِمَاذَا تَأَخَّرْتَ عَنِ الدَّرْسِ؟ لَا تَحْزَنْ، يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ! عَبْدُ الْكَرِيمِ وَلَدٌ طَوِيلُ الْقَامَةِ، لَكِنَّهُ خَفِيفُ الْجُنَّةِ. أَلَا تَعْرِفُ أَيْنَ ذَهَبَ عَبْدُ اللَّهِ؟ لَا، لَا أَعْرِفُ. ضَعُ كُتُبَكَ فِي الْمِحْفَظَةِ. أَخَذْنَا نَشْرَبُ الشَّايَ. بَعْدَ أَنْ قَرَأْتُ دَرْسِي خَرَجْتُ لِلْعَبِّ. هَاتِ هَذَا الْكِتَابَ.

24-дарс

Ким ўзгага зулм қилса зулмга дучор бўлур

Бечора, бева бир хотин ўзи ва етим болалари кечки овқатни емоғи учун бир бўлак пишлоқ сотиб олди. Бас уни икки мушук ўғирлашди ва тақсимда тортишиб қолишди. Қози бўлиши учун маймунни олдига бордилар. Маймун бундан хурсанд бўлди ва дарҳол тарозуни ҳозирлади. Маймун пишлоқни икки бўлакка, яъни катта ва кичик бўлакларга тақсимлади ва уларнинг ҳар бир бўлагини тарозунинг палласига қўйди. Каттаси кичкинасини босиб қолди. Маймун катта бўлакни олдида, ундан бир бўлакни узиб олди. Бу билан кичкинасига баробар қилишни қасд этди. Маймун ҳалиги бўлакни тарозунинг палласига қайтарган вақтида иккинчи бўлаги оғир келди ва иккинчи бўлакни олди ва унга ҳам худди аввалгисига нисбатан қилгани каби унга ҳам шу ишни қилди. Шунда икки мушук маймунга: "Сен бизларга қолган нарсани бергин, батаҳқиқ биз розимиз", дейишди. У икковларига: "Сизлар рози бўлсангиз ҳам бунга адолат рози бўлмайди", деб ҳар қачон бўлак оғир келгани сайин ундан еяверди. Икки мушук уни кўргач: "Бу икки бўлак тугашига оз қолди. Илтимос уни тарозуга қўйма, қолганини бизга бера қол", дедилар. Маймун: "Сизлар шошилманглар эй дўстлар, чунки мен сизлар учун ҳукм қилганим каби ўзим учун ҳам ҳукм қилмоғим керак. Мана бу қолган нарса менинг заҳматимнинг қийматидир", деб, сўнгра маймун пишлоқдан қолганини тишлаб олдида, уларга одил ҳакамнинг кетмоқликка қилган ишораси каби ишора қилди.

Бирор бир қўл йўқки, агар бўлса ҳам Аллоҳнинг қўли ундан устундир.

Бирор бир золим кимса йўқки, агар бўлса ҳам ундан устунроғи ила балоланур.

24-дарс

قَطَعَ الْجَزَّازُ قِطْعَةَ اللَّحْمِ وَقَدَّمَ. لَا تَظْلِمُ أَحَدًا. يَا صَدِيقُ! لَا تَعْجَلْ. قِفْ عَنِ الْبُكَاءِ. زِنْ هَذَا اللَّحْمَ. زِنُوا هَذَا الشَّحْمَ. رُدِّ لِي كِتَابِي. فَرِيدٌ وَسَلِيمٌ تَلْمِيزَانِ مُجْتَهِدَانِ. هَلْ أَخَذْتَ هَذَا مَعَ الرِّضَاءِ. يَا لَيْتَنِي كُنْتُ عَالِمًا مِثْلَ هَذَا الرَّجُلِ.

25-дарс

Тулки ва қарға

Ҳикоя қилинишича, бир қарға гўшт бўлагини ўғирлаб, уни олиб учди-да, ейиш учун учиб бир дарахтга қўнди. Дарахт остида тулки бор эди. Тулки қарғани кўриб, ундан гўшт бўлагини ҳийла билан олиб қўймоқликни хоҳлади ва: "Эй қарғалар жамоаси! Кўринишингиз гўзал ва овозларингиз ҳам яхшидир, мен қушларнинг орасида сизлардан кўра овози яхши ва кўриниши гўзалроғини билмайман. Мен овозларингизни эшитишга муштоқдирман. Бироз сайраб, гўзал овозинг билан хурсанд этишингни илтимос қиламан, мендан сенга ташаккурнинг улкани бўларди", деди. Қарға бу сўздан ғурурланди ва ўзини тулки васф қилгандек чиройли овоз эгаси деб ўйлади. У қаттиқ хурсанд бўлганидан ўзини тутиб туролмади, оғзини очиб қичқириб юборди. Гўшт бўлаги оғзидан тушиб кетди. Тулки уни олди ва еди.

25-дарс

أَطْرَبَنِي الْبُلْبُلُ بِصَوْتِهِ الْجَمِيلِ. غَرَّدَ الطُّيُورُ. سَأَلَ دَمْعُهُ. لَا تَعْتَرِّ بِكَلَامِ النَّاسِ. طَارَ الْغُرَابُ وَنَزَلَ عَلَى شَجَرَةٍ. كَانَ فِي فَمِهِ قِطْعَةُ اللَّحْمِ. جَاءَ الثَّعْلَبُ وَأَخَذَ يَمْدَحُ صَوْتَهُ الْجَمِيلِ. اغْتَرَّ الْغُرَابُ بِكَلَامِ الثَّعْلَبِ، فَأَخَذَ يَصِيحُ. فَسَقَطَتْ قِطْعَةُ اللَّحْمِ مِنْ فَمِهِ. فَأَخَذَهَا الثَّعْلَبُ وَأَكَلَهَا.

26-дарс

Олим ва унинг қизи

Ҳикоя қилинишича, уламоларнинг биридан унинг қизи бир куни, ўзининг кичкина укаси билан, пасткашлик ва разиллик билан танилган бошқа бир қизниқига боришликка изн сўради. Отаси унга рухсат бермади. Қиз: "Сиз бизни кичкина бола, деб ўйлаяпсизмики, ҳатто бу қизга қўшилишимиздан кўрқмоқдасиз-а? Деди. Отасининг олдида бир ўчоқ бўлиб, унинг ичида кўмир бор эди, ундан бир бўлакни олди ва қизига: "Бу бўлакни ушлагин", деди. У эса бош тортди, чунки унда олов бор, деб ўйлади. Отаси қизга: "Кўрқма! Унда олов йўқ", деди. Уни оловдан ҳоли эканлигини билгач, қўли билан ушлади. Қизнинг қўли кир бўлди ва уни ташлаб юборди. Кўмир кийимига тушиб, кийими ҳам кир бўлди. Отаси: "Кўрдингми? кўмирни ушлашинг икки қўлинг ва кийимингга таъсир қилди. Демак, ёмон дўстга аралашин табиат ва феълга таъсир қилади", деди.

26-дарс

اسْتَأْذَنْتُ مِنْ أُمِّي أَنْ أَذْهَبَ إِلَى صَدِيقِي سَعِيدٍ. فَأَذْنَتْ أُمِّي، وَلَكِنْ أَكْثَرْتُ الرُّجُوعَ إِلَى الْبَيْتِ بَعْدَ سَاعَتَيْنِ. بَعْدَ أَنْ لَعَبْنَا سَاعَتَيْنِ، جِئْنَا مَعَهُ إِلَى بَيْتِنَا. لَعَبْنَا مَعًا حَتَّى إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ. لَا تُخَالِطُ مَعَ الْوَالِدِ دُوَ الْحِسَّةِ. خَالِطُ دَائِمًا مَعَ الْأَوْلَادِ الْمُؤَدِّبِينَ. أَمْسَكْتُ الْفَحْمَ، فَاسْوَدَّتْ يَدِي. الْعُلَمَاءُ هُمْ الْمُكْرُمُونَ. ضَعُ الْحَشَبَ فِي الْمَوْقِدِ. أَتَلْعَبُ مَعَ هَؤُلَاءِ الْأَوْلَادِ السُّوءِ؟ يَجِبُ عَلَيْكَ أَنْ تَلْعَبَ مَعَ أَوْلَادِ الْمُؤَدِّبِينَ.

27-дарс

Арслон боласи ва сичқон

Арслон боласи куннинг ўртасида сичқоннинг тешиги олдида чалқанча ётарди.

Бир гал сичқон унинг олдида югуриб чикди, уни бир мартадан бошқа кўрмаган эди.

Албатта унинг васфидан ва кафтидаги тирноқларидан таниди.

Сичқон қаерга боришни ва уни қўллари орасидан қандай қочишни билмай ҳайрон бўлди.

Арслон боласи уни кўрққанини кўриб, унга: "Юр эй сичқон, ўлимдан кўрқма" деди.

Бироз ўтгач арслон боласи ернинг бир бўлагида ёйиб кўйилган тузоққа илинди.

Сичқон унинг ёнидан ўта туриб: "Сенга нима бўлди? Сени нима шу аҳволга солди, менга айтчи", деди.

Эй ваҳшийлар подшоҳи, нима қияпсан? Мен сени ҳаётда таъма қилади, деб ўйламаган эдим.

Сўнгра сичқон бу тузоқни кемира бошлади. Арслон боласи эса унда ётар ва ҳаракатланмас эди.

Сичқон уни жамлаб тишлари билан кемирди, ҳатто уни кесишга қодир бўлди.

Арслон боласи қутулиб қолди ва сайрга равона бўлди, у (тузоқ)дан нажот топди ва ўлими завол топди.

У: "Сабр ва бардавомлик билан маҳол нарсага ҳам етиб бўлар.

Кўпинча йигит тоқат ва кучи билан ета олмайдиган нарсасига ўзининг ҳийласи билан етар.

Албаттга ким яхшиликка ишласа, унинг мукофоти тез ёки келажакда бўлар.

27-дарс

كَانَ الْهَيْرُ وَاقِفًا أَمَامَ جُحْرِ الْفَأْرِ، فَلَمَّا رَأَهُ الْفَأْرُ قَالَ لَهُ: "مَاذَا تَصْنَعُ هُنَا أَيُّهَا الصَّدِيقُ؟". قَالَ لَهُ الْهَيْرُ: "لَا، أَنَا لَسْتُ عَدُوًّا لَكَ، أُحِبُّكَ كَثِيرًا، كَانَ أَبُوكَ صَدِيقًا لِي، أُرِيدُ أَنْ أَكُونَ صَدِيقًا مَعَكَ أَيْضًا". قَالَ الْفَأْرُ: "إِذَا كُنْتَ صَدِيقًا بِي، لِمَاذَا أَكَلْتَهُ؟". قَالَ الْهَيْرُ: "أَكَلْتَهُ مِنْ مَحَبَّتِي". قَالَ الْفَأْرُ: "إِذَنْ لَا أُرِيدُ أَنْ أَكُونَ صَدِيقًا مَعَكَ"، فَدَخَلَ إِلَى جُحْرِهِ. الْأَسَدُ مَلِكُ الْوُحُوشِ. وَقَعَ التَّعَلُّبُ فِي الشَّرِّكَ. بِالصَّبْرِ تَنَالُ لِمَقْصُودِكَ.

28-дарс Телеграф

Ҳасан – Эй Комил! Сиз бугун шахрингизга сафар қиласизми?

Комил – Ҳа, пешинги поездда сафар қиламан.

- Отанг вокзалга от жўнатиши учун мактуб жўнатдингми?
- Йўқ, лекин ҳозир жўнатаман.
- Билишимча, сен ҳозир хатни ёзсанг, дарров етиб бормайди, балки эртага етиб боради.
- Тўғри, лекин отамга телеграмма жўнатаман.
- Телеграмма қандай юборилади?
- Отам учун айтишни хоҳлаган сўзларимни ёзаман ва телеграф идорасидаги кишига бераман, у отамга уни бир соатдан кам вақтда жўнатади.
- Бир соатдан камроқ? Бу ажойибку?
- Нега ҳамма инсонлар мактублар ўрнига телеграмма ёзмайдилар?
- Чунки, хатнинг нархи ўн тийин, телеграмманики эса, кўпроқдир.
- Телеграмманинг нархи қанча?
- Телеграммада ҳар-бир сўзнинг нархи етти тийиндир.
- Отам учун ёзган телеграмманинг суратига қара.
- Сўзларни санаб бўлгунимча кутиб тур.
- Унда ўнта сўз бор экан.
- Ҳа, шунинг учун унинг нархи етмиш тийиндир.
- Буни отамга жўнатиш учун мен ҳозир телеграф идорасига боришим керак.
- Мен билан боришни хоҳлайсанми?
- Ҳа, телеграф идорасини кўриш учун сен билан боришни хоҳлайман, чунки уни умуман кўрмаганман!

28-дарс

ذَهَبْتُ مَعَ صَدِيقِي إِلَى مَكْتَبِ التَّلْغُرافِ لِأُرْسِلَ التَّلْغُرافَ. أُجْرَةُ التَّلْغُرافِ كَثِيرَةٌ مِنْ أُجْرَةِ الْمَكْتُوبِ. إِلَى أَيْنَ تُسَافِرُ؟ إِلَى طَشَقَنْدَ. مَتَى تَرْجِعُ مِنْ هُنَاكَ؟ سَأَرْجِعُ تَقْرِيبًا بَعْدَ أُسْبُوعٍ. رَقَدْتُ بَعْدَ الظُّهْرِ قَلِيلًا. النَّسْرُ مَلِكُ الطُّيُورِ. البُلبُلُ أَجْمَلُ الطُّيُورِ صَوْتًا، مَا رَأَيْتُهُ قَطُّ. لَكِنْ أَعْرِفُهُ بِالِاسْتِمَاعِ. أَجِيءُ إِلَيْكَ بَعْدَ قَلِيلٍ. هَلْ تَذْهَبُ مَعِي إِلَى الْمَحَطَّةِ؟ نَعَمْ.

29-дарс

Чигиртка ва чумоли

Ҳикоя қилинишича, бир чигиртка ёз кунларини ўт-ўлан ва гуллар орасида қўшиқ айтиб куйламоқлик билан ўтказар эди. Қиш кунларига озиқ-овқатдан бирор нарса ғамламади. Қиш келди ва унда ейиш учун ҳеч нарса йўқ эди. Уни ҳайрат ва маҳзунлик қамраб олиб, нима қилишни билмай қолди. Очлик уни кун сайин ҳолдан тойдирар ва қаттиқ озишга олиб борар эди. У сакраш ва қўшиқ айтишдан тўхтади. Унга яқин жойда, ёзда қаттиқ ишлаш билан машғул бўлган чумоли бор эди. У ўзи учун озиқ-овқатдан баҳор фаслигача етадиганини ғамлаган эди. Чигиртка чумолининг олдига бориб, овқат қарз сўрашни кўнглидан ўтказди. Уни олдига бориб: "Эй қўшнижон, орамиздаги қўшничилик ҳаққи билан очлигимни тўсадиган бирор нарса қарз беришингни сўрайман. Очлик мени озитиб юборди. Сендан бошқа қарз берадиган кишини топа олмадим. Ёз кунларида озиқ-овқатни зиёдаси билан қайтараман", деди. Чумоли: "Эй дўстим! Ёз фаслида ҳамма инсонлар қишга тайёрланганда сен нима қилдинг? Нега бошқалар тайёрлангани каби тайёрланмадинг? Сен ёз бўйи касал бўлганмидинг?" деса Чигиртка: "Йўқ, эй дўстим! Мен ҳамма вақтимни қўшиқ айтмоқлик билан ўтказдим ва қиш кунларига ғамлаш кўнглимга келмади", деди. Шунда чумоли уни мазаҳ қилиб: "Ундай бўлса сен қишни рақс билан ўтказгин. Сен кабилар раҳм-шафқат ва яхшиликка лойиқ эмас", деди.

29-дарс

اسْتَفْرَضْتُ مِنْ صَدِيقِي خَمْسَ مَلِيَمَاتٍ. هَزَلٌ فَرِيدٌ. خَطَرَ بِيَالِي أَنْ أَكْتُبَ إِلَيْهِ مَكْتُوبًا. اسْتَعَدَّ لَأَيَّامِ الضَّيْقِ. هَاتِ لِهَذَا الْمُسْكِينِ مَا يَكْفِيهِ مِنَ الْقُوْتِ لِلْيَوْمِ يَسُدُّ بِهِ جُوعَهُ. فَضَى وَقْتَهُ بِالْعَمَلِ. أَحْسِنِ الْمَسَاكِينَ وَأَنْفِقْ لَهُ مِنْ مَالِكَ. كُنْ نَشِيطًا كَالْتَّمَلَةِ، وَلَا تَكُنْ كَسَلَانًا كَالصُّرْصُورِ. أَفْرَضْتُ جَارَةً لَنَا مَلِيْمَانِ. ذَهَبْنَا إِلَى الْعَابَةِ، فَلَعِبْنَا بَيْنَ الْأَشْجَارِ، وَالْأَعْشَابِ، وَالْأَزْهَارِ، فِي وَقْتِ الظُّهْرِ اغْتَسَلْنَا وَافْتَرَسْنَا السَّمَكَ مِنَ الْبُحَيْرَةِ. وَفِي الْمَغْرِبِ رَجَعْنَا إِلَى الْبَيْتِ.

30-дарс

Қаландар ва ҳийлакорлар

Дарвеш кишининг бир неча сўм пули бор эди. Қурбонлик қилиш учун бир қўйни сотиб олишни истади. Ҳайитдан икки кун олдин бозорга чиқди ва семиз қўйни сотиб олди. У қўйни етаклаб уйга қайтаётган вақтида қўйнинг шаъни ва семизлигини ўйлаб Аллоҳ таолодан у қурбонлигини даргоҳида қабул этишини сўраб борди. Шу пайт уни ҳийлакорлар жамоаси кўриб қолди ва қаландардан ҳийла билан тортиб олишни келишиб олдилар. Улардан бири кўриниб: Эй қаландар! Сендаги бу қандай кучук?" деди. Сўнгра улардан иккинчиси кўриниб, дўстига қарата: "Бу қаландар эмас, чунки қаландарлар ит етаклаб юрмайди, бу қаландарларнинг амалларидан эмас", деди. Сўнгра учинчиси кўриниб, икки дўстига: "Бу қаландар кишининг ҳолига нима бўлдики, ит етаклаб юрибди, ўйлашимча у тарки дунё қилган қаландар киши эмас, албатта у мажнундир", деди. Улар ҳийла қилишдан тўхташмади, унга шунга ўхшаш гапларни гапириб ҳийла қилишда бардавом бўлишди, ҳатто қаландар қўлидагини қўй эмас, балки у аниқ ит, деб ўйлаб қолди. Уни сотган кишини аниқ кўз бўямачи, деб ўйлади. Бас, қўйни қўлидан қўйиб юборди-да, манзили томон йўл олди. Қаландар ҳийлакорларнинг кўзидан узоқлашгандан кейин уни олиб, ўзлари хоҳлаган тарафга қараб йўл олдилар.

30-дарс

مَنْزِلُنَا قَرِيبٌ مِنْ مَنْزِلِكُمْ. يَعْيشُ فِي حَيِّنَا النَّاسِكُ. هُوَ رَجُلٌ طَيِّبٌ. يُصَلِّي كَثِيرًا، وَيَصُومُ وَلَا يَظْلِمُ أَحَدًا. وَلَهُ ابْنٌ صَغِيرٌ. هُوَ وَلَدٌ مُؤَدَّبٌ جَدًّا. أُعْطِيَ لِي ثِقَاحًا مِنْ حُرْمَةِ جَدِّي. وَأَكَلْتُهُ مَعَ صَدِيقِي مُحَمَّدٍ. اشْتَعَلْتُ فِي هَذَا الشِّتَاءِ كَثِيرًا، فَهَزَلْتُ. سَأَجِيءُ إِلَيْكَ قَبْلَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنَ الْعِيدِ الْأَضْحَى. تَشَاوَرْنَا أَنْ نَذْهَبَ إِلَى الْحَدِيقَةِ.

31-дарс

Копток

Бир куни ўқувчилар мактаб майдонига чиқдилар. Сўнгра улар билан ўйнаш учун муаллим ҳам чиқди. Улардан муаллим: "Қайси ўйинни ўйнашни хоҳлайсизлар?" деб сўради. Улардан баъзилари: "Олма ўйинини ўйнаймиз", деб жавоб бердилар. Бошқалари: "Йўқ, балки копток ўйинини ўйнаймиз", дедилар. Биз олма ўйинини яхши кўрадиганлардан кўпроқмиз, дедилар. Муаллим: "Ундай бўлса, биз кўпчилик тарафга эргашамиз ва копток ўйнаймиз", деди. Сўнгра майдонни четидаги баланд тарафга туриб олди ва коптокни болаларга ота бошлади. Ким коптокни кўли билан ушласа, ундан бошқаси коптокни олгунича уни қайтариб отаверар эди. Ўйин вақти тугаганда мактаб кўнғироғи чалинди. Ўқувчиларнинг ҳар бири ўз жойларига қайтишди. Сўнгра муаллим турди ва уларга: "Эй болаларим, эшитинглар! Мен сизларга ажойиб катта копток ҳақида қисса айтиб бераман", деди. Бас, ўқувчиларнинг барчаси сукут сақладилар ва ҳаракатланмасдан жим ўтирдилар. Кўзлари муаллимга қаратилган эди. Муаллим: "Осмонда жуда катта муаллақ копток бор, у ўт-ўлан ҳамда гуллар билан безатилган. Унинг устида баланд тоғлар, чуқур водийлар ва дарёлар оқизиб қўйилган. Унинг ажойиблиги шундаки, у бир дақиқа ҳам тўхтамайди, балки унда ўт-ўлан, гуллар, тоғлар, водийлар ва дарёлар билан бирга доим ҳаракатда бўлади. Ушбу шар ер курраси бўлиб, биз унда яшаймиз ва унинг устига уйлар, қишлоқлар ва шаҳарлар қурамиз. Ўрмонларида эса ваҳший ҳайвонлар ва қушлар яшайди. Аллоҳ ушбу ерни яратди ва уни бизга яшайдиган жой қилиб берди ва уни яйловлар, дарахтлар билан безатди, унда дарёларни оқизди ва денгизларни бирлаштирди. Эй Роббимиз, ишларинг нақадар улкандир, уларнинг барчасини ҳикмат билан яратдинг!

31-дарс

مَا أَجْمَلَ كُرْتُكَ؟ مِنْ أَيْنَ أَخَذْتَهَا؟ اشْتَرَى أَبِي مِنَ السُّوقِ، تَعَالَ نَلْعَبْ مَعًا فِي الْبَيْتِ. جَيِّدٌ. عَلَّقْتُ
 أَلْبِسْتِي عَلَى الْمَشْحَبِ. هَذَا الْوَادِي عَمِيقٌ جَدًّا. جَلَسْنَا حَتَّى إِلَى الْمَسَاءِ بِدُونِ نَوْمٍ. هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ. قَصَّتْ
 جَدَّتِي حِكَايَةً عَجِيبَةً جَدًّا. هَذِهِ الْأَنْهَارُ طَوِيلَةٌ. اللَّهُ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ. وَزَيَّنَ السَّمَاءَ بِالشَّمْسِ، وَالْقَمَرِ
 وَالنُّجُومِ. وَزَيَّنَ الْأَرْضَ بِالْأَعْشَابِ، وَالْأَزْهَارِ، وَالْعَابَاتِ، وَالْجِبَالِ، وَالْجَدَاوِلِ، وَالْبَحِيرَاتِ، وَالْبَحَارِ. وَنَحْنُ نَسْتَفِيدُ
 مِنْ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ كُلِّهَا.

32-дарс

Тўполонинг билан тўшакдагии касални безовта қилма

Салимнинг туғишган опаси қаттиқ касалланиш билан бемор бўлди ва ўша беморлик билан ётишга имкони бўлмади. Унинг онаси ухлаши учун ҳамма чораларни қилди ва у ҳеч фойда бермади. Иттифоқо, унинг ухлаши беш кунлик даволашдан кейинга тўғри келди. У ухлаш асносида туғишган укаси Салим унга бўлган бепарволигидан, ғазабдан эмас уйда ёғочдан бўлган отни югуртира бошлади. Ўша отни унга отаси қурбон ҳайитида ҳадя қилган эди. Шу онда онаси хонадан чиқди ва безовта қилгани учун уни койиди. Салим озгина вақт сукут сақлади, сўнгра тўполон ва ҳаракатланишга тушди. У ((дахдах)) деб бақирар ва отни қамчи билан урар эди. Шу алфозда давом этди ҳатто опаси уйғониб кетди ва тумовнинг қаттиқлигидан инграб юборди. Шунда онаси унга ғазаб назари билан қаради. Бу қарашдан Салим хижолат чекди ва шу онда узоқдаги хонага кириб, китобини олди ва дарсларини жидду-жаҳд ва фаоллик билан тайёрлай бошлади.

Кўпинча азиятни дафъ қилишини кутган кишингдан,
 Айни унинг ўзи томонидан озор сенга келур.

32-дарс

هَذِهِ شَقِيقَتِي. نَظَرْتُهُ نَظْرَةَ الرَّحْمَةِ. ضَرَبْتُ الْفَرَسَ بِالسَّوْطِ. قَفَزَ مِنْ شِدَّةِ الْأَمِّ. رَكَضَ الْفَرَسُ. فَرَكَضَ وَرَاءَهُ
 كَلْبٌ. وَنَحْنِي الْمُعَلِّمُ لِتَأْخِيرِي عَنِ الدَّرْسِ. أَسْكُتْ، وَلَوْ قَلِيلًا. أَهْدَانِي أَبِي كِتَابًا فِي عِيدِ الْفِطْرِ الْمَاضِي. أَبْكَتْ
 صَدِيقَتِي فَاطِمَةُ الطِّفْلَ.

33-дарс

Овчи ва балиқ

Овчи билан кичик шаҳарлардан бирида ҳолат юзага келди.

Албатта у истихора амалини қилгандан кейин, таомни қармоққа маҳкамлади.

Овчи сувни ичига қармоқни бироз солгач тўрга бармоқ каби балиқ илинди.

Балиқ унга: "Менга ўхшаганларда фойда борми? Кошки эди сен мени бақага алмаштирсанг.

Мен кичкинаман ва менда қизиқиладиган нарса йўқ, менда таъм йўқ ва тўйиш йўқ.

Мени икки йилга бўшатиб, қўйиб юбор, катта бўламан ва кейин бу маконда ҳозир бўламан.

Сен мени овламоқ учун тўрни денгизга ташлагин, ҳатто инсонлар балиқ овлади десин", деди.

Овчи: "Балки мен жоҳилни ўзгинаси бўлиб қоламан, нақд ўрнига насияни олсам.

Мавжуд нарсани ташлаб, йўқ нарсани тамаъ қилган ҳолида талаб қилиш ожизликдир", деди.

33-дарс

بَلَدَةٌ صَغِيرَةٌ. كَبُرَ. هَذَا أَكْبَرُ الْبِلَادِ. لَا تَتْرِكُ الْمَوْجُودَ بِطَلَبِ الْمَفْقُودِ. صِدْتُ السَّمَكِ الصَّغِيرِ. اغْتَسَلْنَا فِي الْمَاءِ. فِي هَذَا الْبَحْرِ السَّمَكُ كَثِيرٌ. مَنْ جَاءَ إِلَيْكَ بِالْأَمْسِ: مُحَمَّدٌ أَوْ مُحَمَّدٌ. لَا، مَا جَاءَ مُحَمَّدٌ بَلْ جَاءَ مُحَمَّدٌ. هَذَا السَّمَكُ وَهَذَا الصَّفْدَعُ. لَا تَطْمَعِ الْمَفْقُودَ! هَذِهِ الْجِبَالُ كَبِيرَةٌ جِدًّا. هَذِهِ الْأُودِيَّةُ عَمِيقَةٌ جِدًّا.

34-дарс

Ғоз ва турна

Турна кўлмакда сузиб юрган ғозни кўрди, у баланд овозда ўзига ўзи: "Мен жуда ажойиб қушман. Чунки, мен ерда юраман, сувда сузаман ва ҳавода учаман. Мендан бошқа қушда ушбу хислатларни жамлагани йўқ. Мен ҳамма қушларнинг подшоҳиман", деди. Турна ғознинг сўзларини эшитгач, унга: "Эй қушларнинг аҳмоғи! Нега сен ўзингда йўқ бўлган нарса билан фахрланасан? Сен юришга, сузишга ва учишга қодирсан, лекин сен кийик каби югуришга, балиқ каби сузишга ва бургут каби учишга қодирмисан? Сен бир нарсани мукамал билганинг кўп нарсаларни сифатсиз ҳолда билмоғингдан яхшироқдир", деди.

34-дарс

صَوْتُ هَذَا الطَّيْرِ جَمِيلٌ. رَأَيْتُ الطُّيُورَ الْكَثِيرَةَ عَلَى هَذِهِ الرَّهْرَةِ. بَوْمٌ طَائِرٌ كَبِيرٌ جَدًّا. يَقُولُونَ: "البُومُ افْتَرَسَ العُصْفُورَ. وَلَمَّا عَلِمَ العُصْفُورُ أَنَّهُ يُأْكَلُ، قَالَ لَهُ: "يَا أَيُّهَا الْمَلِكُ! قُلْ اسْمُكَ، لِأَعْرِفَ اسْمَ الَّذِي يَأْكُلُنِي"، البُومُ فَتَحَ فَمَهُ قَلِيلًا وَقَالَ: أَنَا بَوْمٌ. قَالَ العُصْفُورُ: مَا سَمِعْتُ، فَقُلْ مُرْتَفِعًا. مَا عَرَفَ البُومُ أَنَّ العُصْفُورَ كَذَبَ، وَفَتَحَ فَمَهُ وَاسِعًا فَصَرَخَ بِأَعْلَى صَوْتِهِ: أَنَا بَوْمٌ. وَفِي الْحَالِ أَفَلَتِ العُصْفُورُ مِنْ فَمِهِ وَطَارَ."

35-дарс Пашша

Эй жажжи болакай! Сенга нима бўлдики, фақат менга зарар бериш билан ҳаёт сен учун мароқлидир. Сен, мени бирор-бир жойда кўрсанг тутиб олиш учун менга қўлингни чўзасан. Мен сенга нима ёмонлик қилдим? Мен кичкина, ожиз пашша бўлсам, сен эса катта ва кучлисан. Аллоҳ сенга куч-қудратни менга ўхшаган кичкина махлуқотларга зарар бериш учун ато қилган, деб ўйламагин. Аллоҳ менга ҳаёт берди, Аллоҳ менга берган мана шу ҳаётда мени яшашликка қўйгин. Сенга кимдир пашшани жисмидаги ажойиботлар ҳақида хабар берганми? Сен бу нарсалардан бирортасини эшитгансан, деб ўйламайман. Агар эшитганингда, мени тутиб олиб зарар беришдан хурсанд бўлмас

эдинг. Мен, оёқларим тепада, бошим эса пастда бўлган ҳолда шифтда худди ернинг полида бемалол юргандек юра оламан. Менга фарқи йўқ. Сен мени тутиш учун неча марта кўлингни узатдинг аммо қодир бўлмадинг. Чунки, сен кўлингни чўзган пайтингда, сен менга етиб олишингдан олдин тезлик билан бир макондан кейинги маконга учаман. Менда сенга ўхшаб иккита кўз бор, деб ўйлайсанми? Шунинг учун кўлингни орқамдан чўзасан. Кўра олмайди, деб кўлингни мендан беркитишга ҳаракат қиласан. Шу билан бирга кўлингни чўзганингда сени кўраман ва қочиб қоламан. Менда кўплаб кўзларим бор, чунки улар сени икки кўзинг каби ҳаракатланмайди. Албатта икки кўздан иборат бўлган кўзларим юзта кичкина кўзлардан таркиб топган. Улардан ҳар бири нинани учи кабидир. Мен улар ёрдамида барча тарафларга қарай оламан, олдинга, орқага ва барча жойларга. Бу кичкина кўзларим билан ким кўлини мени ушлаш учун чўзганини кўраман ва учиб ундан омонда қоламан. Мен ҳеч қачон бир ерда турмайман. Балки, хоҳлаган томонимга учаман. Егуликларни яхшиларига, ичимликларнинг ширинига кўнаман. Кимдир мени ҳайдаса кетаман, сўнгра қаерда бўлсам шу ерга қайтаман. Мен товушни кўплигини ёқтирмайман. Мени иккита қанотим учган пайтимда ҳам, қўнган пайтимда ҳам товуш чиқармайди, мен ишларни барчасини товуш чиқармаган ҳолатда қиламан. Мени учиб юрганимни ҳеч ким билмайди, фақат қўнганимда сезади.

35-дарс

سَقَطَتِ الدُّبَابَةُ عَلَى الطَّعَامِ. مَدَدْتُ يَدِي لِكَيْ تُمْسِكَهَا وَمَ أَقْدِرْ. عِشْنَا فِي بُحَارَى شَهْرَيْنِ. لِكُلِّ طَيْرٍ جَنَاحَانِ. لَسْتُ أَحِبُّ كَثْرَةَ الضَّحْكَ. يَا أَيُّهَا الْكَسْلَانُ، لَمْ تَفْتَحِرْ. لَا شَيْءَ خَفِيٍّ عَلَى اللَّهِ. أَذْهَبُ إِلَى حَيْثُ أَشَاءُ. عُيُونُ الدُّبَابَةِ كَثِيرَةٌ جَدًّا. وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا مِثْلُ رَأْسِ الْإِبْرَةِ.

36-дарс

Эшак ва хўкиз

Ҳикоя қилинишича, бир кишининг эшак ва хўкизи бор эди. Эшак буткул роҳатда яшаб, бирор иш қилмас эди. Хўкиз эса узлуксиз равишда ишлар эди. Кунларнинг бирида хўкиз дўсти эшак ҳузурига бориб, ҳолини унга шикоят қилди ва бу қийин машаққатдан қутилиши учун бир йўл кўрсатиши сўради. Унга эшак: "Эй дўстим! Сенга бир фикр айтаман. Сен ўзингни касалга солишинг керак. Бу кеча емингни емаслигинг даркор, сен шундай қилсанг, эртага хўжайинимиз сени ер ҳайдашга олиб бормади ва дам олиб ётасан", деб айтди. Бас хўкиз эшакнинг насиҳатини қабул қилди ва уни кўрсатмасига биноан иш тутди. Эрталаб бўлганида уларни хўжайинлари келди ва хўкиз овқатини емаганини кўрди. Уни тарк қилиб, ўрнига эшакни олди ва у билан кун бўйи ер ҳайдади. Эшак кўп чарчади ва хўкизга қилган насиҳатидан афсусланди. Кечқурун қайтиб келганида, хўкиз унга: "Ҳолинг қандай эй дўстим?" деди. У: "Яхши", деди. Мен бугун хўжайинимизни агар хўкизда шу ҳолат давом этиб, овқатини емаса, пулидан зарар кўрмаслик учун уни сўйишдан бошқа чора йўқ, деди. Эй дўстим! Сенга маслаҳатим шуки, бу улкан бало бошингга тушмаслиги учун, сен ҳозир одатингга қайтиб, емингни ейишинг керак, деди. Хўкиз эшакни айтганини эшитди ва уни гапида ростгўй ва маслаҳатгўй, деб ўйлади ва шу онда ўрнидан туриб, емини ея бошлади. Эрталаб бўлганида хўкизнинг еми ейилганини хўжайин кўргач, у касалдан шифо топди, деб фикрлади ва уни одатдагидек ер ҳайдаш учун олиб чиқди.

36-дарс

تَمَارَضَ التِّلْمِيذُ الْكَسْلَانَ لِكَيْ لَا يَذْهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟ هُوَ رَجُلٌ صَادِقٌ. بَعْنَا فَرَسَنَا بِثَمَنٍ قَلِيلٍ فَتَدِمْنَا كَثِيرًا. لَا يَحْزَنُ الْوَالِدُ الْمُجْتَهِدُ. ذَلِكَ سَيَتَيَسَّرُ لَكَ. عَمِلْتُ الْيَوْمَ بِدُونِ انْقِطَاعٍ. أُرِيدُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَيْكَ غَدًا. حَرَّتْنَا الْأَرْضَ مَعَ الثَّوْرِ طَوَّلَ يَوْمٍ. هَذَا بَلَاءٌ عَظِيمٌ. شَكَّوْتُ أَمْرِي إِلَيْهِ. أَصَابَكَ الْبَلَاءُ.

37-дарс

Она эчки ва бўри

Бир қария киши ўрмондаги чайлада яшар эди. Бу қария шу ўрмоннинг қоровули эди. Уни бир неча товуғи ва эчкиси бор эди. Кунларнинг бирида она эчки чайлага яқин жойда ўтлаб юрар ва унинг атрофида товуқлар ҳам бор эди. Шу пайт ўрмоннинг ўртасидан бўри чиқиб, улар томон юзланди. Бу бўри хўрознинг қичқиришини ҳеч қачон эшитмаган эди. У чайлага яқинлашган пайтда хўроз қаттиқ овоз билан қичқирди. Бўри хўрознинг қичқириғидан қаттиқ кўрқиб кетди ва бирор нарсага қарамасдан қочди. Бўри мендан кўрқиб қочиш кетди, деб она эчки ўйлаб, унга етиб олиш учун югурди. Бўри чайладан бироз узоқлашганидан кейин эчки олдига қайтиб, уни овлади.

Бечора эчки! Аҳмоқлар ўлимида ҳалок бўлди.

37-дарс

ذُنْبٌ. ذُنْبٌ. تُغَلَّبُ. أَسَدٌ. بَيْرِيٌّ. إِئِيلٌ. أَرْزَبٌ. طَارَدَ الْكَلْبُ الْأَرْزَبَ. افْتَرَسَ الثَّغْلَبُ الدَّجَاجَ. يُوجَدُ فِي هَذِهِ الْعَابَةِ وَحُوشٌ كَثِيرَةٌ. الْحَمْدُ لِلَّهِ شَفِيثٌ مِنَ الْمَرَضِ. هَذَا الرَّجُلُ حَارِسٌ. هَرَبَ لَا يَلْوِي عَلَى شَيْءٍ. كَانَ الصَّبَاحُ. صَاحَ الدَّيْكُ. ذَهَبَ الشُّيُوخُ إِلَى الْمَسْجِدِ. حَرَسَ الْحَارِسُ. دَخَلَ السَّلَاطُونَ دَاخِلَ الْمَمْلَكَةِ. مَاتَ الْإِمْرَأَةُ الْمَسْكِينَةَ.

38-дарс Дарслар

Сен ҳамма дарсларда фаоллик билан жидду-жаҳд қил, шунда сен ҳам илм боғидаги орзулар мевасига етишасан.

Албатта вақт ёниб ўчгувчи чакмоқ кабидир, сен уни ғанимат бил ва ўзингдан дангасаликни даф қилг.

Сен умрни бошини беҳудага ўтказма! Шундай қилсанг унинг охирида беҳуда ўтказганнинг ёмонлигин кўрасан.

Илмни ўрганиш ўқувчи учун умрни аввалидир, сен эса шошиб қол.

Дарсни ҳижжалаб ўқигин ва таҳлил қилгин, барча дарс вақтида ўқигин ва малолликдан шикоят қилма.

Сени бўм-бўш ҳамён рози қилмаганидан кейин, бўм-бўш ақл қандай рози қилсин, эй ақл соҳиби.

Сен илмни мустаҳкам ақл билан талаб қилгин, уни жамлашда барча яхши ҳийлаларни ишлатгин.

Бу вақт беҳуда ўтказиш учун берилган эмас, бу дарс, ҳаракат ва иш вақтидир.

Агар сен вақтни ўйинга кетказсанг, дарс қилмаган бўласан ва сен хорланасан ва ҳақоратланасан.

Бор ғамингни мукофотга эришиш йўлида сарф қил, мукофот олсанг фахр унвоннинг энг улуғига эришасан.

38-дарс

اغْتَنِمِ الْوَقْتَ. اِتْرِكِ الْكَسْلَانَ. اِنَّكَ لَا تَرْضَى لِعَقْلِ فَارِغٍ وَلَوْ رَضَيْتَ بِكَيْسٍ فَارِغٍ. لَمَعَ الْبَرْقُ. ضَيَعْنَا الْوَقْتَ سُدًى. كَانَ هَذَا وَقْتُ الْعَمَلِ وَالذَّرْسِ. اسْتَرَحْتُمْ كَثِيرًا، قَوْمُوا اسْتَمِرُّوا بِالْعَمَلِ. ذُرُوسْنَا صَعَبٌ جِدًّا. اَنَا لَا اَنْسَاكَ اَبَدًا. بَكَى الطِّفْلُ. اَذَّنَ مُؤَدِّنٌ.

39-дарс

Айикни овладим

- Мен айикни овладим.
- У билан бу ерга кел.
- Келмаяпти.
- Ундай бўлса уни ўз ҳолига қўй ва ўзинг кел.
- Лекин у мени қўйиб юбормаяптида.

39-дарс

كَانَتْ الصَّدَاقَةُ بَيْنَ الْفَلَّاحِ وَالذُّبِّ. وَزَرَعَا مَعًا قَمْحًا. وَلَمَّا كَانَتْ وَقْتُ الْحَصَادِ قَالَ الْفَلَّاحُ لِلذُّبِّ: يَا صَدِيقُ، لِنُقَاسِمِ الْقَمْحَ. أَيُّ قِسْمٍ تُرِيدُ: قِسْمَ الْعُلْيَا أَوْ قِسْمَ السُّفْلَى؟ قَالَ الذُّبُّ: أَرِيدُ قِسْمَ السُّفْلَى. خَدَعَ الْفَلَّاحُ هَذَا الذُّبَّ. وَزَرَعَا فِي السَّنَةِ الثَّانِيَةِ شَلْحَمًا. وَلَمَّا كَانَتْ وَقْتُ الْحَصَادِ قَالَ الْفَلَّاحُ: يَا صَدِيقُ، الْآنَ أَيُّ قِسْمٍ تُرِيدُ، قِسْمَ الْعُلْيَا أَوْ قِسْمَ السُّفْلَى؟ فَاخْتَارَ الذُّبُّ خَوْفًا مِنْ الْخِدَاعِ قِسْمَ الْعُلْيَا. وَلَكِنْ انْخَدَعَ مَرَّةً ثَانِيَةً. وَبَعْدَ ذَلِكَ قَطَعَ الذُّبُّ الصَّدَاقَةَ مَعَ الْفَلَّاحِ تَمَامًا.

40-дарс

Она ит ва она арслон

Ҳикоя қилинишича, она ит она шерни айблаб, унга: "Мен бир қоринда саккизта туғаман, сен эса биттадан бошқа туғмайсан", деди. Унга она шер: "Лекин мен битта шерхон туғаман, сен эса итваччаларни туғасан. Мени камлигим сенинг кўплигингдан яхшироқдир", деди.

40-дарс

فَرَسٌ. كَلْبٌ. هِرٌّ. حِمَارٌ. ثَوْرٌ. عَنَزَةٌ. مَاعِزٌ. دِيكٌ. دَجَاجَةٌ. بَاضَتِ الدَّجَاجَةُ. صَاحَ الدِّيكُ صِيَاحًا شَدِيدًا. حَرَنَّا الْأَرْضَ مَعَ الثَّوْرِ. مَاءَ الْهَرِّ. نَبَحَ الْكَلْبُ. أَكَلَ الْمَاعِزُ الْكُرْبُ. تَلَدُ الْكَلْبَةُ أحيانًا ثَمَانِيَةً فِي بَطْنٍ وَاحِدٍ. لَا تَخَجَلِ الْمَسَاكِينَ. فِي جَيْبِي عَشْرَ سُوْمًا. اسْتَيْقَظْتُ مِنَ النَّوْمِ. فِي الْمَاءِ يَسْبَحُونَ. وَجَّهْتُهُ لِكَسْلَانِهِ. فَضِينَا فَضَلَ الصَّيْفِ فِي اللَّعِبِ وَالتَّرْتُّمِ. غَرَدَ الطَّيْرُ. لَا تَنْخَدِعْ بِكَلَامِ النَّاسِ! مَضَى وَقْتُ الظُّهْرِ. حَانَ وَقْتُ الْمَغْرَبِ. هِيَ عَجُوزَةٌ عَادِيَةٌ.

41-дарс

Тилла қўнғиз ва маймунлар ва қуш

Маймунлар жамоаси тоғда яшар эдилар. Совук, шамолли ва ёмғирли кечаларнинг бирида улар олов қидириб топа олишмади. Бир тилла қўнғизни учиб юрганини кўрдилар. У олов учқунига ўхшар эди. Маймунлар уни олов, деб ўйлаб, кўпгина ўтин тўплашди ва уни устига ташладилар. Оғизлари билан пуфлаб, қўллари билан елпиб, совукдан исиниш мақсадида олов ёқишга ҳаракат қилишди. Улар яқинида, дарахт устида турган бир қуш улар нима қилаётганларини кўриб турар эди. Уларга нидо қилиб: "Ўзингизни чарчатманглар, сизлар кўриб турган нарса олов эмас", деди. Унинг сўзини эшитишмаганидан кейин қуш уларга яқинлашишни қасд қилиб, хатоларини тушунтиришга ҳаракат қилди. Шу пайт унинг

олдидан бир киши ўтаётиб, уни нима қилмоқчи эканлигини билди. Унга: "Тўғрилаб бўлмайдиган нарсани текислашга ҳаракат қилма, албатта эгилмайдиган новдадан камон ясаб бўлмайди", деди. Қуш учиб кетишдан бош тортди ва маймунларга яқинлашиб, тилла қўнғиз олов эмаслигини тушунтиришга ҳаракат қилди. Маймунларнинг баъзилари уни ушлаб, ерга урган эди ва қуш ўлди.

41-дарс

صَنَعْنَا قَوْسًا. انْحَيَّ قَلِيلًا. هَذَا طَرِيقٌ مُسْتَقِيمٌ. ادْعُ مُحَمَّدًا. ضَعِ الحَطَبَ إِلَى المَوْقَدِ. أوقِدِ النَّارَ. عَزَمْتُ أَنْ أذْهَبَ إِلَى العَابَةِ. ابْحَثْ عَن صَدِيقِكَ. رَأَيْتُ الحَيَوَانَاتِ المُخْتَلِفَةَ فِي حَدِيقَةِ الحَيَوَانَاتِ بِطَشَقْنَدَ. هُمُ الدِّثَابُ، وَالدَّبَبَةُ، وَالتَّعَالِيبُ، وَالفَيْلَةُ، وَالقِرْدَةُ وَغَيْرُ ذَلِكَ مِنَ الحَيَوَانَاتِ.

42-дарс

Сичқон

Сичқон кундузи ҳеч чиқмайди, балки у тешиқлар ичига беркиниб ётади.

Лекин қоронғу бўлиб, уй эгалари ухласа.

У уйда тортинмасдан айланиб, овқатдан хоҳлаганин ейди.

Баъзида у қотган нон ейди ва баъзида у бизни тотли овқатлардан маҳрум қилар:

Гўшт, сут, пишлоқ ёки сут, сут ёғидан бизни маҳрум қилар.

У мушукни сезса, яшаш учун уйга қочар.

У нажот ва омонликни қидирар, (фаровон ҳаётни ташлагани учун) надомат чекмас эди.

42-дарс

أَنَا أَحِبُّ الرُّبْدَةَ. اشْتَرْتُ أُمِّي خَمْسَةَ أَرْطَالٍ مِنَ الجُبْنِ. عَاشَ زَمَنًا طَوِيلًا. هَذَا خُبْرٌ يَابِسٌ. اخْتَبَيْتُ فِي العُرْفَةِ. أَفْرَأُ تَارَةً. نِمْتُ سَاعَةً. كُلْ مَا شِئْتَ، وَاشْرَبْ مَا شِئْتَ! نَنَامُ مَتَى نَشَاءُ، وَنَسْتَيْقِظُ مَتَى نَشَاءُ. نَسْأَلُ اللهَ السَّلَامَةَ. تَرَكْنَا مَدِينَةَ بَحْرَى.

43-дарс Пашша ва хўкиз

Пашша хўкизнинг шохига кўнди. Унга оғирлик қилдим, деб ўйлаб, хўкизга: "Агар мен сенга оғирлик қилган бўлсам, менга хабар қилки, токи мен учиб кетай", деди. Шунда хўкиз унга: "Эй бу! Мен сени кўнганингни сезмадим-у, қандай қилиб учиб кетганинг мени роҳатлантисин", деди.

43-дарс

نَمْلَةٌ. دُبَابَةٌ. بَعُوضَةٌ. بُرْعُوثٌ. قَمَلَةٌ. جَرَادَةٌ.

نَمْتُ الْيَوْمِ قَلِيلًا. يَكْثُرُ الْبَعُوضَاتُ سَرِيعًا. الْقَمَلَةُ وَالْبُرْعُوثُ وَالْبَعُوضَةُ مُضِرَّةٌ لِلْإِنْسَانِ. الصَّرْصُورُ كَسَلَانٌ جِدًّا. النَّمْلَةُ مُجْتَهِدَةٌ جِدًّا. هَذِهِ الدُّبَابَةُ كَبِيرَةٌ وَهَذِهِ صَغِيرَةٌ. هَذَا ثَقِيلٌ وَهَذَا خَفِيفٌ. أَخْبَرَنِي مَتَى تَجِيءُ إِلَيْنَا. أَظُنُّ أَنَّهُ شَجَاعٌ.

44-дарс Тулки

Тулки, ҳайвонларнинг ичида ҳийла ва маккорлик бобида энг даҳшатлисидир. Инсон нолайиқ ҳийлани кўп ишлатганида, ўша кишини тулкига мансуб, деб ҳисобланади. Иккита тулки бир жойда учрашиб қолишди ва биринчиси иккинчисидан яшаш жойи ҳақида сўради. У, дарё бўйида яшаб, у ерда шакарқамиш сўриб кун ўтказаман, деб жавоб берди. Бошқаси: "Мен билан фалон шаҳарга юргин, ўша ер сени машаққат билан шакарқамиш сўриб кун ўтказишингдан фориғ қилади. У ерда ҳар-хил ўриклар ва ундан бошқа ширин меваларни кўрасан", деди. Бас, унга эргашди ҳатто ўша шаҳарга бориб, дарахтлари кўп боғга киришди. Унда ўриклар кўп эди. Улар каттик очкўзлик билан ея бошладилар. Уларни боғбон сезиб қолди ва улар томон ҳассаси билан югуриб келди. Биринчиси қочиб кетди. Аммо иккинчи тулки у ерлик бўлмагани учун қочишга

қурби етмади. Уни боғбон тутиб олди, сўнгра узоқдан дўстига учрашув жойи қаерда? Деб нидо қилди. У: Эрталаб тери бозорида, деб жавоб қилди", деб жавоб берди.

Яъни, тонгдан олдин сўйилиб, териси шилиниб, бозорда терисини сотиш учун намоиш қилинади.

44-дарс

قَبْضَ البُسْتَانِي اللِّصِّ. يَبِيعُ جِلْدَ الفَرَسِ. أَحَبُّ المِشْمَشِ. هُوَ رَجُلٌ سَيِّئٌ جِدًّا. التَّقِينَا فِي بَلَدٍ كَذَا. يُوجَدُ فِي حَقْلِنَا بِطَيْخٍ، وَشَمَامٍ، وَكُرْنُبٍ، شَلْحَمٍ، وَحَزْرٍ، وَبَصَالٍ وَغَيْرُ ذَلِكَ مِنَ الحُضْرَوَاتِ. مَصَصْتُ قَصَبَ السُّكَّرِ. أَيْنَ مَحَلُّ إِقَامَتِكَ؟ تَأَسَّفْتُ مِنْ كَسَلِي.

45-дарс

Шер ва мусофир

Бир киши Африканинг жанубий ноҳияларига сафар қилди. У киши сафарига кенг сахрога етди. У ерда узоқдан бир шерни кўрди. Шер ҳам уни кўриб, ортидан эргашди. Агар мусофир тезлашгудек бўлса, у ҳам тезлашарди, агар секинлашса, у ҳам секинлашарди, агар у тўхтаса, у ҳам тўхтар эди. Шер уни узоқдан кузатиб келаётганини билди. Қачон, қоронғу бўлса, унга сакраб, уни овлашини билди. Мусофир унинг кўз ўнгидан қочишга қурби етмади, чунки шер ундан кўра тезроқ ҳаракат қилар эди. Уни ҳалок қилиб, ундан қутулиш учун бир хийла хусусида фикр юритди. Бас, баҳайбат харсанг тошнинг олдига келди. Унинг остида чуқур жарлик бор эди, у икки қўли ва икки оёғи билан эмаклаб, тошнинг орқасидаги четга беркинди. У, ўша ердаги харсангнинг баъзи тешикларидан қуриган дарахтни шохини кўрди ва унга бош кийими ва чакмонни кийдириб, киши кўринишига айлантириб қўйди. У ана шу ишдан бўшагач, шерни у томон худди ови қочиб кетишидан хавфсираётган киши каби тисарилиб келаётганини кўрди. Шер чакмон ва бош кийимга яқинлашиб, унга сакраган эди, шер чуқурликнинг пастига тушиб кетди ва парчаланиб вафот қилди.

45-дарс

سَافَرْنَا إِلَى مَدِينَةِ طَشَقَنْدٍ. كُنَّا فِي صَحْرَاءٍ وَاسِعَةٍ. تَأَخَّرْنَا جِدًّا. قَفَزَ الْبُرْعُوثُ. دَبَّ الطَّنْفُلُ. رَأَيْتَكَ عَنْ بُعْدٍ. أَنَا مُجْتَهِدٌ. وَأَنْتَ أَكْثَرُ إِجْتِهَادًا مِنِّي. عَادَ الْمُسَافِرُ إِلَى بَلَدِهِ. مَا فَرَزْنَا مِنْكَ. أَنْتَ أَهْلَكْتَنِي. خَلَصْتُ مِنَ الصُّعُوبَةِ بَعْدَ الْمَشَقَّةِ الشَّدِيدَةِ. أَتَمُّوا الدَّرْسَ. سَقَطْتُ إِلَى الْهُوَّةِ.

46-дарс

Қаландар

Ҳикоя қилинишича, тижоратчилардан бири ҳар куни қаландарга икки қадоқ асал жўнатар эди. Қаландар ундан ўзига керагини ер ва қолганини эса уйнинг четидаги қозикқа илиб қўяр эди. Ана шу нарсага бир ой ҳам ўтмасдан у идиш тўлиб қолди. Кунларнинг бирида чалқанча ётиб асални қимматлиги ҳақида ўйлар эди. Ўзига-ўзи: "Бу кўзадагини бир динорга сотаман ва унга иккита эчки сотиб оламан ва у ҳар беш ойда бир мартта хомиладор бўлади ва туғади. Бир йил ўтмасдан иккита эчкидан кўплаб эчкилар кўпаяди. Баъзи эчкиларни сотаман ва уни пулига мол сотиб оламан ва ер, уруғ сотиб олиб, ерни ижарага бераман. Буқалар учун экин ва сигирни сутидан ва болаларидан манфаат оламан. Беш йил ўтмасдан мен зироатдан кўплаб мол-дунёни қўлга киритаман. Дабдабали уй қураман ва зотдор отларни сотиб оламан, хизматкор ва чўриларни ишга ёлламан ва чиройли солиҳа аёлга уйланаман. У хомладор бўлади сўнгра менга зотдор бола беради, унга исмларни энг яхшисини танлайман. У катта бўлганида яхшилаб одоб бераман ва одоб беришда унга қаттиққўллик қиламан. Менга итоат қилса қилди аммо итоат қилмаса шу таёқ билан ураман, деб қўли билан кўзага ишора қилган эди ва у чилпарчин бўлди. Ундаги нарса уни юзига оқиб тушди.

46-дарс

انكسرَ القلمُ. كسرتَ القلمَ. امتلأتِ البحيرةُ. رقدَ النَّاسِكُ مُسْتَلْقِيًا عَلَى ظَهْرِهِ. مَا انْتَفَعْتُمْ مِنَ الْفَرَسِ
وَلَوْ مَرَّةً. مَا رَأَيْتُ صَدِيقِي عَلِيٍّ مُنْذُ خَمْسِ سِنِينَ. عِنْدَمَا أَقْرَأُ الدَّرْسَ فِي الْعُرْفَةِ إِذْ خَرَجَ صَدِيقِي أَحْمَدُ. اسْتَأْجَرْنَا
الْحَادِمَ بِخَمْسِينَ مَلِيْمًا.

47-дарс

Тулки ва унинг ҳийласи

Баъзилар: "Яман ерларида сафарда бўлдик", дедилар. Кечки овқатни тановул қилиш учун дастурхонни солдик. Шом намози кирди. Сўнгра овқатланамиз, деб намоз ўқиш учун турдик. Дастурхонни шу ҳолича тарк қилдик. Унда иккита товук бор эди. Тулки келди ва уларни бирини олиб кетди. Намозни ўқиб бўлгач афсусландик. Биз шу ҳолатда турганимизда, яқинимизга тулки келди. Унинг оғзида товукқа ўхшаган нарса бор эди, тулки уни ерга қўйди. Биз уни товук, деб ўйлаб унинг олдига шошилдик. У, нариги товукни олдига келди-да, хонтахта устидан олди. Биз наригини олиш учун турганимизда бориб қарасак у пўстлоқ, яъни мочалкага ўхшаган нарса экан, у товукқа ўхшатиб ясаган эди. Қайтганимизда, ҳийласи сабаб икки товукни қўлдан бой бердик.

47-дарс

هَذَا الرَّبَادِي قَدِيمٌ؟ صَلِّ دَائِمًا. صَامَ فَرِيدٌ. أَكْرَمَ الْمَسَاكِينَ. أَطْعِمَ الْمَسَاكِينَ. ظَنَنْتُ أَنَّهُ فَرَسٌ، وَكَانَ
حِمَارًا. أَسْرِعْ إِلَى الصَّلَاةِ. يَا أَيُّهَا الْأَوْلَادُ تَعَالَوْا عَلَى الطَّعَامِ. وَضِعَ الطَّعَامُ عَلَى الْمَائِدَةِ. أَطِيعُوا اللَّهَ! ذَبَحْنَا الثَّوْرَ.
قَطْرَةُ الْمَاءِ غَالِيَةٌ لِلْعَطْشَانِ.

48-дарс

Ёмонларга қўшилиш

Ҳикоя қилинишича, бир деҳқон ўз ерига буғдой экди. Экин ўсиб, улғайгач дон кўрина бошланди. Қарғалар уни ҳар-кун ейишда бардавом бўлдилар, ҳатто буғдойга талофат етди.

Дехқон уни кўргач қарғани ўлдиришга жазм қилди. Унинг битта тўтиси бўлиб, ўша қушларга аралашиб юрар эди. Кунларнинг бирида одатига кўра, дўстлари бўлмиш қарғаларни олдига чиқди. Хўжайини эса бундан беҳабар эди. Иттифоқо, шу кунни дехқон қарғаларни ёмонлигидан қутулиш учун уларни ўлдиришга тайёрланган эди. Бас, милтиқни олди ва қарғаларни отди. Улардан учтаси ерга ўлик ҳолатда тушди ва тўтини оёғи синди. Дехқон, тўтини оёғи синиб ерга йиқилганини кўргач, ҳайратда қолди. Чунки уни қарғалар билан бирга эканини билмас эди. Сўнгра унга: "Бу сенга ёмонлар билан дўст бўлганинг учун етди", деб ундан кейин шу ҳолатда уйига кўтариб борди. Дехқоннинг болалари тўтини кўришгач, унга кўп афсусландилар ва оталаридан нима бўлганини сабабини сўрадилар. Оталари: "Ёмон қарғаларга кўшилгач у мана шу мусибатга дучор бўлди", деди.

Сўнгра тўти касалидан шифо топгач доим дехқон болаларига: "Ёмонларга кўшилманг, ёмонлар билан дўст бўлманг", дер эди.

48-дарс

حَرْنَا الْأَرْضَ ثُمَّ زَرَعْنَا الْمَمْحَ . نَمَّا الْمَمْحُ وَظَهَرَ فِيهِ الْحُبُّ . وَلَمَّا كَانَتْ وَقْتُ الْجَنِيِّ ذَهَبْنَا فَحَصَدْنَا .
 انْكَسَرَتْ رِجْلُ الْعَرَابِ . لَا يَلِيْقُ بِكَ مُصَاحَبَةَ الْأَشْرَارِ . لِمَاذَا تَبْكِي؟ مَا لَكَ؟ الْحَمْدُ لِلَّهِ شَفِي أَبِي مِنْ مَرَضِهِ .
 اسْفُتُ بِمَفَارِقَتِي مِنْهُ . تَأَسَّفْتُ كَثِيرًا . مَا كُنْتُ أَعْرِفُ أَنَّكَ مَعَهُمْ . قَالُوا: أَنَّكَ هَالِكٌ .

49-дарс

Ким ўргатди?

Ким қушчага дарахт ичига уя қуришни ўргатди.

Шохлар қасри каби, унга тош қўймасдан.

Ким асаларига, гулдан асал йиғишни ўргатди.

Қиш кунларига тайёрланиб, уни малолсиз жамлайди.

Ким булбулга, чиройли куйларни куйлашни ўргатди.

Чиройли куйлари билан барча дилларни шод қилишни.

Ким чумолини ёзда таом йиғишга йўллади.

Ўз инига тартибга риоя қилган ҳолда жамлашни.

Аллоҳ унга ўргатди ва уни йўллади.

Аллоҳ барчага тўғри йўлни ато этади, ким ундан сўраса.

Сен Аллоҳдан орзуларингни сўрагин, ким сўраса орзуси бекор кетмайди.

49-дарс

بَجْنِي النَّحْلَةَ الرَّحِيقَ مِنَ الزَّهْرِ. أَطْرَبْنَا الْبُئْبُلَ بِصَوْتِهِ الْجَمِيلِ. اعْطَيْتُهُ قُوًّا لِّلسَّنَةِ. تَلَوْتُ سُورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ. عَلَّمْتُهُ الْأَشْعَارَ الْجَمِيلَةَ. أَظْلَمَ اللَّيْلُ. هُوَ فِي غَايَةِ الرَّاحَةِ. ضِعَّ الْكُتُبُ فِي الْمَحْفَظَةِ، فَاسْتَرَحَ قَلِيلًا. عَلَّمَ الشُّعْلَ مِنَ النَّمْلَةِ. هُوَ أَكْبَرُ مِنِّي بِأَرْبَعِ سِنِينَ. اسْتَلَمْتُ الرِّسَالَةَ مِنْ جَدِّي.

50-дарс

Она эчки ва айиқ

Кунларнинг бирида она эчки ўзини кичкина болаларини тўйдириш мақсадида уйдан чиқиб кетди. Айиқдан кўрққани учун ўзидан бошқага эшикни очмасликларини тайинлади. У чиқиб кетганидан биров ўтгач айиқ келди ва эшикни тақиллатди. Сен кимсан? Дедилар. Мен амакингиз қўйман, сизларни зиёрат қилиш учун келдим, деди. Йўқ, бизлар онамиздан бошқага эшикни очмаймиз, дейишди. Айиқ кетди сўнгра қайтиб келиб яна эшикни тақиллатди. Сен кимсан? деб сўрадилар. Айиқ: "Мен онангизман", деди. Барчалари яқинлашиб, эшикни тешигидан қарадилар ва оёқларини қоралигини кўриб эшикни очмаймиз, чунки оёқларинг қора, ойимизнинг оёқлари эса оқ, дейишди. Айиқ буни эшитиб шу ҳолида кетди ва оёқларини оқ рангга бўяди. Сўнгра эшикка қайтди ва эшикни тақиллатиб: "Мен онангизман", деди. Уни оқ оёқларини кўрганларида эшикдаги оналари деб ўйладилар. Айиқ шошилиб кириб, уларни овлади, улардан биттаси беркиниб қолган эди. Онаси қайтиб келганида болаларидан битта улоқча қолган эди холос. Ундан буни сабабини сўраганда,

нима бўлганини айтди ва шунда уни қайғуси ортди ва йиғлаб қаттиқ хафа бўлди. Эй болам! Бу нарсаларнинг ҳаммаси, ишларда бепарво бўлиб, тафаккур қилмаганингиз натижасидир. Сизларни жавобингиз душманингизни ҳийлаларига ва алдовларига эшикни очди ва оқибатда акаларингни овлаши унга осонлашди.

50-дарс

نَظَرْتُ مِنْ ثُقُبِ الْبَابِ. جِئْتُ لِزِيَارَتِكُمْ. أَوْصَتْنِي أُمِّي أَنْ لَا أُصَاحِبَ الْأَوْلَادَ غَيْرَ الْمُؤَدِّبِينَ. لِذَلِكَ أَنَا
أَلْعَبُ مَعَ أَوْلَادِ الْمُؤَدِّبِينَ. أَحْضِرْ لِي الطَّعَامَ. افْتَحُوا لِي الْبَابَ. صَبَعْنَا مَنْزِلَنَا بِلَوْنٍ أَخْضَرَ. تُؤَيِّ صَدِيقِي،
فَنَدِمْتُ لَهُ كَثِيرًا. هَذِهِ نَتِيجَةُ عَمَلِكَ. حَافِظْ عَنِ الْعُدْوَانِ.

51-дарс

Икки ўғри ва эшак

Ҳикоя қилинишича, икки ўғри эшак ўғирладилар ва улардан бири уни сотиш учун кетди. У бир кишига учрашиб қолди. Унинг қўлида балиқ бўлган бир лаган бор эди. Унга: "Бу эшакни сотасанми?" деса, у: "Ҳа", деди. У: "Мана бу лаганни ушлагин, мен уни миниб текшириб кўргач сотиб оламан", деди. Ўғри лаганни ушлади, у киши эшакни минди. У эшакни миниб бориб келди ҳатто ўғридан кўп узоқлашди. Баъзи кичкина кўчаларга кириб, кўздан ғойиб бўлди. Ўғри бундан ҳайратга тушди охири унга қаратилган ҳийлалигини билди. У идиш билан қайтганида, дўсти уни кутиб олди ва: "Эшакни нима қилдинг, уни сотдингми? Деди. У: "Ҳа, сотдим", деди. Қанчага сотдинг, деса, ўғри: "Бош бошга, яъни ўз пулига сотдим, бу идиш эса фойдага қолди", деди.

51-дарс

رَبِحْنَا أَمْوَالًا كَثِيرًا. فَأَبْلَثُ صَدِيقِي عَبْدَ اللَّهِ فِي زُفَاقٍ. أَكَلْنَا صَحْفَةً مِنَ الطَّعَامِ. بِكُمْ تَبِيعَ فَرَسَكَ هَذَا؟ أَيْبَعُ بِخَمْسٍ وَسِتِّينَ سُومًا. هَذَا غَالٍ جِدًّا. إِذْ تَبِيعَ بِخَمْسِينَ سُومًا فَأَشْتَرِي. لَا، لَا أَيْبَعُ بِخَمْسِينَ سُومًا. إِذَا تُرِيدُ فَأَشْتَرِ بِسِتِّينَ سُومًا، إِذَا لَمْ تُرِدْ فَلَا تَشْتَرِ. أَنَا أَرْبِخُ مِنْ ذَلِكَ خَمْسَ سُومٍ فَقَطْ. صَدَدْنَا الْغُرَبَانَ. مَضَى خَمْسَةُ أَيَّامٍ، وَلَكِنَّهُ لَمْ يَرْجِعْ.

52-дарс Бўри

Бўри, йиртқичлар ичида энг хулқи ёвузи ва хиёнати кучлиси ва инсонга зарарлисидир. У итдан каттароқ ва ҳайвонлар ичида унга энг ўхшашидир. У, ўз уйини инсонлардан узоқда бўлган ўрмонларга қуради. Ёз кунларида қуёнлар, қушлар ва улардан бошқа кичкина ҳайвонлар ҳисобига кун кўради. Қиш кунларида ўрмонлардан чиқади ва ўлжа талабида саҳроларда тўда бўлиб айланиб юради. Унда айтарли куч йўқ. Лекин у, кўрқувни билмайди. Агар уни очлиги кучайса ёвузлиги ортади ва қишлоқларни пойлаб, қўй, мол ва отларга ҳужум қилади. У кўпинча тонгда итлар ухлаётган пайтда ҳужум қилади. Ундан қочмаса у инсондан кўрқади. Лекин инсон, ундан кўрққанини билса, унга етиб олишни ва уни овлашни истаб қолади. Бўрида ҳид билиш қобилияти жуда кучли ва у бирор нарсани бир фарсахдан ёки ундан кўпроқ масофадан сеза олади. У бирор нарсани еса ва унга тўйса, унга ҳеч қачон қайтиб келмайди. Уни яна хусусиятларидан бири, қачон касал бўлса, бўрилардан ажралиб олади. Чунки, улардан бири уни касалланганини сезса, унинг атрофида тўпланиб, уни ейдилар. Унинг ажойиб ишларидан бири, агар очлиги кучайса, увиллайди. Бўрилар унинг атрофида тўпланиб, бир-бирига қараб туради. Ким орқасини ўгирса қолганлари сакраб, уни ейдилар.

Ҳикоя қилинишича, зодагонлардан бири ўз хотини билан қишки аравани миниб кетаётган эди. Уни учта от тортиб борар эди. Бўрилар галаси овлаш мақсадида ортидан тушдилар. Ҳайдовчи бўрилардан қочиб, отларни ҳайдаб, уларни қамчи билан урар эди. Бўрилар тезликни оширдилар ҳатто аравага

етиб олишди. Уларни чалғитиш учун зодагон ҳайдовчига отлардан бирини қўйиб юборишни буюрди. Уни қисқа вақт едилар сўнгра югуришга тушдилар. Ҳайдовчи кейинги отни ҳам қўйиб юборди. Учинчиси уларни қишлоқларига соғ-омон етказиб келди.

52-дарс

عَوَى الذِّئْبُ. نَبَحَ الْكِلَابُ. لَيْسَ لَهُ عِلْمٌ تُذَكِّرُ. لِمَآذَا فَارَقْتَ عَن أَصْدِقَائِكَ؟ الذِّئْبُ أَضْرُّ الْوُحُوشِ لِلنَّاسِ. لَا تَطْمَعُ مِنْ مَالِ النَّاسِ. شَعَرْتُ بِأَلَمْ شَدِيدٍ فِي مِعْدَتِي. شَبِعْنَا مِنَ الطَّعَامِ. يَا لَيْتَ يَرْجِعُ شَبَابِي. سَأَرْجِعُ إِلَيْكَ فِي مُدَّةٍ قَصِيرَةٍ. لَنَا قَطِيعٌ مِنَ الْغَنَمِ.

53-дарс

Кабутар тулки ва оққуш

Кабутар жуда узун хурмо дарахти тепасига тухум кўяр эди. У, хурмо дарахтини узунлиги сабаб, уйини қаттиқ машаққат ва кўп меҳнатдан кейин қураар эди. У, уясини қуриб бўлгач тухум кўйди. Сўнгра тухумни босди, жўжаси очилиб вояга етгач унинг олдига тулки келди. Тулкининг одатига кўра кабутарнинг олдига келса, кабутар кўрқиб жўжасидан унга ташлар эди. У кунларнинг бирида ўз уясида хафа бўлиб ўтирганида оққуш келиб, хурмо дарахтига кўнди. Унинг иккита жўжаси очиб чиққан эди. Оққуш кабутарни хафа бўлганини кўрганида, унга: "Эй кабутар! Сенга нима бўлдики, қаттиқ қайғу ва ёмон аҳволда кўряпман? Деди. Кабутар: "Эй оққуш! Мен тулки билан балоландим. Ҳар гал жўжам очиб чиққанида, олдимга келиб, юқорига кўтариламан, деб менга таҳдид қилади. Мен ундан кўрқиб, жўжамни улоқтираман", деди. Шунда оққуш: "Агар бу сафар ҳам келса, унга: "Эй тулки, қурбинг етса кўтарил, агар бунга имконинг бўлса мен ўзим учиб омон қоламан", дегин", деб айтди-да, сўнгра оққуш дарё соҳилига учиб кетди. Тулки келди ва кабутарга олдинги қилиғини яна қилди. Кабутар оққуш ўргатгани каби ишни амалга оширди. Тулки кабутарга: "Сенга

буни ким ўргатди?" деди. Кабутар: "Менга окқуш ўргатди", деди. Тулки окқуш томон қараб йўл олди ва уни дарё соҳилида турганини топди. Тулки окқушга: "Агар шамол ўнг тарафингдан келса бошингни қаерга қиласан", деди. Окқуш: "Чапга", деди. Тулки: "Агар шамол чап тарафдан келса бошингни қаерга қиласан", деди. Окқуш: "Ўнг ёки орқага", деди. Тулки: "Ҳамма тарафдан шамол келса-чи?" деса, окқуш: "Қанотларим тагига қиламан", деди. Тулки: "Қандай қиласан, менга буни кўрсат-чи!" деса, окқуш бошини қаноти тагига киргизди, шунда тулки унга сакради ва қаттиқ сиқиш билан уни сиқди ва бу билан уни бўйнини синдирди. Сўнгра: "Эй ўз нафсининг душмани! Кабутарга ўргатасан-да, ўзингга келганда бунга ожизсан", деди. Сўнгра уни ўлдирди ва еди.

53-дарс

أَفْرَحَتْ الطَّيْرُ فِرَاحَهَا. بَنَتِ الْعُصْفُورُ الْعُشَّ. بَاضَتِ الدَّجَاجَةُ. نَجَا عَنِ التَّهْلُكَةِ. جَلَسْنَا عَلَى شَاطِئِ
الْعَدِيرِ وَصَدْنَا سَمَكًا كَثِيرًا. هَذِهِ النَّخْلَةُ كَبِيرَةٌ جَدًّا. هَذَا الرَّجُلُ خَائِنٌ. الذِّئْبُ أَشْبَهُ الْحَيَوَانَاتِ بِالْكَلْبِ. اِعْتَدْنَا
أَنْ نَذْهَبَ كُلُّ يَوْمٍ إِلَى السَّاحِلِ. لِمَاذَا تَخَافُ مِنَّا؟ لَسْنَا بِذِيِّ الَّذِي يَأْكُلُكَ. حَالِي سَيِّئَةٌ. اعْطِنِي هَذَا الْقَلَمَ.
عَجَزْتُ عَنِ الْكَسْبِ.

54-дарс Қарға

Бир мағрур қарға бор эди (ушбу) замонда, у икки оёғи билан кийинчликсиз юрарди.

Бир куни у қушчани ўйнаб юрганин кўрди, қарғанинг ақлин ажаб эгаллаб қўйди.

У, қараши, сакраши, юриши ва ўтишини чиройли таҳсинга сазовор, деб билар.

Қарға унинг қараши, учиши, сакраши ва енгиллиги ҳақида ўйлаб қолди.

Унга тақлид қилишга қасд этди ва ўз ҳудудидан чиқишга ҳаракат қилди.

Ўз тоқатидаги нарсага амал қилишда давом этди, ўз табиатидаги нарса хусусида фикр қилмади.

Уни ҳаракати узоқ вақтдан кейин зое бўлди.

Малака оширишга ўтаган узоқ фурсатдан кейин у олдинги холига қайтди ва нафсини орзуга етиш билан шифолай олмади.

Лекин у юришни унутди ва қандай юришни ҳам билмай қолди.

54-дарс

رَأَيْتُ دُبًّا عَن بُعْدٍ. إِقْتَنَعْتُ مِنْ جَوَابِهِ. الْقِرْدُ حَيَوَانٌ مُقَلِّدٌ. هُوَ يُعَلِّمُ جَيِّدًا. هَلْ نَسِيتَ؟ لَا تَنَاسَى!
فَضَيْتُ خَمْسَ سَاعَاتٍ بِقِرَاءَةِ الدَّرْسِ. ضَيِّعَ وَفْتِي سُدَى. حَصَلْتُ لِمَقْصَدِي. سَعِيدٌ تَلْمِيذٌ نَشِيطٌ، لَكِنَّهُ غَيْرُ
مُؤَدَّبٍ. كُنْ مُحْتَهَدًا مِثْلَ التَّمَلَّةِ. هَلْ أَنْتَ مُجْنُونٌ؟ لِمَاذَا تَضْرِبُهُ؟

55-дарс

Ҳунайннинг маҳсиси билан қайтдим

Ҳикоя қилинишича, бир аъробий баъзи матоларни сотиб олиш учун Ҳийра шаҳрини қасд қилди. У бозордалик пайтида кўлида иккита маҳсиси бор Ҳунайн исмли этикдўз учраб қолди. Аъробий билан савдолашди, нархи қимматлиги учун сотиб ололмади. Этикдўз бундан аччиқланди ва қалбида унга бир ёмонликни яшириб қўйди. Аъробий ўтиши аниқ бўлган йўлга этикдўз ҳам чиқди. Маҳсининг биринчисини ўша йўлдаги дарахтга илди. Бироз юргач кейингисини улоқтирди-да, ўзи беркиниб олди. Аъробий дарахт устидаги маҳси рўпарасига келиб: "Бу маҳси қандай гўзал! У Ҳунайннинг маҳсисига ўхшар экан, унинг бошқа пойи бўлганида олар эдим", деди-да, сўнгра озгина юриб, маҳсининг бошқа пойи ерда ётганини кўрди. Туяни боғлаб, уни олди, сўнгра аввалги пойини олиш учун қайтди. Шу пайт Ҳунайн беркинган жойидан чиқди ва туяни олиб, жўнаб қолди. Аъробий туясини боғлаб қўйган жойига қайтганида, уни топа олмади. У кўп афсусланди ва ўз аҳли ҳузурига пиёда қайтди. Ундан Ҳийрадан нима билан қайтдинг

деб сўрадилар. У қўйидаги: “Хунайнинг икки маҳсиси билан кайтдим”, деб жавоб берди. Шундан кейин кимнинг иши юришмай ноумид қайтса, унга шу сўз зарбул масал қилинадиган бўлди.

55-дарс

حَزِنْتُ أُمِّي مَيِّ. مَرَرْنَا بِجَوَارِ بَيْتِ صَدِيقِي. رَأَيْتُ نَسْرًا عَلَى الشَّجَرَةِ. إِذَا كُنْتَ عَالِمًا، أَحْتَرِمُكَ. هَلْ عَقَلْتُمْ الْفَرَسَ؟ نَعَمْ، عَقَلْنَا. خَاطَ الْإِسْكَانِيَّ الْخُفَّ. لَا بُدَّ لِي أَنْ أَذْهَبَ إِلَى طَشْقَنْدَا. ذَهَبْنَا إِلَى سُوقِ الْخُضْرَوَاتِ، فَاشْتَرَيْنَا الْخُضْرَوَاتِ وَرَجَعْنَا. رَجَعْتُ مِنَ الْعَابَةِ إِلَى الْبَيْتِ مَا شِئًا.

56-дарс

Тўтиқуш

Тўтиқуш кабутар ҳажмича келадиган қушдир. Унинг кенг тили бўлиб, товушни ҳикоя қилишга қурби етади. Қўлга ўргатилгани, одамларнинг сўзларини ёдлайди ва уни мунтазам қайтара олади. У ҳар-хил рангда, яъни кўк ёки сариқ ёки оқ бўлади. Улар иссиқ ўлка ўрмонларида, Ҳиндистон ва Африка ва Жанубий Америка каби мамлакатларда кўп учрайди. Уларга ўрмонлардан дарахтлари зич, барглари яшил бўлгани суюклироқдир. Улар дарахтларнинг шохларига жамоат бўлиб, кўп сонда тўпланиб олиб, овозларни қориштириб куйлайдилар. Шунда улардан шовқинли овозлар эшитилар эди. У дарахт мевалари ҳисобига кун кўради. Унга бошқа мевалардан кўра кўпроқ ёввойи гилос ёқади, хусусан унинг данаги ёқади. У тумшуғи билан уради ва мағзини шу онда чиқариб олади. Тўтининг тумшуғи кучли, ўткирдир, паст қисми қисқа ва тепа қисми узун бўлиб, пастга қайрилган. Унинг оёғи бармоқларга бўлинган. Бармоқлари юмшоқ бўғимлардан иборат бўлиб, худди инсон қўл бармоқлари каби қандай хоҳласа шундай букиб ёза олади. У билан дарахтга кўтарилишида фойдаланади. Тумшуғи билан шохни ушлайди ва оёғи билан бошқасини ушлаб, сўнгра ўзини тепага тортади. Мана шундай

кўтарилишида бардавом бўлиб, хатто дарахтнинг бошига етиб олади. Тўтиқуш, чўмилишни кўп яхши кўради. Тўтиқушлар, сув талабида ўрмондан ўрмонга учишда бардавом бўлади хатто кўл ёки мусаффо суви бор дарёга келиб, у ерга тушади ва унда узоқ вақт салқинлаб қолади. Ҳаммалари сувдан чиқади ва то қурингунгача, қуёшда ўз тумшуғи билан патларини титади. Пешин бўлиб, иссиқ кучайганида, тўтиқушлар ўрмондаги сояли ва қуёш зарар бермайдиган жойни топиб, шохларни устида енгил ухлаб оладилар. Аср ёки ундан бировз кейин қайлула уйқуларидан уйғониб, сайрашга қайтадилар. Ва яна озиқ-овқат талабида тарқаладилар. Кейин чўмилишга яна қайтадилар. Қуёш ботганида дарахтнинг ўртасида туради, унда тор жой қолгунча сиқилиб, жойлашиб олади. Ундан кеч қолганлари тумшуқ ва тирноқлари билан ётоқ атрофида тун бўйи дарахт пўстлоғига осилиб турадилар.

56-дарс

لِسَانُهُ طَوِيلٌ. صَوْتُهُ جَمِيلٌ. أَعْيُنُهُ صَغِيرَةٌ. آذَانُهُ كَبِيرَةٌ مِثْلُ آذَانِ الْحِمَارِ. لِكُلِّ إِصْبَعٍ مَفَاصِلٌ. أَمْسَيْنَا فِي الْبَرِّيَّةِ. سَمِعْتُ هَذِهِ الْحِكَايَةَ مَرَّةً كَثِيرَةً. طَارَ النَّسْرُ وَالْعُرَابُ. شَرِبُوا مَاءً صَافِيًا. أَكَلْنَا اطْعِمَةً لَدِيدَةً. أَقَمْنَا فِي مَدِينَةِ سَمَرْقَنْدَ سَنَةً طَوِيلَةً. سَنَرْجِعُ الْآنَ إِلَى وَطَنِنَا طَشَقَنْدَ. اسْتَيْقَظَ الطِّفْلُ مِنْ نَوْمِهِ.

57-дарс

Тошбақа ва икки ўрдак

Ҳикоя қилинишича, ўтзор бўлган бир кўлда иккита ўрдак бор эди. Кўлда тошбақа ҳам бўлиб, у ва икки ўрдак орасида дўстлик алоқаси бор эди. Иттифоқо, кўлнинг суви камайиб кетди. Икки ўрдак тошбақа билан хайрлашиш мақсадида келиб: "Ассалому алайкум! Биз бу жойдан сув камайиб кетгани учун кетмоқдамиз", дейишди. Шунда тошбақа: "Худди кемага ўхшаган мен кабиларга сувнинг камайиши билинади. Чунки мен фақат сувдагина яшай оламан. Сизлар қаерда бўлсангиз ҳам яшашга қодирсизлар, шунинг учун мени ҳам ўзингиз билан

олиб кетинглар", деди. Улар: "Хўп" дейишди. Тошбақа: "Мени кўтаришнинг қандай йўли бор", деса, икки ўрдак: "Биз таёқнинг икки тарафидан ушлаймиз, сен эса унинг ўртасидан ушлайсан ва сен билан ҳавода учамиз. Сен одамларнинг гаплашишларини эшитсанг гапиришдан ҳазир бўл", деб сўнгра уни олиб, у билан ҳавода учдилар. Одамлар: "Ажабо! Тошбақани икки ўрдак ўрталарида кўтариб олишибди", дейишди. Тошбақа буни эшитгач: "Эй одамлар! Аллоҳ кўзларингизни ўйиб олсин", деб оғзини очган эди, ерга кулаб вафот қилди.

57-дарс

إِيَّاكَ مِنْ أَنْ تَتَكَلَّمَ كَذِبًا. لَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَمُكِّثَ فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ. غَاضَ مَاءُ النَّهْرِ. صَدِيقِي، اذْهَبِي بِي مَعَكُمْ إِلَى الرَّوْضَةِ. قَرَأْتُ سُورَةَ الْفَاتِحَةِ. هُوَ يُصَلِّي الصَّلَاةَ دَائِمًا. الْأَرْزُبُ حَيَوَانٌ سَرِيعُ الرَّكْضِ. انْزَكُوا الْكِسْلَانَ. لَا تَحْتَقِدْ أَحَدًا. يَعِيشُ كُلُّ أَنْوَاعِ السَّمَكِ فِي الْمَاءِ فَقَطُّ.

58-дарс

Кит

Кит, жисм жиҳатидан ҳайвонларнинг энг каттасидир. Мен сени бутун умринг давомида бир дона китни сиғдира оладиган уйни кўргансан, деб ўйламайман. У, денгизларда яшайди ва унда, думи ва куракоёқлари ёрдамида бошқа балиқлар каби сузади. Лекин у, балиқлар туридан, деб ҳисобланмайди, чунки у худди биз нафас олганимиз каби ҳаводан нафас олади. Китнинг жуда катта оғзи бор. Унда бирорта тиш йўқ, лекин унинг юқори жағида бир-бирига киришган, худди кийим тукларига ўхшаш хилпираб турадиган суякчалари бор. У, денгизда сузиб юрувчи кичкина балиқлар ҳисобига яшайди. Улардан бир нечтасини кўрса, улкан оғзини очади, шунда унга сув ва ундаги балиқлар ҳам киради. Сўнгра сув оғзини икки четидан чиқади ва балиқлар суяксимон тукларга илиниб қолади, уни ўша заҳоти ютади. Тижоратчилар кемалар, одамлар ва керакли ашёларни тайёрлаб, ҳар-турлик кичик ва катта найзаларни унинг жисмига

санчадилар ва ундан жуда кўп қон оқизадилар. Улар уни санчишда давом этадилар ҳатто уни кучсиз ҳолга келтириб, қон оқизиб, ҳолдан тойдирадилар. Сўнгра у сув юзасига ўлган ҳолда сузиб, чиқиб қолади. Унинг ёғини олиб, бочкаларга солиб, фойдалиқ мой қилиш учун ўз юртларига олиб кетадилар. Уни овлашда қайиқдаги овчиларга катта хатар бор, чунки китнинг кўтарилиб, тушишида денгиз сатҳида қаттиқ силкиниш юзага келади. Гоҳида у думи билан уриб, қайиқни синдиради ёки ичидаги одамлари билан ағдариб юборади.

58-дарс

يَعِيشُ السَّمَكُ فِي الْمَاءِ فَقَطُّ. هُوَ كَثِيرُ الْأَنْوَاعِ جِدًّا. يَصْطَادُونَهُ بِالصَّنَارَةِ وَالشَّبَكَةِ. الْحُوثُ أَكْبَرُ الْحَيَوَانَاتِ. هُوَ يَعِيشُ فِي الْبَحْرِ. يَصْطَادُونَهُ عَلَى السَّفِينَةِ طَعْنًا بِالْمَطَارِدِ الْخَاصَّةِ. لَكِنَّ فِي صَيْدِهِ خَطَرٌ لِلصَّيَادِينَ، لِأَنَّهُ يَضْرِبُ الْقَارِبَ بِنَفْسِهِ فَيَكْسِرُهُ أَوْ يَقْلِبُهُ.

59-дарс

Қисқичбақа ва оққуш

Ҳикоя қилинишича, бир оққуш балиқлари кўп бўлган камишзорда яшар эди. У, ўша ердаги балиқлардан еб, кун ўтказар эди. У ерда насиб қилганича яшади, сўнгра қариб, ов қилишга қодир бўлмай қолди. Унга очлик ва қаттиқ озғинлик етди. У, кунларнинг бирида хафа бўлиб, бу ишда ҳийла қилишни истади. Унинг олдидан бир қисқичбақа ўтиб қолиб, уни ҳолатини кўрди ва унга яқинлашиб: "Эй қуш, сенга нима бўлдики, маҳзун ва ғамгин ҳолатда кўрмоқдаман", деди. Оққуш: "Қандай ҳам хафа бўлмай, мен бу ердаги балиқлар ҳисобига кун кўрар эдим. Мен бугун икки овчини бу ердан ўтганини кўрдим. Улардан бири ҳамроҳига: "Бу ерда кўп балиқлар бор, аввал бу ердан овламаймизми?" Деса, иккинчиси: "Мен бу жойдан кўра балиқлари кўпроқ жойни кўрдим", деди. Шунда биринчиси: "Ўша ердан бошлаймиз, ундан бўшаб бўлгач бу ерга келамиз ва бу ердаги балиқларни овлаймиз", деди. Улар ўша ердаги

балиқлардан бўшасалар, бу ерга келадилар ва бу ердаги балиқларни овлайдилар, деб тушундим. Агар шу нарса амалга ошса, у менинг ҳалокатим ва умрим тугаганини белгисидир, деди. Қисқичбақа буни эшитгач, балиқлар жамоасига йўл олди ва бу ҳақда уларга хабар берди ҳамда улар билан шу иш хусусида маслаҳат қилди. Шунда оққуш: "Овчилар устидан ғолиб келишга менда куч йўқ, бирор хийла ҳам билмайман. Фақат бу ерга яқин бўлган балиғи, суви ва қамиши кўп бўлган кўлмакка боришдан бошқа хийлани билмайман. У ерга ўтсангиз сизларнинг саодатингиздир, деди. Улар: "Биз у ерга сенинг ёрдамингсиз ўта олмаймиз, кўлга бизни кўтариб олиб боришингни илтимос қиламиз", дейишди. Оққуш уларнинг талабларига кўниб, ҳар куни иккитадан балиқни кўтариб, уларни тепаликка олиб борарди-да, сўнгра ер эди.

Кунларнинг бирида оққуш одатига кўра иккита балиқни олишга келганида, қисқичбақа унга йўлиқиб: "Мен ҳам ўша кўлга боришни хоҳлайман, илтимос мени ҳам у ерга кўтариб бор", деса, оққуш: "Бош устига", деди ва уни кўтариб учди ҳатто балиқларни ейдиган тепаликка яқинлашганида, ейилган балиқ суякларини тўпланиб ётганини қисқичбақа кўриб қолди. Бундай ишни оққуш амалга оширганини ва буни ҳам шундай қилиш истаги борлигини билди. Оққушдан қутулиш ва ҳалок қилиш учун хийла ўйлади, ҳатто бўйнини икки қисқичи билан қисган эди у вафот қилди. Сўнгра балиқлар яшаётган қамишзорга қайтиб, балиқлар жамоасига уни ҳикоя қилиб берди.

59-дарс

عَشَّشَتِ الطَّائِرَةَ، وَبَاصَتْ بَيْضَةً. وَبَعْدَ ذَلِكَ أَفْرَحَتْ الْفِرَاحَ. صَلَّىنا صَلاةَ الْجُمُعَةِ. لَا اسْتَطِيعُ أَنْ أَحْمِلَ هَذَا. قَارَيْتُ إِلَيْهِ. لَا تَقْضُصْ هَذِهِ الْقِصَّةَ أَحَدًا. هَلْ تَذْهَبُ إِلَى الْأَكْلِ؟ لَا اسْتَطِيعُ لِعُدْوَانِهِ لَهُ. فَإِنْ لَمْ يَكُنْ إِكْرَامُ اللَّهِ لَا تَسْتَطِيعُ عَلَى ذَلِكَ. يَا أَيُّهَا الْعَدُوُّ! دِمَّتْ إصْبَعِي. مَا اسْتَطَعْتُ الْخِلاصَ مِنْ عُدْوَانِهِ. هَذَا شَاخٌ، عُمُرُهُ خَمْسَةٌ وَثَمَانُونَ سَنَةً.

60-дарс

Учтасидан қайсиси аҳмоқликда кучлироқ?

Ҳикоя қилинишича, икки аҳмоқ йўлда ҳамроҳ бўлишди. Биринчиси иккинчисига: "Кел, Аллоҳдан, амалга оширишини орзу қиламиз, чунки йўл масофаси, гаплашиш билан қисқаради", деди. Шунда ҳамроҳнинг бири: "Мен қўйлар тўдасини орзу қиламан, чунки унинг сутлари, гўштлири ва жунларидан фойдаланаман", деди. Бошқаси: "Мен бўрилар тўдасини орзу қиламан, қўйларингга уларни юбораман ва қўйларингдан ҳеч нарса қолдирмасдан еб тугатади", деди. Ҳамроҳи: "Ҳолингга вой бўлсин! Бу суҳбат ва ҳамроҳликнинг ҳурматими? Деб, бир-бирлари билан урушиб, жанжаллари шу даражада қаттиқлашдики, ҳатто ёқалашишгача етиб бордилар. Сўнгра уларга биринчи бўлиб ким учраса, ҳакам бўлишига розилик билдирдилар. Уларга, эшаги билан унинг устида икки меш асали бор бир қария учради. Улар қарияга сўзларини айтишган эди, у мешни тушириб, очди, шунда асал тупроққа оқиб тушди. Сўнгра қария: "Агар сизлар аҳмоқ бўлмасангиз Аллоҳ шу асал каби қонимни тўксин", деди.

60-дарс

أَسْأَلُكَ أَنْ تَقْرَضَنِي خَمْسَ سُوْمٍ، سَأَرُدُّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ بَعْدَ خَمْسَةِ أَيَّامٍ. شَحْمُ السَّمَكِ مُفِيدٌ لِلْعَيْنِ وَمُضِرٌّ لِلْمِعْدَةِ. يَفْتَاتُ الصَّيَّادُ بِالسَّمَكِ. تُؤَيِّي صَدِيقِي، رَحِمَهُ اللَّهُ. رَبِّ أَوْلَادِكَ تَرْبِيَةً حَسَنَةً. اجْتَهِدْ لِكَيْ يَكُونَ مُؤَدَّبًا. أَطَعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَمَنْ لَمْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَهُمْ الْخَاسِرُونَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.